

Beskrivande data 2017

Förskola, skola och vuxenutbildning

Beskrivande data 2017

Förskola, skola och vuxenutbildning

Tidigare utgåvor i samma serie

Rapport nr 8: Beskrivande data om skolverksamheten 1993	
Rapport nr 52: Beskrivande data om skolverksamheten 1994	
Rapport nr 75: Beskrivande data om skolverksamheten 1995	
Rapport nr 107: Beskrivande data om skolverksamheten 1996	
Rapport nr 135: Beskrivande data om skolverksamheten 1997	
Rapport nr 157: Beskrivande data om barnomsorg och skola 1998	
Rapport nr 173: Beskrivande data om barnomsorg och skola 1999	
Rapport nr 192: Beskrivande data om barnomsorg och skola 2000	
Rapport nr 206: Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2001	
Rapport nr 218: Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2002	
Rapport nr 236: Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2003	
Rapport nr 248: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2004	
Rapport nr 265: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2005	
Rapport nr 283: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2006	
Rapport nr 302: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2007	
Rapport nr 320: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2008	
Rapport nr 335: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2009	
Rapport nr 349: Skolverkets lägesbedömning 2010 Del 1 – Beskrivande data	Beställningsnr: 10:1187
Rapport nr 363: Skolverkets lägesbedömning 2011 Del 1 – Beskrivande data	Beställningsnr: 11:1247
Rapport nr 383: Beskrivande data 2012: Förskola, skola och vuxenutbildning	Beställningsnr: 13:1323
Rapport nr 399: Beskrivande data 2013: Förskola, skola och vuxenutbildning	Beställningsnr: 14:1399
Rapport nr 420: Beskrivande data 2014: Förskola, skola och vuxenutbildning	Beställningsnr: 15:1422
Rapport nr 434: Beskrivande data 2015: Förskola, skola och vuxenutbildning	Beställningsnr: 16:1522
Rapport nr 452: Beskrivande data 2016: Förskola, skola och vuxenutbildning	

Rapporterna (fr.o.m. 1997 och framåt) finns tillgängliga som pdf-filer på www.skolverket.se
Rapporterna från 2000, 2003, 2006 och 2009–2012 finns också tillgängliga på engelska.

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri PDF från Skolverkets webbplats: skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421
ISRN: SKOLV-R-468-SE

Form: AB Typoform
Omslagsbild: FatCamera

Skolverket, Stockholm 2018

Förord

Beskrivande data är en årlig rapport som ger en aktuell och övergripande beskrivning av svensk förskola, skola och vuxenutbildning. Rapporten kan beskrivas som Skolverkets ”statistiska årsbok”. Den beskriver organisationen, kostnader och resultat i varje verksamhetsform för sig. Viktiga förändringar samt skillnader mellan olika huvudmän och utbildningsanordnare jämfört med tidigare år redovisas också.

De statistiska uppgifterna är till största delen hämtade från det nationella uppföljningssystemet för skolektorn och bygger på uppgifter som rapporterats in av skolhuvudmännen till Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Skolverket.

Mer detaljerad statistik på riksnivå finns i de tabeller som finns tillgängliga på www.skolverket.se. På Skolverkets webbplats finns även uppgifter på skolnivå och kommunnivå.

Beskrivande data 2017 har utarbetats av en projektgrupp inom enheterna för förskole- och grundskolestatistik och gymnasie- och vuxenutbildningsstatistik på Skolverket.

Stockholm i april 2018

Jesper Brohede
Enhetschef

Sara Brundell
Undervisningsråd

Marta Rivelis
Undervisningsråd

SAMMANFATTNING: Denna rapport ger en aktuell och övergripande bild av hur svensk förskola, skola och vuxenutbildning är organiserad. Exempelvis visas antal barn/elever och personal i olika verksamhetsformer. Rapporten redogör också för kostnaderna för de olika verksamhetsformerna och för vilka resultat som uppnås. Rapporten grundar sig på det statistiska material som har lämnats till det nationella uppföljningssystemet.

SUMMARY: This report provides a general description of current pre-school, school and adult education in Sweden, showing for example child/pupil and staff strengths. The report, which also gives expenditure and achieved results in the different types of childcare and school, is based on the statistical material supplied to the national monitoring system for the sector.

ÄMNESORD: Statistik, förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, fritidshem, gymnasieskola, gymnasiesärskola, komvux, vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, sfi, annan pedagogisk verksamhet, utlandsskolor, barn, elever, personal, lärare, kostnader, betyg, utbildningsresultat.

Teckenförklaring

- 0 uppgiften finns inte eller finns i så liten omfattning att den blir noll efter avrundning
- . uppgiften kan inte förekomma
- .. uppgiften är alltför osäker.

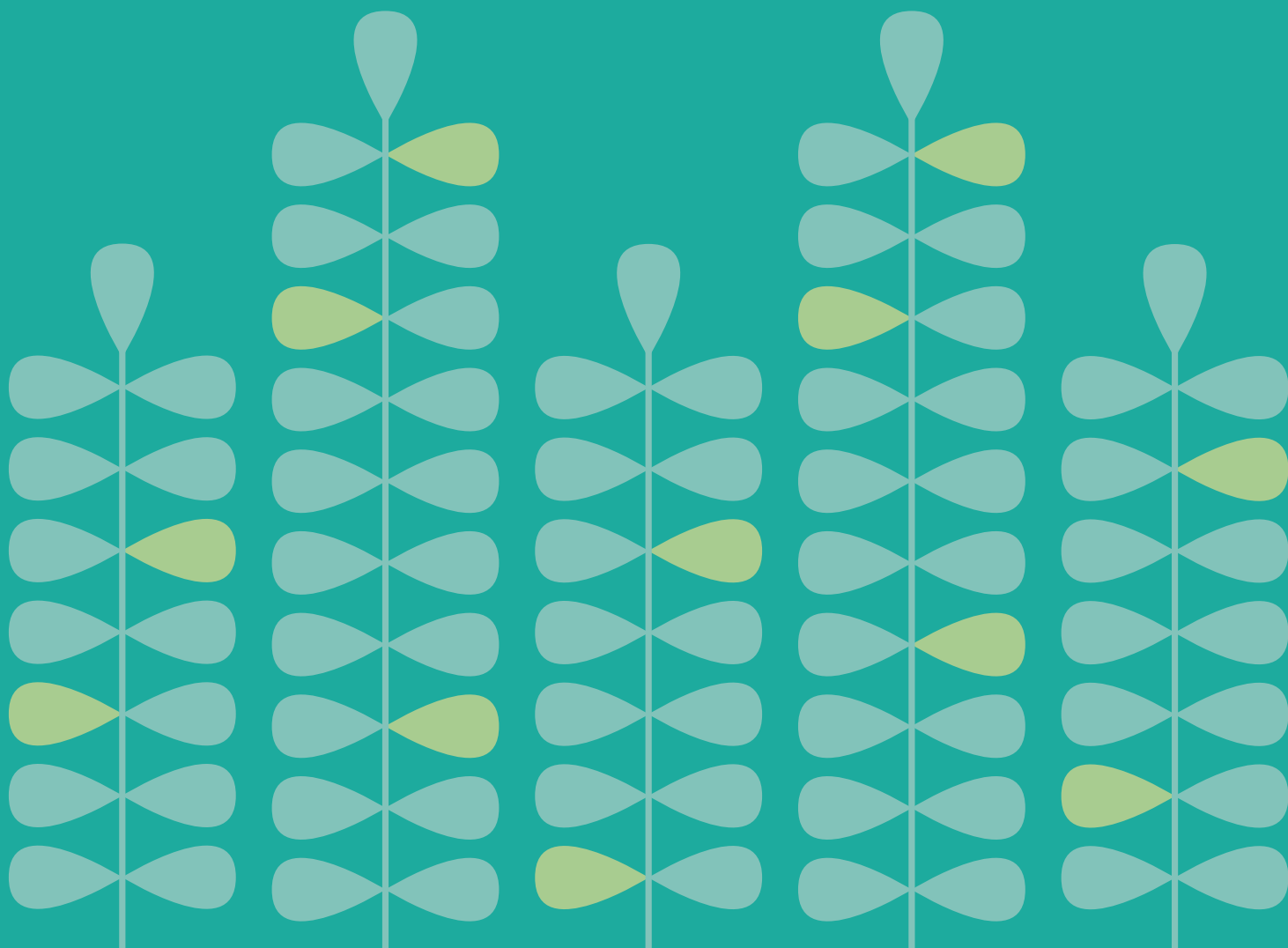
Innehåll

Förord	3
Förskola	8
Insamling av uppgifter på individnivå	8
Barn och verksamhet	9
Personal	12
Kostnader	15
Förskoleklass	18
Elever och skolor	19
Personal	20
Kostnader	20
Grundskola (inklusive sameskolan)	24
Elever och skolor	24
Tidigare skolstart	29
Språkval	30
Undervisning i modersmål och svenska som andraspråk	31
Särskilt stöd	33
Betyg	34
Nationella prov	41
Lärare	48
Kostnader	50
Grundsärskola	54
Elever och skolor	54
Lärare	56
Kostnader	58
Specialskola	62
Elever och skolor	62
Lärare	64
Kostnader	66
Fritidshem	68
Utveckling av antal fritidshem, elever och anställda	68
Inskrivna elever	69
Gruppstorlek i fritidshem	73
Personal i fritidshem	75
Kostnader	78
Gymnasieskola	80
Elever och skolor	81
Sökande och antagna	82
Nationella program	84

Introduktionsprogram	86
Könsskillnader i utbildningsval	86
Studieavbrott och elevers byten	87
Lärare	87
Studie- och yrkesvägledare	90
Kostnader	91
Resultat	92
Gymnasiesärskola	106
Elever och skolor	106
Lärare	108
Kostnader	110
Kommunal vuxenutbildning	112
Elever och kursdeltagare 2016	114
Resultat	119
Lärare	122
Kostnader	124
Särskild utbildning för vuxna	126
Elever och skolor	126
Lärare	128
Kostnader	129
Elever och kursdeltagare	133
Lärare	136
Kostnader	138
Resultat	138
Annan pedagogisk verksamhet	144
Pedagogisk omsorg	144
Omsorg på obekvämtid	147
Öppen förskola	147
Öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar	149
Svensk utbildning i utlandet	154
Svenska utlandsskolor	155
Distansundervisning	158
Kompletterande svensk undervisning	158
Utländsk skola	158
Europaskolor	159
Resultat i grundskolan	159
Resultat i gymnasieskolan	160
Lärare	162
Kostnader	162
Total kostnad	166
Kostnader för skolor och vuxenutbildning	168

KAPITEL 1

Förskola

Förskola

Hösten 2016 var drygt 501 000 barn inskrivna i förskolan. Det innebär att 84 procent av landets alla 1–5-åringar gick i förskola. Bland 4–5-åringarna gick nästan 95 procent av barnen i förskola. Den genomsnittliga gruppstorleken har minskat och låg 2016 på sin lägsta nivå sedan 1992. Under de tio föregående åren har gruppstorleken varit relativt konstant.

Det finns några kvalitetsskillnader mellan kommunala och fristående förskolor. Statistiken visar att personalen i kommunala förskolor har högre utbildning än i fristående förskolor. Hösten 2016 var den genomsnittliga gruppstorleken i kommunala förskolor också något mindre totalt sett, medan fristående förskolor i snitt hade mindre småbarnsgrupper.¹

Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Förskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

Sedan 1998 har förskolan en egen läroplan och ses som det första steget i utbildningssystemet.² Enligt skollagen som trädde i kraft 1 juli 2011 är förskolan en egen skolform och rymms inom skolväsendet. I både skollagen och den reviderade läroplanen har förskollärarens roll stärkts.

Kommunerna är skyldiga att tillhandahålla förskola för barn i åldrarna 1 till 5 år. Skyldigheten omfattar även barn vars föräldrar är arbetslösa eller som är föräldralediga för ett syskon. Dessa barn ska erbjudas plats i förskola minst tre timmar per dag eller 15 timmar per vecka. Kommunerna ska även erbjuda förskola till alla barn under minst 525 avgiftsfria timmar från och med höstterminen det år barnet fyller 3 år (allmän förskola).

Insamling av uppgifter på individnivå

Sedan hösten 2014 samlar Skolverket in uppgifter om barn och personal i förskolan på individnivå istället för, som tidigare, på gruppnivå. Förändringarna bedöms ha flera positiva effekter för statistikens kvalitet och för uppgiftslämnarna. Statistiken som baseras på individuppgifter möjliggör även nya mått och nya typer av analyser. Denna förändring och effekterna den har medfört är viktiga att ha i åtanke vid jämförelser över tid.

1. Småbarnsgrupper består huvudsakligen av barn i åldern 1 till 3 år.

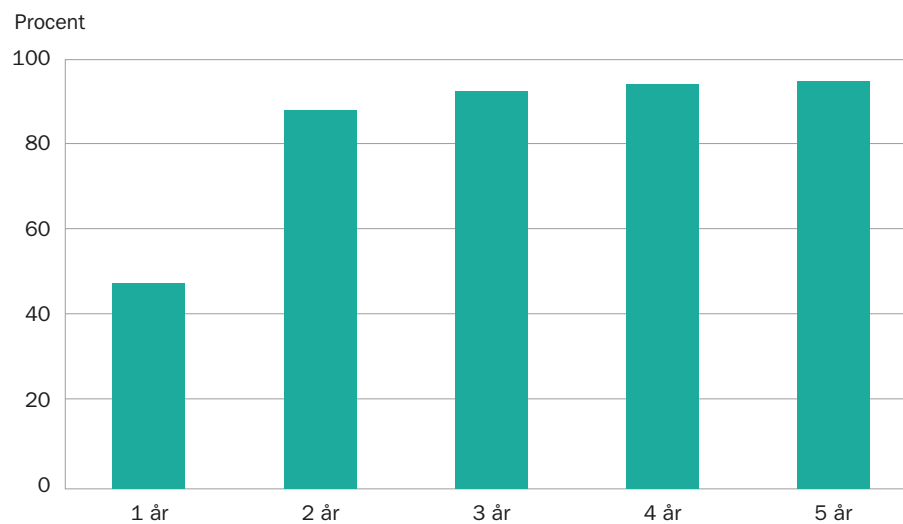
2. En reviderad läroplan för förskolan började gälla 2016 (Läroplan för förskolan, Lpfö 98, reviderad 2016).

Barn och verksamhet

Hösten 2016 var drygt 501 000 barn inskrivna i förskola. Det är en ökning med 7 400 barn sedan året innan. Fördelningen mellan flickor och pojkar var i stort sett jämn.

Av landets alla 1–5-åringar gick 84 procent i förskola. Störst deltagande finns bland 4–5-åringarna. I dessa åldrar gick 95 procent av barnen i förskola hösten 2016. Under den senaste tioårsperioden har andelen inskrivna barn ökat i alla åldersgrupper.

Diagram 1.1 Andel (%) barn i befolkningen i olika åldrar inskrivna i förskola 2016.

Liksom året innan gick 80 procent av alla inskrivna barn i en kommunal förskola och 20 procent i en fristående förskola. Under 1990-talet blev fristående förskolor allt vanligare, och ökningen fortsatte även under 2000-talet. Sedan 2007 har andelen inskrivna barn i fristående förskola ökat från 17 procent till ungefär 20 procent.

Andelen barn som är inskrivna i fristående förskolor varierar mellan kommungrupperna. Hösten 2016 var barn i fristående förskolor vanligast i kommungruppen förortskommuner till storstäder. Där gick nästan en tredjedel av de inskrivna barnen i fristående förskola. Den lägsta andelen inskrivna barn i fristående förskoleenheter fanns i kommungruppen varuproducerande kommuner, där motsvarande andel var knappt 8 procent.

Hösten 2016 fanns drygt 2 300 huvudmän inom förskolan. Av dessa var 290 kommunala huvudmän och drygt 2 000 enskilda. Förskolor med enskilda huvudmän fanns i 243 kommuner. Huvudmännen var olika stora, och många var relativt små, sett till antal barn och antal verksamheter. Ungefär sju av tio huvudmän hade 50 eller färre inskrivna barn i sin verksamhet.

De flesta enskilda huvudmän drev en förskoleenhet. Detta gällde nio av tio enskilda huvudmän. 95 procent av de enskilda huvudmännen drev enbart en eller två förskoleenheter. Räknat i antal barn var den största enskilda huvudmannen Pysslingen, som totalt sett var den fjärde största huvudmannen efter kommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö.

Hösten 2016 fanns det drygt 9 800 förskoleenheter. Av dem drevs 72 procent i kommunal regi och 28 procent i enskild regi.

Barngruppernas storlek

Barngrupperna ska enligt skollagen ha en lämplig sammansättning och storlek.³ Hösten 2016 var det genomsnittliga antalet barn per grupp 15,9, vilket är den lägsta nivån sedan 1992. Mellan 1990 och början av 2000-talet ökade den genomsnittliga gruppstorleken i förskolan från 14,4 barn till över 17 barn per grupp. Från 2006 till 2015 låg gruppstorleken sedan relativt konstant strax under 17 barn.

Tabell 1.1 Genomsnittliga gruppstorlekar i förskolan 1990–2016.

År	Barn/grupp		
	Barn/grupp totalt	Kommunala förskolor	Fristående förskolor
1990	14,4	.	.
1995	16,7	.	.
2001*	17,5	.	.
2002*	17,4	.	.
2003	17,2	16,9	18,5
2004	17,2	17,1	18,0
2005	17,0	16,9	17,3
2006	16,7	16,7	16,8
2007	16,7	16,7	16,9
2008	16,9	16,8	17,3
2009	16,8	17,1	15,9
2010	16,9	17,0	16,2
2011	16,8	17,0	16,2
2012	16,9	17,0	16,2
2013	16,8	17,0	16,1
2014**	16,9	17,1	16,3
2015**	16,7	16,8	16,5
2016**	15,9	15,8	16,0

* 2001 och 2002 års uppgifter bygger på en urvalsundersökningar.

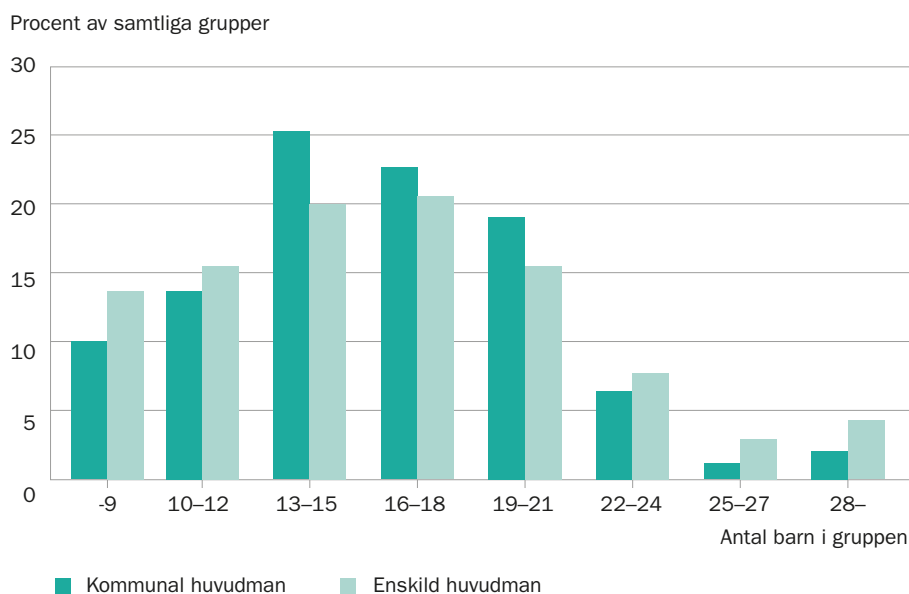
** Från och med 2014 bygger uppgifterna på individdata.

3. 8 kap. 8 § skollagen (2010:800).

Kommunala förskolor hade hösten 2016 i genomsnitt 15,8 barn per grupp medan motsvarande siffra var 16,0 för fristående förskolor. De genomsnittliga gruppstorlekarna har minskat både för kommunala och fristående förskolor, men det är första gången sedan 2008 som de kommunala förskolorna har ett lägre snitt än de fristående.

Barngruppernas storlek varierar mellan kommungrupperna. Störst barngrupper fanns i kommungruppen förortskommuner till storstäder, där det genomsnittliga antalet barn per grupp var 16,5 hösten 2016. Den genomsnittliga barngruppsstorleken var minst i turism- och besöksnäringkommuner och större städer, med 15,2 respektive 15,3 barn. Den vanligaste gruppstorleken i förskolan var 13–15 barn, följt av 16–18 barn. Av alla grupper i förskolan hade 11 procent 22 eller fler barn.

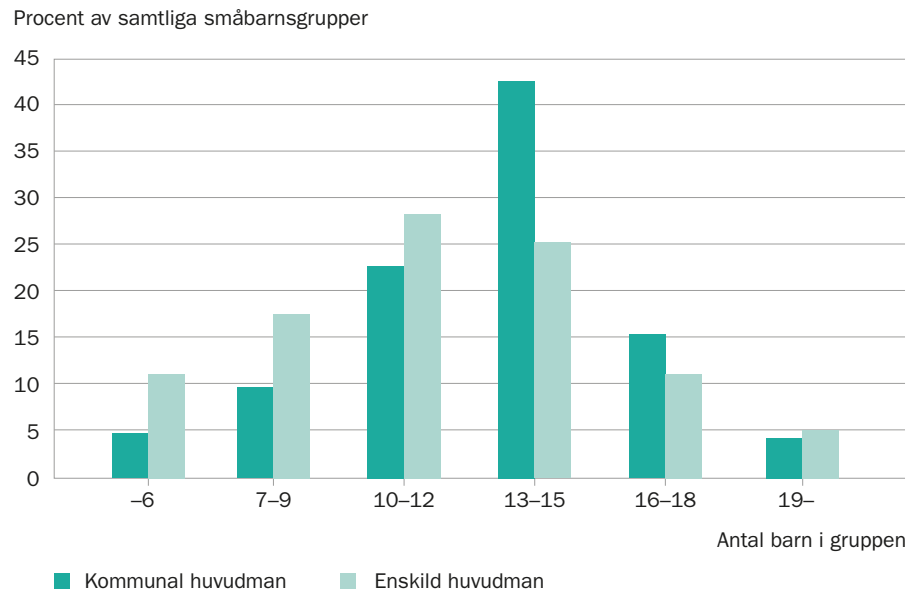
Diagram 1.2 Genomsnittlig gruppstorlek i förskolan 2016. Andel grupper efter antal barn i gruppen.

Drygt hälften av alla inskrivna barn i förskolan var 1–3 år. Den andelen följer den demografiska utvecklingen och har varit stabil under många år. Det fanns knappt 11 700 småbarnsgrupper, det vill säga grupper som tar emot barn som är upp till 3 år. Det betyder att 37 procent av grupperna var småbarnsgrupper. Av alla småbarnsgrupper hade 39 procent mellan 13 och 15 barn, och 4 procent 19 barn eller fler.

I genomsnitt gick det 12,8 barn per småbarnsgrupp. Småbarnsgrupperna i fristående förskolor var i genomsnitt mindre än småbarnsgrupperna i kommunala förskolor. För de kommunala förskolorna hade den genomsnittliga gruppstorleken minskat något sedan hösten 2015, medan den låg kvar på samma nivå för fristående förskolor. I kommunala förskolor hade en småbarnsgrupp i genomsnitt 13,1 barn och i fristående förskolor 11,8 barn.

Diagram 1.3 Småbarnsgruppers genomsnittliga storlek i förskolan 2016. Andel grupper efter antal barn i gruppen.

* 2001 och 2002 års uppgifter bygger på urvalsundersökningar.

** Från och med 2014 bygger uppgiften på individdata.

Personal

Utbildningsnivå

Det ska finnas utbildade förskollärare i förskolan, men det får även finnas annan personal som har utbildning eller erfarenhet som kan följa, stimulera och utmana barnens utveckling och lärande. Både i skollagen och i den reviderade läroplanen⁴ stärks och tydliggörs förskollärarens roll.

År 2016 fanns det drygt 105 800 anställda som arbetar med barn i förskolan. När man tar hänsyn till tjänstgöringsgraden motsvarar det 97 300 årsarbetare⁵ i förskolan.

Av alla årsarbetare i förskolan hade 39 procent förskollärarexamen hösten 2016, vilket är en nedgång med 3 procentenheter från året innan. Drygt 2 procent av årsarbetarna hade en lärar- eller fritidspedagogexamen och drygt 20 procent hade slutfört en gymnasial utbildning för arbete med barn. Ytterligare 10 procent hade viss pedagogisk utbildning, till exempel en pedagogisk högskoleutbildning utan examen eller en gymnasial utbildning utan slutföring. Det var 28 procent av årsarbetarna i förskolan som helt saknade både pedagogisk högskoleutbildning och gymnasial utbildning för arbete med barn. Den andelen har ökat i både kommunala och fristående förskolor jämfört med året innan. I kommunala förskolor var den 25 procent och i fristående förskolor var den 40 procent.⁶

4. Läroplan för förskolan, Lpfö 98, reviderad 2016.

5. Med årsarbetare menas anställda som arbetar med barn omräknat till årsarbetare med hjälp av tjänstgöringsgraden.

6. Från och med 2014 inhämtas uppgifter om personalens utbildning från SCB:s utbildningsregister. I tidigare insamlingar rapporterade kommunerna uppgifter om personalens utbildning. Dessa förändringar medför svårigheter att jämföra statistik om förskolepersonalens utbildning med tidigare år.

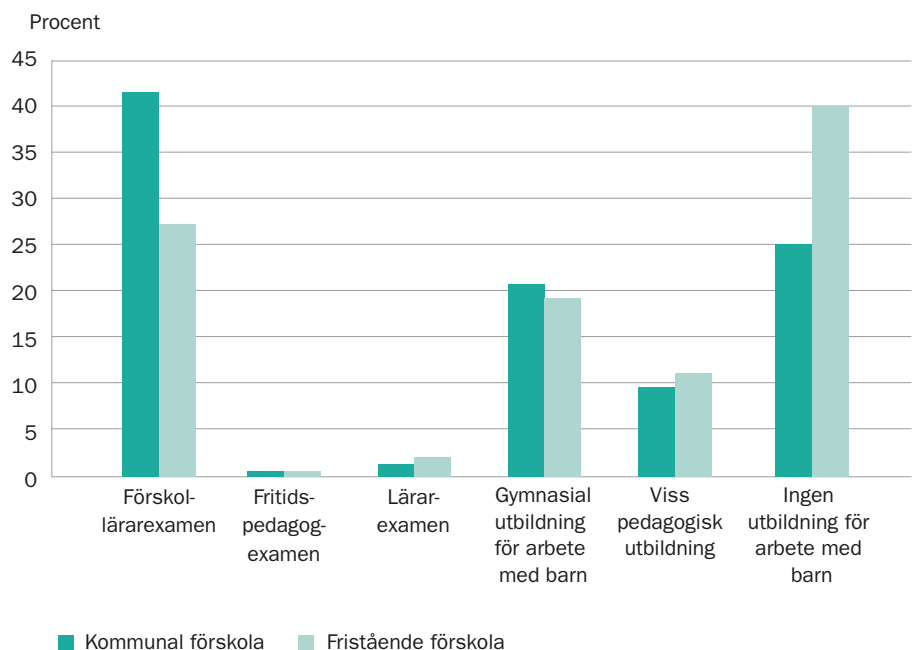
Tabell 1.2 Anställda som arbetar med barn i förskola omräknat till årsarbetare, fördelade efter utbildning och kön 15 oktober 2016.

	Årsarbetare			
	Antal	Andel (%) totalt	Andel (%) kvinnor	Andel (%) män
Förskollärarexamen	38 190	39,25	39,86	25,81
Fritidspedagogexamen	648	0,67	0,66	0,75
Lärarexamen	1 615	1,66	1,65	1,89
Gymnasial utbildning för arbete med barn	19 885	20,43	20,72	14,25
Viss pedagogisk utbildning	9 601	9,87	9,78	11,76
Ingen utbildning för arbete med barn	27 369	28,13	27,33	45,54
Summa	97 309	100	100	100

Andelen årsarbetare med förskollärarexamen skiljer sig åt mellan olika kommungrupper. Kommuner i glesbefolkad region hade högst andel, 50 procent, medan storstäder och förortskommuner till storstäder hade lägst andel, 30 respektive 31 procent. I samtliga kommungrupper har andelen med förskollärarexamen minskat sedan året innan.

Det finns också skillnader mellan kommunala och fristående förskolor när det gäller personalens utbildning. Flest årsarbetare med förskollärarexamen finns i kommunala förskolor. Där hade 42 procent av årsarbetarna förskollärarexamen. I de fristående förskolorna var andelen årsarbetare med förskollärarexamen lägre, 27 procent.

Diagram 1.4 Andel (%) årsarbetare efter utbildning, i kommunal respektive fristående förskola 15 oktober 2016.

I förskolan finns det även resurs- och stödpersonal, som arbetar med barn som behöver särskilt stöd. Totalt rapporterades 5 100 resurs- och stödpersonal in hösten 2016. Det motsvarar knappt 5 procent av samtliga anställda i förskolan.

Personaltätthet

Hösten 2016 gick det 5,2 barn per årsarbetare i förskolan. Siffran har varit relativt konstant under många år.

Det gick i genomsnitt 13,1 barn per årsarbetare med förskollärexamen. I fristående förskolor var förskollärartätheten lägre jämfört med i kommunala förskolor. I fristående förskolor gick det 18,7 barn per förskollärare och i kommunala förskolor 12,2. Det genomsnittliga antalet barn per årsarbetare med förskollärexamen har ökat i både kommunala och fristående förskolor sedan hösten 2015.

Tabell 1.3 Antal barn per årsarbetare* i förskola 1990–2016.

År	Barn/årsarbetare		
	Totalt	Kommunala förskolor	Fristående förskolor
1990	4,4	.	.
1995	5,5	.	.
2000	5,4	5,4	5,5
2001	5,4	5,3	5,6
2002	5,3	5,3	5,5
2003	5,4	5,4	5,5
2004	5,4	5,4	5,4
2005	5,2	5,2	5,3
2006	5,1	5,1	5,2
2007	5,2	5,2	5,2
2008	5,3	5,2	5,4
2009	5,3	5,3	5,3
2010	5,4	5,4	5,2
2011	5,3	5,3	5,2
2012	5,3	5,4	5,2
2013	5,3	5,4	5,2
2014**	5,3	5,3	5,3
2015**	5,2	5,3	5,1
2016**	5,2	5,2	5,1

* Uppgiften om årsarbetare avser antal anställda omräknade till heltidstjänstgöring.

** Från och med 2014 baseras uppgiften på individdata.

Förskolechefer

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ledas av en förskolechef. Förskolechefen ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.⁷

Hösten 2016 fanns det 4 800 förskolechefer. I genomsnitt ansvarade en förskolechef för två förskoleenheter. En förskolechef i en kommunal förskola ansvarade för mer än dubbelt så många förskoleenheter som en förskolechef i en fristående förskola. Antalet förskoleenheter per förskolechef var 2,8 i kommunal förskola jämfört med 1,2 i fristående förskolor.

Könsfördelning

Könsfördelningen bland de anställda i förskolan är fortsatt mycket ojämn. Andelen årsarbetare som är män har ökat något under de senaste tio åren, från 2,8 procent 2006 till 4,4 procent hösten 2016. I fristående förskolor är andelen män större än i kommunala förskolor, 6,3 procent jämfört med 3,9 procent.

Könsfördelningen skiljer sig också åt mellan olika personalgrupper i förskolan. Av alla 4 800 förskolechefer var 6,9 procent män hösten 2016. Bland resurs- och stödpersonalen var andelen män 7,7 procent.

Det fanns flest män i gruppen anställda utan utbildning för arbete med barn. Bland anställda med förskolläraexamen var andelen män 2,9 procent, medan andelen var 7,1 procent bland anställda utan utbildning för arbete med barn. Av de årsarbetare som är män saknade 46 procent utbildning för arbete med barn. Motsvarande siffra för kvinnor var 27 procent.

Kostnader

År 2016 var den totala kostnaden för förskolan 71,7 miljarder kronor. I de kommunala förskolorna stod personalkostnaden för knappt 72,6 procent av den totala kostnaden. Lokalkostnaderna utgjorde 14,2 procent.

Kommunerna finansierar förskolan med statsbidrag, egna medel och föräldraavgifter. Den del av bruttokostnaden som bekostas med föräldraavgifter kallas avgiftsfinansieringsgraden. År 2016 täckte föräldraavgifterna 7 procent av de kommunala kostnaderna i förskolan.

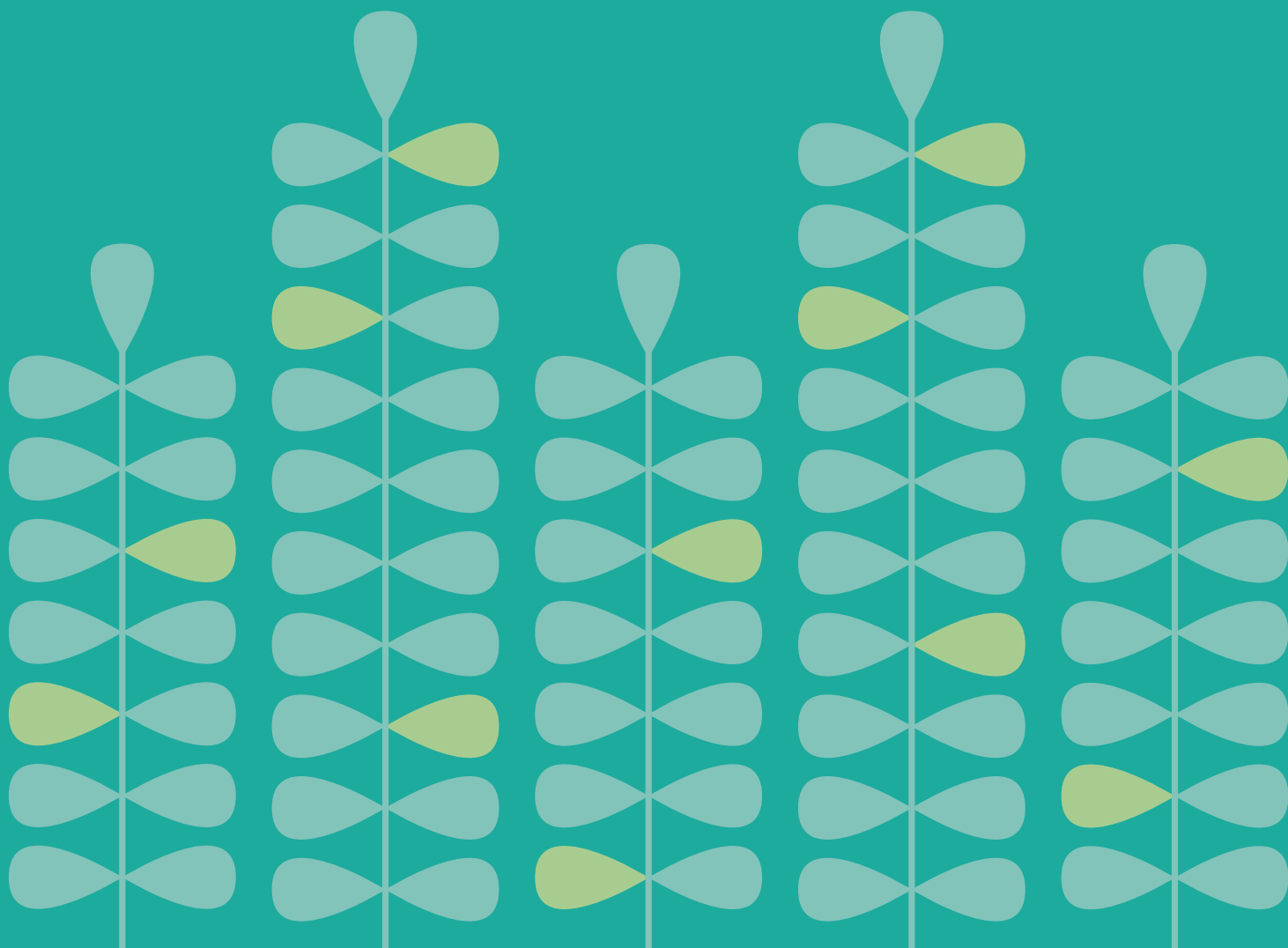
Fristående förskolor finansierar sin verksamhet med kommunala bidrag, föräldraavgifter och ibland även med oavlönade arbetsinsatser från föräldrar.

Kommunernas genomsnittliga kostnader för verksamhet i enskild regi utgjorde 18,1 procent. Eventuella avgiftsintäkter och andra bidrag inkluderas inte i detta mått, vilket försvårar möjligheten att bedöma om de fristående förskolorna får ett skäligt bidrag från kommunen eller inte. Den kommunala ersättningen till fristående förskolor var 133 600 kronor per inskrivet barn.

7. 2 kap. 9 § skollagen.

KAPITEL 2

Förskoleklass

Förskoleklass

Läsåret 2016/17 gick drygt 123 000 elever i förskoleklass. Nästan 98 procent av alla 6-åringar gick i förskoleklass och dessa utgjorde 98 procent av eleverna i förskoleklass. Var tionde elev gick i en förskoleklass med enskild huvudman.

En fjärdedel av eleverna hade ett annat modersmål än svenska. Av dessa elever fick drygt 40 procent stöd i modersmålet.

Förskoleklassen är en frivillig skolform inom det offentliga skolväsendet. Kommunerna är skyldiga att erbjuda alla 6-åringar plats i förskoleklass under minst 525 timmar under ett läsår. I förskoleklassens uppdrag ingår att stimulera elevers utveckling och lärande samt förbereda dem för fortsatt skolgång. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov, och främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Tabell 2.1 Kommuner med förskoleklass respektive elever i förskoleklass 15 oktober 2007–2016.

Läsår Huvudman Kön	Antal kommuner med förskoleklass	Inskrivna i förskoleklass				Andel av alla 6-åringar som är inskrivna i förskoleklass
		Totalt antal	därav			
			5 år	6 år	7 år	
2007/08	287	93 390	963	91 258	1 169	96,0
2008/09	290	97 587	1 001	95 185	1 401	95,1
2009/10	290	100 283	1 001	98 178	1 104	94,6
2010/11	290	103 529	922	101 563	1 044	95,8
2011/12	290	103 926	1 010	101 870	1 046	95,6
2012/13	290	107 662	875	105 677	1 110	95,1
2013/14	289	109 943	905	108 013	1 025	95,5
2014/15	290	113 576	916	110 918	1 742	96,0
2015/16	290	116 312	852	114 426	1 034	96,5
2016/17	290	122 818	749	120 624	1 445	97,8
därav						
Kommunal	290	109 598	380	108 247	971	89,7
Statlig*	9	61	2	50	9	0,0
Enskild	172	12 752	219	12 087	446	10,0
Internationella**	6	407	148	240	19	0,2
Flickor		59 622	432	58 659	531	47,6
Pojkar		63 196	317	61 965	914	50,2

* Här ingår verksamhet vid specialskolor och sameskolor.

** Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman).

Elever och skolor

Andelen 6-åringar inskrivna i förskoleklass har varit runt 95–96 procent sedan 2004. Läsåret 2016/17 var nästan 98 procent av 6-åringarna inskrivna i förskoleklass. Det totala antalet inskrivna elever i förskoleklass hösten 2016 var drygt 122 800. Liksom tidigare år var ungefär 98 procent av eleverna i förskoleklassen 6-åringar. Knappt 1 procent av eleverna var 5 år och knappt 1 procent var 7 år.

Andelen elever med annat modersmål än svenska har ökat över tid. Läsåret 2016/17 hade 25 procent av eleverna i förskoleklass ett annat modersmål än svenska. För tio år sedan var motsvarande andel 15 procent. Av eleverna med annat modersmål fick drygt 40 procent stöd i sitt modersmål, vilket är en minskning med 2 procentenheter jämfört med läsåret innan.

Tabell 2.2 Samtliga elever och elever med annat modersmål än svenska i förskoleklass 15 oktober 2007–2016.

Läsår Huvudman Kön	Antal elever			därav	
	Totalt	med annat modersmål än svenska		med stöd i modersmål	
		antal	andel (%)	antal	andel (%)
2007/08	93 390	15 715	16,8	7 141	45,4
2008/09	97 587	15 992	16,4	7 118	44,5
2009/10	100 283	17 950	17,9	7 845	43,7
2010/11	103 529	19 385	18,7	8 489	43,8
2011/12	103 926	19 704	19,0	8 319	42,2
2012/13	107 662	21 067	19,6	8 909	42,3
2013/14	109 943	25 043	22,8	9 778	39,0
2014/15	113 576	26 194	23,1	11 681	44,6
2015/16	116 312	27 795	23,9	11 522	41,5
2016/17	122 818	31 327	25,5	12 379	39,5
<i>därav</i>					
Kommunal	109 598	27 742	25,3	10 396	37,5
Statlig	61	31	50,8	8	25,8
Enskild	12 752	3 554	27,9	1 975	55,6
Internationella*	407	-	-	-	-
Flickor	59 622	15 100	25,3	6 038	40,0
Pojkar	63 196	16 227	25,7	6 341	39,1

* Internationella skolor redovisar inte uppgifter om modersmålsundervisning från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman). Internationella skolor är skolenheter där utbildningen, istället för att följa en svensk läroplan, bedrivs enligt ett annat lands läroplan eller en internationell läroplan.

Personal

Antalet anställda i förskoleklass har varit relativt stabilt de senaste tio åren. Läsåret 2016/17 fanns det drygt 11 800 anställda i arbete med elever. Omräknat till årsarbetare⁸ motsvarade det drygt 7 400 personer. Liksom i förskolan, grundskolan och på fritidshemmen var majoriteten av den anställda personalen kvinnor, 92 procent.

Personaltätheten i förskoleklassen har minskat kontinuerligt de senaste tio åren. Läsåret 2016/17 gick det 16,6 elever per årsarbetare. För tio år sedan var antalet elever per årsarbetare 14,5.

Av de knappt 9 600 tjänstgörande lärarna och förskollärarna som undervisade i förskoleklass i skolenheter med legitimationskrav⁹ läsåret 2016/17 var knappt 74 procent behöriga att undervisa i förskoleklassen, vilket är samma nivå som läsåret innan. Sett till heltidstjänster hade 76 procent behörighet för undervisning i skolformen. Även denna andel ligger i linje med läsåret innan.

Andelen behöriga lärare och förskollärare skiljer sig mellan kommunala och enskilda huvudmän. Bland kommunala huvudmän hade drygt 75 procent av de tjänstgörande lärarna och förskollärarna behörighet för skolformen. Motsvarande siffra för lärare och förskollärare med enskild huvudman var drygt 58 procent.

Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen i förskoleklass har i stort sett varit oförändrad sedan millennieskiftet. Läsåret 2016/17 hade 79 procent av årsarbetarna en pedagogisk högskoleexamen, vilket är 3 procentenheter färre än läsåret innan. Knappt 52 procent av årsarbetarna har en förskolläraryxamen, knappt 5 procent har en fritidspedagogexamen och knappt 23 procent har en lärarexamen.¹⁰ Andelen årsarbetare med förskolläraryxamen fortsätter att minska, samtidigt som tendensen över tid är att andelen årsarbetare med lärarexamen ökar. I förskoleklasser med kommunal huvudman var andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen 80 procent och i förskoleklasser med enskild eller statlig huvudman 65 procent.

Kostnader

Den totala kostnaden för förskoleklass var år 2016 drygt 6,7 miljarder kronor. Verksamheten i förskoleklass är ofta både lokal- och personalmässigt integrerad med grundskola och fritidshem. Det gör att uppgiftslämnarna ibland tvingats göra skattningar och schablonmässiga fördelningar av kostnader för både personal och lokaler. Uppgifterna bör därför tolkas med viss försiktighet.

8. Anställda omräknat till heltidstjänster.

9. Lärare vid internationella skolenheter och skolenheter som bedriver annan undervisning på engelska än språkundervisning samt lärare i fristående waldorfskolor är undantagna från legitimationskravet.

10. Här räknas även årsarbetare som utöver lärarexamen har förskolläraryxamen eller fritidspedagogexamen eller som inom ramen för den nya lärarutbildningen har examen med profil mot förskola, förskoleklass, fritidshem eller grundskolans tidigare år.

Tabell 2.3 Personal i förskoleklass, omräknat till årsarbetare 15 oktober 2007–2016.*

Läsår Huvudman	Antal årsarbetare			Antal elever		Andel (%) årsarbetare med				
	Totalt	därav		Totalt per lärare (heltids- tjänster)	per lärare med ped. högskole- examen	Pedagog. högskole- examen totalt	Förskol- lärar- examen	Fritids- pedagog- examen	Lärar- exa- men**	Fritids- ledarut- bildning
Kvinnor		Män								
2007/08	6 442	6 078	343	14,5	17,5	82,3	62,7	7,4	12,1	0,8
2008/09	6 327	5 954	373	15,4	18,5	83,0	61,3	7,0	12,8	0,8
2009/10	6 329	5 970	359	15,9	18,9	83,6	60,4	6,9	16,3	0,7
2010/11	6 386	5 996	389	16,1	19,6	82,7	58,8	6,9	17,0	0,8
2011/12	6 736	6 335	401	15,4	18,5	83,3	57,3	6,7	19,3	0,8
2012/13	6 944	6 509	436	15,5	18,8	82,6	55,7	6,0	20,8	0,7
2013/14	6 724	6 324	400	16,4	19,6	83,5	56,1	5,8	21,3	0,7
2014/15	6 901	6 462	439	16,5	19,8	83,0	53,8	5,2	23,9	0,8
2015/16	7 095	6 621	474	16,4	20,1	81,6	52,9	5,2	23,5	0,8
2016/17	7 392	6 880	511	16,6	21,1	78,9	51,5	4,8	22,5	0,9
därav										
Kommunal	6 647	6 213	434	16,5	20,5	80,4	53,2	4,9	22,3	0,8
Enskild och statlig***	744	667	77	17,6	27,1	65,1	36,6	4,0	24,3	1,7

* Uppgifterna avser den vecka då 15 oktober infaller.

** Här inräknas sedan läsåret 2005/06 årsarbetare som utöver lärarexamen har förskollärar- eller fritidspedagogexamen eller som inom ramen för den nya lärarutbildningen har examen med profil mot förskolan, förskoleklass, fritidshem eller grundskolans tidigare år.

*** Från och med hösten 2016 ingår inte internationella skolor under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman).

Tabell 2.4 Kostnader för förskoleklass, fördelade på anordnare och kostnadsslag (löpande priser) 2012–2016.

	Samtliga huvudmän ^a		Kommunal huvudman		Fristående förskoleklass	
	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ^{b,c} , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ^b , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ^{b,c} , kr
2012 Totalt ^d	5 351	51 000	4 746	49 700	605	63 900
2013 Totalt ^d	5 612	52 100	4 953	50 400	658	68 900
2014 Totalt ^d	5 899	53 300	5 201	51 800	698	68 300
2015 Totalt ^d	6 274	55 100	5 451	53 000	823	74 400
2016 Totalt^d	6 775	57 000	5 887	55 100	888	73 800
därav						
Personal	4 438	37 300	3 875	36 300	563	46 800
Lokaler	1 293	10 900	1 102	10 300	191	15 900

a. I kostnaden ingår även kostnader för internationella skolor och kostnaden för nystartade förskoleklasser. Dock är de statliga förskoleklasserna ej med i redovisningen.

b. Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

c. Endast kostnaden för fristående skolor som haft verksamhet hela verksamhetsåret ingår.

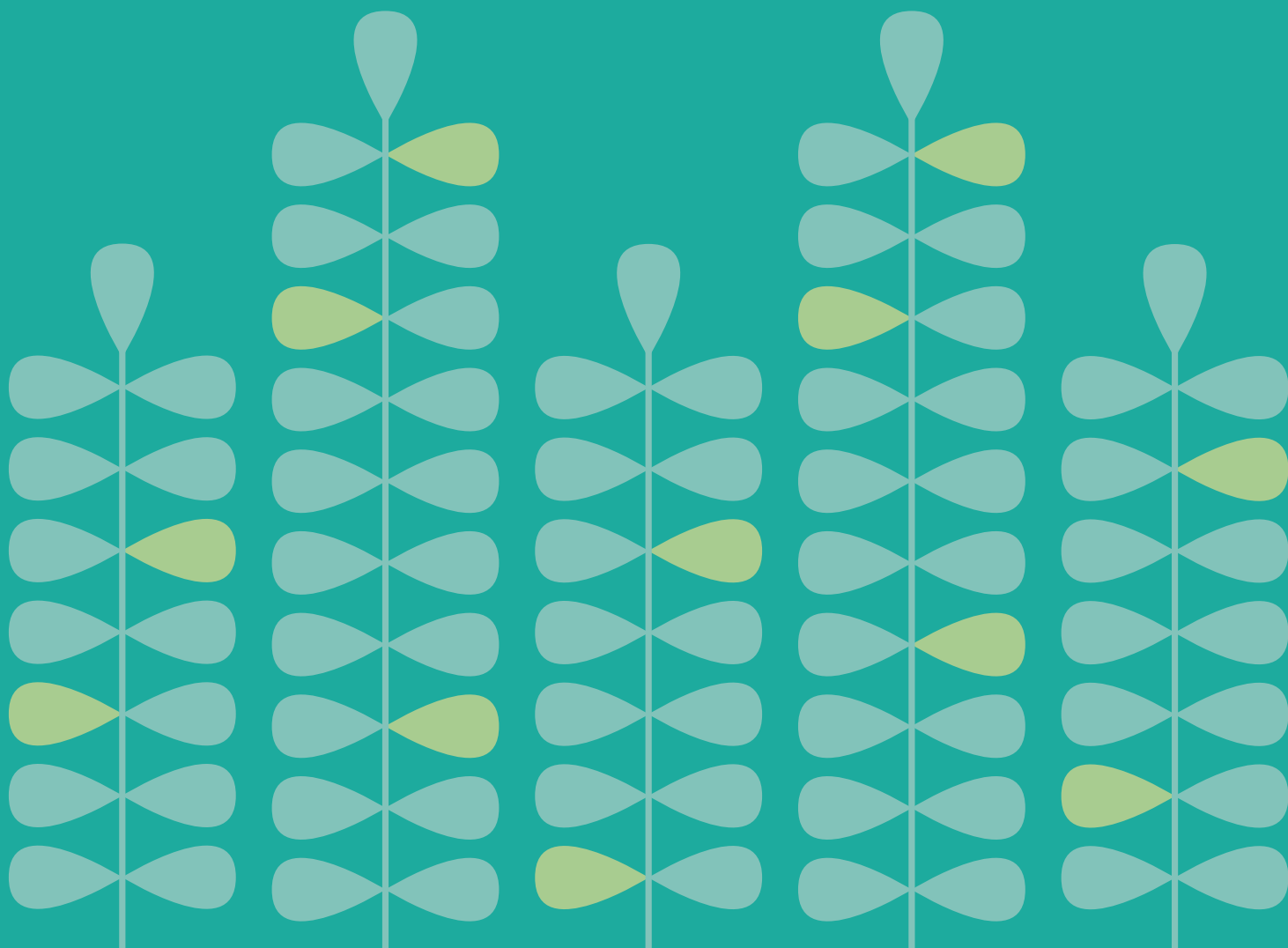
d. I summan ingår inte kommunernas ersättning till enskild verksamhet.

Den största delen av kostnaden, 65 procent, utgjordes av kostnader för personal. Kostnaden för lokaler utgjorde 19 procent av den totala kostnaden.

Kostnaden per elev i förskoleklass var totalt 57 000 kronor. I fristående förskoleklasser var den 73 800 kronor per elev medan den i kommunala förskoleklasser var 55 100 kronor.

KAPITEL 3

Grundskola (inklusive sameskolan)

Grundskola (inklusive sameskolan)

Läsåret 2016/17 ökade antalet elever i grundskolan med 38 000 elever, 4 procent, jämfört med läsåret innan. Ökningen beror på att det tillkommit fler elever i samtliga årskurser. Störst ökning skedde i årskurs 4 och årskurs 8, där elevantalen ökade med 5 respektive 6 procent jämfört med läsåret innan.

Enligt skollagen inträder skolplikt på höstterminen det kalenderår när barnet fyller 7 år. Vårdnadshavare kan begära att skolplikten ska skjutas upp till ett senare tillfälle. Vårdnadshavare kan också begära att ett barn ska ha rätt att börja i grundskolan redan höstterminen det år barnet fyller 6 år. Men det innebär inte att skolplikten inträder vid den tidpunkten.

Skolplikten upphör vid vårterminens slut det nionde året efter skolstarten. För elever som inte har gått ut årskurs 9 när skolplikten skulle ha upphört, upphör skolplikten istället senast när eleven fyller 18 år.

I det följande kapitlet inkluderas de statliga sameskolorna i redovisningen. I skollagen fastslås att barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan istället för i årskurs 1–6 i grundskolan. Sameskolan, som har sex årskurser, är en skolform som är likvärdig med grundskolan, men utformad och profilerad efter samernas behov av en utbildning som tillvaratar och utvecklar det samiska språket och kulturarvet.

Elever och skolor

Den allmänna skolplikten medför att antalet elever i grundskolan i stort sett följer befolkningsutvecklingen för barn i skolåldern. Mellan läsåren 2001/02 och 2010/11 minskade elevantalet kontinuerligt varje år. Därefter har utvecklingen vänt och elevkullarna har blivit större igen.

Läsåret 2016/17 gick drygt 1 miljon elever i grundskolan. Det är drygt 38 000 fler elever än läsåret före. Ökningen beror dels på att många elever började i årskurs 1 hösten 2016, vilket hänger samman med befolkningsstorleken i den aktuella åldern, dels på att det tillkom elever i samtliga övriga årskurser. Antalet elever som började i årskurs 1 hösten 2016 var nästan 12 000 fler än antalet elever som började i årskurs 9.

Läsåret 2016/17 fanns det 4 007 kommunala skolenheter, 5 sameskolenheter, 820 fristående skolenheter på grundskolenivå och 14 internationella skolenheter.¹¹ Av de fristående skolenheterna hade 716 allmän inriktning, 66 konfessionell inriktning och 38 undervisning enligt waldorfpedagogik.

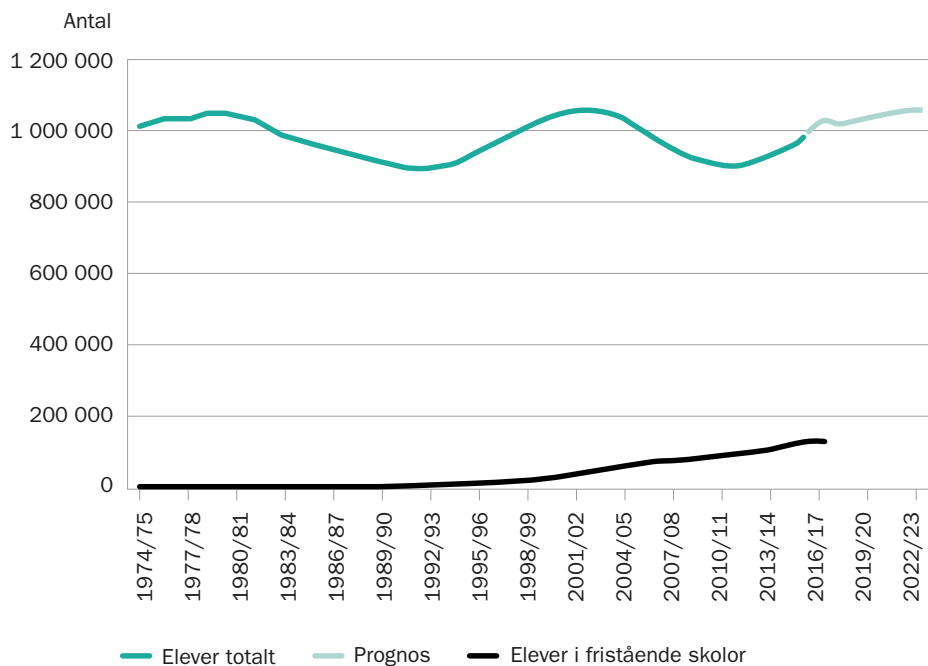
Antalet elever i fristående skolor fortsätter att öka. Läsåret 2016/17 gick drygt 149 000 elever i fristående skolor, vilket motsvarade ungefär 15 procent av elevunderlaget. Andelen elever som gick i fristående grundskolor varierade stort mellan kommunerna. Medianvärdet var 5,4 procent för andelen elever som gick i fristående skolor i kommunerna. I storstäderna gick 22 procent av eleverna i fristående skolor, följt av större städer och förortskommuner till storstäder, där

11. Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman).

motsvarande andel var 16 respektive 20 procent. Den lägsta andelen elever i fristående skolor, knappt 4 procent, fanns i varuproducerande kommuner.¹²

1,5 procent av eleverna i kommunala skolenheter var bosatta i en annan kommun än den där skolan var belägen. Motsvarande andel i fristående skolenheter och internationella skolor var 12 respektive 22 procent.

Diagram 3.1 Antal elever i grundskolan totalt och i fristående skolenheter läsåren 1974/75–2016/17 samt prognos t.o.m. läsåret 2022/23.*

* I antal elever totalt ingår elever i kommunala skolor, sameskolan samt fristående skolor. Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman).

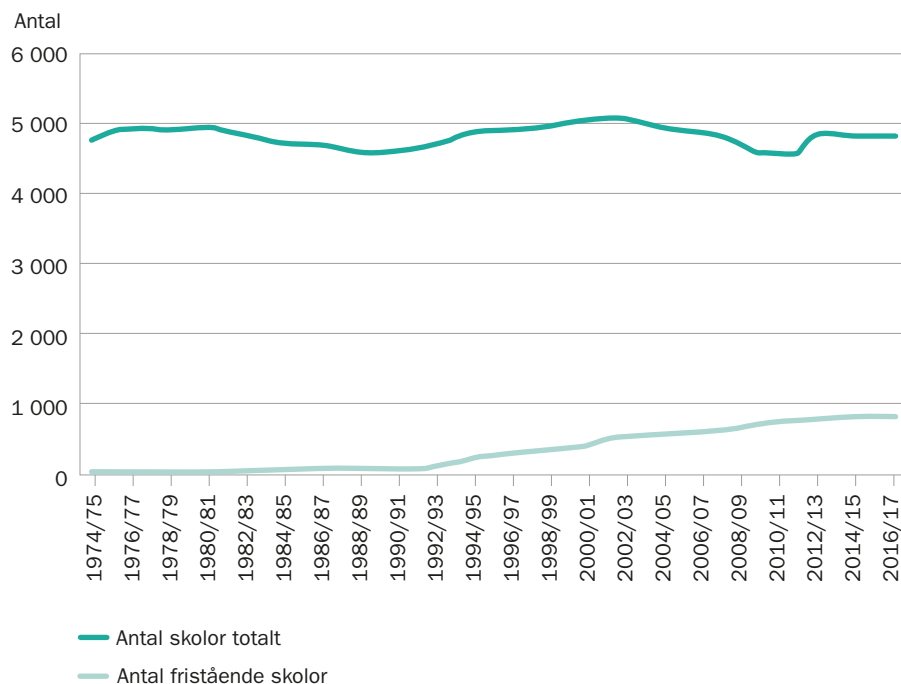
I och med att skollagen (2010:800) började tillämpas den 1 juli 2011 ersattes den organisatoriska enheten skola med begreppet skolenhet.¹³ Skolverkets statistikredovisning anpassades efter det nya begreppet från och med läsåret 2012/13.

Övergången från skola till skolenhet i statistikredovisningen innebar ett visst tidsseriebrott jämfört med tidigare års redovisning av uppgifter om antal skolor och uppgifter på skolnivå. Läsåret 2012/13 rapporterades fler skolenheter in jämfört med antalet skolor läsåret innan. Några skolor delades upp på flera skolenheter och andra skolor omorganiserades med anledning av förändringen.

12. Varuproducerande kommuner definieras som kommuner där 34 procent eller mer av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år är sysselsatta inom tillverkning och utvinning, energi och miljö samt byggverksamhet.

13. Varje skolenhet ska ha en rektor som ansvarar för ledningen och samordningen av det pedagogiska arbetet vid skolenheten. En rektor kan vara rektor för flera skolenheter. Det ska i alla situationer vara tydligt för elever och personal vem som är ansvarig rektor för den skolenhet de tillhör. En elev kan bara ha en rektor, medan en lärare som undervisar i flera skolenheter kan ha fler än en rektor som chef.

Diagram 3.2 Antal skolenheter i grundskolan totalt och fristående skolenheter läsåren 1974/75–2016/17.*

* Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman).

Tabell 3.1 Elever i grundskolan fördelade efter årskurs och huvudman 15 oktober 2007–2016.

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/16	2016/17
Grundskolan totalt	935 869	906 189	891 727	886 487	888 658	899 185	920 997	949 460	985 620	1 023 956
<i>därav</i>										
Kommunala skolor	849 514	816 606	795 648	781 210	776 356	779 327	794 869	815 361	839 981	870 246
Sameskolor	150	139	131	141	158	163	168	157	161	152
Fristående skolor	86 205	89 444	95 948	105 136	112 144	119 695	125 960	133 942	145 471	149 481
Internationella skolor*										4 065

* Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman).

Tabell 3.2 Elever i grundskolan fördelade efter årskurs och huvudman 15 oktober 2007–2016.

Läsår Huvudman Kön	Antal elever									Samtliga
	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 4	Åk 5	Åk 6	Åk 7	Åk 8	Åk 9	Åk 1-9
2007/08	94 685	91 813	93 223	93 758	98 395	105 951	114 122	119 205	124 717	935 869
2008/09	95 227	94 164	92 107	93 352	93 923	98 461	105 930	114 058	118 967	906 189
2009/10	99 678	95 714	94 895	92 268	93 732	94 510	99 239	106 961	114 730	891 727
2010/11	103 337	100 126	96 491	95 626	93 224	94 487	95 272	100 301	107 623	886 487
2011/12	105 546	103 559	100 681	96 902	96 048	93 633	95 172	96 063	101 054	888 658
2012/13	106 361	105 642	104 266	101 162	97 552	96 858	94 455	95 973	96 916	899 185
2013/14	111 045	106 977	106 782	105 060	102 041	98 176	97 811	95 867	97 238	920 997
2014/15	113 339	112 288	108 535	108 200	106 291	103 489	99 972	99 647	97 699	949 460
2015/16	116 488	114 836	114 045	110 320	109 838	108 042	105 701	102 945	103 405	985 620
2016/17	120 413	118 292	116 941	115 976	112 222	111 879	110 410	109 305	108 518	1 023 956
flickor (%)	48,5	48,5	48,6	48,6	48,7	48,4	48,5	48,1	46,6	48,3
pojkar (%)	51,5	51,5	51,4	51,4	51,3	51,6	51,5	51,9	53,4	51,7
<i>därav</i>										
Kommunala	107 247	105 771	104 094	99 741	96 188	92 090	88 554	88 176	88 385	870 246
flickor (%)	48,4	48,4	48,5	48,3	48,4	47,8	48,0	47,4	45,7	47,9
pojkar (%)	51,6	51,6	51,5	51,7	51,6	52,2	52,0	52,6	54,3	52,1
Sameskola	30	25	26	28	21	22	.	.	.	152
flickor (%)	56,7	28,0	30,8	60,7	47,6	22,7	.	.	.	42,1
pojkar (%)	43,3	72,0	69,2	39,3	52,4	77,3	.	.	.	57,9
Fristående	12 659	12 009	12 336	15 784	15 548	19 359	21 404	20 669	19 713	149 481
flickor (%)	49,9	49,4	49,0	50,0	50,8	51,2	50,6	50,7	51,0	50,4
pojkar (%)	50,1	50,6	51,0	50,0	49,2	48,8	49,4	49,3	49,0	49,6
Internationella*	477	487	485	423	465	408	451	457	412	4 065
flickor (%)	52,6	48,7	50,9	48,5	47,1	48,0	48,1	49,2	47,3	49,0
pojkar (%)	47,4	51,3	49,1	51,5	52,9	52,0	51,9	50,8	52,7	51,0

* Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman).

Tabell 3.3 Skolkommuner, skolenheter och elever i grundskolan 15 oktober 2007–2016.

Läsår Huvudman	Antal skol- kommuner	Antal skol- enheter	Antal elever per		Elever bosatta i annan kommun*	
			Kommun	Skolenhet*	Antal	Andel (%)
2007/08	290	4 826	3 227	194	11 325	1,2
2008/09	290	4 755	3 125	191	11 395	1,3
2009/10	290	4 660	3 075	191	11 305	1,3
2010/11	290	4 626	3 057	192	11 205	1,3
2011/12	290	4 616	3 064	193	11 151	1,3
2012/13	290	4 909	3 101	183	11 523	1,3
2013/14	290	4 887	3 176	188	12 376	1,3
2014/15	290	4 845	3 274	196	12 616	1,5
2015/16	290	4 845	3 399	203	30 997	3,1
2016/17 <i>därav</i>	290	4847	3531	211	32459	3,2
Kommunala	290	4 007	3 001	217	13 452	1,5
Sameskola	4	5	38	30	0	0,0
Fristående skolor	185	820	808	182	18 110	12,1
Internationella skolor**	7	14	581	290	885	21,8

* Tidserien avser enbart elever i kommunala grundskolor. För läsåret 2015/16 redovisas även uppgifter från andra huvudmän.

** Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman).

Samtliga kommuner i landet anordnar grundskoleutbildning. Antalet elever varierade stort mellan kommunerna, vilket avspeglades i den stora variationen i kommunernas invånarantal.

Antalet elever varierade också mellan skolenheterna. Läsåret 2016/17 var det genomsnittliga antalet 211 elever per skolenhet, vilket var en ökning jämfört med läsåret innan, när motsvarande siffra var 203 elever. Kommunala skolenheter hade i genomsnitt fler elever per skolenhet än fristående skolenheter. Både i kommunala och i fristående skolenheter var det vanligast med 100–199 elever per skolenhet. De minsta skolenheterna återfanns i kommuner som klassificeras som glesbygdskommuner eller turism- och besöksnäringkommuner, medan de största skolenheterna fanns i storstäderna och deras förorter.

I alla kommuntyper utom storstäder och förortskommuner till storstäder var det vanligast med skolenheter som har årskurserna 1–6. I storstäder och i förortskommuner var det vanligast med skolenheter som har årskurserna 1–9. Skillnader mellan kommungrupper kan delvis förklaras genom förekomsten av kommunala respektive fristående skolor. Fristående skolor fanns i högre utsträckning i storstäder och var i högre grad organiserade i årskurserna 1–9. Läsåret 2016/17 hade 12 procent av de kommunala enheterna årskurserna 1–9, medan motsvarande andel för fristående skolor var 39 procent. Läsåret 2016/17 fanns det 820 fristående skolor i 185 kommuner. Av dessa var drygt 60 procent lokaliserade till storstadsälänen. Det var nästan 64 procent av eleverna i fristående skolor som gick i skolan i något av storstadsälänen.

Tabell 3.4 Skolkommuner, skolenheter och elever i fristående skolenheter 15 oktober 2007–2016.

Fristående skolor Läsår Inriktning	Antal skolkommuner	Antal skolor	Antal elever	Andel (%) av samtliga elever i grundskolan
2007/08	180	635	86 205	9
2008/09	183	677	89 444	10
2009/10	185	709	95 948	11
2010/11	190	741	105 136	12
2011/12	189	761	112 144	13
2012/13	189	790	119 695	13
2013/14	188	792	125 960	14
2014/15	185	800	133 942	14
2015/16	186	827	145 471	15
2016/17	185	820	149 481	15
<i>därav*</i>				
Allmän	177	716	134 978	13
Konfessionell	40	66	9 347	0,9
Waldorf	28	38	5 156	0,5

* Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Mellan hösten 2007 och hösten 2015 ingick dessa skolenheter i kategorin enskild huvudman (dvs. fristående skolor).

Tidigare skolstart

Barn har rätt att börja i grundskolan det år de fyller 6 år, om föräldrarna önskar det. I början av 1990-talet var andelen barn som började i årskurs 1 ett år tidigare drygt 1 procent. Därefter ökade den stadigt fram till läsåret 1996/97, då andelen barn som började i årskurs 1 ett år tidigare var 8 procent. Sedan förskoleklassen infördes som frivillig skolform hösten 1998 har andelen barn som börjar i årskurs 1 ett år tidigare minskat för varje år. Lsåret 2016/17 var 1 159 elever (1 procent) i årskurs 1 6 år eller yngre.

Andelen 6-åringar i årskurs 1 i fristående skolor var högre än rikssnittet, 2,2 procent respektive 1,0 procent. De internationella skolorna hade högst andel 6-åringar i årskurs 1, följt av konfessionella skolor. Av 6-åringarna i årskurs 1 var 60 procent flickor och 40 procent pojkar.

Tabell 3.5 Elever i årskurs 1 fördelade efter ålder 15 oktober 2007–2016.

Läsår Kön Huvudman	Antal elever i årskurs 1	därav			
		6 år eller yngre		7 år eller äldre	
		antal	andel	antal	andel
2007/08	94 685	1 656	1,7	93 029	98,3
2008/09	95 227	1 313	1,4	93 914	98,6
2009/10	99 678	1 321	1,3	98 357	98,7
2010/11	103 337	1 234	1,2	102 103	98,8
2011/12	105 546	1 237	1,2	104 309	98,8
2012/13	106 361	1 431	1,3	104 390	98,7
2013/14	111 045	1 270	1,1	109 775	98,9
2014/15	113 339	1 483	1,3	111 856	98,7
2015/16	116 488	1 303	1,1	115 185	98,9
2016/17	120 413	1 159	1,0	119 254	99,0
<i>därav</i>					
flickor	58 447	698	1,2	57 749	98,8
pojkar	61 966	461	0,7	61 505	99,3
Kommunala	107 247	686	0,6	106 561	99,4
Sameskola	30	0	0,0	30	100,0
Fristående skolor	12 659	273	2,2	12 386	97,8
Internationella skolor*	477	200	41,9	277	58,1

* Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin fristående (dvs. enskild huvudman).

Språkval

Moderna språk kan läsas både inom språkval och som elevens val. Enligt skolförordningen (SFS 2011:185) ska det finnas språkval. Huvudmannen ska som språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska, och dessutom sträva efter att erbjuda andra språk som språkval. En elev får även välja något av ämnena modersmål, svenska, svenska som andraspråk, engelska eller teckenspråk som alternativ till språkval.

Språkval introduceras i allmänhet i årskurs 6. Läsåret 2016/17 hade 58,5 procent av eleverna i årskurs 6 språkval. I årskurserna 7, 8 och 9 var andelen elever med språkval ungefär 97–98 procent.

Högst andel elever som läste moderna språk inom språkval fanns i årskurs 7, där 85 procent av eleverna hade moderna språk som språkval. I årskurs 9 var andelen betydligt lägre, nästan 69 procent. Liksom tidigare år valde fler flickor än pojkar moderna språk.

Spanska är det populäraste språket bland grundskoleeleverna. Andelen elever som läser spanska har ökat det senaste decenniet. Totalt var det 55 procent av eleverna med ett modernt språk som språkval som läste spanska i årskurserna 6–9.

I senare årskurser var andelen elever som inom språkval läste alternativ till moderna språk högre. Närmare 5 procent av eleverna i årskurs 6 valde att läsa ett alternativ, medan motsvarande andel i årskurs 9 var nästan 28 procent.

Bland alternativen till moderna språk valde flest elever engelska. I årskurs 9 läste nästan 17 procent engelska som alternativ till moderna språk. Drygt 19 procent av pojkarna valde detta alternativ, medan motsvarande andel för flickorna var drygt 14 procent.

Tabell 3.6 Elever i årskurs 6, 7, 8 och 9 fördelade efter språkval 15 oktober 2016.

Typ av språkval	Årskurs 6			Årskurs 7			Årskurs 8			Årskurs 9		
	Andel elever (%) av			Andel elever (%) av			Andel elever (%) av			Andel elever (%) av		
	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtliga	Flickor	Pojkar
Moderna språk	54,0	54,8	53,1	85,0	87,7	82,5	76,9	81,8	72,4	68,9	75,8	62,9
Franska	11,6	13,2	10,1	16,0	19,2	13,0	14,9	18,6	11,4	13,8	17,7	10,4
Tyska	12,1	10,2	13,8	21,5	17,7	25,1	19,3	16,1	22,3	17,0	15,1	18,7
Spanska	30,1	31,2	29,0	47,3	50,6	44,2	42,5	46,8	38,5	37,7	42,6	33,5
Övriga mod.språk	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,3	0,4
Alternativ till moderna språk	4,5	3,9	5,1	13,0	10,7	15,2	20,5	16,4	24,4	27,7	22,0	32,6
Modersmål	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
SVA	0,4	0,4	0,4	1,4	1,2	1,6	2,1	1,6	2,6	3,2	2,0	4,2
Svenska	1,0	0,8	1,3	3,3	2,5	4,0	5,3	4,0	6,5	7,5	5,6	9,3
Engelska	3,0	2,7	3,4	8,2	6,9	9,5	13,1	10,7	15,3	16,9	14,4	19,0
Teckenspråk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa språkval	58,5	58,7	58,2	98,0	98,4	97,7	97,4	98,2	96,8	96,6	97,8	95,5

Undervisning i modersmål och svenska som andraspråk

Läsåret 2016/17 var drygt 275 000 grundskoleelever berättigade till undervisning i modersmål, vilket är en ökning med 10 procent jämfört med året innan. Antalet berättigade motsvarade 27 procent av samtliga elever. De senaste tio åren har andelen ökat med 11 procentenheter. Andelen av de berättigade som deltog i modersmålsundervisning var densamma som läsåret innan, drygt 56 procent. Andelen flickor som deltog i modersmålsundervisning var något större än pojkar.

I fristående skolor var andelen berättigade elever 25 procent, det vill säga något lägre än i kommunala skolor. Men det var en större andel av berättigade elever i fristående skolor som deltog i modersmålsundervisning, drygt 64 procent jämfört med 56 procent i de kommunala skolorna.

Andelen av alla elever som deltog i undervisning i svenska som andraspråk var nästan 11 procent.

Tabell 3.7 Elever berättigade till respektive deltagande i modersmål och svenska som andraspråk i grundskolan 15 oktober 2007–2016.

Läsår Huvudman	Antal elever berättigade till modersmålsundervisning	Andel (%) berättigade av samtliga elever	Deltagare i modersmålsundervisning				Deltagare i SVA	
			Antal	Andel (%) av		Andel (%) utanför timplanebunden tid	Antal	Andel (%) av samtliga elever
				samtliga elever	berättigade elever			
2007/08	155 210	16,6	83 482	12,2	53,8	52,0	66 886	7,1
2008/09	164 183	18,1	87 748	13,2	53,4	32,7	68 289	7,5
2009/10	173 147	19,4	92 308	14,2	53,3	60,2	71 382	8,0
2010/11	181 412	20,5	100 273	15,2	55,3	56,6	70 995	8,0
2011/12	183 676	20,7	100 419	16,2	54,7	52,8	67 547	7,6
2012/13	184 220	20,5	98 911	11,0	53,7	54,9	68 691	7,6
2013/14	210 837	22,9	113 251	12,3	53,7	58,4	79 147	8,6
2014/15	225 497	23,8	126 505	13,3	56,1	60,9	86 373	9,1
2015/16	250 399	25,4	140 959	14,3	56,3	59,6	96 686	9,8
2016/17	275 329	27,0	156 711	15,4	56,9	59,5	108 087	10,6
därav								
Kommunala	237 680	27,3	132 448	15,2	55,7	57,1	98 768	11,3
Sameskola	90	59,2	84	55,3	93,3	0,0	0	0,0
Fristående ⁴⁾	37 559	25,1	24 179	16,2	64,4	72,7	9 319	6,2
Flickor	131 693	26,7	76 990	15,6	58,5	60,0	48 728	9,9
Pojkar	143 636	27,2	79 721	15,1	55,5	59,0	59 359	11,3

Tabell 3.8 Elever berättigade till respektive deltagande i de tio största modersmålen i grundskolan 15 oktober 2016.

Modersmål	Antal elever berättigade till modersmålsundervisning	Andel (%) berättigade av samtliga elever	Deltagare i modersmålsundervisning				Deltagare i SVA	
			Antal	Andel (%) av		Andel (%) utanför timplanebunden tid	Antal	Andel (%) av samtliga elever
				samtliga elever	berättigade elever			
Totalt	275 329	27,0	156 711	15,4	56,9	59,5	108 087	10,6
10 största modersmålen								
Arabiska	64 261	6,3	42 625	4,2	66,3	57,2	36 061	3,5
Somaliska	20 661	2,0	15 321	1,5	74,2	54,0	13 658	1,3
Persiska	18 984	1,9	10 568	1,0	55,7	54,9	9 652	0,9
Bosniska/ Kroatiska/Serbiska	16 070	1,6	8 289	0,8	51,6	66,5	4 840	0,5
Engelska	16 033	1,6	8 555	0,8	53,4	60,1	2 123	0,2
Spanska	13 397	1,3	6 931	0,7	51,7	64,9	2 514	0,2
Kurdiska	13 179	1,3	7 349	0,7	55,8	65,3	5 974	0,6
Finska	8 920	0,9	4 438	0,4	49,8	46,8	657	0,1
Polska	8 864	0,9	5 268	0,5	59,4	63,5	2 923	0,3
Albanska	8 758	0,9	5 335	0,5	60,9	54,6	3 993	0,4
Övriga språk (144 st.)	86 202	8,5	42 032	4,1	48,8	63,0	25 692	2,5

Särskilt stöd

Särskilt stöd handlar om insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte är möjliga att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen.

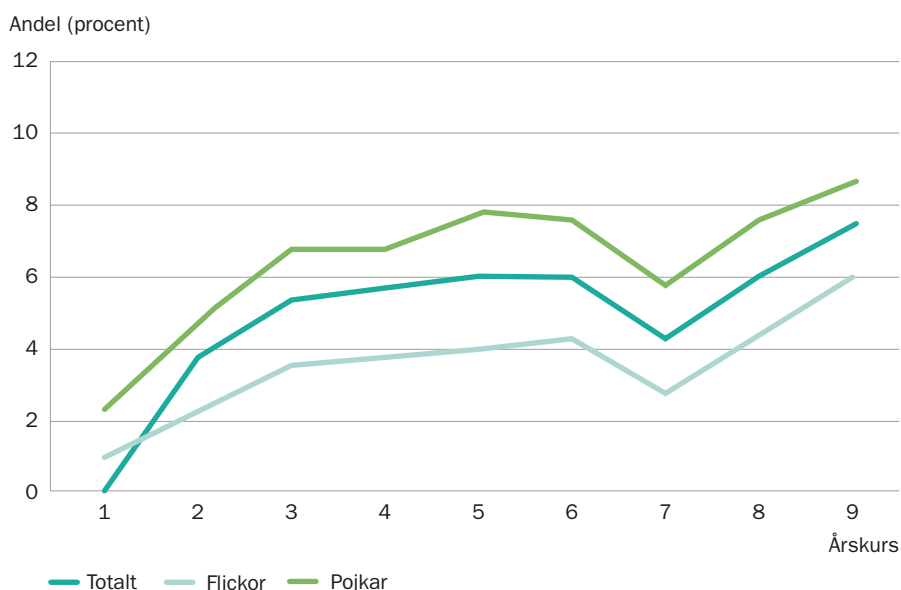
Åtgärdsprogram ska utarbetas för alla elever som är i behov av särskilt stöd. Av programmet ska framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och när åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Läsåret 2016/17 var det 5 procent av eleverna som hade ett åtgärdsprogram, vilket motsvarade drygt 51 000 elever. Det är vanligare att pojkar har ett åtgärdsprogram. Totalt hade 6,4 procent av pojkarna och 3,5 procent av flickorna åtgärdsprogram hösten 2016.

Andelen elever med åtgärdsprogram skiljer sig mellan årskurserna. Andelen elever med åtgärdsprogram ökar från årskurs 1 till 5. Därefter sker en minskning mellan årskurs 6 och årskurs 7, för att sedan öka fram till årskurs 9. Andelen elever med åtgärdsprogram är som högst i årskurs 9. Tidigare läsår har mönstret varit likartat. Hösten 2016 hade knappt 9 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna ett åtgärdsprogram i årskurs 9.

Nedgången i andelen elever med åtgärdsprogram i årskurs 7 beror på att många elever byter skolenhet mellan årskurs 6 och 7. Den minskade andelen elever med åtgärdsprogram mellan dessa årskurser kan bero på att ett åtgärdsprogram utarbetat vid en skolenhet inte per automatik behöver innebära att eleven är i behov av särskilt stöd vid en annan skolenhet. Den första stödinsats som ska sättas in är extra anpassning, och när den stödinsatsen inte anses tillräcklig ska ett åtgärdsprogram utarbetas. Den fortsatta ökningen av åtgärdsprogram i de högsta årskurserna skulle kunna förklaras av att skolenheten först har satt in extra anpassningar som sedan visat sig vara otillräckliga.

Statistik från tiden före lagändringen 1 juli 2014, som förtydligade användningen av särskilt stöd, visade på samma nedgång. Det talar för att det finns en risk att elevers behov av särskilt stöd inte uppmärksammas vid skolenhetsbyten.

Diagram 3.3 Andel (%) elever i grundskolan som har åtgärdsprogram, per årskurs totalt samt fördelat på flickor och pojkar läsåret 2016/17.

Betyg

Betyg sätts utifrån kunskapskraven i kursplanerna. Kunskapskraven är kopplade till respektive ämnes centrala innehåll och syfte. Elevernas kunskaper bedöms utifrån betygsskalan A–F, där A–E är godkända betyg och F är ett ej godkänt betyg. Har betyg inte kunnat sättas på grund av att eleven varit frånvarande markeras detta med ett streck (-) i betygskatalogen.^{14 15}

Terminsbetyg i årskurs 6

Terminsbetyg i årskurs 6 infördes läsåret 2012/13. Betygen i årskurs 6 har som syfte att underlätta uppföljningen av elevernas kunskapsutveckling, fånga upp elever som behöver extra anpassningar och särskilt stöd samt att ge tydlig information om elevernas kunskapsutveckling till elever, vårdnadshavare och beslutsfattare.

Våren 2017 uppnådde nästan 78 procent av eleverna i årskurs 6 godkända betyg (A–E) i alla ämnen som de hade läst. Det är en minskning med 1,5 procentenhet jämfört med våren 2016. Andelen minskade bland både flickor och pojkar. Andelen elever med godkända betyg (A–E) i matematik har minskat, från 90,6 procent våren 2016 till 89,6 procent våren 2017.

Flickorna har uppnått godkända betyg (A–E) i högre utsträckning än pojkarna i alla ämnen. Störst skillnad mellan flickor och pojkar är det i svenska som andraspråk och svenska. Minst är skillnaden i idrott och hälsa, följt av engelska.

I samtliga ämnen förutom matematik och svenska som andraspråk uppnådde över 90 procent av eleverna godkänt betyg. De högsta betygen är vanligast i engelska, där drygt 39 procent av eleverna har uppnått kunskapskraven för A eller B i ämnet.

14. I 2013 års insamling i årskurs 6 fanns brister som gjorde att det inte gick att särskilja elever med streck (-), från elever som av andra orsaker inte fått betyg i något ämne. Elever med streck var därför inte inkluderade i statistikredovisningen för våren 2013, men ingår i statistikredovisningen från 2014 och framåt.

15. Till och med läsåret 2011/12 gavs betyg som G (godkänd), VG (väl godkänd) och MVG (mycket väl godkänd).

Tabell 3.9 Elever med betyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet i årskurs 6, vårterminen 2017. Fördelning av ämnesbetyg, andel som uppnått kunskapskraven, samt genomsnittlig betygs-poäng i respektive ämne.

Ämne	Antal elever Totalt	Andel elever (%) med betygen A till F eller streck i respektive ämne							Andel som uppnått kunskapskraven (A-E)	Genomsnittlig betygs-poäng
		(-)	F	E	D	C	B	A		
Bild	109 302	0,6	1,6	20,8	25,1	29,9	15,4	6,7	97,8	13,8
Engelska	110 107	0,5	8,9	13,4	14,8	23	20,6	18,7	90,6	14,1
Hem- och konsumentkunskap	102 357	0,7	1,9	20,4	24,6	31,1	15,3	6,2	97,5	13,8
Idrott och hälsa	110 097	0,7	5,8	12,3	20,3	29,6	21	10,4	93,5	14
Matematik	110 335	0,5	10	23,4	21	22,1	13,9	9,2	89,6	12,6
Modersmål	14 788	4,6	3,4	16,6	16,5	26,1	20,1	12,7	92	14,3
Musik	108 841	0,7	2,1	18,5	23,6	30,3	16,2	8,6	97,2	14
Naturorienterande ämnen (block)	19 625	0,7	4,8	21,6	21,9	28,7	15,9	6,4	94,5	13,4
Biologi	89 768	0,8	5,2	25	22,4	26,6	14,1	5,9	94	13
Fysik	89 545	0,9	5,5	26	23	26,4	13,2	5	93,6	12,9
Kemi	89 013	0,9	5,8	27,4	22,4	25,6	12,9	5	93,3	12,7
Samhällsorienterande ämnen (block)	18 225	0,7	4,9	20,7	20,8	28,7	17,1	7,1	94,4	13,5
Geografi	91 074	0,9	5,5	24,5	21,5	26,1	14,5	6,9	93,6	13,1
Historia	91 104	0,9	5,8	26,1	20,8	25,8	13,7	6,9	93,3	13
Religionskunskap	90 803	0,8	4,9	26,5	21,6	26,2	13,3	6,7	94,2	13
Samhällskunskap	90 989	0,9	5	25,5	21,7	26,9	13,6	6,4	94,1	13,1
Slöjd	108 935	0,6	1,7	20,5	27,7	30,6	13,9	4,9	97,7	13,6
Svenska	96 815	0,4	5,4	19,8	23,5	27,1	17,1	6,7	94,2	13,4
Svenska som andraspråk	13 672	1,1	38,8	29,2	16,9	9,6	3,6	0,8	60,2	7,3
Teckenspråk	41	..	22	19,5	14,6	19,5	17,1	..	70,7	10,5
Teknik	103 125	0,8	3,3	25,6	24,5	28,6	12,2	4,9	95,9	13,1

Slutbetyg i årskurs 9

Slutbetyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet delades ut för första gången våren 1998.¹⁶

Under de senaste åren, framförallt under våren 2016, började många nyanlända barn i den svenska skolan under årskurs 9. När en nyanländ elev börjar skolan sent på terminen har läraren ofta lite eller ingen information alls om elevens kunskaper i ett ämne. Ändå gäller samma bestämmelser om betygssättning för nyanlända elever som för alla andra elever. När eleverna får slutbetyg i årskurs 9 förväntas de ha fått undervisning och betyg i samtliga ämnen. I skolans författningar finns inget stöd för vad skolan ska ange i slutbetyget samt vid

16. Statistiken baseras på slutbetygen den 18 juni. Inför höstterminen kan fler elever ha uppnått behörighet efter prövning av slutbetygen t.ex. genom sommarskola.

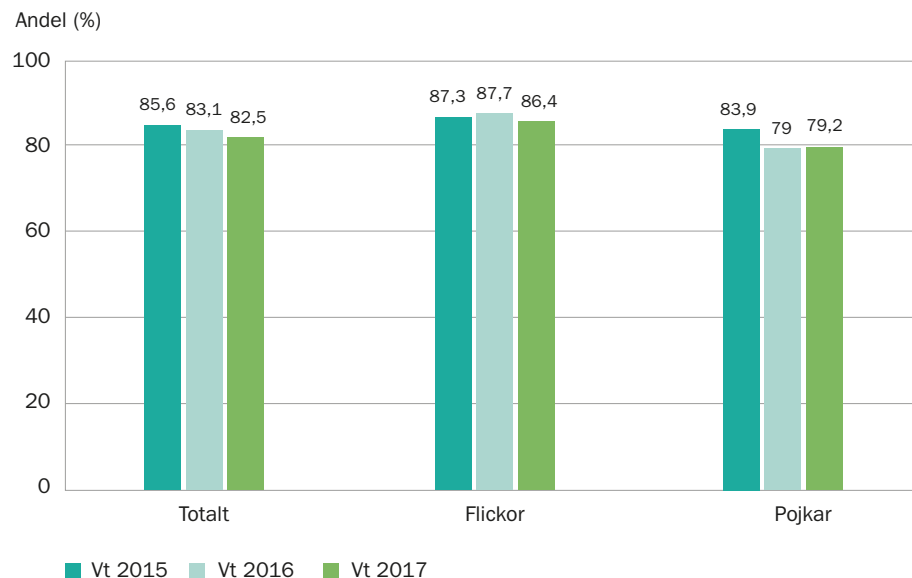
rapporteringen av betyg när en elev i slutet av årskurs 9 inte har fått någon undervisning alls i ett ämne och det inte finns något beslut om anpassad studiegång.¹⁷

I statistiken finns de nyligen invandrade eleverna framförallt bland elever med *okänd bakgrund*.¹⁸ Antalet elever med okänd bakgrund i årskurs 9 hade ökat från drygt 1 000 elever våren 2015 till närmare 5 400 elever våren 2016, vilket var en procentuell ökning från 1 procent till 5 procent. Våren 2017 hade elever med okänd bakgrund minskat med 3 800 elever och 3,6 procent. Jämfört med våren 2015 hade det skett något större förändringar i elevsammansättningen bland pojkarna än bland flickorna. Det var framförallt andelen pojkar som nyligen anlänt till Sverige som hade ökat jämfört med 2015. Andelen pojkar med okänd bakgrund var 5,8 procent våren 2017, 8,3 procent våren 2016 och 1,5 procent våren 2015.

Behörighet till gymnasieskolan

Av samtliga elever som avslutade årskurs 9 våren 2017 var 82,5 procent behöriga att söka till något av gymnasieskolans nationella program. Drygt 18 600 elever, vilket motsvarade 17,5 procent av eleverna, saknade därmed behörighet att söka till ett nationellt program.¹⁹

Diagram 3.4 Andel (%) elever som var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram, totalt, flickor och pojkar, vårterminen 2015, 2016 och 2017.

17. www.skolverket.se/bedomning/betyg/nyanlanda

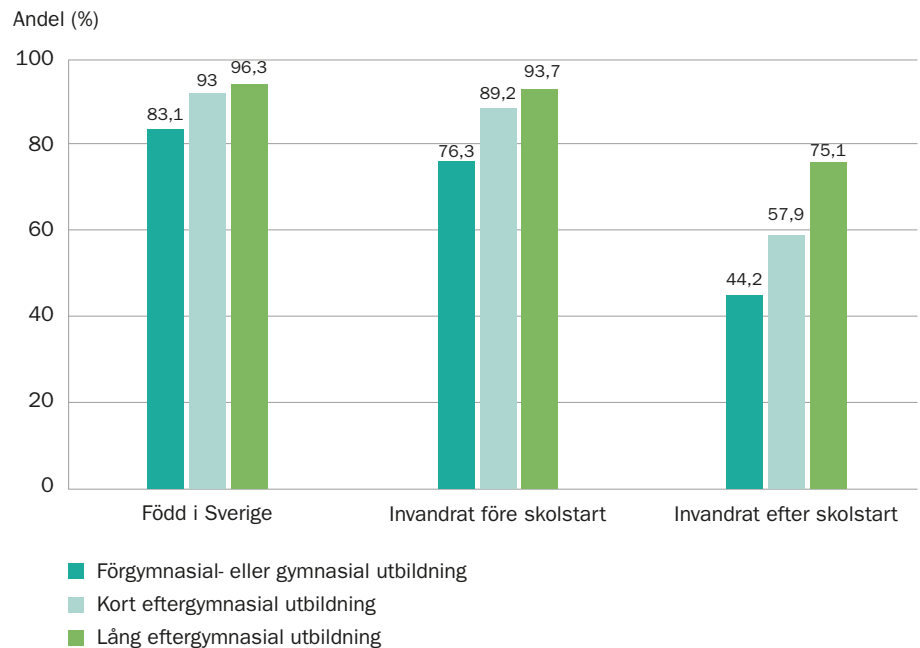
18. Elever med okänd bakgrund avser elever där uppgift om personnummer saknas. Att personnummer saknas kan bero på att eleven inte blivit folkbokförd i Sverige, men det kan även finnas andra orsaker till detta. De elever som i statistiken benämns nyinvandrade är elever som blivit folkbokförda i Sverige under de senaste fyra åren.

19. Till och med läsåret 2009/10 krävdes godkänt i engelska, matematik och svenska alternativt svenska som andraspråk (tre ämnen). Från och med läsåret 2010/11 krävs godkänt i ytterligare fem (åtta ämnen), åtta eller nio ämnen (tolv ämnen).

Andelen flickor som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram hade minskat våren 2017 med 1,3 procentenheter jämfört med året innan, och med 0,9 procentenheter jämfört med våren 2015. Andelen behöriga pojkar hade ökat våren 2017 med 0,2 procentenheter jämfört med året innan, men minskat med 4,7 procentenheter jämfört med våren 2015.

Andelen elever som var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram var konsekvent högre bland elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning än bland elever vars föräldrar har gymnasial utbildning som högst. Detta gäller oavsett om eleven var född i Sverige eller hade invandrat före eller efter ordinarie skolstart.

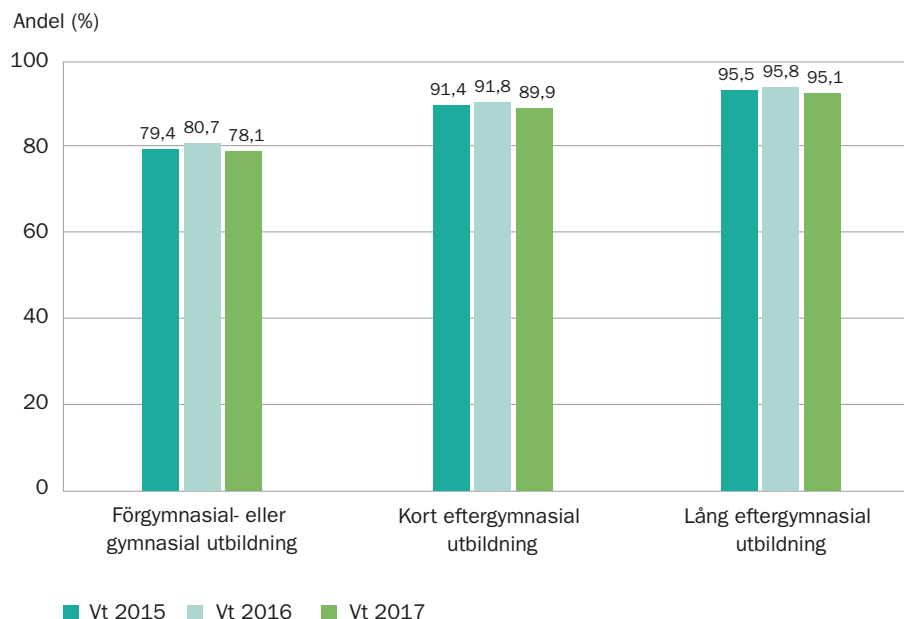
Diagram 3.5 Andel (%) elever som var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram, uppdelat på elevernas bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå, vårterminen 2017.

I diagrammet ingår inte de elever där uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå saknas, det gäller bland andra elever med okänd bakgrund. Lång eftergymnasial utbildning avser elever vars föräldrars högsta eftergymnasiala utbildning är tre år eller längre. Kort eftergymnasial utbildning avser utbildning kortare än tre år. Tid för invandring baseras på när eleven blivit folkbokförd i Sverige.

Jämfört med våren 2016 hade andelen elever som var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram minskat något inom alla de tre grupperingarna som baseras på föräldrarnas utbildningsnivå. Andelen behöriga elever hade även minskat något jämfört med våren 2015 i alla tre grupperingarna.

Diagram 3.6 Andel (%) elever som var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram, uppdelat på föräldrarnas utbildningsnivå, vårterminen 2015, 2016 och 2017.

I diagrammet ingår inte de elever där uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå saknas. Det gäller bland andra elever med okänd bakgrund.

Meritvärde

Eleverna söker till nationella program på gymnasieskolan med ett meritvärde som räknas fram utifrån elevens slutbetyg. Det är ett komplement till behörighetskraven. Meritvärdet är summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg och för 17 ämnen för elever som läst moderna språk som språkval.²⁰

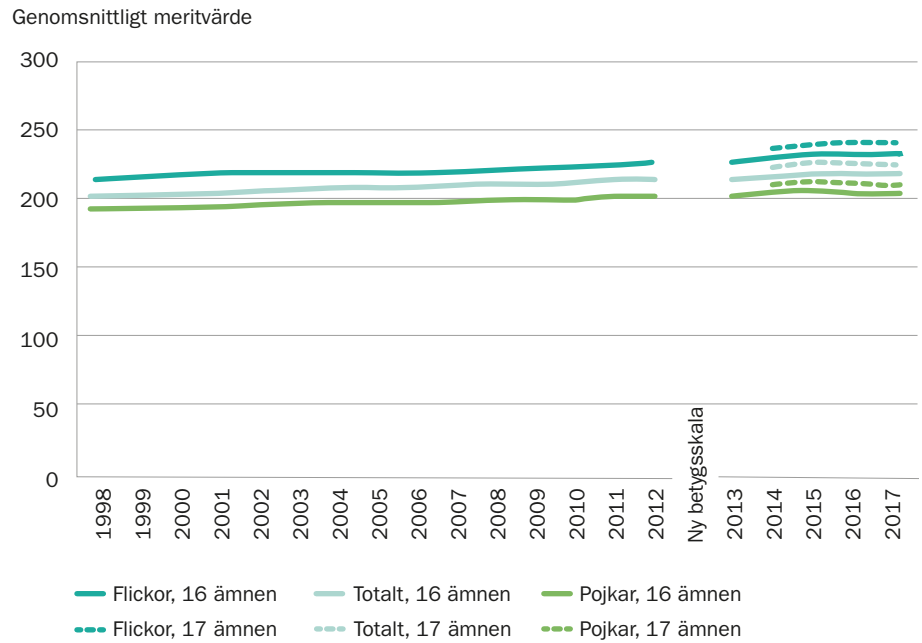
Betyget F ger betygsvärdet 0, E värdet 10, D värdet 12,5, C värdet 15, B värdet 17,5 och A värdet 20.²¹ Det högsta möjliga meritvärdet för elever som läst 17 ämnen är 340 och för elever som läst 16 ämnen 320.²² Det genomsnittliga meritvärde som presenteras i den officiella statistiken beräknas för de elever som har minst ett godkänt betyg, det vill säga de med lägst meritvärde 10.²³

Det finns flera faktorer att ta hänsyn till när man vill jämföra det genomsnittliga meritvärdet över tid. Exempelvis infördes en ny läroplan verksamhetsåret 2011, eleverna fick slutbetyg enligt den nya betygsskalan från och med läsåret 2012/13 och inför gymnasievalet hösten 2014 fick eleverna lägga till godkänt betyg i modernt språk som språkval som ett 17:e ämne. Utöver detta

20. Från och med läsåret 2013/14 kan den elev som läst ett modernt språk som språkval i grundskolan tillgodoräkna sig det betygsvärdet utöver värdet av de 16 bästa betygen vid antagningen till gymnasieskolan. *Moderna språk* omfattar alla språk utom svenska, svenska som andraspråk, engelska, klassisk grekiska, latin och teckenspråk.
21. Den tidigare betygsskalan gav betygsvärdena 10 för G, 15 för MG samt 20 för MVG.
22. Även om eleven fått betyg i färre ämnen än 16 kan betyget i moderna språk som språkval läggas till meritvärdet, men då kan eleven inte komma upp i det maximala meritvärdet 340 poäng.
23. I beräkningarna av det genomsnittliga meritvärdet ingår inte elever som saknar godkänt betyg (dvs. har icke godkänt betyg F, streck eller anpassad studiegång) i alla ämnen.

hade, som tidigare beskrivits, elevsammansättningen förändrats sedan våren 2015. I diagrammet nedan visas det genomsnittliga meritvärdet för 16 ämnen åren 1998–2017 och det genomsnittliga meritvärdet för 17 ämnen åren 2014–2017.

Diagram 3.7 Genomsnittligt meritvärde (16 respektive 17 ämnen) 1998–2017 totalt samt flickor och pojkar.

Diagrammet visar att det genomsnittliga meritvärdet för 16 ämnen hade ökat fram till 2015, då det var som högst 217,1 poäng. Våren 2016 och 2017 hade det genomsnittliga meritvärdet minskat till 216,3 respektive 215,7, men låg fortfarande högre än våren 2014 då det var 214,8. Det genomsnittliga meritvärdet för 17 ämnen, det vill säga för de elever som läst ett modernt språk som språkval, visade en likartad utveckling som för 16 ämnen.

Flickorna hade i genomsnitt ett högre meritvärde än pojkarna oavsett om de läst 16 eller 17 ämnen. Våren 2017 hade flickorna 231,9 (16 ämnen) respektive 240,8 (17 ämnen) och pojkarna hade 201,3 (16 ämnen) respektive 208,0 (17 ämnen). Flickorna hade sitt högsta resultat våren 2016 om 232,2 (16 ämnen) respektive 241,1 (17 ämnen). Pojkarna uppmätte sitt högsta resultat våren 2015 om 205,4 (16 ämnen) respektive 212,1 (17 ämnen).

Det var också fler flickor än pojkar som läste moderna språk som språkval. Närmare 62 procent av pojkarna och 74 procent av flickorna hade ett betyg (A–F) i moderna språk som språkval. Totalt hade 67,6 procent av eleverna ett betyg i ämnet.

Ämnesbetyg

Alla ämnen i grundskolan är obligatoriska, med undantag för moderna språk, modersmål och teckenspråk. Svenska som andraspråk ersätter ämnet svenska efter beslut av rektor.²⁴ Slutbetygen anges med betygsskalan A–F, där A–E står för godkända resultat medan F står för ett icke godkänt resultat. Om det inte finns underlag för att göra en bedömning av en elevs kunskaper i ett ämne, på grund av att eleven varit frånvarande, ska betyg inte sättas i ämnet. Det markeras då med ett streck (-) i betygskatalogen och i betygsdokumentet.²⁵ Skolan har ett långtgående ansvar för att ge elever stöd så att de uppnår kunskapskraven för lägsta betyget E i alla ämnen. Om skolan bedömer att andra stödinsatser inte är nog för att hjälpa en elev, kan rektor som sista utväg ta beslut om att anpassa studiegången. Anpassad studiegång innebär att skolan frångår timplanen för en elev, till exempel genom att ta bort ämnen. Om en elev har fått anpassad studiegång inom ett eller flera ämnen, ska det anges i slutbetyget.²⁶

Tabell 3.10 visar andelen elever som fick något av de godkända betygen A–E våren 2017 jämfört med de två föregående åren.

Vid jämförelser mellan åren bör betygssättningen av nyligen anlända elever som nämnts i inledningen beaktas och resultaten tolkas med stor försiktighet.

Resultaten skiljer sig mellan pojkarna och flickorna. Flickorna hade i snitt uppnått högre betyg än pojkarna i alla ämnen. Minst var skillnaden i idrott och hälsa och i matematik.

Andelen elever i årskurs 9 som hade uppnått godkända betyg i alla ämnen (74,1 procent) var på ungefär samma nivå som förra året, men hade minskat jämfört med våren 2015. Våren 2017 uppnådde 79,0 procent av flickorna och 69,7 procent av pojkarna godkända betyg i alla ämnen. I detta sammanfattande mått ingår elever med anpassad studiegång i beräkningarna, vilket inte gäller för beräkningarna av den andel som hade uppnått godkända betyg (A–E) i respektive ämne. Tanken med att elever med anpassad studiegång ingår i det sammanfattande måttet är att försöka få en generell bild av måluppfyllelsen i landet.

Närmare 1 700 elever (1,6 procent) i årskurs 9 hade våren 2017 inte uppnått godkänt betyg (A–E) i något ämne alls. Detta var en minskning jämfört med förra året (3,5 procent), men var ungefär på samma nivå som våren 2015 då andelen som inte hade uppnått godkänt i något ämne var 1,5 procent. Våren 2017 hade 1,9 procent av pojkarna inte uppnått godkänt i något ämne och motsvarande för flickorna var 1,1 procent. Den högre andelen våren 2016 som inte hade uppnått godkänt i något ämne gällde särskilt pojkar. Våren 2016 hade 5,3 procent av pojkarna och 1,4 procent av flickorna inte uppnått godkänt betyg i något ämne.

24. För mer information, se 5 kap 14 § skolförordningen (2011:185). Ungefär 16 procent av eleverna i årskurs 9 hade under läsåret 2016/2017 läst svenska som andraspråk. Det var en ökning med 4 procentenheter från läsåret innan.

25. Hämtat från www.skolverket.se/bedomning/betyg.

26. För mer information om anpassad studiegång, se www.skolverket.se/skolutveckling/studieoch-yrkesvagledning/val-och-vagledning/syv-grundskola/anpassad-skolgang-1.209939.

Tabell 3.10 Andel (%) elever som hade uppnått godkända betyg (A–E) bland eleverna med A–F eller streck i respektive ämne samt skillnaderna mellan vårterminen 2017 och 2015 respektive 2016.

Ämne	2015	2016	2017	Skillnad 2015–2017	Skillnad 2016–2017
Svenska	96	95,9	95,8	-0,2	-0,1
Slöjd	96,6	94,5	95,7	-0,9	1,2
Bild	96,2	93,9	95,1	-1,1	1,2
Musik	95,4	93,1	94,1	-1,3	1
Hem- och konsumentkunskap	95,5	93	93,7	-1,8	0,7
Teknik	94,8	92,2	92,5	-2,3	0,3
Religionskunskap	93,9	91,7	91,4	-2,5	-0,3
Idrott och hälsa	92,6	89,8	91,1	-1,5	1,3
Samhällskunskap	93,7	91,4	91	-2,7	-0,4
Geografi	93,5	91,2	90,8	-2,7	-0,4
Biologi	93	90,7	90,6	-2,4	-0,1
Historia	93,1	91	90,6	-2,5	-0,4
Fysik	92,2	90,2	90	-2,2	-0,2
Kemi	92,4	89,9	89,8	-2,6	-0,1
Engelska	92,7	89,8	89,7	-3	-0,1
Matematik	89,6	88,4	87,4	-2,2	-1
Svenska som andraspråk	64,1	50	54,1	-10	4,1
Moderna språk, elevens val	96,2	98,2	97,8	1,6	-0,4
Moderna språk, språkval	98,3	96,1	96,2	-2,1	0,1
Modersmål	94,8	93,3	94,1	-0,7	0,8

Kommentar: Avser elever med A–F, eller streck i respektive ämne. Elever med anpassad studiegång ingår inte i beräkningarna. Ämnena är sorterad efter störst andel elever som uppnått godkänt betyg 2017.

Nationella prov

De nationella proven är en del av lärarens bedömningsunderlag och ger inte på egen hand läraren en fullständig bild av elevens kunskaper i ämnet, eftersom inte alla delar av kursplanen prövas i de nationella proven. Proven konstrueras på uppdrag av Skolverket vid flera av landets universitet och högskolor. Den huvudsakliga utgångspunkten vid konstruktionen av nationella prov är läroplan och kursplan med kunskapskrav.

Eleverna i årskurs 6 och 9 får ett provbetyg i respektive ämne och även delprovsbetyg i svenska/svenska som andraspråk och engelska. Både delprovsbetyg och provbetyg sätts utifrån betygsskalan A–F, men provbetygen ska inte förväxlas med det betyg som sätts i slutet av varje termin från och med årskurs 6. I de nationella proven står provbetyg A–E för att eleven uppnått kraven på provet och F står för att eleven inte nått upp till kraven på provet.

Resultaten går inte att jämföra över tid, eftersom proven skiljer sig åt mellan åren beroende på vilka kunskapsområden i kursplanen som prövas.

Nationella prov i årskurs 3

Nationella prov i årskurs 3 har funnits sedan läsåret 2008/09. Proven består av flera kortare delprov där resultaten bedöms utifrån om eleverna har uppnått eller inte har uppnått kravnivån på delprovet. Proven är inte konstruerade för en sammanvägning, alltså att eleven ska ha klarat ett visst antal delprov eller poäng för att anses ha klarat provet.

I årskurs 3 består det nationella provet i svenska av åtta delprov som prövar förmågorna att tala/samtala, läsa och skriva. Andelen elever som uppnådde kravnivån i de olika delproven varierar mellan 91 och 98 procent. En hög andel av eleverna uppnådde kravnivån i delprovet som prövar muntlig förmåga respektive i delprovet för enskilt textsamtal. Lägst andel uppnådde kravnivån i delprovet som prövar förmågan att skriva berättande text. Skillnaden mellan flickor och pojkar var som störst i delprovet som prövar stavning och interpunktion. Flickorna uppnådde i högre grad kravnivån i de olika delproven än pojkarna.

Av eleverna i årskurs 3 följer 14 procent, motsvarande ungefär 15 700 elever, kursplanen i svenska som andraspråk enligt vad skolorna angett i samband med rapporteringen av de nationella proven.²⁷ I svenska som andraspråk gör eleverna samma prov som i svenska, men bedömningen sker utifrån kursplanen i svenska som andraspråk. Av de elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk uppnådde mellan 75 och 92 procent kravnivån för de olika delproven. Liksom eleverna som följde kursplanen i svenska uppnådde högst andel elever kravnivån i delprovet som prövar muntlig förmåga, följt av delproven för enskilt textsamtal och delprovet för enskild högläsning. Bland eleverna som följde kursplanen i svenska som andraspråk var andelen som uppnådde kravnivån däremot lägst i delproven som prövar förmågorna att läsa och skriva faktatexter.

Flickorna som följde kursplanen i svenska som andraspråk hade i högre grad uppnått kravnivån i de olika delproven än pojkarna. Liksom för flickorna och pojkarna som följde kursplanen i svenska var skillnaden som störst i delprovet som prövar stavning och interpunktion.

Det nationella provet i matematik består av sju delprov. Läsåret 2015/16 delades delprov F och G upp i redovisningen i F1 och F2 respektive G1 och G2. Detta gjordes i syfte att ytterligare tydliggöra inom vilka områden eleverna uppnått kravnivån eller inte. Av de elever som deltog i de olika delproven varierade andelen som uppnått kravnivån mellan 80 och 97 procent. Andelen som uppnådde kravnivån var högst i det delprov som prövar positionssystemet. Lägst andel elever som uppnådde kravnivån var det i delprovet som prövar skriftliga räknemetoder. Pojkarna uppnådde i högre grad kravnivån än flickorna i tre delprov (D, G1, och G2). I de övriga delproven uppnådde flickorna i något högre grad än pojkarna kravnivån.

27. För 123 elever saknas uppgift om de följt kursplanen i svenska eller svenska som andraspråk. Resultatet för de eleverna kan därför inte redovisas.

Tabell 3.11 Resultat på de nationella proven i årskurs 3, läsåret 2016/17.

	Antal elever Totalt	Andel ej deltagit (%)	Andel som uppnått kravnivån (%)*		
			Totalt	Flickor	Pojkar
Matematik					
A: Muntlig kommunikation	116 116	3,0	94,3	94,7	93,9
B: Mönster i talföljder och geometriska mönster	116 117	2,4	95,3	95,3	95,2
C: Förståelse för räknesätt	116 115	2,6	92,8	93,1	92,5
D: Positionssystemet	116 115	2,5	96,5	95,7	97,3
E: Enkla problem	116 115	2,7	87,5	87,5	87,5
F1: Mäta, jämföra, uppskatta längd, omkrets och area	116 117	2,6	93,1	93,7	92,5
F2: Skriftliga räknemetoder	116 116	2,7	79,6	80,9	78,3
G1: Överslagsräkning	116 116	2,6	89,2	87,2	91,0
G2: Huvudräkning och likhetstecknets betydelse	116 116	2,6	91,1	90,3	91,8
Svenska					
A Tala: muntlig uppgift	100 263	1,7	98,0	98,5	97,5
B Läsa: berättande text	100 265	1,8	95,9	96,9	95,0
C Läsa: faktatext	100 265	1,9	94,7	95,6	93,8
D Enskild högläsning	100 264	1,8	96,1	97,1	95,2
E Enskilt textsamtal	100 264	1,8	98,0	98,5	97,6
F Skriva: berättande text	100 257	1,9	90,5	94,7	86,5
G Stavning och interpunktion	100 258	1,9	90,9	95,3	86,6
H Skriva: faktatext	100 256	2,0	91,8	94,5	89,1
Svenska som andraspråk					
A Tala: muntlig uppgift	15 723	12,4	91,5	92,4	90,8
B Läsa: berättande text	15 722	13,1	76,5	79,1	74,0
C Läsa: faktatext	15 725	13,3	74,5	76,8	72,3
D Enskild högläsning	15 711	12,9	85,7	86,7	84,8
E Enskilt textsamtal	15 711	12,9	89,1	89,5	88,7
F Skriva: berättande text	15 708	13,5	81,8	86,5	77,5
G Stavning och interpunktion	15 709	13,5	78,0	83,9	72,4
H Skriva: faktatext	15 724	13,5	75,0	78,8	71,5

* Beräkningen baserad på elever som deltagit.

Nationella prov i årskurs 6

Nationella prov i årskurs 6 har funnits sedan läsåret 2011/12. Proven omfattar ämnena svenska/svenska som andraspråk, matematik och engelska.

Drygt 12 procent av eleverna i årskurs 6, dvs. ungefär 13 800 elever, följde kursplanen i svenska som andraspråk enligt uppgift från skolorna i samband med rapporteringen av de nationella proven.²⁸ Av dem som följde kursplanen i svenska uppnådde närmare 94 procent av eleverna kraven på provet och fick som lägst provbetyg E. Bland eleverna som följde kursplanen i svenska som andraspråk var motsvarande andel 67 procent. Oavsett vilken kursplan eleverna följde uppnådde störst andel godkända resultat (A–E) i delprovet som prövar den muntliga förmågan. För eleverna som följde kursplanen i svenska uppnådde lägst andel A–E i delprov C som prövar den skriftliga förmågan. För elever som följde kursplanen i svenska som andraspråk uppnådde lägst andel godkända resultat (A–E) i delprov B som prövar läsförmåga.

I engelska uppnådde nästan 94 procent av eleverna kraven på provet och uppnådde som lägst E i provbetyg. Högst andel med godkända resultat (A–E) var det i delprovet som prövar den skriftliga förmågan och lägst andel i delprovet som prövar den receptiva förmågan (läsa och lyssna). Det var inte några större skillnader mellan flickornas och pojkarnas resultat i de olika delproven i engelska. I delproven A och B, som prövar den muntliga förmågan respektive den receptiva förmågan uppnådde pojkarna godkända resultat (A–E) i något högre grad än flickorna. Flickorna uppnådde i högre grad än pojkarna godkända resultat på delprov C som prövar den skriftliga förmågan.

I matematik ges inga delprovsbetyg, eftersom de matematiska förmågorna prövas i samtliga delprov. Drygt 88 procent av eleverna uppnådde kraven för provet och fick som lägst E i provbetyg.

28. För 117 elever saknas uppgift om de följt kursplanen för svenska eller svenska som andraspråk. Resultatet för de eleverna kan därför inte redovisas.

Tabell 3.12 Resultat på de nationella proven i årskurs 6, läsåret 2016/17.

	Totalt									
	Andel elever som deltagit %	Antal elever som erhållit provbetyg	Andel elever (%) som erhållit respektive provbetyg						Andel elever som erhållit A-E %	Genomsnittlig provbetygs-poäng
			F	E	D	C	B	A		
Svenska										
Provbetyg	95,6	92 780	6,5	20,1	26,4	26,5	16,6	3,9	93,5	13,0
Tala (delprov A)	97,4	94 605	3,3	16,2	20,5	28,0	21,0	11,1	96,7	14,3
Läsa (delprov B)	96,9	94 085	9,8	15,1	19,9	21,1	21,6	12,6	90,2	13,5
Skriva (delprov C)	96,7	93 845	13,6	26,5	24,8	20,3	11,4	3,4	86,4	11,5
Svenska som andraspråk										
Provbetyg	80,4	11 083	33,5	32,1	19,5	10,5	3,9	0,4	66,5	8,0
Tala (delprov A)	82,6	11 386	16,6	31,7	20,9	18,3	8,8	3,7	83,4	10,8
Läsa (delprov B)	83,2	11 493	44,7	22,4	15,7	9,5	5,8	2,0	55,3	7,0
Skriva (delprov C)	83,1	11 471	41,9	29,5	16,1	8,5	3,3	0,7	58,1	7,0
Matematik										
Provbetyg	94,4	104 840	11,7	23,4	25,6	20,1	12,1	7,1	88,3	12,1
Engelska										
Provbetyg	94,0	104 246	6,1	11,7	14,0	22,9	22,4	23,0	93,9	14,9
Tala (delprov A)	95,8	106 245	7,4	18,7	15,0	21,9	15,8	21,2	92,6	14,0
Läsa och lyssna (delprov B)	95,9	106 371	9,1	12,3	10,0	26,1	17,5	25,0	90,9	14,5
Skriva (delprov C)	95,6	106 095	7,0	13,0	14,7	21,9	17,6	25,7	93,0	14,6

Nationella prov i årskurs 9

Nationella prov i årskurs 9 har funnits sedan läsåret 1997/98. Proven omfattar ämnena svenska/svenska som andraspråk, matematik, engelska samt naturorienterande- och samhällsorienterande ämnen. I underlaget till statistiken är andelen elever som "ej deltagit" märkbar för resultaten i delprov C samt för ett av delproven i biologi. Det innebär att ett provbetyg inte har kunnat beräknas och rapporteras in för dessa elever.

Närmare 16 procent av eleverna i årskurs 9, motsvarande närmare 16 800 elever, följde kursplanen i svenska som andraspråk enligt uppgift från skolorna i samband med rapporteringen av de nationella proven.²⁹ Bland eleverna som följde kursplanen i svenska uppnådde omkring 94 procent kraven på provet och fick som lägst E i provbetyg. Bland eleverna som följde kursplanen i svenska som andraspråk var motsvarande andel 64 procent. Högst andel som uppnådde godkända resultat (A–E) var i delprovet som prövar elevernas muntliga förmåga. För elever som följer kursplanen i svenska uppnådde lägst andel elever kraven i delprovet som prövar skrivförmågan, delprov C. I svenska som andraspråk var andelen elever som uppnådde A–E lägst i delprov B som prövar elevernas läsförmåga. Flickorna uppnådde i högre grad än pojkarna godkända resultat (A–E) i de olika delproven. Bland eleverna som följde kursplanen i svenska var skillnaden mellan flickor och pojkar som störst i delprov C som prövar skriftlig förmåga. Även bland eleverna som följde kursplanen i svenska som andraspråk var skillnaden mellan flickor och pojkar som störst i delprov C.

Drygt 96 procent av eleverna i årskurs 9 uppnådde kraven för provet i engelska och fick som lägst E i provbetyg. Högst andel som uppnådde kraven var det i delprovet som prövar elevernas muntliga förmåga. Lägst andel som uppnådde kraven var det i delprovet som prövar receptiv förmåga. Flickorna uppnådde i något högre grad än pojkarna kraven för delproven. Skillnaden var som störst i delprovet som prövar den skriftliga förmågan.

Av de elever som deltog uppnådde 82 procent kraven för provet i matematik och fick som lägst E i provbetyg. Liksom i årskurs 6 visade resultaten ingen större skillnad mellan flickornas och pojkarnas provbetyg i matematik.

29. För 111 elever saknas uppgift om de följt kursplanen för svenska eller svenska som andraspråk.

Tabell 3.13 Resultat på de nationella proven i årskurs 9, läsåret 2016/17.

	Totalt									
	Andel elever som deltagit %	Antal elever som erhållit provbetyg	Andel elever (%) som erhållit respektive provbetyg						Andel elever som erhållit A-E %	Genomsnittlig provbetygs-poäng
			F	E	D	C	B	A		
Svenska										
Provbetyg	76,2	68 289	5,8	18,9	22,7	24,4	19,0	9,2	94,2	13,6
Tala (delprov A)	95,1	85 286	2,7	14,5	16,9	26,1	20,8	18,9	97,3	14,9
Läsa (delprov B)	95,7	85 768	10,0	15,3	16,3	21,2	16,1	21,2	90,0	13,8
Skriva (delprov C)	77,8	69 698	15,8	20,3	18,5	21,0	14,0	10,4	84,2	12,0
Svenska som andraspråk										
Provbetyg	56,9	9 494	36,0	31,6	17,3	10,0	4,0	1,1	64,0	7,7
Tala (delprov A)	71,0	11 880	19,0	30,2	19,3	17,6	9,1	4,7	81,0	10,6
Läsa (delprov B)	76,1	12 741	54,1	19,9	11,5	8,3	3,6	2,6	45,9	5,8
Skriva (delprov C)	62,1	10 383	46,4	25,5	12,5	9,6	4,3	1,7	53,6	6,6
Matematik										
Provbetyg	87,8	93 485	18,0	33,0	16,8	15,1	9,1	7,9	82,0	10,8
Engelska										
Provbetyg	87,6	93 250	3,6	10,9	15,5	28,6	22,1	19,3	96,4	15,0
Tala (delprov A)	91,4	97 327	3,6	13,2	14,2	25,8	18,0	25,2	96,4	15,2
Läsa och lyssna (delprov B)	90,6	96 470	7,2	11,9	12,0	27,4	22,8	18,8	92,8	14,5
Skriva (delprov C)	90,3	96 125	5,5	14,3	17,4	28,0	17,0	17,9	94,5	14,3
Biologi										
Provbetyg	83,9	28 691	10,2	27,1	23,5	16,3	11,3	11,5	89,8	12,4
Fysik										
Provbetyg	86,0	30 073	7,0	23,1	21,9	21,0	14,6	12,4	93,0	13,2
Kemi										
Provbetyg	86,0	31 942	8,2	25,7	25,0	19,1	13,5	8,5	91,8	12,6
Geografi										
Provbetyg	88,9	24 661	7,4	24,1	15,8	30,0	12,8	10,0	92,6	13,1
Historia										
Provbetyg	88,1	24 606	13,2	15,8	21,5	26,8	14,2	8,5	86,8	12,5
Religionskunskap										
Provbetyg	88,5	22 922	8,4	18,5	21,5	31,2	12,3	8,2	91,6	13,0
Samhällskunskap										
Provbetyg	88,6	22 091	5,6	17,6	20,5	40,0	11,8	4,6	94,4	13,3

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare³⁰ i grundskolan var 99 300 läsåret 2016/17. Tre av fyra lärare är kvinnor. De flesta lärarna, 86 procent, undervisar i kommunala skolenheter. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 86 procent. Omräknat till heltidstjänster motsvarar det knappt 85 300 lärare, vilket är en ökning med 6 procent jämfört med läsåret innan, då antalet lärare omräknat till heltidstjänster var drygt 80 500.

Av de 99 300 tjänstgörande lärarna i grundskolan undervisade drygt 85 300 lärare i ämnen eller skolenheter med legitimationskrav. Av dessa var 78 procent behöriga att undervisa i något eller några ämnen i någon eller några årskurser i grundskolan. Omräknat till heltidstjänster motsvarade det drygt 71 procent. Andelen tjänstgörande lärare med behörighet har minskat med 1 procentenhet jämfört med läsåret innan. Samma minskning gäller även sett till heltidstjänster.

Av grundskolans knappt 4 600 speciallärare, som tjänstgjorde i skolenheter med legitimationskrav, var knappt 25 procent behöriga, vilket är i linje med läsåret innan.

Andelen behöriga lärare skiljer sig mellan kommunala och enskilda huvudmän. Bland kommunala huvudmän var knappt 80 procent av de tjänstgörande lärarna behöriga. Motsvarande siffra för lärare med enskild huvudman var drygt 67 procent.

Andelen lärare som är behöriga för både de ämnen och de årskurser som de undervisar i skiljer sig både mellan ämnen och årskurser. Generellt var behörigheten högre bland lärare som undervisar i de yngre årskurserna jämfört med lärare som undervisar i de högre årskurserna. Tyska, svenska och matematik är de tre ämnen som har den genomsnittligt högsta andelen behöriga lärare i grundskolan. Den lägsta genomsnittliga andelen lärare med behörighet har hem- och konsumentkunskap, spanska och svenska som andraspråk.

Av samtliga lärare³¹ hade drygt 82 procent en pedagogisk högskoleexamen. Det är en minskning med knappt 3 procentenheter jämfört med året innan, och den lägsta noteringen sedan läsåret 2003/04. Kvinnliga lärare hade en pedagogisk högskoleexamen i högre utsträckning än manliga lärare, 86 procent jämfört med 72 procent. Andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen var även väsentligt högre i kommunala skolor än i fristående skolor, 84 jämfört med 72 procent. Mellan kommunerna varierade andelen tjänstgörande lärare med pedagogisk högskoleexamen från 70 till 98 procent.

30. Exklusive korttidsanställda.

31. Omräknat till heltidstjänster.

Tabell 3.14 Lärare i grundskolan 15 oktober 2007–2016.^a

Läsår Pedagogisk högskoleexamen Huvudman	Antal tjänstgörande lärare ^b			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i %	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal elever per lärare (heltidstjänst)	
	Totalt	därav			Totalt	därav med tillsvidare- anställning	Totalt	Exkl. lärare i modersmål och SVA
		Kvinnor	Män					
2007/08 Samtliga lärare Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	90 540 83,4	67 819 86,3	22 721 74,6	86,1 .	77 934 84,9	67 151 90,1	12,0 .	12,7 .
2008/09 Samtliga lärare Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	88 824 83,9	66 761 86,9	22 063 74,9	85,9 .	76 267 85,4	67 520 89,9	11,9 .	12,5 .
2009/10 Samtliga lärare Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	85 750 84,9	64 744 87,7	21 006 76,3	85,4 .	73 255 86,5	65 572 90,3	12,2 .	12,8 .
2010/11 Samtliga lärare Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	85 878 84,3	65 136 87,1	20 742 75,5	85,4 .	73 313 85,9	64 670 90,1	12,0 .	12,8 .
2011/12 Samtliga lärare Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	85 739 85,2	65 283 88,0	20 456 76,3	85,9 .	73 619 86,8	64 453 91,1	12,0 .	12,7 .
2012/13 Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	86 366 84,2	65 885 87,0	20 481 75,1	86,1 .	74 359 86,3	65 234 91,1	12,1 .	12,5 .
2013/2014 Samtliga lärare Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	88 765 84,5	67 852 87,4	20 913 75,1	85,7 .	76 069 86,5	66 665 91,8	12,1 .	12,7 .
2014/2015 Samtliga lärare Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	91 057 83,6	69 598 86,6	21 459 73,8	86,1 .	78 363 85,7	68 099 91,8	12,1 .	12,8 .
2015/2016 Samtliga lärare Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	93 591 82,5	71 260 85,7	22 331 72,2	86,0 .	80 515 84,8	69 937 92,2	12,2 .	12,9 .
2016/2017 Samtliga lärare <i>därav</i>	99 336	75 029	24 307	85,8	85 272	72 969	12,0	12,7
Antal med pedagogisk högskoleexamen Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	79 033 79,6	62 491 83,3	16 542 68,1	88,7 .	70 117 82,2	66 929 91,7	14,6 .	. .
<i>Per huvudman</i>								
Kommun (samtliga lärare) Andel (%) med pededago- gisk högskoleexamen	85 113 81,6	64 973 85,1	20 140 70,5	86,4 .	73 576 84,2	63 479 93,4	11,8 .	12,6 .
Sameskola (samtliga lärare) Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	33 57,6	29 55,2	4 75,0	78,9 .	26 61,5	16 87,5	5,8 .	6,5 .
Fristående (samtliga lärare) Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	14 285 68,1	10 090 72,6	4 195 57,1	78,9 .	11 266 71,5	9 156 82,2	13,3 .	13,4 .
Internationella (samtliga lärare) ^c Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	488 31,6	342 37,1	146 18,5	80,7 .	394 30,1	308 33,4	10,3 .	10,3 .

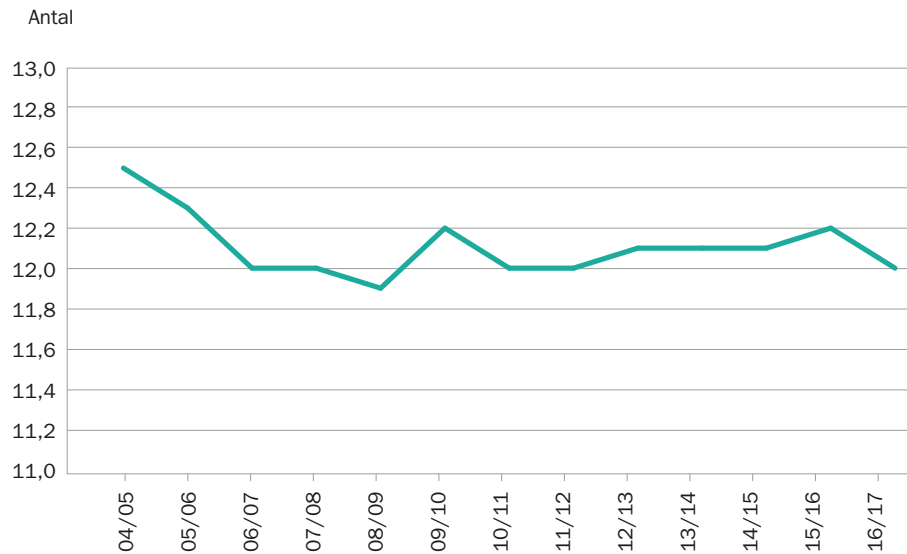
a. Uppgifterna avser den vecka då 15 oktober infaller.

b. Lärare, skolledare samt studie- och yrkesvägledare med undervisning.

c. Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin enskild huvudman.

Lärartätheten, beräknad som antal elever per lärare omräknat till heltidstjänster, var 12,0. Skolenheter med kommunal huvudman hade en något högre lärartäthet jämfört med skolenheter med enskild huvudman. I skolenheter med kommunal huvudman gick det 11,8 elever på varje heltidstjänstgörande lärare medan motsvarande siffra i skolenheter med enskild huvudman var 13,3. Lärartätheten varierade även något mellan kommuner och län. Mellan länen varierade lärartätheten omräknat till heltidstjänster mellan 10,9 och 12,9 elever per lärare.

Diagram 3.8 Antal elever per lärare (heltidstjänster) 2004/05–2016/17.

Kostnader

År 2016 var kostnaden för samtliga skolor på grundskolenivå 107 miljarder kronor. Där ingår även hemkommunens kostnad för skolskjuts samt nystartade och nedlagda fristående grundskolor.

Kostnaden för den kommunala grundskolan samma år var knappt 93 miljarder kronor (inklusive hemkommunens kostnad för skolskjuts). Per elev motsvarade det 104 800 kronor. Motsvarande kostnad för fristående grundskolor var drygt 14 miljarder kronor eller 96 500 kronor per elev. Kostnaden för riksinternatsskolor ingår i kostnaden för fristående skolor.

För grundskolan har alla definierade delkostnader per elev ökat sedan året innan. Undervisningskostnaden per elev beräknas vara 56 500 kronor. Jämfört med kommunala grundskolor har fristående grundskolor i genomsnitt lägre kostnader per elev för undervisning, elevhälsa och övriga kostnader.³² Däremot är kostnaderna per elev för lokaler, skolmältider och läromedel med mera högre.

32. Alla övriga kostnader som inte ingår i ovanstående kostnadsslag, t.ex. studie- och yrkesvägledning, skolledning, administration och kostnad för kompetensutveckling som kursavgift (exkl. lönekostnader).

Tabell 3.15 Kostnader för grundskolan 2011–2016, fördelade på huvudman och kostnadsslag (löpande priser)

	Samtliga huvudmän ^a			Kommunal huvudman ^b			Fristående skolor ^c		
	Kostnad totalt mkr	Andel (%)	Kostnad per elev ^{d,e} , kr	Kostnad totalt mkr	Andel (%)	Kostnad per elev ^d , kr	Kostnad totalt mkr	Andel (%)	Kostnad per elev ^{d,e} , kr
2011 Totalt	80 241	100	90 500	71 128	100	90 900	9 076	100	84 000
2012 Totalt	83 228	100	93 000	73 128	100	90 400	10 059	100	86 900
2013 Totalt	86 475	100	95 000	75 826	100	92 600	10 445	100	87 000
2014 Totalt	90 961	100	97 640	79 495	100	95 000	11 339	100	91 600
2015 Totalt	97 118	100	100 900	84 377	100	98 400	12 613	100	93 900
2016 Totalt	107 007	100	106 700	92 889	100	104 800	14 028	100	96 500
<i>därav</i>									
Undervisning	56 602	54,5	56 500	49 045	58,1	57 300	7 540	53,7	51 800
Lokaler	18 167	17,5	18 100	15 380	18,2	18 000	2 779	19,8	19 100
Skolmåltider	6 251	6,0	6 200	5 220	6,2	6 100	1 028	7,3	7 100
Läromedel, utrustning, bibliotek	4 734	4,6	4 700	3 962	4,7	4 600	771	5,5	5 300
Elevhälsa	2 955	2,8	2 950	2 618	3,1	3 060	336	2,4	2 310
Övrigt	15 039	14,5	15 000	13 589	16,1	15 900	1 446	10,3	9 900
Skolskjuts ^f	3 075	3,1	3 100	3 075	3,6

a. Kostnaden för riksinternatskolor, internationella skolor samt sameskolan (inkl. sameskolans kostnad för elevhem), ingår i kostnad totalt.

b. Skolkommunernas kostnad för utbildning inklusive hemkommunernas kostnad för skolskjuts.

c. Fristående skolor med kommun- eller statsbidrag. Kostnaden för riksinternatskolor och internationella skolor ingår i kostnaden för fristående skolor. I kostnaden totalt ingår även kostnader för skolor som inte haft verksamhet hela året.

d. Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

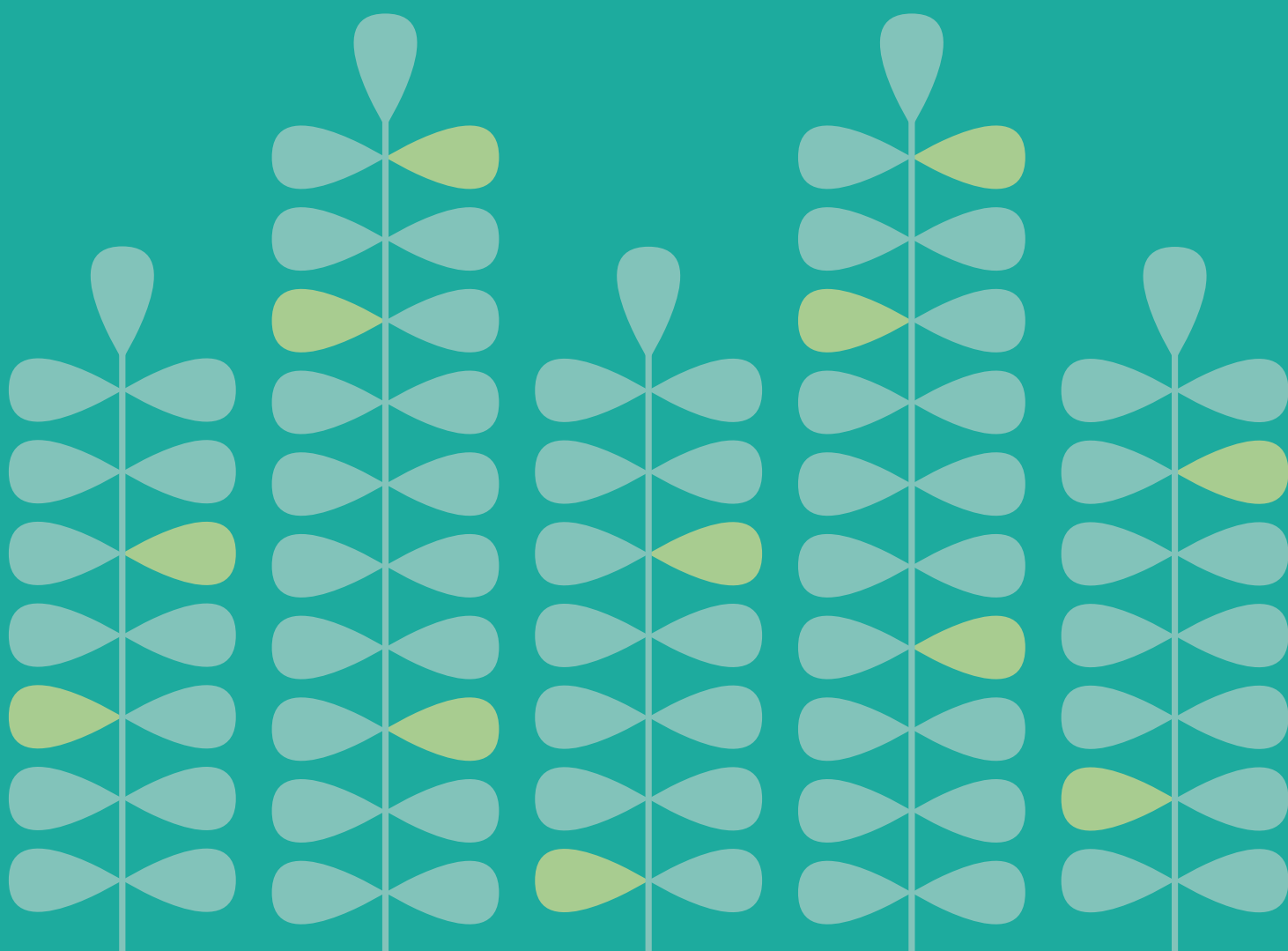
e. Kostnaden för fristående skolor som endast haft verksamhet under en del av året ingår ej.

f. I kategorin ingår även kostnader för reseersättningar.

Fristående grundskolor finansierar sin verksamhet i huvudsak genom bidrag från elevernas hemkommuner. År 2016 var ersättningen per elev till fristående grundskolor i genomsnitt 88 800 kronor. Bidragen täckte 92 procent av de fristående grundskolornas totala kostnader per elev.

KAPITEL 4

Grundsärskola

Grundsärskola

Den kraftiga elevminskningen i grundsärskolan, som följde efter införandet av den nya skollagen 2011, har mattats av. Elever mottagna i grundsärskolan som andel av samtliga elever i den obligatoriska skolan fortsätter ändå att minska.

Grundsärskolan är ett alternativ till grundskolan för elever som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning. Elever som tillhör målgruppen för grundsärskolan kan även på försök tas emot i grundskolan eller specialskolan, under högst sex månader.

Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad efter varje elevs förutsättningar. Utbildningen ska bland annat ge kunskaper och värden, bidra till personlig utveckling, social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhället. Grundsärskolan omfattar utbildning i ämnen eller inom ämnesområden, eller en kombination av dessa. Utbildningen kan också omfatta ämnen enligt grundskolans kursplaner. Träningsskolan är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen. Istället för enskilda ämnen omfattar träningsskolan fem ämnesområden.

Elever och skolor

Läsåret 2016/17 gick knappt 9 950 elever i grundsärskolan, vilket är en ökning med nästan 2 procent jämfört med läsåret innan. Mer än var tredje elev i grundsärskolan, knappt 4 200 elever, gick i träningsskolan. Antalet elever i grundsärskolan minskade kontinuerligt mellan läsåren 2003/04 och 2013/14. Fram till läsåret 2010/11 minskade antalet elever med 1–4 procent per läsår. Efter införandet av den nya skollagen 2011 minskade elevantalet kraftigt två läsår i rad, vilket kan förklaras av att det tionde skolåret togs bort samt att elever med autism som inte har utvecklingsstörning enligt den nya skollagen ska gå i grundskolan.

Antalet elever i grundsärskolan som andel av hela obligatoriska skolan fortsätter att minska. Lsåret 2016/17 utgjorde andelen grundsärskoleelever knappt 1 procent av samtliga elever i den obligatoriska skolan. För nio år sedan utgjorde de 1,5 procent av samtliga elever i den obligatoriska skolan.

Diagram 4.1 Antal elever i grundsärskolan 1992–2016.

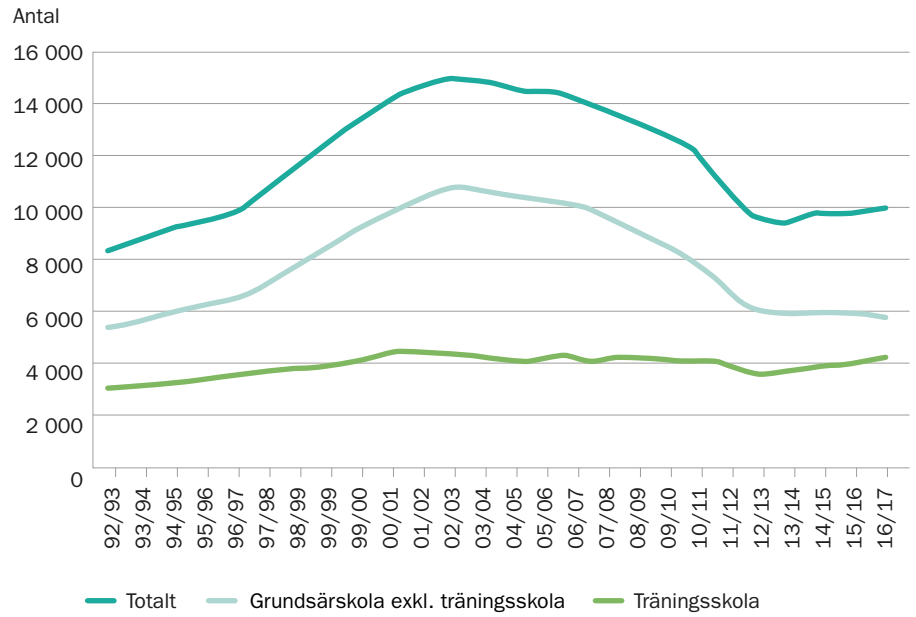
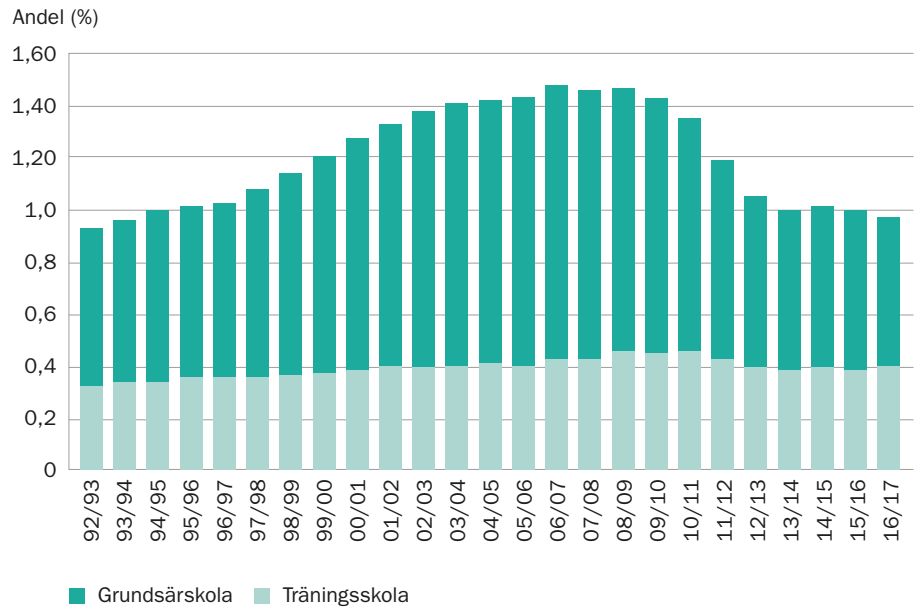

Diagram 4.2 Andel (%) elever i grundsärskolan av samtliga elever i grundskolan, sarskolan och specialskolan 1992/93–2016/17.

Tabell 4.1 Skolkommuner och elever i grundsärskolan fördelade efter huvudman 5 oktober 2007–2016.

Läsår Integration Huvudman Kön	Antal skol- kommuner	Antal skolenheter	Antal elever i grundsärskola		Samtliga elever
			därav		
			Grund- särskola*	Tränings- skola	
2007/08	281	722	9 803	4 081	13 884
2008/09	281	714	9 135	4 126	13 261
2009/10	285	722	8 640	4 033	12 673
2010/11	280	702	8 003	4 112	12 115
2011/12	281	661	6901	3890	10791
2012/13	280	630	5995	3661	9643
2013/14	270	630	5 781	3 565	9 346
2014/15	282	647	5 889	3 820	9 709
2015/16					
2016/17	259	591	5 738	4 206	9 944
därav					
Integrerade			1 186	0	1 186
Kommunal	259	553	5 518	3 869	9 387
Enskild	32	38	220	337	557
Pojkar	.	.	3 518	2 559	6 077
Flickor	.	.	2 220	1 647	3 867

* Exklusive träningskola.

Hösten 2016 fanns totalt 591 grundsärskoleenheter i 259 kommuner. Av dessa var 43 enheter fristående, fördelade på 38 kommuner. Andelen elever i fristående grundsärskoleenheter var låg och utgjorde knappt 6 procent av samtliga elever i grundsärskolan.

Andelen flickor i grundsärskolan utgjorde knappt 40 procent. Elever som var integrerade, dvs. läser minst halva tiden med elever i grundskolan, utgjorde 21 procent av eleverna i grundsärskolan (exklusive träningskolan). Andelen integrerade elever varierar stort mellan kommunerna. I vissa kommuner var samtliga elever integrerade och i andra kommuner fanns inte några integrerade elever.

Lärare

Lsåret 2016/17 tjänstgjorde knappt 4 400 lärare i grundsärskolan, varav 94 procent i skolor med kommunal huvudman. Majoriteten av lärarna var kvinnor, 78 procent. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 60 procent och omräknat till heltidstjänster fanns det motsvarande drygt 2 600 lärare.

Personaltätheten i grundsärskolan är hög jämfört med andra skolformer. Lsåret 2016/17 gick det 3,8 elever per lärare³³ i grundsärskolan. Det finns inga skillnader i lärartäthet mellan kommunala och enskilda huvudmän.

33. I beräkningen ingår inte integrerade elever.

Tabell 4.2 Lärare i grundsärskolan 15 oktober 2007–2016.

Läsår Pedagogisk högskoleexamen Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänst		Antal elever per lärare (heltids- tjänst)
	Totalt	Kvinnor	Män		Totalt	därav m. tillsvidare- anställning	
2007/08 Samtliga lärare	4 701	3 696	1 005	65	3 038	2 697	3,9
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	83,7	86,3	74,0	.	87,4	90,6	.
2008/09 Samtliga lärare	4 958	3 876	1 082	62	3 091	2 841	3,7
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	83,5	86,2	74,1	.	87,1	89,2	.
2009/10 Samtliga lärare	4 944	3 858	1 086	61	3 025	2 759	3,6
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	84,8	87,3	76,2	.	87,9	90,0	.
2010/11 Samtliga lärare	4 634	3 644	990	61	2 843	2 610	3,7
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	85,9	88,1	77,8	.	88,5	90,5	.
2011/12 Samtliga lärare	4 588	3 515	1 073	60	2 742	2 465	3,4
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	83,8	86,5	75,0	.	87,6	90,6	.
2012/13 Samtliga lärare	4 753	3 690	1 063	58	2 770	2 524	3,0
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	79,7	80,9	75,6	.	81,2	83,4	.
2013/14 Samtliga lärare	4 317	3 348	969	59	2 538	2 307	3,2
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	84,5	87,1	75,9	.	88,3	90,7	.
2014/15 Samtliga lärare	4 204	3 243	961	59	2 476	2 246	3,4
Antal med pedagogisk högskoleexamen	3 537	2 810	727	62	2 181	2 046	.
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	84,1	86,6	75,7	.	88,1	91,1	.
2015/16 Samtliga lärare	4 216	3 288	928	60	2 536	2 306	3,9
Antal med pedagogisk högskoleexamen	3 554	2 850	704	63	2 226	2 094	.
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	84,3	86,7	75,9	.	87,8	90,8	.
2016/17 Samtliga lärare	4 367	3 405	962	60	2 633	2 376	3,8
<i>därav</i>							
Antal med pedagogisk högskoleexamen	3 525	2 848	677	63	2 231	2 108	.
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	80,7	83,6	70,4	.	84,7	88,7	.
<i>Per huvudman</i>							
Kommun (samtliga lärare)	4 110	3 210	900	60,5	2 485	2 235	3,8
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	82,0	84,8	71,9	.	86,3	90,5	.
Landsting (samtliga lärare)
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen
Enskild (samtliga lärare)	257	195	62	57,8	148	142	3,8
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	60,7	64,6	48,4	.	59,5	60,0	.

2 800 lärare i grundsärskolan undervisade i ämnen med legitimationskrav läsåret 2016/17. Av dem var knappt 15 procent behöriga att undervisa i något eller några ämnen i någon eller några årskurser i grundsärskolan. Även omräknat till heltidstjänster var motsvarande siffra 15 procent. Dessa andelar är i nivå med läsåret innan. För lärare som undervisar i grundsärskolan har övergångsperioden för krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i skolväsendet förlängts till 30 juni 2018.

Läsåret 2016/17 hade knappt 85 procent av de tjänstgörande lärarna³⁴ en pedagogisk högskoleexamen. Detta är en minskning med 3 procentenheter jämfört med läsåret innan. Andelen lärare som har pedagogisk högskoleexamen skiljer sig såväl mellan kvinnliga och manliga lärare som mellan olika huvudmannatyper. Av de kvinnliga lärarna hade knappt 87 procent en pedagogisk högskoleexamen, medan motsvarande siffra för manliga lärare var drygt 74 procent. I skolenheter med kommunal huvudman hade en betydligt högre andel av lärarna en pedagogisk högskoleexamen än i skolenheter med enskild huvudman, drygt 86 procent jämfört med knappt 60 procent.

Kostnader

Den totala kostnaden för den kommunala grundsärskolan var år 2016 omkring 4 miljarder kronor.³⁵ Kostnaden per elev var omkring 511 000 kronor per elev.³⁶

Den största kostnadsposten i grundsärskolan var undervisningskostnaden,³⁷ som utgjorde mer än hälften av den totala kostnaden. Kostnaden för undervisning var 256 600 kronor per elev och kostnaden för lokaler var 47 700 kronor per elev. Läromedels- och utrustningskostnaden var 9 100 kronor per elev och kostnaden för skolmåltider var 8 200 kronor per elev. Kostnaden för elevhälsa var 7 050 kronor per elev.

Kostnaden för skolskjuts var drygt 11 procent av den totala kostnaden 2016, vilket innebär att kostnaden för skolskjuts var den näst största kostnadsposten för grundsärskolan, bortsett från utgiftsposten övriga kostnader. Kostnaden för skolskjuts var 51 300 kronor per elev. Eftersom hemkommunen ansvarar för skolskjuts för de elever som bor i kommunen, oavsett var eleverna går i skola, har kostnaden för skolskjuts i måttet per elev dividerats med antalet elever i grundsärskolan som är folkbokförda i kommunen, dvs. både integrerade elever och elever som inte är integrerade. I övriga mått har kostnaden dividerats med antalet elever i grundsärskolan som inte är integrerade i grundskolan.

34. Omräknat till heltidstjänster.

35. I totalkostnaden ingår inte kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor.

36. Exklusive kostnad för skolskjuts, eftersom den kostnaden beräknas på antalet folkbokförda grundsärskoleelever i kommunen.

37. Undervisningskostnaderna gäller främst löner för samtliga timplanebundna aktiviteter, som undervisning och handledning. Här ingår också löner för lärare som får kompetensutveckling liksom lönekostnader för eventuell vikarie.

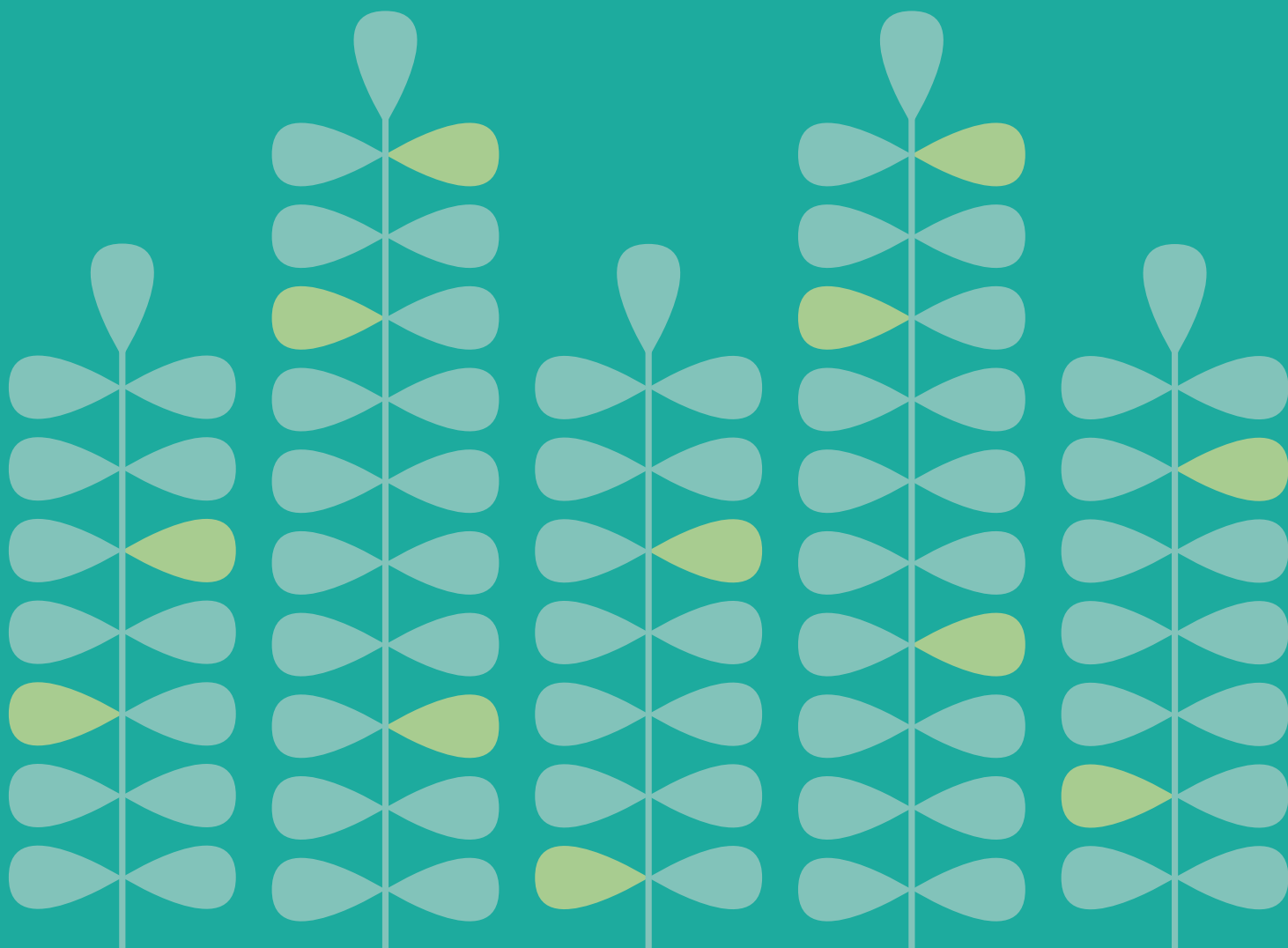
Tabell 4.3 Kostnader för grundsärskolan 2010–2016 (löpande priser).

	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev, kr
2010 Totalt ^{a,b}	4 044	100	383 900 ^c
2011 Totalt ^{a,b}	3 972	100	421 700 ^c
2012 Totalt ^{a,b}	3 880	100	463 000 ^c
2013 Totalt ^{a,b}	3 806	100	489 800 ^c
2014 Totalt ^{a,b}	3 839	100	488 000 ^c
2015 Totalt ^{a,b}	3 959	100	487 800 ^d
2016 Totalt^{a,b}	4 213	100	511 500^c
<i>därav</i>			
undervisning	2 114	53	256 600
lokaler	393	10	47 700
skolmåltider	68	2	8 200
läromedel/utrustning/ skolbibliotek	75	2	9 100
skolskjuts/reseersättning	448	11	51 300 ^d
elevhälsa	58	1	7 050 ^e
övrigt	1 056	27	128 200

- a. Kostnader för elever integrerade i grundskolan ingår inte.
- b. De kostnader för obligatoriska sarskolan som består av kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor ingår inte här. Dessa kostnader var för den obligatoriska sarskolan år 2016 totalt 253 693 tkr.
- c. I kostnaden per elev divideras det medeltalet av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar. I detta mått, till skillnad från den totala kostnaden, ingår inte kostnaden för skolskjuts då denna kostnad divideras med antalet folkbokförda sarskoleelever i kommunen.
- d. Kommunens kostnad för skolskjutsar dividerat med medeltalet av antal folkbokförda sarskoleelever i kommunen den 15 oktober 2015 och 15 oktober 2016. Skolskjutskostnaden per elev ingår alltså inte, som ovan beskrivet, i den totala kostnaden per elev.
- e. Kostnader avseende medicinska, psykologiska och psykosociala insatser som ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Kostnader för specialpedagogiska insatser redovisas under undervisningskostnader.

KAPITEL 5

Specialskola

Specialskola

Antalet elever i specialskolan har ökat de senaste fyra läsåren. Läsåret 2016/17 var 640 elever inskrivna i specialskolan. Det är en ökning med 16 procent, eller 87 elever, jämfört med elevantalet läsåret innan.

De flesta skolpliktiga barn och ungdomar som har en hörselnedsättning, synnedsättning eller språkstörning får sin utbildning inom grundskolan. Barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller grundsärskolan ska tas emot i specialskolan om de är döva eller har en hörselnedsättning, har en grav språkstörning, är dövblinda eller har synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning. Specialskolan har tio årskurser. För elever i specialskolan upphör skolplikten istället vid utgången av det tionde året.

Utbildningen i specialskolan ska så långt som möjligt motsvara den utbildning som ges i grundskolan, men samtidigt utgå från varje elevs förutsättningar. Eleverna i specialskolan följer specialskolans läroplan, men elever med utvecklingsstörning har rätt att läsa enligt grundsärskolans kursplaner. De flesta kursplaner i specialskolan är desamma som i grundskolan, förutom kursplanerna för döva och hörselskadade elever i svenska, teckenspråk, engelska, moderna språk samt rörelse och drama. Inom ramen för specialskolans uppdrag ska elever i behov av teckenspråk få förutsättningar att utveckla både teckenspråk och svenska.

Elever och skolor

Specialskolan delas in i fem regionskolor³⁸ och fyra riksskolor.³⁹ Regionskolorna tar emot elever som är döva eller som har en hörselnedsättning. De fyra rikskryterande skolenheterna är anpassade till elever med olika förutsättningar.⁴⁰

Hösten 2016 var 640 elever inskrivna i specialskolan. Regionskolorna hade sammanlagt 400 elever och riksskolorna 240.

Eleverna kom från 124 kommuner och mer än hälften av eleverna, 58 procent, kom från en annan kommun än den som skolan var belägen i. Av det totala antalet elever var 88 procent bosatta i föräldrahemmet under utbildningen, och 12 procent var bosatta i olika typer av elevhem i närheten av skolorna. Drygt 6 av 10 elever i specialskolan var pojkar.

38. De fem regionskolorna är Birgittaskolan i Örebro, Kristinaskolan i Härnösand, Manilla-skolan i Stockholm, Vänerskolan i Vänersborg och Östervångsskolan i Lund.

39. Specialpedagogiska skolmyndigheten använder begreppet nationella skolor, medan begreppet riksskolor används i myndighetens instruktion.

40. Åsbackaskolan i Örebro tar emot elever som är döva eller har en hörselnedsättning kombinerad med utvecklingsstörning eller medfödd dövblindhet. Ekeskolan i Örebro vänder sig till elever med synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning, och Hällsboskolan, som finns i Stockholm och Umeå, tar emot elever med grava språkstörningar.

Tabell 5.1 Elever i specialskolan 15 oktober 2007–2016.

	Specialskolan						
	Totalt	Regionskolor för elever med dövhet eller hörselnedsättning	Riksskolor				
Åsbackaskolan, Örebro ^a			Ekeskolan, Örebro ^b	Hällsboskolan, Sigtuna, Märsta, Umeå ^c	Hällsboskolan, Stockholm ^c	Hällsboskolan, Umeå ^c	
2007/08	514	450	44	10	10	.	.
2008/09	516	457	38	9	12	.	.
2009/10	500	430	35	23	12	.	.
2010/11	501	415	33	25	28	.	.
2011/12	501	402	28	26	45	.	.
2012/13	457	352	24	25	56	.	.
2013/14	478	358	15	26	79	.	.
2014/15	502	361	5	28	.	77	31
2015/16	553	368	114	40
2016/17	640	400	153	56

- a. Riksskola för elever med dövhet eller hörselskada samt utvecklingsstörning samt elever med medfödd dövblindhet. Åsbackaskolan har tidigare legat i Gresta, men flyttade läsåret 2014/15 till Örebro.
- b. Riksskola för elever med synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning. Specialskolan har haft intagningsstopp fr.o.m 2001/02 t.o.m 2007/08 och är åter Specialskola fr.o.m 2008/09.
- c. Riksskola för elever med grav språkstörning. Specialskolan har haft intagningsstopp fr.o.m 2002/03 t.o.m 2007/08 och är åter Specialskola fr.o.m 2008/09. Från och med läsåret 2014/15 redovisas Hällsboskolan som två separata skolenheter.

Tabell 5.2 Elever i specialskolan fördelade efter skoltyp, skola och kön 15 oktober 2016.

Skoltyp Skola Kön	Antal elever totalt	Antal elever som deltar i modersmålsundervisning
Samtliga specialskolor	640	49
<i>därav</i>		
Flickor	259	..
Pojkar	381	..
Regionskolor för elever med hörselnedsättning eller dövhet	400	25
<i>därav</i>		
Birgittaskolan, Örebro	151	..
Kristinaskolan, Härnösand	32	..
Manillaskolan, Stockholm	93	..
Vänerskolan, Vänersborg	54	..
Östervångsskolan, Lund	70	..
<i>därav</i>		
Flickor	182	..
Pojkar	218	..
Riksskolor	240	24
<i>därav</i>		
Ekeskolan, Örebro	..	.
Hällsboskolan, Stockholm	153	.
Hällsboskolan, Umeå	56	.
Åsbackaskolan, Örebro	..	.
<i>därav</i>		
Flickor	77	.
Pojkar	163	.

Lärare

Läsåret 2016/17 tjänstgjorde 234 lärare⁴¹ i specialskolan. Majoriteten av lärarna var kvinnor, 79 procent. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 81 procent, vilket innebär att det omräknat till heltidstjänster fanns motsvarande 190 tjänstgörande lärare i specialskolan.

Lärartätheten har minskat kontinuerligt de senaste läsåren. Läsåret 2016/17 gick det 3,4 elever per lärare. Motsvarande siffra läsåret 2009/10 var 2,3. Den genomsnittliga lärartätheten skiljde sig marginellt mellan regionskolorna och riksskolorna. I regionskolorna gick det i genomsnitt 3,3 och i riksskolorna 3,5 elever per lärare.

Av specialskolans 234 tjänstgörande lärare hade knappt 36 procent en lärarlegitimation med behörighet för specialskolan läsåret 2016/17. Omräknat till heltidstjänster var motsvarande siffra drygt 36 procent. Andelen tjänstgörande

41. Exklusive korttidsanställda.

Tabell 5.3 Lärare i specialskolan 15 oktober 2007–2016.

Läsår	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal elever per lärare (heltidstjänst)
	Totalt	Kvinnor	Män		Totalt	därav med tillsvidareanställning	
2007/08 Samtliga lärare	269	216	53	88,2	237	198	2,2
2008/09 Samtliga lärare	259	202	57	86,8	225	208	2,3
2009/10 Samtliga lärare	254	201	51	86,4	219	204	2,3
2010/11 Samtliga lärare	243	197	46	86,5	210	188	2,4
2011/12 Samtliga lärare	219	171	48	86,4	189	168	2,6
2012/13 Samtliga lärare	192	153	39	83,3	160	133	2,9
2013/14 Samtliga lärare	193	159	34	78,4	151	113	3,2
2014/15 Samtliga lärare	203	160	43	77,9	158	105	3,2
2015/16 Samtliga lärare	220	169	51	76,7	169	112	3,3
2016/17 Samtliga lärare	234	184	50	76,7	190	126	3,4
Antal med pedagogisk högskoleexamen	198	164	34	79,4	157	118	.
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	84,6	89,1	68,0	.	82,9	93,7	.
Antal med pedagogisk högskoleexamen	50	41	9	86,4	43	41	.
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	21,4	22,3	18,0	.	22,8	32,5	.

lärare med behörighet har ökat med 5 procentenheter jämfört med läsåret innan. Motsvarande ökning för heltidstjänster är 6 procentenheter.

Av de 58 tjänstgörande speciallärarna som tjänstgjorde i specialskolan läsåret 2016/17, hade knappt 45 procent behörighet för specialskolan och för att ge särskilt stöd som speciallärare. Denna andel har minskat med 9 procentenheter jämfört med läsåret innan. För lärare som undervisar i specialskolan har övergångsperioden för krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg förlängts till 30 juni 2018.

Andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen i specialskolan minskade i början av 2000-talet för att sedan öka. Läsåret 2016/17 hade 83 procent av specialskolans lärare⁴² en pedagogisk högskoleexamen. Andelen lärare med specialpedagogisk högskoleexamen har under samma tidsperiod halverats. Läsåret 2000/01 hade 50 procent av lärarna⁴³ i specialskolan en specialpedagogisk högskoleexamen, jämfört med 23 procent innevarande läsåret.

42. Omräknat till heltidstjänster.

43. Omräknat till heltidstjänster.

Kostnader

Verksamhetsåret 2016 var den totala kostnaden för specialskolan till 484 miljoner kronor, inklusive kostnaden för specialpedagogiska resurscentrum. Kostnaden per elev var 801 090 kronor.

Undervisningskostnaden utgjorde nästan hälften av totalkostnaden och var 396 300 kronor per elev. Kostnaderna för elevhem var den näst största kostnaden, 19 procent av den totala kostnaden eller 152 300 kronor per elev.

I övriga kostnader ingår kostnader för exempelvis administration, skolläring, studie- och yrkesvägledning, kompetensutveckling och utvecklingsarbete. Övriga kostnader var 13 procent av den totala kostnaden.

Tabell 5.4 Kostnader för specialskolan 2012–2016 (löpande priser).

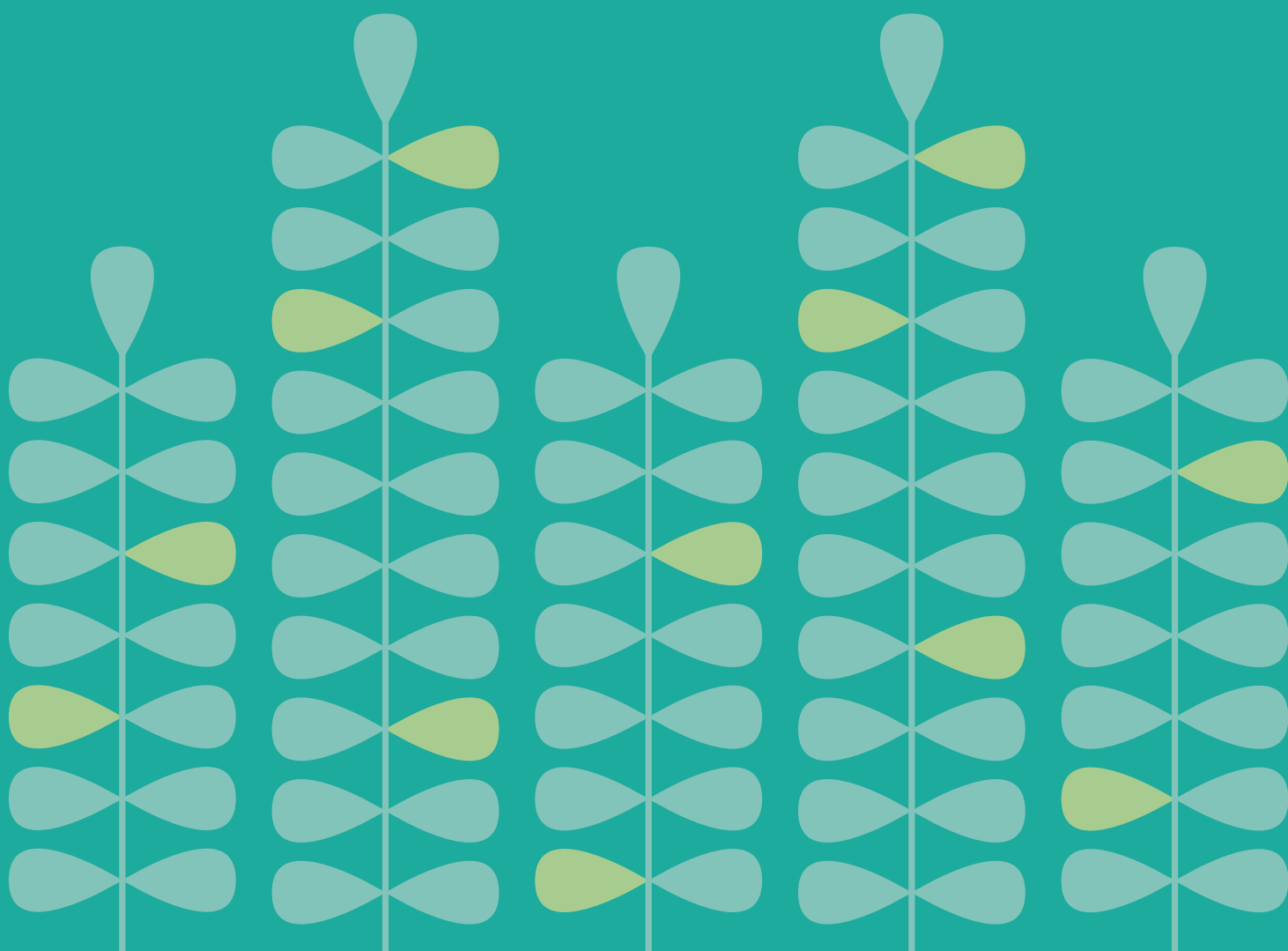
Samtliga specialskolor	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev*, kr
2012 Totalt**	484		
Specialskolan	475	100	991 200
2013 Totalt**	455		
Specialskolan	447	100	957 200
2014 Totalt**	475		
Specialskolan	467	100,0	929 300
2015 Totalt**	466		
Specialskolan	459	100,0	870 900
2016 Totalt**	484		
Specialskolan	478	100,0	801 090
<i>därav</i>			
undervisning	236	49	396 300
lokaler	58	12	97 200
skolmåltider	12	3	20 400
läromedel/utrustning/ skolbibliotek	4	1	6 400
skolskjuts/reseersättning	42	9	70 200
elevhälsa	22	5	36 590
elevhem	91	19	152 300
övrigt	13	3	21 700
Specialpedagogiska resurscenter	6	.	.

* Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

** Inklusive specialpedagogiska resurscenter.

KAPITEL 6

Fritidshem

Fritidshem

Hösten 2016 gick 478 000 elever i fritidshem, en ökning med mer än 16 000 elever på ett år och 149 000 elever på tio år. Samtidigt som eleverna i fritidshem blir allt fler har inte personalstyrkan ökat i samma utsträckning, vilket medfört att elevgrupperna blivit allt större. De senaste åren har det dock skett ett trendbrott och den genomsnittliga elevgruppen har blivit något mindre.

Fritidshemmet ska komplettera skolan tidsmässigt och innehållsmässigt. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande, erbjuda dem en meningsfull fritid, främja allsidiga kontakter och social gemenskap. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Enligt skollagen tillhör fritidshemmet skolväsendet och ska komplettera utbildningen i skolan och förskoleklassen. Fritidshem är en pedagogisk gruppverksamhet för elever från 6 år till och med vårterminen det år de fyller 13 år. Från höstterminen när eleven fyller 10 år får skolan erbjuda öppen fritidsverksamhet istället för fritidshem under vissa förutsättningar.

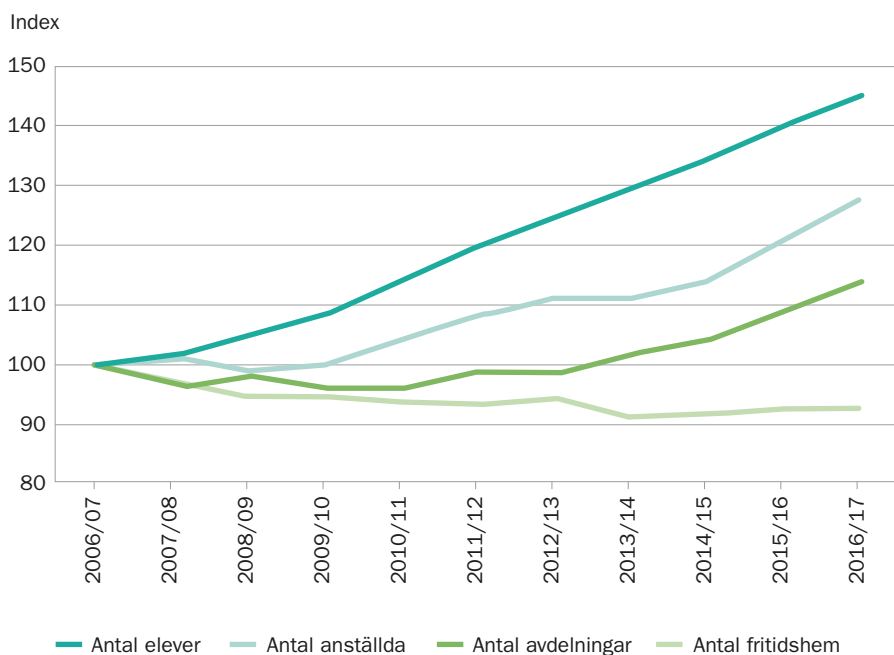
Utveckling av antal fritidshem, elever och anställda

Hösten 2016 fanns nästan 4 250 fritidshem. De bedrevs huvudsakligen i kommunal regi, men även i enskild och statlig regi. Fritidshemmen är något färre idag än för tio år sedan, men har sedan 2001 varierat mellan knappt 4 200 och 4 750 stycken.

Antalet inskrivna elever har ökat med cirka fyra procent per år under de senaste fem åren. Elevantalet har gått från 396 600 inskrivna elever höstterminen 2011 till 478 000 innevarande läsår. Hösten 2016 är 85 procent av de inskrivna eleverna i åldersgruppen 6–9 år.

Antalet fritidshem inom förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan har de närmaste tio åren minskat från 4 585 till 4 238. Det är en minskning med närmare 8 procent. Under samma period har antalet avdelningar på fritidshemmen däremot ökat med 14 procent, 11 860 stycken hösten 2016, och antalet anställda har ökat med 28 procent. Eleverna har ökat med 45 procent. Eftersom verksamheterna och anställningarna inte ökar i samma takt som antalet elever, har grupperna på fritidshemmen kontinuerligt blivit större och personaltätheten minskat.

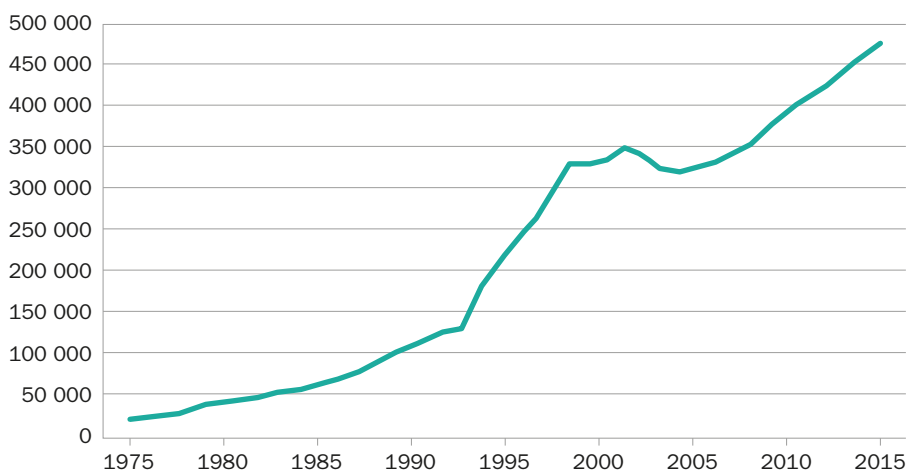
Diagram 6.1 Antal elever, anställda och avdelningar i fritidshem samt antal fritidshem 2006–2016 (index = år 2006).

Inskrivna elever

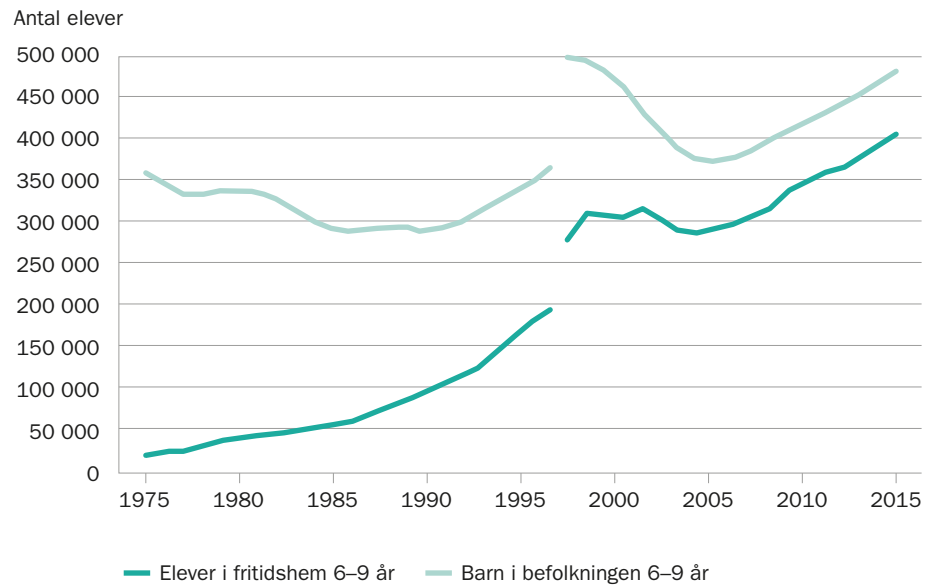
Hösten 2016 fanns 478 021 elever i åldrarna 6 till 12 år inskrivna i fritidshem. Jämfört med tio år tidigare var det en ökning med 150 000 elever.

Diagram 6.2 Antal inskrivna elever 6–12 år i fritidshem 31 december 1975–1997 och 15 oktober 1998–2016.

De flesta 6–9-åringar, 84 procent, går i fritidshem. Från 2015 till 2016 ökade antalet inskrivna elever i åldrarna 6–9 i fritidshem något snabbare än befolkningstillväxten i samma åldersgrupp.

Diagram 6.3 Antal 7–9 åringar (t.o.m. 1997) och 6–9 åringar (fr.o.m. 1998) i befolkningen samt därav inskrivna i fritidshem 1975–2016.

Det är betydligt vanligare att 6–9-åringar går på fritidshem jämfört med 10–12-åringar. Sett över en tioårsperiod har däremot andelen 10–12-åringar ökat mest. Hösten 2016 gick 84 procent av alla 6–9-åringar och 21,5 procent av alla 10–12-åringar på fritidshem. Motsvarande siffror för tio år sedan var 78 respektive 11 procent.

Tabell 6.1 Andel (%) inskrivna elever i fritidshem av befolkningen i respektive åldrar 31 december 1975–1995 och 15 oktober 2000–2016.

År	Fritidshem		
	7–9 år	6–9 år	10–12 år
1975	5		1
1980	13		3
1985	22		5
1990	35		8
1995	48		6
2000		64	7
2001		66	9
2002		73	9
2003		74	10
2004		75	10
2005		76	11
2006		78	11
2007		79	12
2008		80	13
2009		80	14
2010		82	15
2011		83	17
2012		83	18
2013		82	20
2014		83	21
2015		84	21
2016		84	22
flickor		84	21
pojkar		84	22

Andelen inskrivna elever varierar mellan kommungrupperna. Hösten 2016 skiljde det nästan 20 procentenheter mellan kommungrupperna förortskommuner till storstäder och glesbygdskommuner som hade 91 respektive 71 procent inskrivna 6–9-åringar. Motsvarande skillnad för 10–12-åringarna var 9 procentenheter.

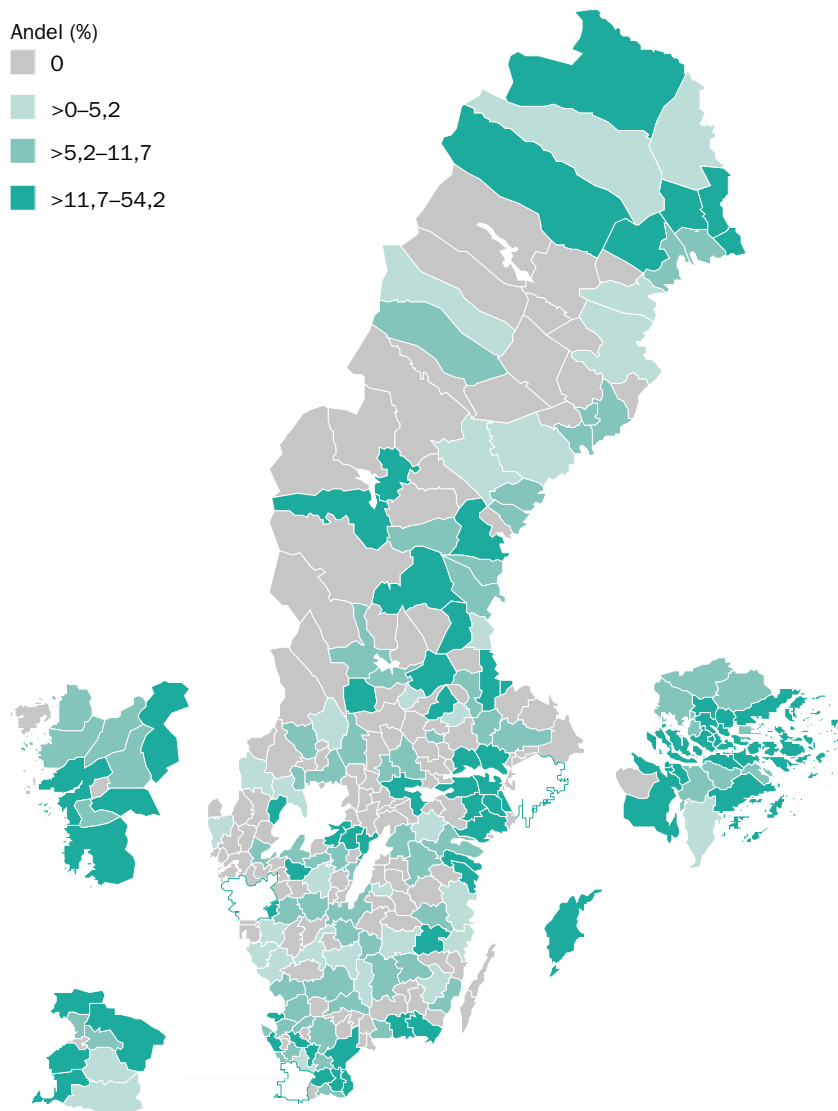
Knappt 12 procent av eleverna gick i ett fristående fritidshem, vilket är en ökning med cirka 3 procentenheter jämfört med för tio år sedan. Ungefär sex av tio kommuner hade fritidshem som drevs i enskild regi. Av kommungrupperna var det storstäder som hade störst andel inskrivna elever i fristående fritidshem, 20 procent. Minst andel hade varuproducerande kommuner med 3 procent.

Tabell 6.2. Elever i fritidshem i enskild regi 31 december 1995 och 15 oktober 2000–2016.

År	Elever i fritidshem i enskild regi	
	antal	andel av alla elever i fritidshem (%)
1995	9 530	5
2000*	25 355	8
2001	24 995	7
2002	28 021	8
2003	28 945	9
2004	28 410	9
2005	29 742	9
2006	30 071	9
2007	29 873	9
2008	31 354	9
2009	34 615	10
2010	38 451	10
2011	41 922	11
2012	45 268	11
2013	48 184	11
2014	51 788	12
2015	55 408	12
2016	58 100	12

* Vid insamlingen avseende år 2001 har det framkommit att det tidigare år har skett en överskattning av antalet inskrivna elever i fritidshem i enskild regi. Jämfört med år 2001 var överskattningen år 2000 cirka 3 900 elever.

Figur 6.1 Andel (%) elever inskrivna i fristående fritidshem av alla inskrivna elever per kommun 15 oktober 2016.

Gruppstorlek i fritidshem

Under den senaste tioårsperioden har antalet elever ökat med 45 procent, samtidigt som antalet fritidshem har minskat med 8 procent. Grupperna i fritidshemmen har kontinuerligt blivit allt större. Hösten 2016 gick det i genomsnitt 40,3 elever per avdelning, vilket är en ökning med drygt 9 elever sedan 2006. Trots detta har gruppstorleken minskat något de senaste åren, från 41,1 elever 2014 och 40,9 elever 2015 till 40,3 elever 2016. Detta eftersom antalet avdelningar har ökat med 5 procent, vilket är en större ökning än antalet elever (3 procent). Samtidigt har gruppstorleken mer än fördubblats jämfört med för 25 år sedan.

Det finns stora regionala variationer med en differens på 18 elever per avdelning mellan den genomsnittliga gruppstorleken i kommungruppen storstäder (45,2) och den i glesbygdskommuner (27,5). Enskilda fritidshem i förortskommuner till större städer har högst andel elever per avdelning.

Under de senaste tio åren har antalet elever per avdelning framförallt ökat i enskilda fritidshem. År 2006 var det 28 elever per avdelning i enskilda fritidshem och 32 elever per avdelning i kommunala fritidshem. Sedan 2012 har antalet elever per avdelning i enskilda fritidshem varit fler än i kommunala fritidshem. År 2016 var det 43,1 elever per avdelning i enskilda fritidshem jämfört med 40,0 elever i kommunala fritidshem. De statliga fritidshemmen har fram till och med 2015 inkluderats i redovisningen av enskilda fritidshem. Om de statliga fritidshemmen inkluderas i den kategorin även 2016 sjunker elevantalet per avdelning till 42,8.

Under perioden 2006–2011 (med undantag för 2010) hade fristående fritidshem mindre gruppstorlekar än kommunala. De senaste fem åren är situationen omvänd. Hösten 2016 var genomsnittsgruppen i kommunala fritidshem 40 elever, medan motsvarande siffra bland fristående var 43,1.

Tabell 6.3 Genomsnittlig gruppstorlek i fritidshem 1990–2016.

År	Elever/grupp i fritidshem
1990	17,8
1995	23,7
1996	24,1
1997	26,2
1998	29,4
1999	.
2000	.
2001	.
2002*	34,1
2003	30,1
2004	31,0
2005	30,6
2006	31,7
2007	33,5
2008	34,0
2009	36,0
2010	38,1
2011	38,8
2012	40,1
2013	40,4
2014	41,1
2015	40,9
2016	40,3

.) Uppgift om genomsnittlig gruppstorlek saknas.

* 2002 års uppgifter bygger på urvalsundersökning.

Personal i fritidshem

Andelen män i fritidshem fortsätter att öka

Antalet anställda i fritidshem har ökat med knappt 6 procent jämfört med förra året. Hösten 2016 fanns det totalt 38 000 anställda i fritidshem. Omräknat till årsarbetare⁴⁴ motsvarar det 22 050 anställda, vilket är 950 årsarbetare fler än 2015. Det är vanligt att personal som tjänstgör i fritidshem även tjänstgör i förskoleklass eller grundskola. Hösten 2016 arbetade 66 procent av personalen i fritidshem även i förskoleklass eller grundskola, vilket är 3 procentenheter mer än för ett år sedan och 6 procentenheter mer än för två år sedan.

Knappt 75 procent av de anställda i fritidshem är kvinnor men andelen män bland personalen har ökat kontinuerligt under många år. De senaste tio åren har andelen män i fritidshem ökat med 60 procent från 17 till 27 procent. Könsfördelningen skiljer sig mellan kommunalt och enskilt drivna fritidshem. Andelen män är högre i fristående fritidshem, där 34 procent av de anställda är män. Motsvarande siffra för kommunala fritidshem är 26 procent.

Utbildningsnivå

Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen (förskolläraryr-, fritidspedagog- eller lärarexamen) var 42 procent. Det är den lägsta siffran på många år. Ungefär en tredjedel av männen och hälften av kvinnorna hade en pedagogisk högskoleexamen. Bland män var det vanligast med övrig utbildning, dvs. ingen utbildning för arbete med barn. Drygt hälften av männen saknade utbildning för arbete med barn. I slutet av 1990-talet hade 63 procent av årsarbetarna en pedagogisk högskoleexamen. För att en lärare ska få bedriva undervisning i fritidshemmet krävs inte att läraren är legitimerad men det krävs att läraren har en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete i fritidshem eller en fritidspedagogexamen. Hösten 2016 hade 22 procent av årsarbetarna i fritidshem en sådan examen.

Tabell 6.4 Anställda i fritidshem, omräknat till årsarbetare, fördelade efter utbildning och kön 15 oktober 2016.

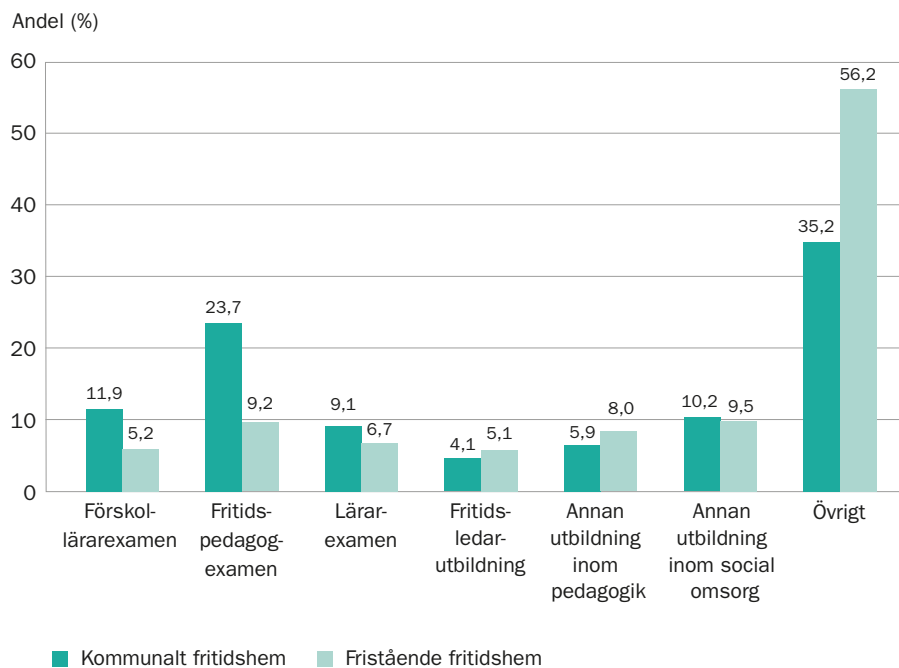
Utbildning*	Årsarbetare			
	antal	andel (%) totalt	andel (%) kvinnor	andel (%) män
Förskolläraryrsexamen	2 471	11	10	1
Fritidspedagogexamen	4 904	22	17	5
Läraryrsexamen	1 948	9	7	2
Fritidsledarutbildning	931	4	2	2
Annan utb inom pedagogik	1 341	6	4	2
Annan utb inom social omsorg	2 230	10	8	2
Övrigt	8 225	37	23	14
Summa	22 049	100	72	28

* Uppgifter om anställdas utbildning i fritidshem hämtas från SCB:s Utbildningsregister.

44. Med årsarbetare menas anställda som arbetar med elever omräknat till årsarbetare med hjälp av tjänstgöringsgraden.

Personal med pedagogisk högskoleexamen var mycket vanligare i kommunala fritidshem än i fristående, 45 procent jämfört med 21 procent hösten 2016. Bland fristående fritidshem hade hälften av personalen övrig utbildning, vilket innebär att de inte hade någon utbildning för arbete med barn.

Diagram 6.4 Andel (%) anställda efter utbildning, i kommunalt respektive fristående fritidshem 15 oktober 2016.

En viss ökning av personaltätheten

Hösten 2016 gick det i genomsnitt 12,6 elever på varje anställd. Det innebär en liten ökning av personaltätheten sedan de föregående två höstterminerna, när motsvarande genomsnitt var 12,9 respektive 13,1.

Skolverket mäter även personaltäthet i fritidshem baserat på årsarbetare. Antalet elever per årsarbetare var 21,7 år 2016. Det är en marginell ökning av personaltätheten jämfört med 2015, då motsvarande siffra var 21,9. Under flera år har antalet elever ökat snabbare än antalet anställda. Detta har lett till en kontinuerligt försämrade personaltäthet. Från 1990 till 2000 ökade antalet inskrivna elever per anställd från 7,5 till 10,9, och fortsatte under den nästkommande tioårsperioden. År 2003 och 2004 förbättrades personaltätheten tillfälligt. Detta berodde inte bara på att anställningarna ökade, utan även på att antalet inskrivna elever minskade.

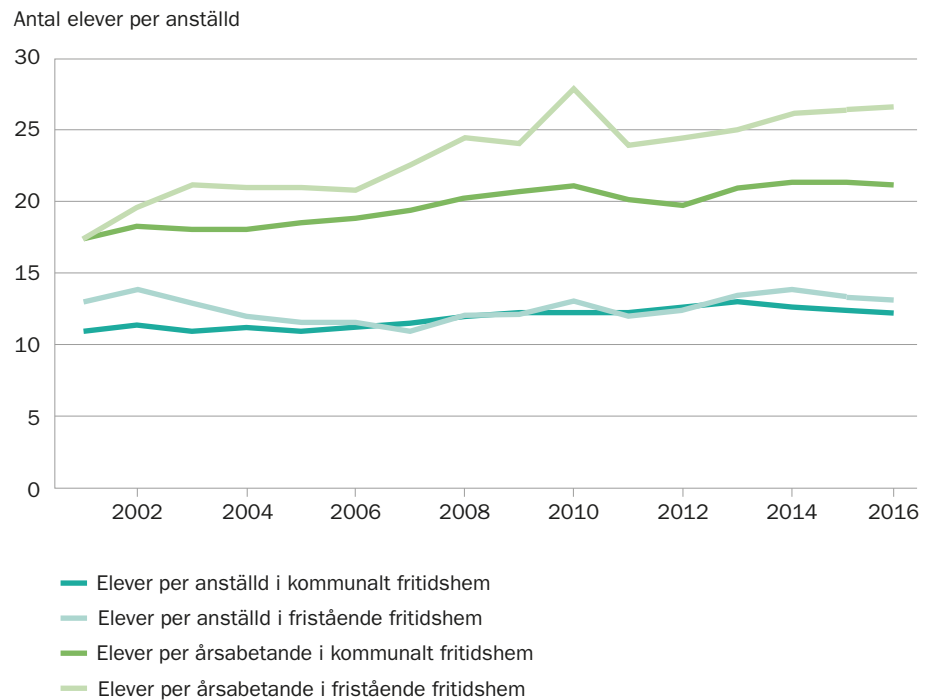
Personalens genomsnittliga tjänstgöringsgrad i fritidshem har förändrats över tid. År 1990, år 2000 och år 2005 var den 90 procent, 64 procent respektive 59 procent. Hösten 2016 är den genomsnittliga tjänstgöringsgraden 58 procent, vilket är 1 procentenhet lägre jämfört med för ett år sedan. Att tjänstgöringsgraden i fritidshem har sjunkit innebär bland annat att personalen i större utsträckning än tidigare bara är verksamma i fritidshem när eleverna är där. Övrig arbetstid kan personalen vara i annan verksamhet, t.ex. i skolan. För att möta den här utvecklingen vid redovisning av personaltäthet införde Skolverket måttet *antal elever per anställd* år 2012. Nedan redovisas personaltäthet både baserat på antal elever per anställd och antal elever per årsarbetare.

Tabell 6.5 Antal elever per anställd och per årsarbetare i fritidshem 31 december 1990 och 15 oktober 2000–2016.

År	Antal elever per anställd	Antal elever per årsarbetare*
1990	7,5	8,3
2000	10,9	17,5
2001	11,1	17,4
2002	11,5	18,4
2003	11,1	18,2
2004	10,8	18,2
2005	10,9	18,6
2006	11,1	18,9
2007	11,1	19,5
2008	11,8	20,5
2009	12,0	20,9
2010	12,3	21,5
2011	12,3	20,4
2012	12,4	20,1
2013	12,9	21,3
2014	13,1	21,8
2015	12,9	21,9
2016	12,6	21,7

* Uppgiften om årsarbetare avser antal anställda omräknade till heltidstjänstgöring.

Diagram 6.5 Antal elever per anställd respektive per årsarbetare i kommunalt och fristående fritidshem 15 oktober 2001–2016.

I början av 2000-talet hade fristående fritidshem i genomsnitt fler elever per anställd jämfört med kommunala fritidshem. Skillnaden minskade under den senare delen av 2000-talet för att de senaste åren öka. Hösten 2016 gick det 13,5 elever per anställd i fristående fritidshem och 12,5 i kommunala.

Det är en större skillnad mellan kommunala och fristående fritidshem när det gäller antalet elever per årsarbetare än antalet elever per anställd. Fristående fritidshem hade i genomsnitt 26,5 elever per årsarbetare medan kommunala fritidshem hade 21,2 hösten 2016. En förklaring till det är att tjänstgöringsgraden är lägre i fristående fritidshem än i kommunala fritidshem. I genomsnitt var tjänstgöringsgraden 51 procent i fristående och 59 procent i kommunala.

Kommungrupperna *storstäder*, *större städer* och *förortskommuner till storstäder* hade i genomsnitt flest antal elever per anställd. Förortskommuner till storstäder hade flest med 13,3, medan glesbygdskommuner hade minst antal elever per anställd, 11,5. Variationerna mellan individuella kommuner var stora.

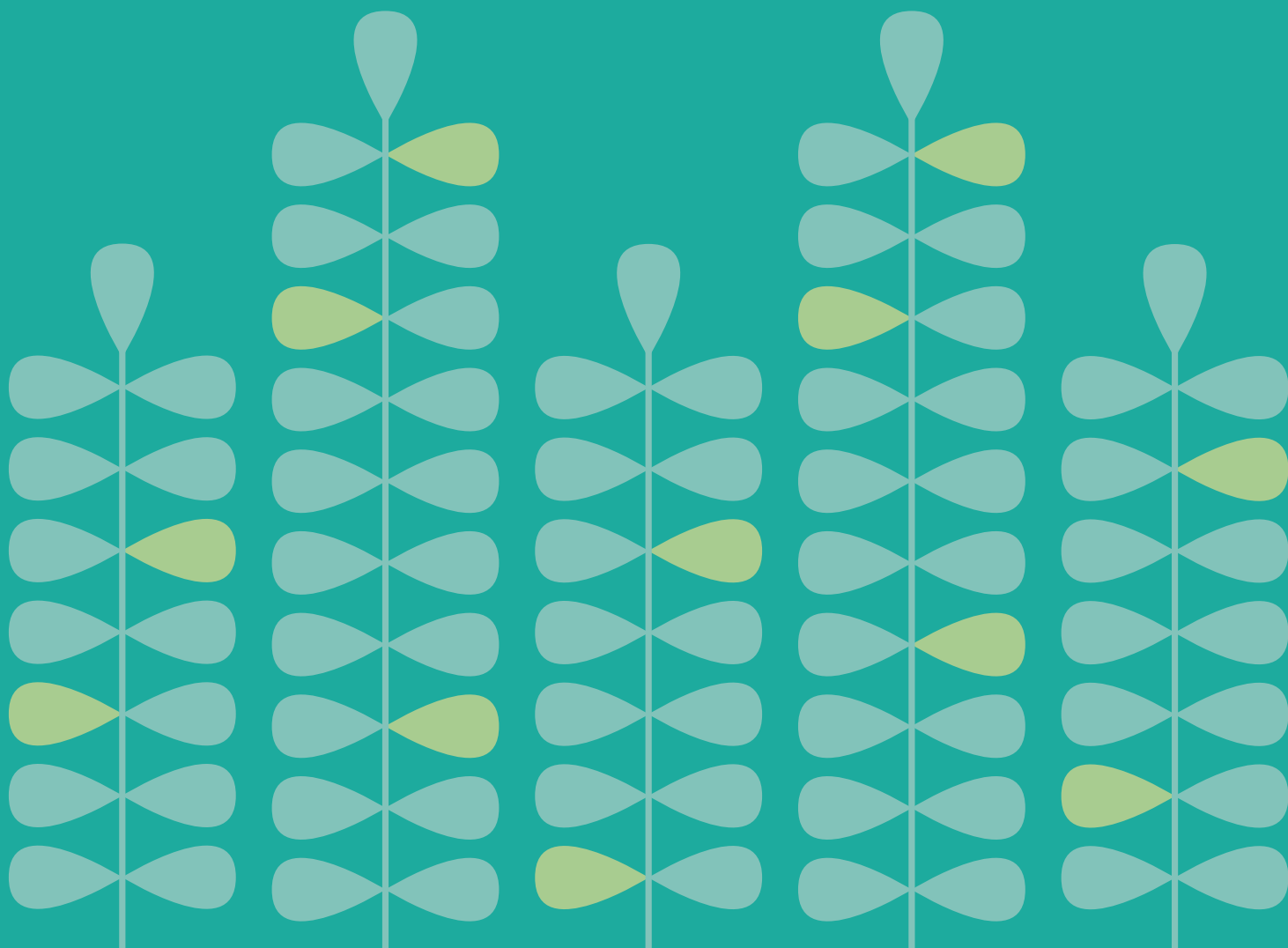
Kostnader

År 2016 var den totala kostnaden för fritidshem 17 miljarder kronor. Kostnaden per inskriven elev var 36 600 kronor. Av kostnaden för kommunala fritidshem stod personalkostnaden för 72 procent och lokalkostnaderna för 16 procent.

Kommunerna finansierar fritidshemsverksamheten med statsbidrag, egna medel och föräldraavgifter. Den del av bruttokostnaden som bekostas med föräldraavgifter kallas avgiftsfinansieringsgraden. År 2016 täckte föräldraavgifterna 17 procent av de kommunala kostnaderna i fritidshemmen.

KAPITEL 7

Gymnasieskola

Gymnasieskola

Det gick totalt 343 900 elever i gymnasieskolan läsåret 2016/17. Det är en ökning med 20 800 elever (6 procent) jämfört med förra året. Flest elever gick i år 1 i gymnasieskolan. Jämfört med läsåret innan hade eleverna i år 1 ökat med 16 100, från 124 100 elever till 140 200 elever. Ökningen beror främst på att fler elever läser på introduktionsprogrammen, och i synnerhet språkintrouktion.

Våren 2017 tog 75 procent av eleverna examen inom tre år på ett nationellt program. Det är en ökning jämfört med år 2016, då motsvarande siffra var 74 procent. Jämför man de fyra första årskullarna som har slutfört Gy 2011 så har andelen som tar examen inom tre år ökat kraftigt på nationella program, från 71 till 75 procent. I antal innebär det att omkring 3 000 fler elever tog examen 2017 jämfört med 2014. Denna utveckling belyses specifikt i en del av detta kapitel.

Gymnasieskolan syftar till att ge grundläggande kunskaper för yrkes- och samhällsliv samt för vidare studier. Gymnasieskolan är en frivillig skolform, men majoriteten av grundskoleeleverna fortsätter vidare till gymnasieskolan. Gymnasieutbildning anordnas av kommuner, gymnasieförbund, landsting och enskilda huvudmän. Inom gymnasieskolan finns arton nationella program, tolv yrkesprogram och sex högskoleförberedande program.⁴⁵ Dessa är förknippade med olika behörighetsregler, examensmål och programstrukturer. Med reformen kom gymnasial lärlingsutbildning att bli en stadigvarande verksamhet, vilket innebär att det är möjligt för elever på yrkesprogram att genomföra en större del av sin utbildning i arbetslivet.

För elever som saknar behörighet till nationella program eller som vill skaffa sig behörighet till ett visst program finns fem introduktionsprogram. Målet med studier på introduktionsprogram är att ge förberedelse för fortsatta studier eller arbetsmarknaden. Målgrupperna och programmets syfte skiljer sig åt mellan de fem introduktionsprogrammen.⁴⁶ Utbildningar som avviker från den nationella programstrukturen är särskilda varianter, riksrekryterande utbildningar och nationellt godkända idrottsutbildningar. Sedan hösten 2009 pågår en försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildningar inom gymnasieskolan. De syftar till att ge högpresterande elever en möjlighet att läsa med högre studietakt och kombinera gymnasiestudierna med högskolekurser. 20 skolor har erbjudit sådana spetsutbildningar. Försöksverksamheten pågår fram till 2022.

Under åren 2011 till 2014 har även en försöksverksamhet med ett tekniskt fjärde år mot gymnasieingenjörsexamen genomförts. Utbildningen har kunnat sökas av elever som har slutbetyg från teknikprogrammet. Den sker i samarbete med näringslivet och ger en förberedelse både för arbetslivet och för vidare studier på civilingenjörsutbildning. Från och med läsåret 2015/16 har utbild-

45. I statistiken redovisas även International Baccalaureate och riksrekryterande utbildningar med egna examensmål under rubriken nationella program, även om de inte formellt utgör sådana.

46. Se 17 kap. skollagen (2010:800) och 6 kap. gymnasieförordningen (2010:2039) för bestämmelser om gymnasieskolans introduktionsprogram.

Tabell 7.1 Elever i gymnasieskolan 15 oktober läsåren fördelade efter huvudman 2006/07–2016/17.

	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Gymnasieskolan totalt	376 087	390 058	396 336	394 771	385 712	369 083	351 641	330 196	323 670	323 141	343 911
<i>därav</i>											
Kommunala skolor	315 021	318 060	314 724	305 367	289 927	271 563	257 352	242 295	237 835	236 974	254 072
Landstingskommunala skolor	4 519	4 258	4 158	3 894	3 810	3 460	2 752	2 822	2 640	2 413	2 202
Fristående skolor*	56 547	67 740	77 454	85 510	91 975	94 060	91 537	85 079	83 195	83 754	87 637

* Elever i skolor som anordnas av enskild huvudman. Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor.

ningen permanentats och öppnats för alla huvudmän som anordnar utbildning på teknikprogrammet.

Elever och skolor

Antalet elever i gymnasieskolan ökade läsåret 2016/17 för första gången sedan 2008, efter flera år av elevminskning. Elevantalet var det största som redovisats sedan läsåret 2012/13. Ökningen beror till viss del på att elevkullarna blivit större, men främst på den stora grupp nyanlända ungdomar i gymnasieålder som invandrade till Sverige under 2015 och 2016. Det gick totalt 343 900 elever i gymnasieskolan läsåret 2016/17, vilket var en ökning med 20 800 elever (6 procent) jämfört med förra året. Flest elever gick år 1 i gymnasieskolan, och jämfört med läsåret 2015/16 ökade eleverna i år 1 med omkring 16 100, från 124 100 elever till 140 200 elever.

Lsåret 2016/17 anordnades det gymnasial utbildning i 263 av 290 kommuner. Totalt fanns det 1 313 skolenheter i landets 290 kommuner varav 870 skolenheter hade kommunal huvudman, 15 landstingskommunal huvudman och 428 enskild huvudman. Av dessa hade 870 kommunal huvudman, 15 landstingskommunal huvudman och 428 enskild huvudman. Det var 87 600 elever som gick på en skolenhet med enskild huvudman, vilket var 25 procent av alla elever i gymnasieskolan. Av de skolenheter som hade kommunal huvudman fanns det 38 skolenheter som bara hade introduktionsprogram. Det fanns 828 skolenheter som hade yrkesprogram, uppdelat på 224 skolkommuner. El- och energiprogrammet samt bygg- och anläggningsprogrammet var de program som fanns på flest skolenheter, 272 och 233 stycken. De högskoleförberedande programmen fanns på 830 skolenheter i 202 skolkommuner. De största programmen, samhällsvetenskapsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet, fanns fördelade på 523 respektive 411 skolenheter. Av samtliga elever i gymnasieskolan var 45 procent kvinnor. Det var 32 procent av eleverna som hade en utländsk bakgrund⁴⁷ och 47 procent som hade högutbildade föräldrar.⁴⁸

47. Elever födda utomlands och elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

48. Elever med föräldrar vars högsta utbildning är eftergymnasial utbildning med minst 30 högskolepoäng.

Tabell 7.2 Antal kommuner, skolor och elever 15 oktober 2007–2016.

	Antal skol-kommuner	Antal skolenheter	Antal elever	Antal elever per		Elever bosatta i annan kommun	
				Kommun	Skolenhet	Antal	Andel (%)
2007/08	278	889	390 058	1 403	439	115 264	30
2008/09	277	945	396 336	1 431	419	120 555	30
2009/10	277	976	394 771	1 425	404	123 288	31
2010/11	278	1 015	385 712	1 387	380	123 839	32
2011/12	272	1 005	369 083	1 357	367	121 213	33
2012/13	267	1 253	351 641	1 317	281	117 602	33
2013/14	261	1 346	330 196	1 265	245	111 793	34
2014/15	259	1 328	323 670	1 250	244	109 816	34
2015/16	260	1 303	323 141	1 243	248	109 130	34
2016/17 <i>därav</i>	263	1 313	343 911	1 308	262	110 720	32
Kommun	255	870	254 072	996	292	68 897	27
Landsting	15	15	2 202	147	147	1 712	78
Fristående skolor*	100	428	87 637	876	205	40 111	46

* Elever i skolor som anordnas av enskild huvudman. Inklusiva internationella skolor och riksinternatskolor.

Sökande och antagna

Inför läsåret 2016/17 sökte 110 900 elever till gymnasieskolans nationella program. Det var 4 400 fler jämfört med läsåret innan, en ökning med 4 procent. Ökningen var en följd av större födelsekullar. Av dessa kom 96 500, dvs. 87 procent, direkt från grundskolan. I tabell 7.3 nedan redovisas antalet förstahands-sökande till respektive program och antagna på förstahandsval.

Flest förstahandssökande hade de högskoleförberedande samhällsvetenskaps-, naturvetenskaps- och ekonomiprogrammen med sammanlagt 50 300 sökande. Detta motsvarar 45 procent av alla sökande till ett nationellt program. De yrkesprogram som hade flest förstahandssökande var el- och energiprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet samt fordons- och transportprogrammet. Dessa program är starkt mansdominerade, vilket innebär att yrkesprogrammen som helhet hade en större andel manliga än kvinnliga sökande, 59 procent. På de högskoleförberedande programmen var istället de kvinnliga sökande fler, 52 procent.

Av de elever som sökte ett nationellt program valde 64 procent i första hand ett högskoleförberedande program. Det är en ökning med 0,4 procentenheter jämfört med läsåret innan. Resterande elever, 36 procent, valde ett yrkesprogram. Trenden att andelen förstahandssökande till ett högskoleförberedande ökar, håller därmed i sig.

Tabell 7.3 Sökande till gymnasieskolan läsåren 2007/08–2016/17 och antagna på förstahandsval, av nybörjare i årskurs 1, som sökt ett program till läsåret 2016/17.

	Antal elever som sökt i 1:a hand			Antal nybörjarelever i år 1 den 15 oktober		
	Antal fördelade efter förstahandsval	därav antagna 1/7 på förstahandsval*		Antal	därav antagna på förstahandsval**	
		Totalt	Andel (%)		Totalt	Andel (%)
Gymnasieskolan totalt 2007/08	125 496
Gymnasieskolan totalt 2008/09	129 676
Gymnasieskolan totalt 2009/10	125 561
Gymnasieskolan totalt 2010/11	122 454
Gymnasieskolan totalt 2011/12	127 263	105 844	.	.
Gymnasieskolan totalt 2012/13	118 537	99 373	.	.
Gymnasieskolan totalt 2013/14	113 471	94 851	.	.
Gymnasieskolan totalt 2014/15	112 554	94 770	.	.
Gymnasieskolan totalt 2015/16	113 614	95 229	.	.
Gymnasieskolan totalt 2016/17						
Nationella program	110 900	76 410	68,9	88 654	80 201	90,5
<i>därav</i>						
Yrkesprogram	40 253	25 239	62,7	26 546	22 892	86,2
Barn- och fritid (BF)	3 734	2 184	58,5	2 220	1 853	83,5
Bygg- och anläggning (BA)	5 508	3 591	65,2	3 671	3 229	88,0
El- och energi (EE)	5 477	3 785	69,1	4 141	3 606	87,1
Fordons- och transport (FT)	4 800	2 755	57,4	2 743	2 409	87,8
Handels- och administration (HA)	3 306	2 076	62,8	2 213	1 720	77,7
Hantverk (HV)	2 909	1 708	58,7	1 805	1 610	89,2
Hotell- och turism (HT)	1 240	866	69,8	868	719	82,8
Industri tekniska (IN)	1 645	999	60,7	1 080	887	82,1
Naturbruk (NB)	3 199	1 958	61,2	2 570	2 285	88,9
Restaurang- och livsmedel (RL)	2 125	1 494	70,3	1 472	1 279	86,9
VVS- och fastighet (VF)	1 414	940	66,5	1 008	884	87,7
Vård- och omsorg (VO)	4 512	2 721	60,3	2 494	2 196	88,1
Riksrekryterande utbildningar (RX)	384	172	44,8	261	215	82,4
Högskoleförberedande program	70 647	51 148	72,4	62 108	57 309	92,3
Ekonomi (EK)	15 281	10 605	69,4	13 381	12 432	92,9
Estetiska (ES)	7 534	5 726	76,0	6 325	5 843	92,4
Humanistiska (HU)	832	660	79,3	784	645	82,3
Naturvetenskap (NA)	15 911	11 472	72,1	13 817	13 301	96,3
Samhällsvetenskap (SA)	19 083	13 644	71,5	17 297	15 383	88,9
Teknik (TE)	10 713	8 228	76,8	9 656	8 929	92,5
International Baccalaurate (IB)	1 293	808	62,5	848	776	91,5
Introduktionsprogram	11 122	.	.	10 211	.	.
Individuellt alternativ (IMIND)	1 947	.	.	3 086	.	.
Preparandautbildning (IMPRE)	490	.	.	1 111	.	.
Programinriktat individuellt val (IMPRO)	1 058	294	27,8	2 133	178	8,3
Språkinträdning (IMSPR)	6 081	.	.	1 939	.	.
Yrkesintroduktion (IMYRK)	1 546	.	.	1 942	.	.

* Som antagen på förstahandsval räknas den som erbjuds studier på det program/IB samt den skolenhet man sökt i första hand. Elever som har blivit antagna på samma program som sitt förstahandsval men på en annan skolenhet anses inte ha blivit antagna på sitt förstahandsval.

** Som antagen på förstahandsval räknas den som studerar på det program man sökt i första hand, oavsett huvudman och skola.

För behörighet till de tolv yrkesprogrammen krävs godkända betyg i minst åtta ämnen, varav svenska, engelska och matematik ska utgöra tre. Behörighetskrav för studier på de sex högskoleförberedande programmen skiljer sig något åt mellan de olika programmen, men har som grund att eleven ska ha godkända betyg i svenska, matematik, engelska och i minst nio andra ämnen. Uppgifter om elever som antagits på sitt förstahandsval 1 juli utgår både från det program som eleven har sökt och från den skola som sökts i första hand.

Nationella program

Hösten 2016 studerade 55 procent av eleverna på högskoleförberedande program, 27 procent gick på yrkesprogram och 18 procent gick på något av de fem introduktionsprogrammen. Gymnasieskolans tre största program var alla högskoleförberedande: samhällsvetenskapsprogrammet (55 600 elever), naturvetenskapsprogrammet (41 300 elever) och ekonomiprogrammet (38 600 elever). De tre största yrkesprogrammen var el- och energiprogrammet (13 900 elever), bygg- och anläggningsprogrammet (12 200 elever) samt fordons- och transportprogrammet (10 500 elever). Alla tre hade stor övervikt av män.

Tabell 7.4 Elever på program eller anknäytning till program fördelat efter årskurs 1, 2 och 3, läsåren 2007/08–2016/17.

Program	Totalt antal elever årskurs 1, 2 och 3			
	Totalt	åk 1	åk 2	åk 3*
Gymnasieskolan totalt 2007/08	390 058	153 162	124 140	112 756
Gymnasieskolan totalt 2008/09	396 336	151 943	125 361	119 032
Gymnasieskolan totalt 2009/10	394 771	147 753	125 494	121 524
Gymnasieskolan totalt 2010/11	385 712	142 276	121 842	121 594
Gymnasieskolan totalt 2011/12	369 083	132 861	118 499	117 723
Gymnasieskolan totalt 2012/13	351 641	125 217	110 090	116 334
Gymnasieskolan totalt 2013/14	330 196	120 453	104 584	105 159
Gymnasieskolan totalt 2014/15	323 670	121 086	101 150	101 434
Gymnasieskolan totalt 2015/16	323 141	124 078	101 932	97 131
Gymnasieskolan totalt 2016/17	343 911	140 163	106 496	97 252
<i>därav</i>				
Yrkesprogram	94 232	32 781	30 581	30 870
Barn och fritid (BF)	8 199	2 828	2 666	2 705
Bygg och anläggning (BA)	12 227	4 375	3 887	3 965
El och energi (EE)	13 887	4 849	4 597	4 441
Fordon och transport (FT)	10 497	3 505	3 447	3 545
Handel och administration (HA)	8 145	2 899	2 586	2 660
Hantverk (HV)	6 549	2 276	2 126	2 147
Hotell och turism (HT)	3 224	1 077	1 058	1 089
Industri teknik (IN)	4 257	1 344	1 419	1 494
Naturbruk (NB)	8 184	2 998	2 652	2 534
Restaurang och livsmedel (RL)	5 518	1 803	1 730	1 985
VVS och fastighet (VF)	3 224	1 156	1 025	1 043
Vård och omsorg (VO)	9 461	3 362	3 118	2 981
Riksrekryterande utbildningar (RX)	860	309	270	281
Högskoleförberedande program	189 491	66 768	61 610	61 113
Ekonomi (EK)	38 643	14 048	12 707	11 888
Estetiska (ES)	21 065	7 085	6 818	7 162
Humanistiska (HU)	2 454	868	838	748
Naturvetenskap (NA)	41 296	14 771	13 375	13 150
Samhällsvetenskap (SA)	55 592	18 673	18 086	18 833
Teknik (TE)	26 848	10 203	8 540	8 105
International Baccalaureate (IB)	3 593	1 120	1 246	1 227
Introduktionsprogram	60 188	40 614	14 305	5 269
Individuellt alternativ (IMIND)	8 918	5 811	1 939	1 168
Preparandutbildning (IMPRE)	2 425	1 872	405	148
Programinriktat individuellt val (IMPRO)	6 357	3 368	1 882	1 107
Språkin introduktion (IMSPR)	35 863	25 738	8 403	1 722
Yrkesintroduktion (IMYRK)	6 625	3 825	1 676	1 124

* I redovisningen för år 3 ingår även elever som går ett fjärde år. Totalt är 2 373 elever registrerade i år 4. Här ingår dock inte de elever som läser ett fjärde år på Teknikprogrammet inom ramarna för gymnasieingenjörsutbildning.

Introduktionsprogram

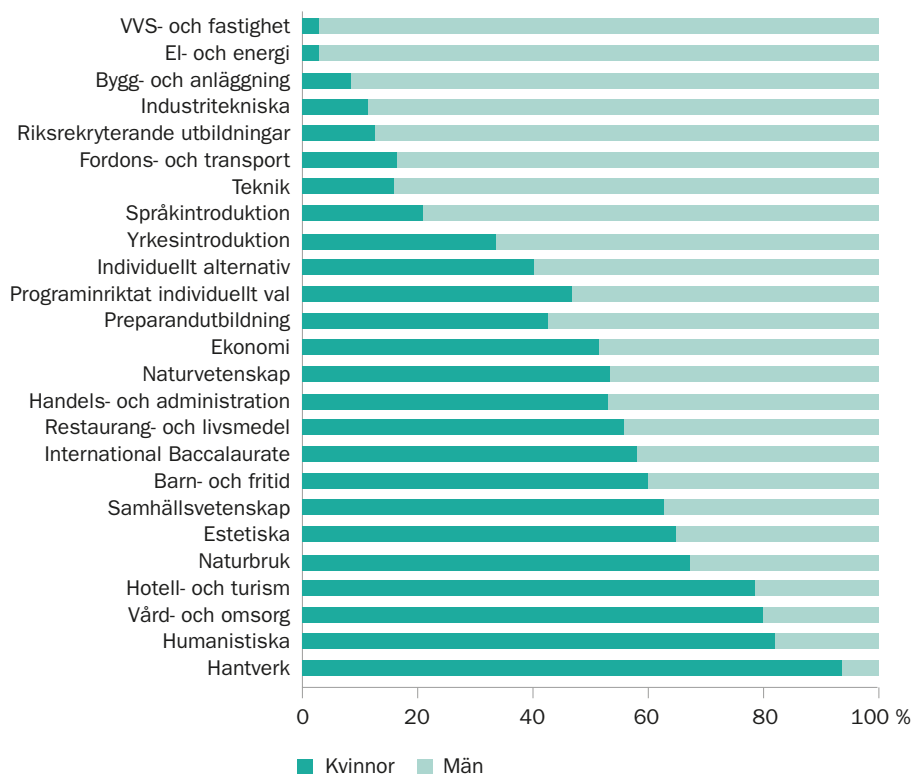
Läsåret 2016/17 gick cirka 60 200 elever på ett introduktionsprogram, vilket var omkring 18 procent av alla elever. 67 procent av eleverna gick i år 1 i gymnasieskolan, och bara 9 procent gick i år 3. Språkintröduktion var det största introduktionsprogrammet, cirka 60 procent av eleverna på ett introduktionsprogram läste språkintröduktion. Det motsvarade ungefär 35 900 elever.

Det var fler män än kvinnor som läste på ett introduktionsprogram. Det gällde för introduktionsprogrammen totalt, men även för varje enskilt program. Könsskillnaderna var som störst på språkintröduktion. Av de 35 900 elever som läser på programmet var 79 procent män. På de både introduktionsprogrammen individuellt alternativ och yrkesintröduktion var andelen män omkring 60 respektive 66 procent.

Könsskillnader i utbildningsval

Det fanns stora skillnader i fördelningen mellan män och kvinnor på flera program. Det var fler män som gick på ett yrkesprogram men det var ofta större skillnader i andelen män mellan de enskilda yrkesprogrammen jämfört med de högskoleförberedande programmen. De tre yrkesprogrammen med störst mansdominans – VVS- och fastighetsprogrammet, el- och energiprogrammet samt bygg- och anläggningsprogrammet – hade mellan 91 och 97 procent män. Hantverksprogrammet, vård- och omsorgsprogrammet samt hotell- och turismprogrammet var de yrkesprogram som hade störst andel kvinnor. På de högskoleförberedande programmen var fördelningen mellan män och kvinnor jämnare. Av introduktionsprogrammen hade språkintröduktion, yrkesintröduktion och individuellt alternativ en större andel män. På programinriktat individuellt val var fördelningen mellan kvinnor och män relativt jämn.

Diagram 7.1 Andel (procent) kvinnor och män i årskurs 1, 2 och 3 fördelade efter gymnasieprogram 15 oktober 2016.

Studieavbrott och elevers byten

Omkring 3 procent av nybörjareleverna 2015 hade avbrutit sina studier eller tagit ett studieuppehåll under hösten 2016. Fler elever som läste ett introduktionsprogram hade avbrutit eller tagit ett studieuppehåll än de elever som läste på ett nationellt program. Individuellt alternativ och språkintröduktion hade störst andel avbrott eller studieuppehåll, 15 respektive 13 procent. Byte av utbildning var i stort sett lika vanligt bland elever på högskoleförberedande som på yrkesprogram, 7 och 8 procent. Av de nationella programmen hade humanistiska programmet störst andel som bytt utbildning av de högskoleförberedande utbildningarna och av yrkesprogrammen hade hotell- och restaurangprogrammet störst andel som bytt, 11 respektive 15 procent.

Introduktionsprogrammen syftar i stor utsträckning till att eleverna ska byta till ett nationellt program eller annat introduktionsprogram. Detta innebär att andelen byten var betydligt större där jämfört med elever som började på ett nationellt program. Omkring 40 procent av eleverna som började på ett introduktionsprogram hösten 2015 hade ett år senare bytt till ett annat program. Det introduktionsprogram som hade störst andel byten var preparandutbildningen, 73 procent. Lägst andel hade språkintröduktion, 23 procent.

Lärare

Läsåret 2016/17 tjänstgjorde knappt 34 500 lärare⁴⁹ i gymnasieskolan, vilket innebar en ökning med 6 procent jämfört med läsåret innan. Könsfördelningen bland lärarna i gymnasieskolan var jämn, 52 procent av lärarna var kvinnor och 48 procent var män. Knappt 82 procent av lärarna var tillsvidareanställda. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 84 procent. Omräknat till heltidstjänster fanns det motsvarande drygt 28 800 lärare i gymnasieskolan.

Lärartätheten har varit ganska stabil de senaste tio åren. Lsåret 2016/17 gick det i genomsnitt 11,9 elever per lärare.⁵⁰ Lärartätheten skiljer sig mellan olika huvudmän. I fristående skolor var lärartätheten lägre än i kommunala skolor, 14,2 elever per lärare⁵¹ jämfört med 11,4. I skolor i landstingets regi var lärartätheten 7,6 elever per lärare.⁵²

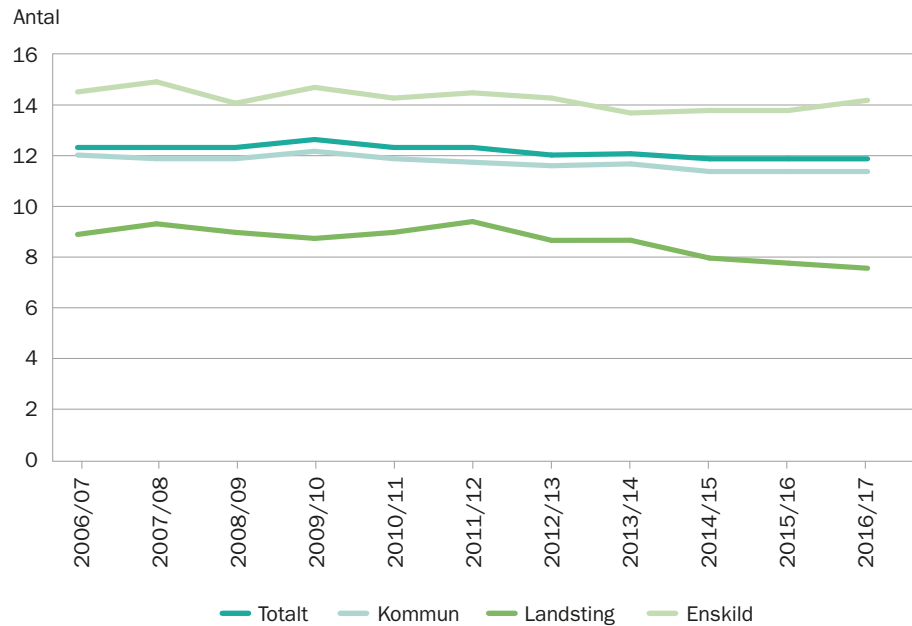
49. Exklusive korttidsanställda.

50. Omräknat till heltidstjänster.

51. Omräknat till heltidstjänster.

52. Omräknat till heltidstjänster.

Diagram 7.2 Antal elever per lärare (heltidstjänster) i gymnasieskolan läsåren 2006/07–2016/17.

Knappt 76 procent av de tjänstgörande lärarna hade pedagogisk högskoleexamen läsåret 2016/17. Detta innebar en minskning med drygt 1 procentenhet och var därmed ett avbrott i den uppåtgående trenden sedan läsåret 2006/07. Fler kvinnor än män hade en pedagogisk högskoleexamen, drygt 82 procent jämfört med drygt 69 procent. Kommunala skolenheter hade en högre andel lärare med pedagogisk högskoleexamen än fristående skolenheter och skolenheter i landstingets regi, drygt 79 procent jämfört med knappt 67 procent respektive drygt 66 procent.

Liksom tidigare år varierade andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen mellan kommunerna.⁵³ Åtta av tio kommuner hade en andel mellan 59 och 91 procent.⁵⁴ Det fanns även skillnader mellan länen. Hallands län var det län som hade högst andel lärare med pedagogisk högskoleexamen,⁵⁵ 89 procent. Lägst andel lärare med pedagogisk högskoleexamen hade Jämtlands län, 68 procent.

53. I statistiken per kommun ingår bara uppgifter för kommunala skolor, inte skolor där landstinget är huvudman eller fristående skolor. I kommuner där de flesta lärare ingår i ett kommunalförbund, redovisas den genomsnittliga andelen lärare med pedagogisk examen för kommunalförbundet.

54. Omräknat till heltidstjänster.

55. Omräknat till heltidstjänster.

Tabell 7.5 Lärare i gymnasieskolan läsåren 2007/08–2016/17.

Läsår Pedagogisk utbildning Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster	
	Totalt	därav			Totalt	Med tillsvidare- anställning
Kvinnor		Män				
2007/08 Samtliga lärare	37 518	18 719	18 799	84	31 601	25 947
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	72,0	76,5	67,5	.	74,1	82,34
2008/09 Samtliga lärare	38 392	19 261	19 131	84	32 283	27 439
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	72,0	77,0	67,0	.	73,9	80,9
2009/10 Samtliga lärare	37 425	18 878	18 547	83	31 175	26 426
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	73,0	78,2	67,8	.	75,0	81,8
2010/11 Samtliga lärare	37 447	18 986	18 461	83	31 116	26 065
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	73,0	78,3	67,5	.	75,0	82,0
2011/12 Samtliga lärare	36 241	18 438	17 803	83	29 966	24 941
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	74,9	80,2	69,4	.	77,1	84,0
2012/13 Samtliga lärare	35 023	17 865	17 158	83	28 958	24 296
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	75,1	80,4	69,5	.	77,5	84,2
2013/14 Samtliga lärare	32 886	16 818	16 068	83	27 199	22 966
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	76,3	81,9	70,4	.	78,5	85,2
2014/15 Samtliga lärare	32 629	16 833	15 796	83	27 145	23 014
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	76,6	82,5	70,3	.	79,0	85,4
2015/16 Samtliga lärare	32 656	16 908	15 748	83	27 245	23 116
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	77,1	83,2	70,6	.	79,7	86,5
2016/17 Samtliga lärare	34 476	18 046	16 430	84	28 845	24 367
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	75,9	82,2	69,1	.	78,6	86,7
<i>Per huvudman 2016/17</i>						
Kommun (samtliga lärare)	26 216	13 890	12 326	85	22 333	19 254
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	79,1	85,2	72,2	.	81,4	88,6
Landsting (samtliga lärare)	392	211	181	74	288	253
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	66,1	70,6	60,8	.	68,4	74,4
Enskild (samtliga lärare)**	7 873	3 940	3 933	78	6 161	4 816
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	66,5	72,6	60,4	.	69,5	80,2
Internationella skolor (samtliga lärare)***	140	81	59	44	62	44
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	37,1	45,7	25,4	.	37,6	43,5

* Summering av antalet tjänstgörande lärare per huvudman ger en högre siffra än totalsiffran, eftersom samma person kan vara anställd av flera huvudmän.

** Internationella skolor inkluderades i kategorin enskild huvudman mellan hösten 2007 och hösten 2015.

*** Internationella skolor redovisas i en egen kategori från och med hösten 2016. Tidigare ingick dessa skolenheter under kategorin enskild huvudman.

I Skolverkets redovisning av andelen lärare i gymnasieskolan med lärarlegitimation och behörighet görs flera avgränsningar av både lärarkategorier och undervisningsämnen.⁵⁶ 21 ämnen har legitimationskrav, och samlas in som enstaka ämnen och redovisas i Skolverkets behörighetsstatistik. I de ämnena undervisade knappt 20 400 lärare läsåret 2016/17. Av dem var knappt 80 procent behöriga att undervisa i något eller några ämnen i gymnasieskolan, vilket är i nivå med läsåret innan. Andelen lärare med ämnesbehörighet skiljer sig mellan olika ämnen. I historia, svenska, religionskunskap, biologi, kemi, engelska, tyska och fysik var över 80 procent av lärarna behöriga att undervisa i sina undervisningsämnen. De ämnen som hade lägst andel lärare med behörighet var svenska som andraspråk och teknik. I dessa ämnen var 30 respektive 46 procent av lärarna behöriga.

Studie- och yrkesvägledare

Lsåret 2003/04 började uppgifter om studie- och yrkesvägledare samlas in.⁵⁷ Mellan det läsåret och läsåret 2008/09 ökade antalet studie- och yrkesvägledare från knappt 870 till knappt 1 050 heltidstjänster. Därefter sjönk antalet studie- och yrkesvägledare⁵⁸ ett par år för att under de senaste tre läsåren vara mellan 940 och 960. Läsåret 2016/17 fanns det drygt 980 studie- och yrkesvägledare inom gymnasieskolan. Fyra av fem studie- och yrkesvägledare var kvinnor. Andelen av studie- och yrkesvägledarna⁵⁹ som hade studie- och yrkesvägledarutbildning var 80 procent. Det är en minskning med 2 procentenheter jämfört med läsåret innan.

Lsåret 2016/17 var antalet elever per studie- och yrkesvägledare omräknat till heltidstjänster knappt 490, vilket var i nivå med läsåret innan. Tillgången till studie- och yrkesvägledare varierade mellan olika huvudmän och olika kommungrupper. Antalet elever per studie- och yrkesvägledare⁶⁰ var betydligt högre i fristående än i kommunala gymnasieskolor. I fristående skolor gick det knappt 830 elever per studie- och yrkesvägledare (omräknat till heltidstjänster), medan motsvarande antal för kommunala skolor var knappt 430. Av samtliga kommungrupper var studie- och yrkesvägledartätheten lägst i storstäderna (knappt

56. Lärarkategorier som är undantagna från legitimationskravet är inte med i beräkningarna, som lärare i yrkesämnena och modersmål eller lärare som bedriver annan undervisning på engelska än språkundervisning samt lärare i fristående Waldorfskolor. Dessutom görs även vissa avgränsningar när det gäller undervisningsämnen. I gymnasieskolan finns det drygt 270 ämnen, varav 30 vanliga ämnen eller så kallade bilaga 4-ämnen, 40 så kallade vissa ämnen och drygt 200 yrkesämnena. Det är för många ämnen för att rapporteringen av pedagogisk personal ska vara hanterbar för gymnasieskolenheterna. Därför samlas bara ett urval in som enstaka ämnen till registret över pedagogisk personal, som omfattar 21 vanliga ämnen i de flesta nationella program. De resterande nio vanliga ämnena samlas in som ämnesgruppen *övriga bilaga 4-ämnen*. De ämnen som benämns som *vissa ämnen* samlas bara in som ämnesgruppen *vissa ämnen*, och yrkesämnena samlas in i 15 olika kategorier. Det är inte möjligt att matcha undervisningsämnen som samlas in som en grupp av ämnen med ämnesbehörighet i lärarlegitimationsregistret. Därför tar beräkningarna bara med de ämnen som samlas in som enstaka ämnen till registret över pedagogisk personal.

57. Från och med läsåret 2003/04 samlas uppgifter om samtliga studie- och yrkesvägledare in i grundskolan och gymnasieskolan. Tidigare år samlades bara uppgifter om studie- och yrkesvägledare som hade undervisning i sin tjänst in.

58. Omräknat till heltidstjänster.

59. Omräknat till heltidstjänster.

60. Omräknat till heltidstjänster.

720 elever per studie- och yrkesvägledare) och högst i förortskommuner till större städer (drygt 280 elever per studie- och yrkesvägledare).⁶¹

Kostnader

Den totala kostnaden för gymnasieskolan var drygt 39,8 miljarder kronor kalenderåret 2016.⁶² Huvuddelen av landets gymnasieutbildningar anordnades av kommunala huvudmän. År 2016 stod dessa för knappt 77 procent av den totala kostnaden för gymnasieskolan.⁶³ Fristående skolors andel av de totala kostnaderna var knappt 22 procent⁶⁴ och skolor där landstinget är huvudman var 1,2 procent.

År 2016 var den genomsnittliga årskostnaden per elev i gymnasieskolan 120 100 kronor.⁶⁵ Den genomsnittliga kostnaden för en elev i kommunal gymnasieskola 2016 var 120 500 kronor.⁶⁶ Motsvarande kostnad för gymnasieskolor med enskilda huvudmän var 102 200 kronor per elev. Fristående skolor kan delas in i tre inriktningar – allmän, konfessionell och Waldorf. Dessutom tillkommer ytterligare två typer av fristående skolor: riksinternat och internationella skolor. År 2016 var kostnaderna per elev för fristående skolor, med allmän, konfessionell och Waldorfinriktning 102 000, 89 900 respektive 133 500 kronor. För riksinternat och internationella skolor var kostnaderna 118 100 respektive 118 500 kronor per elev 2016. Landstingen erbjuder huvudsakligen naturbruksutbildningar, vilka är kostsamma att anordna. År 2016 var den genomsnittliga kostnaden för landstingshuvudmän 211 400 kronor per elev.

Det största kostnadsslaget i gymnasieskolan var undervisning, vilket utgjorde drygt 49 procent av den totala kostnaden. Undervisningskostnaden utgörs främst av lärarlöner, men även kompetensutveckling ingår i denna kostnad. År 2016 var den genomsnittliga undervisningskostnaden för gymnasieskolan 59 300 kronor per elev. För gymnasieskolor med kommunal huvudman var undervisningskostnaden 61 600 kronor per elev, och fristående skolors undervisningskostnad per elev var 51 500 kronor. Landstingshuvudmän hade en undervisningskostnad som var 99 600 kronor per elev år 2016.

61. I statistiken per kommun ingår bara uppgifter för kommunala skolor, inte för landstingskommunala eller fristående skolor.

62. Exklusive kostnad för skolskjuts, nystartade och nedlagda fristående skolor samt ersättningar till andra utbildningsanordnare.

63. Exklusive kostnad för skolskjuts och ersättningar till andra utbildningsanordnare.

64. Exklusive nystartade fristående skolor och nedlagda fristående skolor.

65. Exklusive nystartade och nedlagda fristående skolor.

66. Exklusive kostnader för skolskjuts och ersättningar till andra utbildningsanordnare.

Tabell 7.6 Gymnasieskolans kostnader 2009–2016 (löpande priser).

	Samtliga huvudmän ^a		Kommunal huvudman ^b		Landsting		Fristående skolor ^c	
	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ^d , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ^d , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ^e , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ^d , kr
2009 Totalt	37 060	93 800	28 190	90 900	591	152 400	6 754	85 600
2010 Totalt	37 222	95 900	27 666	93 400	626	162 500	7 439	86 400
2011 Totalt	36 255	96 700	27 581	98 300	603	165 900	8 071	88 700
2012 Totalt	35 911	100 500	26 980	102 400	602	172 300	8 330	92 200
2013 Totalt	35 125	106 200	27 309	109 500	590	196 600	7 226	92 200
2014 Totalt	35 387	108 800	26 757	111 500	544	198 500	8 087	98 100
2015 Totalt	35 912	111 500	27 122	114 000	533	211 100	8 256	101 000
2016 Totalt <i>därav</i>	38 524	116 500	29 513	120 500	481	211 400	8 529	102 200
Undervisning	19 601	59 300	15 079	61 600	227	99 600	4 296	51 500
Lokaler	7 150	21 600	5 299	21 600	106	46 400	1 745	20 900
Skolmåltider	1 775	5 400	1 236	5 000	20	8 900	519	6 200
Lärverktyg m.m.	3 208	9 700	2 366	9 700	67	29 200	775	9 300
Skolskjuts ^f	1 171	3 500	1 171	3 500
Elevhälsa	865	2 610	666	2 700	9	4 020	189	2 300
Övrigt	5 820	17 600	4 762	19 400	53	23 400	1 000	12 000

a. Inklusive kostnad för riksinternatskolor och internationella skolor. Kostnad för kompletterande utbildningar ingår inte.

b. Skolkommunernas kostnad för utbildning samt hemkommunernas kostnad för skolskjuts.

c. Fristående huvudman, ny definition. Här ingår, från och med 2007 års publikation, kostnaden för riksinternat resp. internationella skolor. Kostnad per elev avser fristående skolor som bedrivit verksamhet under hela verksamhetsåret. I kostnad totalt ingår även kostnader för skolor som inte haft verksamhet hela året.

d. Elevantalet är ett medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

e. Antal heltidsstuderande elever under respektive kalenderår.

f. Kostnader för skolskjuts är inte inkluderat i Kostnad totalt.

Resultat

I detta avsnitt redovisas elevernas studieresultat i gymnasieskolan på tre olika sätt. För det första redovisas genomströmningen, med andra ord andelen elever som slutfört gymnasieskolan inom en viss tid med examen, studiebevis eller motsvarande.⁶⁷ För det andra redovisas genomsnittlig betygspoäng för eleverna som avslutat gymnasieskolan och för det tredje hur många av eleverna som avslutat gymnasieskolan med grundläggande behörighet att söka studier på högskola och universitet.

67. Elever som går International Baccalaureate (IB) får inte slutbetyg utan ett diplom från International Baccalaureate Office. Elever som avslutade nationella program i gamla gymnasieskolan, Lpf 94, fick slutbetyg. I den reformerade gymnasieskolan, Gy 2011, får elever som avslutar nationella program examen eller studiebevis.

Genomströmning av elever och studieresultat

Genomströmningen av elever avser andelen elever som har slutfört gymnasieskolan inom en viss tid från att de påbörjade sina gymnasiestudier. I normalfallet behöver en elev tre år på sig för att slutföra sina gymnasiestudier. Elever som byter utbildning, gör studieuppehåll eller börjar på ett introduktionsprogram kan behöva ett fjärde eller femte studieår för att slutföra sina studier i gymnasieskolan. Därutöver finns det elever som behöver längre tid av andra orsaker. I Skolverkets statistik över genomströmningen följer man en elevkull tre, fyra och fem år efter att eleverna började gymnasieskolan.

Tabell 7.7 Andelen elever som slutfört gymnasieskolan* inom 3, 4 och 5 år, startår 2004–2014 (inkl. introduktionsprogram).

Gy 2011	Startår	Andel som slutfört nationella program inom 3 år (%)		Andel som slutfört nationella program inom 4 år (%)		Andel som slutfört nationella program inom 5 år (%)	
		med examen eller studiebevis 2 500 p (%)	med examen (%)	med examen eller studiebevis 2 500 p (%)	med examen (%)	med examen eller studiebevis 2 500 p (%)	med examen (%)
	2014	72	66
	2013	71	65	78	71		
	2012	72	65	79	71	80	72
	2011	71	63	78	69	79	70
Lpf 94	Startår	Andel med slutbetyg inom 3 år (%)		Andel med slutbetyg inom 4 år (%)		Andel med slutbetyg inom 5 år (%)	
	2010	71		76		.	
	2009	69		77		78	
	2008	69		77		78	
	2007	68		76		78	
	2006	68		76		77	
	2005	69		76		77	
	2004	68		76		77	

* Till elever som slutfört Gy 2011 räknas elever med gymnasieexamen eller studiebevis med betygssatta kurser i 2500 poäng eller fler. Till elever som slutfört Lpf 94 räknades elever med slutbetyg från nationella program, Waldorf samt International Baccalaureate. Siffrorna i tabellen är avrundade till närmaste heltal.

Hösten 2014 började 99 980 ungdomar gymnasieskolan i årskurs 1, varav drygt 13 500 på ett introduktionsprogram. Våren 2017 – tre år senare – slutförde⁶⁸ 72 procent av dessa elever gymnasieskolan med gymnasieexamen (66 procent) eller ett studiebevis om 2 500 poäng (6 procent). Genomströmningen för de fyra första årskullarna med ungdomar i Gy 2011 som har slutfört gymnasieskolan inom loppet av tre år har varierat mellan 71 och 72 procent. Vårt att uppmärksamma är att andelen elever som tagit examen har ökat från 63 procent till 66 procent. Följer man en elevkull över tid och tittar på hur många som

68. I statistikredovisningen avser begreppet *slutfört* samtliga elever som läst ett fullständigt nationellt program, är betygssatta i kurser om 2 500 poäng och sedan fått en examen eller ett studiebevis. Gränsen 2 500 poäng, dvs. ett fullständigt nationellt program, innebär att samtliga elever med examen och studiebevis om 2 500 betygssatta poäng innefattas i begreppet slutfört och redovisas. Elever som får studiebevis från reducerade program eller är betygssatta i färre än 2 500 poäng ingår inte i redovisningen av begreppet slutfört. Betygsatt är den elev som fått betyget A–F. Streck räknas inte som betyg.

tagit examen efter fem år är det drygt 70 procent som slutfört gymnasieskolan med examen. Denna siffra inkluderar även elever som börjat på introduktionsprogram.

Om man väljer att jämföra andelen elever med *examen* inom loppet av tre år i Gy 2011, 66 procent, med eleverna som fick slutbetyg i gamla systemet, var genomströmningen 2–5 procentenheter lägre beroende på vilket år man väljer att jämföra med. Det var alltså en större andel elever som fick slutbetyg i gamla systemet i förhållande till andelen som har fått examen i den reformerade gymnasieskolan. Det visar en skillnad mellan de båda systemen. Kraven för att få en examen i Gy 2011 är annorlunda jämfört med kraven för att få ett slutbetyg⁶⁹ i den gamla gymnasieskolan. Då krävdes att eleven hade blivit betygssatt i samtliga programmets kurser, men inte att 2 250 poäng skulle vara godkända, som examenskraven nu anger.⁷⁰ Dagens gymnasieexamen kräver alltså mer av eleverna än vad som krävdes av tidigare kullar för att få ett slutbetyg.

Andel elever med examen inom tre år: år 2017 (startår 2014)

Hur stor andel av eleverna som tar examen inom tre år är ett viktigt mått, eftersom tre år är den ”förväntade” studietid en elev behöver på sig för att slutföra gymnasieskolan. År 2017 hade 75,2 procent av eleverna som började ett nationellt program hösten 2014, dvs. tre år tidigare, tagit examen. Jämför man de fyra första årskullarna som slutfört Gy 2011, så har andelen elever som tagit examen ökat kraftigt på nationella program, från 71,4 procent år 2014 till 75,2 procent år 2017, vilket är en ökning med 3,8 procentenheter⁷¹. Den största ökningen skedde mellan 2014 och 2015, då andelen elever med examen ökade med drygt 2 procentenheter. Denna ökning var påtaglig både på yrkesprogram och högskoleförberedande program.⁷²

Examen inom tre år: yrkesprogram (startår 2014)

Av de 26 640 elever som påbörjade ett yrkesprogram hösten 2014 var det 71,8 procent som hade genomfört gymnasieskolan på tre år och tagit yrkesexamen våren 2017. Andelen med yrkesexamen inom tre år har ökat med drygt fem procentenheter de fyra senaste åren, från 66,6 procent år 2014 till 71,8 procent år 2017. På i princip samtliga yrkesprogram var det en större andel elever som tog examen inom tre år 2017 jämfört med 2014.

69. I Lpf 94 kallades motsvarigheten till examen eller studiebevis om minst 2 500 poäng för slutbetyg. Slutbetyg inkluderade elever som har läst 2 500 poäng, dvs. en fullständig gymnasieutbildning. Eleverna skulle också vara betygssatta i samtliga kurser. Elever som läst reducerat program ingick i beräkningen. Likheten för genomströmning mellan en elev som fått examen eller studiebevis (Gy 2011) och en elev med slutbetyg (Lpf 94) ligger i de 2 500 poängen. 2 500 poäng markerar i båda systemen att eleven blivit betygssatt i kurser som motsvarar en fullständig gymnasieutbildning.

70. Se faktarutan i slutet av kapitlet för en beskrivning av examenskraven.

71. Hösten 2014 började 86 478 elever på nationella program. 3,8 procent av dem som började på nationella program motsvarar 3 286 elever.

72. Skolverket har framhållit att den förhållandevis kraftiga ökningen av andelen med examen som skedde 2014–2015 kan förklaras av att andelen underkända i kurser som var avgörande för examen minskade mellan dessa år, främst kurser i matematik. Källa: Skolverket: Betyg och studieresultat i gymnasieskolan 2014/2015, pm, 2015-12-17.

Industritekniska programmet var det yrkesprogram där störst andel elever, knappt 78 procent,⁷³ hade tagit examen inom tre år. Även el- och energi-programmet (drygt 74 procent), VVS- och fastighetsprogrammet (74 procent) samt bygg- och anläggningsprogrammet (drygt 73 procent) hade en förhållandevis hög andel med examen inom tre år. De yrkesprogram som hade jämförelsevis låga andelar med elever med examen inom tre år var hantverksprogrammet, där drygt 68 procent tog examen inom tre år och fordons- och transportprogrammet, där 69 procent av eleverna tog examen.

Examen inom tre år: högskoleförberedande program (startår 2014)

Av de cirka 59 830 elever som började ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan hösten 2014 var det knappt 77 procent som genomförde utbildningen på tre år och fick examen våren 2017. Naturvetenskapsprogrammet var det program där störst andel elever, 80 procent, fick en examen inom tre år. Även ekonomiprogrammet hade en hög andel elever som tog examen inom tre år, 79,5 procent. De högskoleförberedande program, där minst andel elever hade fått en examen inom tre år, var estetiska programmet, där 72 procent tog examen. Av de elever som började International Baccalaureate (IB) var det 62 procent av eleverna som klarade utbildningen⁷⁴ inom tre år.

Examen inom tre år: introduktionsprogram (startår 2014)

Det är inte förvånande att andelen elever med examen inom tre år var väsentligt lägre för elever som påbörjade sina gymnasiestudier på introduktionsprogram jämfört med elever som påbörjade gymnasiestudierna på de nationella programmen. Elever som börjar på ett introduktionsprogram och övergår till ett nationellt program behöver ofta mer än tre år på sig för att slutföra gymnasieskolan. Introduktionsprogrammen har också olika syften och ska leda till etablering på arbetsmarknaden och en så god grund till fortsatt utbildning som möjligt.

Sammantaget gör det att genomströmningen på tre år med examen inte är ett lika relevant mått för alla introduktionsprogrammen som för de nationella programmen som är avsedda att genomföras på tre år. Värt att uppmärksamma är att 30 procent av eleverna som började på programinriktat individuellt val år 2014, tre år senare hade lämnat gymnasieskolan med examen från ett nationellt program våren 2017.

73. Även år 2016 var det en stor andel elever, 78,7 procent, på industritekniska programmet som tog examen inom tre år. Andelen elever med examen från industritekniska programmet ökade kraftigt tre år i rad, från 69,6 procent år 2014 till 78,7 procent år 2016 – en ökning med nästan 10 procentenheter. För en djupare analys av industritekniska programmets ökade examensfrekvens hänvisas till Skolverket: Betyg och studieresultat i gymnasieskolan år 2016, pm, 2016-12-20. Dnr: 2016:01505.

74. International Baccalaureate har en egen läroplan och egna kriterier för att slutföra utbildningen. Dessa kriterier kan inte likställas med dem på nationella program.

Examen inom tre år: kvinnor och män

Kvinnor uppnår i högre utsträckning examen inom tre år jämfört med män.⁷⁵ På de högskoleförberedande programmen var skillnaden störst, där nästan 80 procent av kvinnorna hade fått examen inom tre år jämfört med drygt 74 procent av männen. Det finns inget enskilt högskoleförberedande program där inte kvinnor i högre utsträckning än män klarade examen inom tre år. Störst skillnad var det på humanistiska programmet, där 76 procent av kvinnorna hade tagit examen inom tre år jämfört med 60 procent av männen. Stor skillnad var det också på samhällsvetenskapsprogrammet där 79 procent av kvinnorna hade tagit examen jämfört med knappt 70 procent av männen.

På yrkesprogrammen var skillnaderna mellan andelen kvinnor och män som klarade examen mycket liten jämfört med de högskoleförberedande programmen. Även om 72 procent av kvinnorna på yrkesprogram fick examen inom tre år jämfört med knappt 71,5 procent av männen, finns det flera program där en större andel män tar examen. På de fyra yrkesprogrammen bygg- och anläggningsprogrammet, el- och energiprogrammet, fordons- och transportprogrammet samt VVS- och fastighetsprogrammet tog män i högre utsträckning än kvinnor examen inom loppet av tre år. Störst skillnad mellan könen på yrkesprogrammen fanns på handels- och administrationsprogrammet, där knappt 75 procent av kvinnorna tog examen inom tre år jämfört med 62 procent bland männen.

Värt att uppmärksamma är att det var förhållandevis liten skillnad mellan andelen män som hade tagit examen på högskoleförberedande program, knappt 74 procent, jämfört med andelen kvinnor (72 procent) och män (71,5 procent) som tog examen på yrkesprogrammen. Förklaringen till att de högskoleförberedande programmen totalt hade en högre andel med examen på tre år, knappt 77 procent, jämfört med knappt 72 procent på yrkesprogrammen verkar vara att kvinnor i mycket högre utsträckning än män tar examen på de högskoleförberedande programmen. Exempelvis var det en större andel män som tog examen på de två största yrkesprogrammen bygg- och anläggningsprogrammet (74 procent) och el- och energiprogrammet (75 procent) jämfört med det största högskoleförberedande programmet samhällsvetenskapliga programmet, där 70 procent av männen tog examen.

Examen inom tre år: föräldrars högsta utbildningsnivå

Det finns ett samband mellan en elevs studieresultat och föräldrarnas högsta utbildningsnivå. Elever som har föräldrar med eftergymnasial utbildning uppnår i högre grad gymnasieexamen jämfört med andra elever. Bland de elever som började gymnasieskolan hösten 2014 fick 76 procent av dem vars föräldrar hade eftergymnasial utbildning examen 2017. Motsvarande siffra för elever med föräldrar med gymnasial utbildning var 63 procent, och för elever med föräldrar med förgymnasial utbildning cirka 33 procent. Dessa skillnader har varit förhållandevis oförändrade även för elevkullarna som gick ut åren 2014–2017.

75. Siffrorna för kvinnor och män gäller för elever som var nybörjare i gymnasieskolan 2014 och tog examen tre år senare, våren 2017.

Analys av varför andelen med examen ökar

Andelen elever som har börjat på nationella program och tagit examen inom tre år har ökat från 71,4 procent år 2014 till 75,2 procent år 2017 – en ökning med nästan 4 procentenheter. Sett över tid är det alltså en betydligt större andel elever som har tagit examen år 2017 jämfört med år 2014. I antal innebär det att omkring 3 000 fler elever tog examen år 2017 jämfört med andelen elever som tog examen 2014.⁷⁶ Det kan vara svårt att peka ut en enskild orsak varför fler elever tar examen över tid. I tabell 7.8 redovisas ett antal statistiska mått som samtliga samvarierar över tid med ökningen av andelen elever som tar examen inom tre år.

Tabell 7.8 Andel av nybörjarkull på nationella program som tagit examen samt studiebevis om 2 500 poäng inom tre år. Jämförelse med andra statistiska mått över tid.

	Startår 2011 Examen 2014	Startår 2012 Examen 2015	Startår 2013 Examen 2016	Startår 2014 Examen 2017
Andel med examen efter 3 år	71,4	73,7	74,2	75,2
Andel med studiebevis (2 500 poäng)	7,9	7,0	6,8	6,4
Statistiska mått som samvarierar med ökningen av examen				
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan	221	223	226	228
Andel som klarat samtliga kurser med krav på godkänt	92,1	93,4	93,6	94,1
Andel som bytt program mellan år 1 och år 3	10,0	9,2	8,2	8,2

I tabellen framgår att samtidigt som andelen elever med examen ökat över tid har det skett en minskning av andelen elever som fått studiebevis om 2 500 poäng, från 7,9 procent till 6,4 procent. Det kan förstås som att elevkullen som slutförde gymnasieskolan år 2017 generellt har nått längre i sina studier jämfört med tidigare kullar.

Meritvärdet från grundskolan ökar

I tabell 7.8 framgår att det genomsnittliga meritvärdet från grundskolan ökat för varje elevkull som börjat gymnasieskolan på nationella program. Det genomsnittliga meritvärdet har ökat från 221 för kullen som började på ett nationellt program år 2011 till 228 för kullen som började år 2014. Det ökade meritvärdet innebär sannolikt att eleverna som tog examen år 2017 generellt hade lite bättre förkunskaper från grundskolan jämfört med tidigare elevkullar som tog examen, vilket kan vara en förklaring till att det skett en ökning av andelen elever med examen.

76. Hösten 2014 började 86 478 elever på nationella program. 3,8 procent av dem som började på nationella program motsvarar 3 286 elever.

Andelen elever som klarat kurser med krav på godkänt har ökat

Andelen elever som klarat samtliga kurser med krav på godkänt⁷⁷ för examen har ökat år 2014–2017, från 92,1 procent till 94,1 procent.

Förklaringen till varför fler elever fått examen på de högskoleförberedande programmen är främst att en större andel elever över tid fått godkänt i kursen svenska 3 som läses i läsåret 3.⁷⁸ På yrkesprogrammen är förklaringen främst att en större andel elever över tid fått godkänt i kursen matematik 1 som läses i läsåret 1.⁷⁹

Färre elever byter program

Andelen elever som byter från ett nationellt program⁸⁰ till ett annat under sin studietid har minskat över tid. För eleverna som tog examen år 2014 var det 10 procent av eleverna som hade gjort ett programbyte mellan årskurs 1 och årskurs 3. Motsvarande siffra för eleverna som tog examen år 2017 hade sjunkit till 8,2 procent.

Programbyten innebär ofta att en elev behöver längre tid än tre år för att slutföra sina gymnasiestudier, och få elever som byter från ett nationellt program till ett annat under studietiden tar examen inom tre år. Den minskande andelen elever som byter program är en del av förklaringen till att fler elever tar examen inom tre år.

Genomsnittlig betygspoäng

Våren 2017 slutförde drygt 80 690 elever⁸¹ ett nationellt program med examen eller studiebevis om minst 2 500 poäng. Den genomsnittliga betygspoängen för samtliga dessa elever var 14,2 poäng. Året före, våren 2016, var den genomsnittliga betygspoängen 14,1. Den genomsnittliga betygspoängen har ökat med 0,2 poäng under åren 2014–2017.

Den genomsnittliga betygspoängen för sista kullen elever som slutförde gamla gymnasieskolan, Lpf 94, våren 2013 var 14,0. Elever i Gy 2011 blir betygssatta enligt en sexgradig betygsskala som sträcker sig från A till F, där lägsta betyget för att bli godkänd på en kurs är E. Beräkningen av den

-
77. På högskoleförberedande program är dessa kurser: svenska eller svenska som andraspråk 1, 2 och 3; engelska 5 och 6 samt matematik 1b eller c. Utöver dessa kurser ska även gymnasiearbetet vara godkänt. På yrkesprogram är dessa kurser: svenska 1 eller svenska som andraspråk 1, engelska 5, matematik 1a samt kurser om 400 poäng i programgemensamma ämnen. Utöver dessa kurser ska även gymnasiearbetet vara godkänt.
78. År 2014 var det 3,4 procent av eleverna som slutfört ett högskoleförberedande program som hade underkänt i svenska 3. År 2017 hade andelen som fått underkänt i svenska 3 minskat till 2,9 procent. Andelarna baseras på Skolverkets genomströmningstatistik. Beräkningen omfattar elever som var nybörjare på högskoleförberedande program och tre år senare slutfört gymnasieskolan med examen eller studiebevis med 2 500 betygssatta poäng.
79. År 2014 var det 5,4 procent av eleverna som slutfört ett yrkesprogram som hade underkänt i matematik 1. År 2017 hade andelen som fått underkänt i matematik minskat till 2,9 procent. Andelarna baseras på Skolverkets statistik över genomströmning. Beräkningen omfattar elever som var nybörjare på yrkesprogram och tre år senare slutförde gymnasieskolan med examen eller studiebevis med 2 500 betygssatta poäng.
80. De programbyten som omfattas av beräkningen är programbyten som skett efter 15 oktober.
81. I Skolverkets statistik anses elever ha slutfört gymnasieskolan om de läst ett fullständigt nationellt program om 2 500 poäng och därefter fått examen eller studiebevis med minst 2 500 betygssatta kurspoäng. Av de 80 690 eleverna har 72 770 fått en examen och 7 920 ett studiebevis med minst 2 500 betygssatta poäng.

genomsnittliga betygspoängen⁸² för Gy 2011 är snarlik den för elever i Lpf 94, men fler betygssteg har införts i Gy 2011, programstrukturen är ändrad och man ska därför vara försiktig med jämförelser.

Den genomsnittliga betygspoängen för elever som slutförde yrkesprogram med examen eller studiebevis om 2 500 poäng våren 2017 var 13,1 och för eleverna som slutförde högskoleförberedande program 14,8. Eleverna på naturvetenskapsprogrammet hade högst genomsnittlig betygspoäng (15,8 poäng) av samtliga program. Även elever på humanistiska programmet (15,6) hade en genomsnittlig betygspoäng över 15. På det program där flest elever⁸³ slutförde gymnasieskolan 2017 – samhällsvetenskapsprogrammet – var den genomsnittliga betygspoängen 14,4. På det yrkesprogram där flest elever slutförde gymnasieskolan⁸⁴ våren 2017, el- och energiprogrammet, var den genomsnittliga betygspoängen 12,7. Lägst betyg hade elever som läst VVS- och fastighetsprogrammet (12,6) samt fordons- och transportprogrammet (12,7) samt el- och energiprogrammet (12,7).

Kvinnor har högre genomsnittlig betygspoäng än män

Kvinnor har generellt bättre studieresultat än män. Våren 2017 var den genomsnittliga betygspoängen⁸⁵ för kvinnor som slutförde gymnasieskolan på nationella program 14,9 och för männen 13,6. Det skiljde 1,3 poäng mellan könen i genomsnittlig betygspoäng. Den genomsnittliga betygspoängen 2016 var 14,7 för kvinnor och 13,6 för män. Skillnaden mellan kvinnor och mäns genomsnittliga betygspoäng har ökat sedan första årskullen elever gick ut Gy 2011 år 2014. Intressant att notera är att skillnaderna mellan kvinnors och mäns genomsnittliga betygspoäng i förra betygsskalan var som minst kort efter det att betygssystemet införts, och därefter ökade de till 1,4 poäng.⁸⁶ I Gy 2011

-
82. Den genomsnittliga betygspoängen i Gy 2011 beräknas följande sätt. För varje kurs multipliceras kurspoängen med betygspoängen (kurserna är viktade enligt följande: F=0, E=10, D=12,5 C=15, B=17,5 och A=20) varpå dessa produkter summeras. Denna summa divideras sedan med summan av kurspoängen. Kurser som markerats som utökade ingår inte i beräkningen. Inte heller gymnasiearbetet ingår i beräkningen, eftersom denna kurs bara betygssätts med F eller E. Den genomsnittliga betygspoängen omfattar elever som läst en fullständig gymnasieutbildning om 2 500 poäng och fått betyg i samtliga kurser, men gymnasiearbetet exkluderas. Elever som läst reducerat program ingår inte i beräkningen. Den genomsnittliga betygspoängen i Lpf 94 (från 2010) beräknades på följande sätt. För varje kurs multiplicerades kurspoängen med betygspoängen (kurserna var viktade enligt följande: IG=0, G=10, VG=15 och MVG=20) varpå dessa produkter summerades. Denna summa dividerades sedan med summan av kurspoängen. Kurser som markerades som utökade ingick inte i beräkningen. Den genomsnittliga betygspoängen var beräknad på elever som läst en fullständig gymnasieutbildning om 2 500 poäng och fått betyg i samtliga kurser. Även elever som läst reducerat program ingick i beräkningen.
83. På samhällsvetenskapsprogrammet slutförde 16 546 elever gymnasieskolan våren 2017 med examen eller studiebevis med minst 2 500 betygssatta poäng, följt av naturvetenskapsprogrammet med 12 093 elever och ekonomiprogrammet med 11 007elever.
84. På el- och energiprogrammet slutförde störst antal elever, 3 961 elever, gymnasieskolan våren 2017 med examen eller studiebevis med minst 2 500 betygssatta poäng, följt av bygg- och anläggningsprogrammet med 3 543 elever samt fordons- och transportprogrammet med 3 008 elever.
85. Den genomsnittliga betygspoängen som återges för kön, utbildningsbakgrund samt utländsk bakgrund gäller för elever som slutfört gymnasieskolan med examen eller studiebevis om minst 2 500 betygssatta poäng.
86. Våren 2013 var den genomsnittliga betygspoängen 14,7 för kvinnor och 13,3 för män, vilket innebar 1,4 poängs skillnad mellan könen. Läsåret 1996/97 var skillnaden 0,9 poäng och ökade successivt till 1,4 poäng 2006 för att vara så fram till 2012/2013.

verkar alltså detta mönster med ökande skillnader i genomsnittlig betygspoäng mellan män och kvinnor upprepas.

Genomsnittlig betygspoäng högre för elever med högt utbildade föräldrar

Den genomsnittliga betygspoängen för elever som slutförde gymnasieskolan våren 2017 var högre bland elever med föräldrar som hade hög utbildningsnivå. Högst genomsnittlig betygspoäng hade elever med föräldrar med eftergymnasial utbildning, 14,8. Därefter följde elever med föräldrar med gymnasial utbildning (13,5) och lägst genomsnittlig betygspoäng (12,5) hade elever med föräldrar med förgymnasial utbildning.

Elever med svensk bakgrund hade högre genomsnittlig betygspoäng (14,4) än elever med utländsk bakgrund (13,3). Tittar man på både kön och utländsk bakgrund, så hade kvinnor med svensk bakgrund högst genomsnittlig betygspoäng (15,1) följt av kvinnor med utländsk bakgrund (13,9) och män med svensk bakgrund (13,8). Lägst poäng hade män med utländsk bakgrund (12,7). Värt att uppmärksamma är att den genomsnittliga betygspoängen ökat något för samtliga grupper år 2017 jämfört med år 2016.

Tabell 7.8 Elever som slutfört gymnasieskolan^a, deras genomsnittliga betygspoäng samt andelen med grundläggande behörighet, läsåren 2006/07–2015/16.

Lpf 94	Elever med slutbetyg ^a				Grundläggande behörighet ^b			Genomsnittlig betygspoäng ^c		
	Antal				Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Gymnasieskolan totalt 2008	92 615	.	.	.	89	92	86	14,0	14,7	13,3
Gymnasieskolan totalt 2009	97 064	.	.	.	90	93	88	14,1	14,7	13,4
Gymnasieskolan totalt 2010	99 228	.	.	.	87	90	84	14,0	14,7	13,3
Gymnasieskolan totalt 2011	99 533	.	.	.	87	90	84	14,1	14,8	13,3
Gymnasieskolan totalt 2012	97 706	.	.	.	87	90	83	14,0	14,7	13,3
Gymnasieskolan totalt 2013	95 614	.	.	.	87	90	84	14,0	14,7	13,3
Gy 2011	Elever som slutfört gymnasieskolan ^a	Andel som slutfört med gymnasieexamen (%)			Grundläggande behörighet ^b			Genomsnittlig betygspoäng ^c		
	Antal	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Nationella program totalt år 2014	84 073	89	91	86	70	79	62	14,0	14,6	13,4
Nationella program totalt år 2015	83 711	89	92	87	71	80	63	14,0	14,6	13,4
Nationella program totalt år 2016	80 238	90	92	88	72	80	64	14,1	14,7	13,5
Nationella program totalt år 2017	80 690	90	92	88	73	81	65	14,2	14,9	13,6
<i>därav</i>										
Förgymnasial utbildning	3 029	77	80	73	50	59	42	12,5	13,0	12,0
Gymnasial utbildning	32 054	87	89	85	60	70	50	13,4	14,0	12,9
Eftergymnasial utbildning	43 699	93	95	91	83	89	77	14,7	15,4	14,1
Okänd	1 456	82	89	77	59	75	46	13,4	14,2	12,7
<i>därav</i>										
Elever med svensk bakgrund ^d	65 114	92	94	90	73	81	65	14,3	14,9	13,7
Elever med utländsk bakgrund	15 090	80	83	78	67	74	61	13,2	13,7	12,6
Okänd	34	79	90	64	14,8	15,3	14,0
Nationella program	80 690	90	92	88	73	81	65	14,2	14,9	13,6
Yrkesprogram	26 762	88	89	87	35	47	27	13,1	13,8	12,7
Barn och fritid (BF)	2 262	87	89	83	54	58	47	12,8	13,2	11,9
Bygg och anläggning (BA)	3 543	89	91	88	21	26	20	12,9	13,3	12,8
El och energi (EE)	3 961	91	94	91	36	40	35	12,7	13,7	12,6
Fordon och transport (FT)	3 008	85	89	84	9	14	9	12,7	12,6	12,7
Handel och administration (HA)	2 264	86	89	83	40	46	32	12,8	13,5	11,9
Hantverk (HV)	1 830	88	88	85	32	32	27	13,8	13,8	13,1
Hotell och turism (HT)	943	88	89	84	46	49	33	13,7	14,0	12,3
Industri tekniska (IN)	1 265	91	96	90	35	61	31	13,4	14,5	13,3
Naturbruk (NB)	2 237	89	90	88	48	56	30	14,0	14,3	13,2
Restaurang och livsmedel (RL)	1 742	88	89	85	24	27	19	13,7	14,2	13,0
VVS och fastighet (VF)	924	89	23	52	23	12,6	14,4	12,5
Vård och omsorg (VO)	2 528	86	87	80	60	63	50	13,4	13,7	12,4
Riksrekryterande utbildningar (RX)	255	92	60	65	60	13,5	15,1	13,3
Högskoleförberedande program	53 928	91	93	89	91	93	89	14,8	15,3	14,2
Ekonomi (EK)	11 007	91	94	87	91	94	87	14,5	15,1	13,8
Estetiska (ES)	6 178	90	92	87	90	92	87	14,8	15,2	14,1
Humanistiska (HU)	642	94	96	84	94	96	84	15,6	15,8	14,4
Naturvetenskap (NA)	12 093	93	94	92	93	94	92	15,8	16,0	15,5
Samhällsvetenskap (SA)	16 546	91	93	87	91	93	87	14,4	14,9	13,4
Teknik (TE)	7 462	90	95	89	90	95	89	14,2	15,4	14,0

a. I gamla gymnasieskolan,(Lpf 94) år 2007-2013 räknades slutbetyg som slutförd gymnasieutbildning. I Gy 2011 räknas elever som läst ett fullständigt nationellt program om 2500 poäng och fått gymnasieexamen eller ett studiebevis med 2500 betygsatta poäng eller fler ha slutfört gymnasieskolan.

b. From 2014 är det enbart elever på de högskoleförberedande programmen som uppnår grundläggande behörighet vid examen. På yrkesprogram kan grundläggande behörighet läsas in inom ramen för en gymnasieutbildning.

c. I och med införanden av en 6-gradig betygsskala 2011 samt förändringar i programstrukturen ska man vara försiktig med jämförelser av genomsnittlig betygspoäng mellan Gy 2011 och Lpf 94.

d. Till elever med utländsk bakgrund räknas elever som är födda utomlands eller har två utlandsfödda föräldrar.

Grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier

Av de drygt 80 690 elever som slutförde gymnasieskolan på ett nationellt program under våren 2017 var det knappt 73 procent av eleverna som fick en grundläggande behörighet till studier på universitet och högskola.⁸⁷ Det kan jämföras med år 2015 och år 2016, när 71 respektive 72 procent av eleverna fick en grundläggande behörighet. Andelen elever som gick ut gymnasieskolan med grundläggande behörighet ökade från 70 till 73 procent åren 2014–2017. Andelen elever i sista årskullen som gick ut gamla gymnasieskolan våren 2013 med grundläggande behörighet var 87 procent.

En skillnad för eleverna som lämnar Gy 2011 jämfört med Lpf 94 är att reglerna för grundläggande behörighet till universitet- och högskolestudier har ändrats⁸⁸. Något förenklat går det att säga att kraven för att få grundläggande behörighet är lite högre för elever som lämnar Gy 2011 jämfört med Lpf 94. Elever i Gy 2011 som får examen från högskoleförberedande program får per automatik också grundläggande behörighet att söka universitet och högskola. Elever med examen från ett yrkesprogram kan inom ramen för yrkesprogrammen läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet⁸⁹, men kurserna är inte obligatoriska som på de högskoleförberedande programmen.

Våren 2017 var det drygt 26 760 elever som slutförde gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng från ett yrkesprogram. Av dessa har 35 procent lämnat gymnasieskolan med en grundläggande behörighet. Det kan jämföras med år 2016 och år 2015, när cirka 36 procent respektive knappt 35 procent av eleverna med yrkesexamen lämnade gymnasiet med en grundläggande behörighet. Åren 2014–2017 har andelen elever som slutfört yrkesprogram med grundläggande behörighet varit förhållandevis konstant på en nivå av cirka 35 procent. Motsvarande siffra för högskoleförberedande program var knappt 91 procent. Värt att uppmärksamma är att det var stora skillnader mellan olika yrkesprogram i hur stor andel som har slutfört programmet med grundläggande behörighet.

-
87. Beräkningen av andelen avgångna med grundläggande behörighet till universitet- och högskolestudier räknas ut utifrån samtliga elever som slutfört gymnasieskolan på ett nationellt program läsåret 2016/2017 med examen eller studiebevis om 2 500 poäng.
 88. För att uppnå grundläggande behörighet i Gy 2011 måste eleven förutom uppnådda krav för examen ha minst godkänt (betyget E) i kurserna matematik 1, engelska 5 och 6 samt svenska eller svenska som andraspråk 1, 2 och 3. I Lpf 94 krävdes från 2010 följande för att få grundläggande behörighet: slutbetyg som omfattade 2 500 poäng varav 2 250 poäng skulle vara lägst betyget godkänt. Eleven skulle också ha lägst betyget godkänt i kurserna matematik A, engelska A samt svenska eller svenska som andraspråk A och B. I Gy 2011 krävs alltså sex godkända kurser om 600 poäng i matematik, engelska och svenska. I Lpf 94 krävdes fyra kurser om 400 poäng i matematik, engelska och svenska. I Gy 2011 ska även yrkesleverna ha minst godkänt (betyget E) i 400 programgemensamma ämnen. I Lpf 94 var andelen elever med slutbetyg som lämnade gymnasieskolan med grundläggande behörighet omkring 87 procent åren 2010–2013.
 89. För att en elev med yrkesexamen om 2 500 poäng ska få grundläggande universitets- och högskolebehörighet måste eleven läsa två kurser svenska eller svenska som andraspråk om 100 poäng vardera (svenska 2 och 3) samt en kurs i engelska om 100 poäng (engelska 6). Dessa kurser är obligatoriska för elever som läser på högskoleförberedande program.

Humanistiska programmet var det program där störst andel av eleverna slutförde gymnasieskolan år 2017, 95 procent, med en grundläggande behörighet. Därefter följde naturvetenskapliga programmet (93 procent). De program med lägst andel elever som slutförde gymnasieskolan med grundläggande behörighet var fordons- och transportprogrammet (9 procent) och bygg- och anläggningsprogrammet (21 procent).

Andelen elever med grundläggande behörighet har minskat över tid

Andelen elever med grundläggande behörighet till universitet och högskola har minskat över tid. Mellan åren 2003 och 2009 var andelen elever som hade slutfört gymnasieskolan med grundläggande behörighet omkring 90 procent. Nya behörighetsregler infördes år 2010, och då minskade andelen behöriga elever till omkring 87 procent. År 2014, när första kullen elever gick ut den reformerade gymnasieskolan, minskade andelen elever som hade slutfört gymnasieskolan med grundläggande behörighet till 70 procent. En stor del av dessa minskningar kan relateras till förändringar i behörighetsregler och reformeringar av gymnasieskolan.

Omfattning på studierna: utökat och reducerat program

En elev kan läsa ett utökat program, och läser då fler kurser än vad som normalt ingår i gymnasiestudierna på ett nationellt program (2 500 poäng). Bland eleverna som har slutfört gymnasieskolan våren 2017 med examen eller studiebevis om minst 2 500 poäng, var det 32 procent som läst utökat program. Generellt kan man säga att det är vanligare bland elever på yrkesprogram att läsa utökade program än bland elever som läser högskoleförberedande program.

Störst andel elever som har läst utökat program fanns på industritekniska programmet. På detta program slutförde 62 procent eleverna gymnasieskolan med utökat program våren 2017. Även på naturbruksprogrammet (57 procent) samt el- och energiprogrammet (44 procent) läste en stor andel av eleverna ett utökat program. Minst andel elever som avslutade gymnasieskolan med utökat program fanns på ekonomiprogrammet (21 procent) och samhällsvetenskapsprogrammet (20 procent).

Männen läste utökat program i något högre utsträckning än kvinnorna, 34 respektive 29 procent slutförde gymnasieskolan med ett utökat program våren 2017. Elever med utländsk bakgrund läste oftare utökat program än elever med svensk bakgrund, 36 respektive 30 procent. Det var något fler elever med föräldrar med förgymnasial utbildning (34 procent) som slutförde gymnasieskolan med utökat program än elever med föräldrar med eftergymnasial utbildning (32 procent) och elever med föräldrar med gymnasial utbildning (30 procent).

Sett över tid ökade andelen elever som läste utökat program kraftigt mellan läsåren 2009 och 2010. Det skedde i nära samband med att beräkningen av den genomsnittliga betygspoängen förändrades år 2010. I och med de nya reglerna räknades inte utökade kurser med i slutbetyget. De kunde däremot ge meritpoäng, vilket fick andelen elever som läste ett utökat program att öka. Läsåret 2010 fick 43 procent av eleverna slutbetyg från ett utökat program, jämfört med 23 procent läsåret 2009.

Reducerat program

En elev som har studiesvårigheter kan beviljas ett reducerat gymnasieprogram, vilket innebär att eleven befrias från undervisning i ett eller flera ämnen. Eleven får därmed inte heller betyg i alla kurser som normalt ingår i utbildningen.

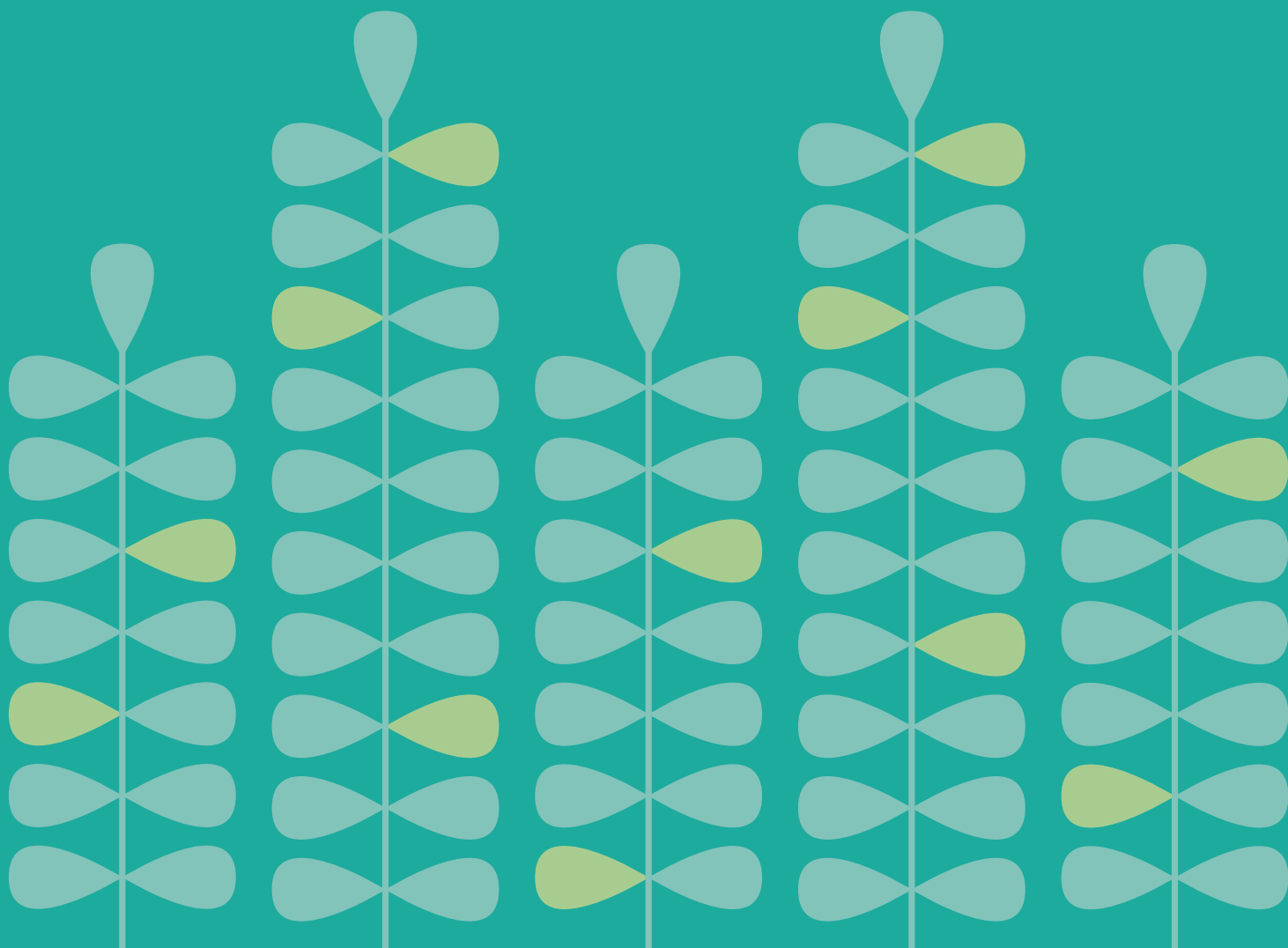
Elever i Gy 2011 kan inte få examen eller grundläggande behörighet till universitet och högskolestudier om de läser reducerat program. Därför finns inte elever som har läst reducerat program i gruppen av elever som slutfört ett nationellt program med examen eller studiebevis om minst 2 500 poäng. Sammanlagt var det drygt 1 457 elever som gick ut våren 2017 med reducerade program.⁹⁰

De senaste tio åren har andelen elever som har avslutat gymnasieskolan med ett reducerat program minskat kraftigt. Den stora minskningen sammanfaller inte med den första avgångskullen som avslutade den reformerade gymnasieskolan 2014, utan hänger samman med de förändrade behörighetsregler till universitet och högskola som infördes 2010. De nya reglerna innebär att elever som avslutade ett reducerat program på gymnasieskolan 2010 eller senare inte blev behöriga till högre studier.

90. Våren 2016 var det 1 239 elever som lämnade gymnasieskolan med reducerat program. Våren 2015 var det 1 176 och våren 2014 var det 1 129. Antalet elever som lämnade gymnasieskolan med reducerat program var förhållandevis konstant åren 2014–2017, och kan variera något beroende på att elevkullarna skiljer sig något i antal under dessa år.

KAPITEL 8

Gymnasiesärskola

Gymnasiesärskola

Elevantalet i gymnasiesärskolan har minskat under de senaste sju läs-åren. Under läsåret 2016/2017 gick knappt 5 900 elever i gymnasiesärskolan, vilket motsvarar en minskning på cirka 8 procent eller 500 elever jämfört med läsåret innan.

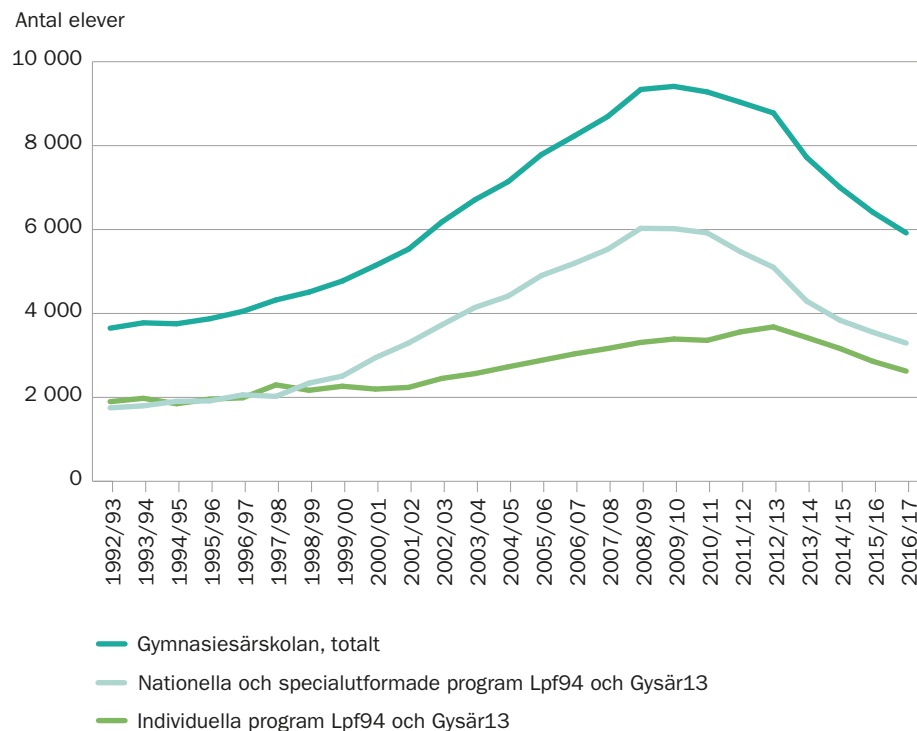
Hösten 2013 började de första eleverna i den nya gymnasiesärskolan. I den nya gymnasiesärskolan finns nio yrkesinriktade nationella program och individuella program för elever som behöver en utbildning som är anpassad för de egna förutsättningarna. Läsåret 2016/17 läste alla elever enligt den nya reformen.

Gymnasiesärskolan i Sverige är en fyraårig och frivillig skolform, som är öppen för ungdomar som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav eftersom de har en utvecklingsstörning.

Elever och skolor

Av de 5 900 som gick i gymnasieskolan 2016/17 var det omkring 3 300 elever som läste på ett nationellt program och cirka 2 600 elever som gick på ett individuellt program. Det var ett jämnt elevantal i alla fyra skolåren, runt 1 500 elever. De nationella program som hade flest elever var programmet för hotell, restaurang och bageri följt av programmet för administration, handel och varuhantering.

Diagram 8.1 Antal elever i gymnasiesärskolan 1992–2016.

Av eleverna i gymnasiesärskolan var 60 procent män. Tre program hade fler kvinnor än män, programmet för estetiska verksamheter, programmet för hotell, restaurang och bageri samt programmet för hälsa, vård och omsorg. Jämnaste fördelningen hade programmet för samhälle, natur och språk, där 50 procent av eleverna var kvinnor. Störst skillnad fanns på programmet för fordonsvård och godshantering, där bara 3 procent av eleverna var kvinnor.

Tabell 8.1 Antal skolkommuner, skolenheter samt elever i gymnasiesärskolan den 15 oktober 2007–2016.

Läsår Integration Huvudman Kön	Antal skol- kommuner	Antal skol- enheter	Gymnasiesärskola					Samtliga elever
			därav					
			Nationella och specialutformade program Lpf94	Nationella program Gysär13	IV-program Lpf94			
					Yrkes- träning	Verksam- hetsträning	Individuella program Gysär13	
2007/08	178	265	5 528	.	1 952	1 213	.	8 693
2008/09	179	271	6 029	.	2 114	1 196	.	9 339
2009/10	178	269	6 021	.	2 010	1 381	.	9 412
2010/11	176	272	5 921	.	1 940	1 419	.	9 280
2011/12	184	283	5 473	.	1 975	1 586	.	9 034
2012/13	180	302	5 099	.	1 780	1 899	.	8 778
2013/14	172	304	3 386	908	1 289	1 418	720	7 721
2014/15	177	293	2 085	1 755	808	988	1 370	7 006
2015/16	172	279	964	2 588	350	519	1 989	6 410
2016/17	161	256	.	3 294	.	.	2 626	5 920
därav								
Integrerade			.	31	.	.	5	36
Kommun	149	214	.	2 920	.	.	2 299	5 219
Landsting	10	10	.	135	.	.	17	152
Enskild	21	32	.	239	.	.	310	549
Pojkar	.	.	.	1 902	.	.	1 634	3 294
Flickor	.	.	.	1 392	.	.	992	2 626

Lsåret 2016/17 fanns det 256 skolenheter som bedrev gymnasiesärskola i 161 kommuner.⁹¹ 88 procent av eleverna gick i en skolenhet med kommunal huvudman, 9 procent gick i en skolenhet med fristående huvudman och 3 procent i en skolenhet med landstingskommunal huvudman. Cirka 4 procent deltog i modersmålsundervisning och omkring 2 procent deltog i svenska som andraspråk.

Drygt 1 procent av gymnasiesärskolans elever läste integrerat med gymnasieskolan.⁹² Nästan samtliga elever som läste integrerat gick i skolenheter med kommunal huvudman.

91. Exklusive integrerade elever.

92. Elev inskriven i gymnasiesärskola som får undervisning i vanlig klass i gymnasieskolan minst halva antalet veckotimmar som enligt timplanen gäller för aktuell årskurs.

Lärare

Lsååret 2016/17 fanns det knappt 2 300 lärare i gymnasiesärskolan. Två av tre lärare var kvinnor. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var drygt 72 procent och omräknat till heltidstjänster fanns det motsvarande drygt 1 600 lärare.

Lärartätheten, mätt i antalet elever per lärare omräknat till heltidstjänster, har ökat under de senaste tio läsåren. Antalet elever per lärare⁹³ var 3,6 läsåret 2016/17, läsåret 2008/09 var motsvarande siffra 4,5. I fristående skolor var antalet elever per lärare något högre än i skolor med kommunal huvudman, 3,9 jämfört med 3,6 elever per lärare.

I Skolverkets redovisning av andelen lärare i gymnasiesärskolan med lärarlegitimation och behörighet görs avgränsningar av såväl lärarkategorier som undervisningsämnena.⁹⁴ Av de knappt 700 lärare⁹⁵ i gymnasiesärskolan som undervisar i ämnen som redovisas i Skolverkets behörighetsstatistik var drygt 20 procent behöriga att undervisa i något eller några ämnen i gymnasiesärskolan. Det innebär en ökning på knappt 4 procentenheter jämfört med läsåret innan. För lärare och förskollärare som undervisar i gymnasiesärskolan har övergångsperioden för krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i skolväsendet förlängts till 30 juni 2018.

Andelen lärare⁹⁶ med pedagogisk högskoleexamen ligger i nivå med de senaste tre läsåren, knappt 84 procent. Som tidigare läsår hade gymnasiesärskolor med enskild huvudman en betydligt lägre andel lärare⁹⁷ med pedagogisk högskoleexamen än gymnasiesärskolor med kommunal huvudman, 65 jämfört med 86 procent.

93. Omräknat till heltidstjänster.

94. I beräkningarna av andelen behöriga lärare tas bara lärare som undervisar i ämnen med legitimationskrav med. Det görs även vissa andra avgränsningar för undervisningsämnena.

95. Omräknat till heltidstjänster.

96. Omräknat till heltidstjänster.

97. Omräknat till heltidstjänster.

Tabell 8.2 Lärare i gymnasiesärskolan läsåren 2007/08–2016/17.

Läsår Pedagogisk högskoleexamen Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal elever per lärare (heltidstj.)
	därav				Totalt	därav med tillsvidare- anställning	
	Totalt	Kvinnor	Män				
2007/08 Samtliga lärare	2 740	1 760	980	73	1 997	1 730	4,2
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	78,2	82,3	70,8	.	80,5	85,4	.
2008/09 Samtliga lärare	2 674	1 724	950	74	1 980	1 737	4,5
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	78,0	81,4	71,7	.	79,8	84,0	.
2009/10 Samtliga lärare	2 852	1 840	1 012	73	2 070	1 853	4,4
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	78,4	82,9	72,6	.	80,4	83,8	.
2010/11 Samtliga lärare	2 877	1 877	1 000	73	2 090	1 849	4,3
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	78,4	82,2	71,3	.	79,9	83,1	.
2011/12 Samtliga lärare	2 934	1 902	1 032	72	2 096	1 878	4,2
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	79,3	83,2	72,1	.	79,9	83,1	.
2012/13 Samtliga lärare	2 920	1 872	1 048	72	2 097	1 911	4,1
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	77,0	80,7	70,4	.	79,3	82,3	.
2013/14 Samtliga lärare	2 635	1 716	919	72	1 893	1 700	4,0
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	81,1	85,6	72,8	.	83,6	86,7	.
2014/15 Samtliga lärare	2 465	1 606	859	72	1 774	1 583	3,9
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	81,9	86,1	74,2	.	83,5	86,7	.
2015/16 Samtliga lärare	2 380	1 574	806	72	1 712	1 541	3,7
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	81,9	85,3	75,2	.	84,4	87,7	.
2016/17 Samtliga lärare	2 273	1 528	745	72	1 644	1 464	3,6
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	81,7	84,0	76,9	.	83,7	88,2	.
<i>Per huvudman 2016/17</i>							
Kommun (samtliga lärare)	1 999	1 347	652	73	1 463	1 298	3,6
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	84,4	86,4	80,2	.	86,1	90,9	.
Landsting (samtliga lärare)	65	33	32	64	41	36	3,7
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	56,9	66,7	46,9	.	60,9	65,2	.
Enskild (samtliga lärare)	209	148	61	67	140	129	3,9
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	63,2	65,5	57,4	.	65,4	67,6	.

Kostnader

Kostnaden för gymnasiesärskolan (kommunal huvudman) var 2,5 miljarder kronor år 2016.⁹⁸ Kostnaden per elev var 460 800.⁹⁹ Den största kostnaden i gymnasiesärskolan var undervisningen, och var 208 000. Lokalkostnaden var den näst största kostnadsposten för gymnasiesärskolan bortsett från övriga kostnader.

Eftersom hemkommunen ansvarar för skolskjuts för de elever som bor i kommunen, oavsett var eleverna går i skola, har kostnaden för skolskjuts per elev dividerats med antalet gymnasiesärskoleelever folkbokförda i kommunen, dvs. såväl integrerade elever som elever som inte är integrerade. I övriga mått har kostnaden dividerats med antalet elever i gymnasiesärskolan som inte är integrerade i gymnasieskolan.

Tabell 8.3 Kostnader för gymnasiesärskolan 2010–2016 (löpande priser).

	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev, kr
2010 Totalt ^{a,b}	2 449	100	293 400 ^c
2011 Totalt ^{a,b}	2 536	100	316 600
2012 Totalt ^{a,b}	2 554	100	328 700
2013 Totalt ^{a,b}	2 604	100	362 800
2014 Totalt ^{a,b}	2 567	100	398 600
2015 Totalt ^{a,b}	2 544	100	422 500
2016 Totalt^{a,b} <i>därav</i>	2 546	100	460 800
undervisning	1 149	45	208 000
lokaler	323	13	58 400
skolmåltider	42	2	7 600
läromedel/utrustning/skolbibliotek	85	3	15 400
skolskjuts/reseersättning	248	10	40 600 ^d
elevhälsa	53	2	9 600 ^e
övrigt	646	25	117 000

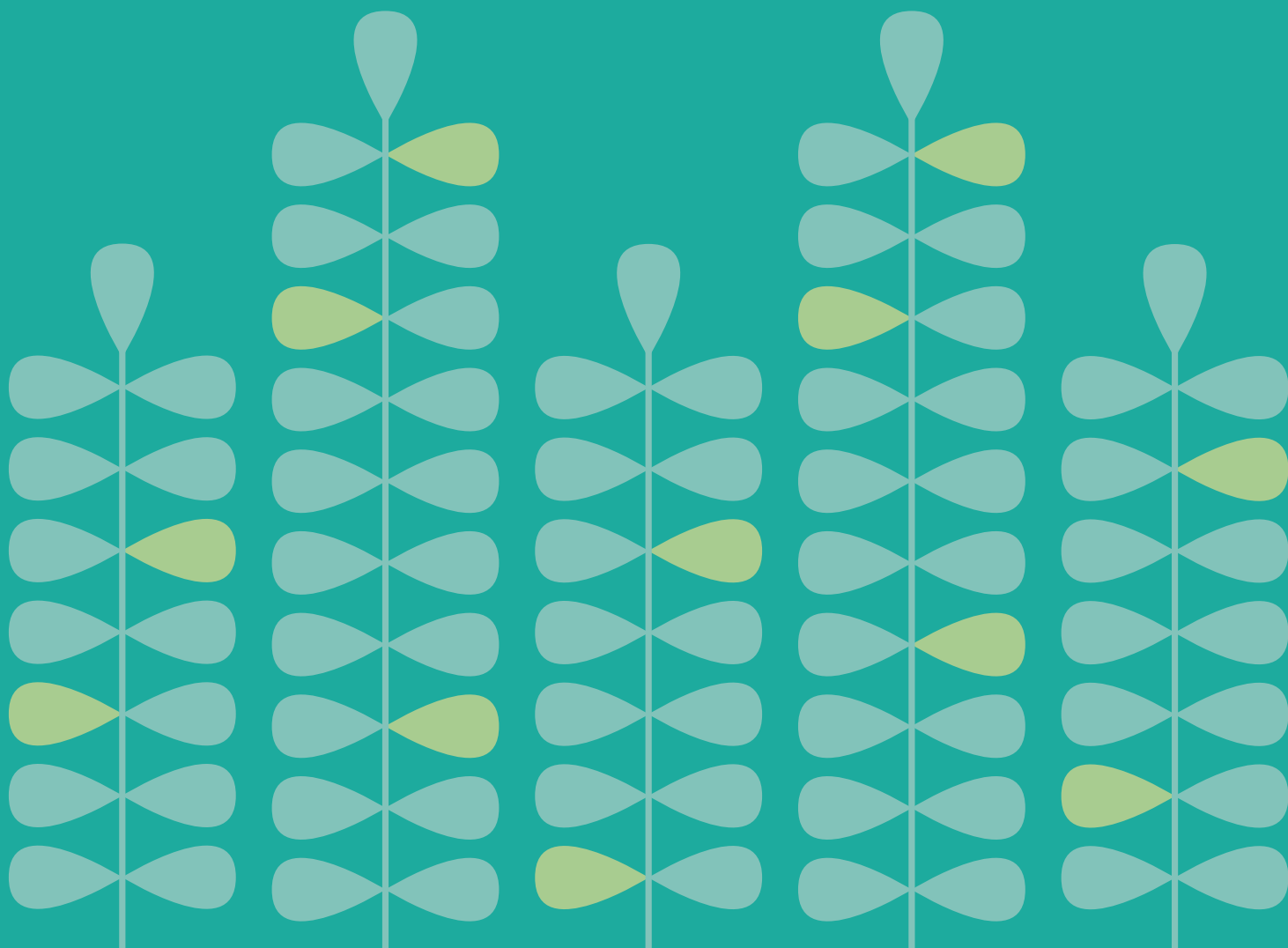
- Kostnader för elever integrerade i gymnasieskolan ingår inte.
- De kostnader för gymnasiesärskolan som består av kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor samt statsbidrag till landsting för riksrekryterande utbildningar ingår inte här.
- I kostnaden per elev divideras det medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar. I detta mått, till skillnad från den totala kostnaden, ingår inte kostnaden för skolskjuts då denna kostnad divideras med antalet folkbokförda sarskoleelever i kommunen.
- Kommunens kostnad för skolskjutsar dividerat med medeltalet av antal folkbokförda sarskoleelever i kommunen den 15 oktober 2015 och 15 oktober 2016. Skolskjutskostnaden per elev ingår alltså inte, som ovan beskrivet, i den totala kostnaden per elev.
- Kostnader avseende medicinska, psykologiska och psykosociala insatser som ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Kostnader för specialpedagogiska insatser redovisas under undervisningskostnader.

98. I totalkostnaden ingår inte kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor samt statsbidrag till landsting för riksrekryterande utbildningar.

99. Exklusive kostnad för skolskjuts, eftersom den kostnaden beräknas på antalet folkbokförda sarskoleelever i kommunen.

KAPITEL 9

Kommunal vuxenutbildning

Kommunal vuxenutbildning

Kommunal vuxenutbildning erbjuder studier för vuxna som saknar kunskaper motsvarande grundskolan eller gymnasieskolan. Antalet elever i kommunal vuxenutbildning har varierat kraftigt de senaste tjugo åren, mycket till följd av olika statliga satsningar på vuxenutbildningen. År 2016 studerade knappt 222 000 elever i kommunal vuxenutbildning. Majoriteten av dem läste kurser på gymnasial nivå.

Varje elev läste i genomsnitt 3,4 kurser under året. Totalt fanns drygt 754 000 kursdeltagare i kommunal vuxenutbildning under året.¹⁰⁰ Av dessa slutförde sju av tio den kurs de hade påbörjat. Nästan två av tio kursdeltagare avbröt den kurs de läste. Den här fördelningen har varit ungefär densamma de senaste tio åren.

Kommun eller landsting är huvudman för kommunal vuxenutbildning, men de kan uppdra åt andra att anordna utbildningen. Andelen kursdeltagare som studerar hos en annan anordnare än kommun eller landsting ökade kraftigt under en rad år, men har sedan år 2014 stabiliserat sig på en andel om 45 procent. Men de lokala variationerna är stora, och spänner från att all vuxenutbildning i kommunen är upphandlad till att vuxenutbildningen bedrivs helt i kommunens egen regi.

Kommunal vuxenutbildning finns på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är utbildning för vuxna på grundskolenivå, och syftar till att ge vuxna sådana kunskaper och kompetenser som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Utbildningen ska också möjliggöra fortsatta studier. Varje kommunmedborgare har rätt att delta i kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år personen fyller 20 år, om personen saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan.

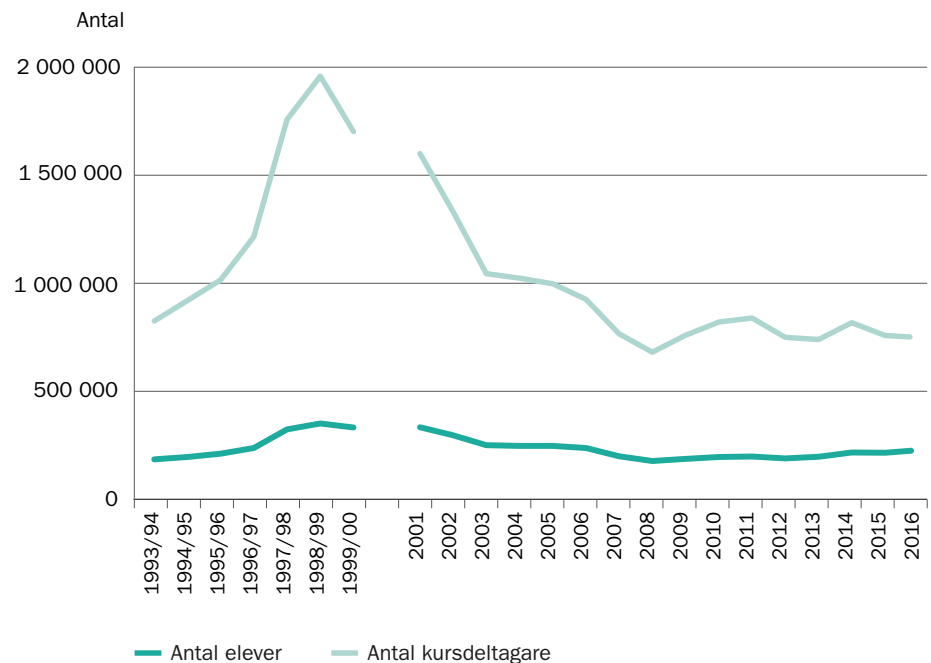
Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper motsvarande de som ungdomar får i gymnasieskolan. Kommunerna ska sträva efter att anordna kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som svarar mot efterfrågan och behov. I vissa fall är kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå en rättighet för individen.

Oavsett nivå erbjuds kommunal vuxenutbildning i form av kurser. Kunskapsmålen för utbildningen är desamma som för grundskolan och gymnasieskolan, men kursernas innehåll, omfattning och tyngdpunkter behöver inte vara identiska. Liksom övrig vuxenutbildning ska utbildningen utgå från individens behov och förutsättningar och erbjudas flexibelt. Kommuner och landsting är huvudmän för utbildningen, men kan anlita andra utbildningsanordnare för att genomföra utbildningen. Landstingen anordnar numera bara kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå inom området naturbruk.

100. I Skolverkets statistik för kommunal vuxenutbildning används begreppen elev och kursdeltagare. En elev är en fysisk person som läser en eller flera kurser. På varje kurs som eleven deltar räknas den som en kursdeltagare.

Genom åren har det funnits olika statliga satsningar på kommunal vuxenutbildning. Under åren 1993–1997 satsade regeringen särskilt på vidareutbildning för arbetslösa, genom att betala ut ett extra statsbidrag till kommuner som erbjöd vuxenutbildning. Det efterföljdes av en femårig satsning på utbildning för arbetslösa och kortutbildade, det så kallade Kunskapslyftet, under åren 1997–2002. Kunskapslyftet innebar att ett statsbidrag utgick för utbildning som motsvarade cirka 100 000 årsstudieplatser. År 2003 infördes ett nytt riktat bidrag för kommunernas utbildning för vuxna och för folkhögskolor. Under 2007 och 2008 utgick inget riktat statligt stöd för utbildning av vuxna. Istället för det riktade stödet utgick ett reducerat generellt bidrag som lagts in i det kommunala utjämningsbidraget. Mellan 2009 och 2016 utgick ett riktat statsbidrag till kommuner som anordnade yrkesinriktade kurser på gymnasial nivå i kommunal vuxenutbildning (yrkesvux).

Diagram 9.1 Antalet elever och kursdeltagare i kommunal vuxenutbildning läsåren 1993/94–1999/00 och åren 2001–2016.

Historiskt sett har statsbidragen i stor utsträckning påverkat antalet elever som studerar inom kommunal vuxenutbildning. Under 1990-talet medförde de extra statsbidragen att kommunal vuxenutbildning expanderade mycket kraftigt. Antalet elever fördubblades nästan under 1990-talet, medan antalet kursdeltagare mer än tredubblades. Läsåret 1998/99 var antalet elever och kursdeltagare som högst. Därefter föll antalet elever kraftigt och låg på ungefär samma nivå under 2003–2006. Det berodde troligen på den förbättrade konjunkturen och ett minskat direkt statsbidrag jämfört med Kunskapslyftet. Under 2008 var antalet elever och kursdeltagare det lägsta som uppmätts sedan Skolverket började publicera statistik läsåret 1992/93 (med cirka 177 000 elever och 680 000 kursdeltagare). Efter 2008 har, med undantag för två år, antalet elever ökat kontinuerligt, och var år 2016 knappt 222 000. Även antalet kursdeltagare i vuxenutbildningen har ökat sedan 2008, men utvecklingen har jämfört med elevantalet varierat mer mellan de enskilda åren, och har inte heller ökat i samma utsträckning under tidsperioden. Sammantaget innebär detta att det genomsnittliga antalet kurser per elev har minskat något sedan 2008; från 3,8 kurser per elev till 3,4 kurser år 2016.

Elever och kursdeltagare 2016

I Skolverkets statistik över kommunal vuxenutbildning används begreppen elev och kursdeltagare. En elev är en fysisk person som läser en eller flera kurser. En elev kan studera på både grundläggande och gymnasial nivå under året. I statistiken räknas eleverna på den nivå där de har genomfört flest verksamhetspoäng. På detta sätt undviks en dubbelräkning av eleverna, men det innebär samtidigt att antalet elever på varje enskild nivå underskattas något. På varje kurs som en elev deltar räknas den som en kursdeltagare.

Under 2016 var antalet elever i kommunal vuxenutbildning knappt 222 000. I princip alla elever deltog i utbildningar med kommunen som huvudman, medan landstingen ansvarade för resten. Majoriteten av eleverna studerade kurser på gymnasial nivå. Totalt studerade 81 procent av alla elever på gymnasial nivå, medan 19 procent studerade på grundläggande nivå. Av Sveriges 290 kommuner hade 41 inte någon kommunal vuxenutbildning under 2016. Utbildningsbehoven i dessa kommuner tillgodosågs genom kommunalförbund eller andra kommunala samverkansformer.

Tabell 9.1 Antal elever i kommunal vuxenutbildning 2007–2016.

Huvudman	Utbildningsnivå									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Samtliga elever	198 732	176 968	187 135	195 254	198 172	189 567	196 678	216 251	214 811	221 622
<i>därav</i>										
Grundläggande nivå	37202	33 037	33 376	33 561	32 965	34 122	34 238	38 269	39 860	42 428
Gymnasial nivå	158 682	140 081	150 121	160 426	165 207	155 445	162 440	177 982	174 951	179194
Påbyggnadsnivå*	2 848	3 850	3 638	1 267
<i>därav</i>										
med huvudman										
Kommun	198 453	176 630	186 821	194 910	197 868	189 311	196 421	215 941	214 424	221 199
Landsting	279	338	314	344	304	256	257	310	387	423

* Utbildning i kommunal vuxenutbildning erbjuds inte längre på påbyggnadsnivå.

Tabell 9.2 Kommuner, elever och kursdeltagare i kommunal vuxenutbildning 2007–2016.

Kalenderår Utbildningsnivå	Antal skolkommuner	Antal elever	Andel (%) nyinskrivna elever*	Antal kursdeltagare	Andel (%) kursdeltagare hos annan anordnare**	Antal kurser per elev
2007	271	198 732	51	765 908	28	3,7
2008	267	176 968	55	680 560	30	3,7
2009	265	187 135	57	758 628	33	3,9
2010	266	195 254	56	819 866	37	4,2
2011	262	198 172	55	839 157	42	4,2
2012	257	189 567	52	749 565	37	4,0
2013	256	196 678	56	739 414	42	3,8
2014	252	216 251	54	816 796	46	3,8
2015	251	214 811	51	757 500	45	3,5
2016	249	221 622	53	754 305	45	3,4
<i>därav</i>						
Grundläggande nivå	237	42 428	63	92 645	30	2,2
Gymnasial nivå	248	179 194	50	661 660	48	3,7

* Andel av eleverna som ej bedrev komvuxstudier föregående år.

** Andel av kursdeltagarna som deltog i kurs som upphandlats av annan utbildningsanordnare.

Drygt hälften av eleverna år 2016 var nyinskrivna, dvs. hade inte studerat inom kommunal vuxenutbildning föregående kalenderår. Andelen nyinskrivna elever var högre på grundläggande än på gymnasial nivå.

Majoriteten av de som studerar inom kommunal vuxenutbildning är kvinnor. På grundläggande nivå var andelen kvinnor 58 procent år 2016, medan motsvarande andel på gymnasial nivå var 62 procent.

Förutom könsfördelningen finns tydliga skillnader mellan eleverna i kommunal vuxenutbildning, både inom och mellan utbildningsnivåerna. På grundläggande nivå var 94 procent av eleverna utlandsfödda medan motsvarande andel på gymnasial nivå var 35 procent. Andelen elever födda utomlands totalt sett inom kommunal vuxenutbildning har ökat från 40 till 46 procent mellan år 2009 och 2016. Åldersfördelningen skiljer sig åt framför allt beroende på om eleven är född i Sverige eller utomlands. Genomsnittsåldern i kommunal vuxenutbildning var 30 år men många av de svenskfödda eleverna var betydligt yngre. Närmare hälften av de svenskfödda eleverna var yngre än 25 år, jämfört med 20 procent av de utlandsfödda eleverna.

Eleverna i kommunal vuxenutbildning har också mycket varierande utbildningsbakgrund. På grundläggande nivå hade cirka 25 procent högst en grundskoleutbildning sedan tidigare, medan cirka 40 procent hade utbildning på högskolenivå.

På gymnasial nivå var det cirka 18 procent som hade högst grundskoleutbildning och 19 procent som hade högskoleutbildning. De flesta elever på gymnasial nivå i kommunal vuxenutbildning hade högst en gymnasieutbildning sedan tidigare. I de allra flesta fall var det elever födda utomlands som hade en högskoleutbildning sedan tidigare.

Tabell 9.3 Elever i kommunal vuxenutbildning 2007–2016.

	Elever	därav andel (%)			
	Totalt antal	Kvinnor	Män	Födda i Sverige	Födda utomlands
Samtliga elever 2007	198 732	67	33	61	39
Samtliga elever 2008	176 968	67	34	60	40
Samtliga elever 2009	187 135	64	36	60	40
Samtliga elever 2010	195 254	63	37	60	40
Samtliga elever 2011	198 172	64	36	60	40
Samtliga elever 2012	189 567	64	36	58	42
Samtliga elever 2013	196 678	63	37	58	42
Samtliga elever 2014	216 251	63	37	58	42
Samtliga elever 2015	214 811	62	38	56	44
Samtliga elever 2016	221 622	61,8	38,2	53,8	46,2
Grundläggande nivå	42 428	58,5	41,5	6,1	93,9
Gymnasial nivå	179 194	62,5	37,5	65,1	34,9

Varje elev deltog i genomsnitt i 3,4 kurser under 2016. Antalet kurser per elev och år har gått ner något under de senaste åren. Elever på gymnasial nivå studerar i genomsnitt fler kurser jämfört med elever på grundläggande nivå.

Det totala antalet kursdeltagare var cirka 754 000 år 2016, vilket är minskning med cirka 3 000 kursdeltagare jämfört med året innan. Allt fler kursdeltagare inom den kommunala vuxenutbildningen läser på kurser som huvudmannen köper och som genomförs av en annan utbildningsanordnare än kommun och landsting. Under Kunskapslyftets första år, läsåret 1997/98, deltog 14 procent av kursdeltagarna i kurser som anordnades av andra utbildningsanordnare. Andelen ökade kontinuerligt fram till 2011 när den var 42 procent. År 2012 minskade andelen till 37 procent, men har därefter ökat igen för att år 2016 vara 45 procent.

Det är ovanligt att studera kurser på kvällstid inom kommunal vuxenutbildning. Av det totala antalet kursdeltagare 2016 deltog bara 2 procent i kurser som anordnades på kvällstid.

Sedan 2003 samlar Skolverket in statistik om vilka kurser i kommunal vuxenutbildning som inte är schemalagda, till exempel kurser som bedrivs på distans. Andelen kursdeltagare som deltar i sådan undervisning har sedan 2009 ökat från 13 procent till att omfatta 24 procent av kursdeltagarna år 2016. Det är främst inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som distanskurser förekommer. Inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå deltog 26 procent av eleverna i sådana kurser medan motsvarande andel på grundläggande nivå var 6 procent.

På grundläggande nivå dominerar kursen i svenska som andraspråk, cirka hälften av kursdeltagarna läste svenska som andraspråk under 2016. Därutöver är engelska, matematik och orienteringskurs de största kurserna. På gymnasial nivå är kursutbudet bredare och ingen kurs dominerar som på grundläggande nivå. Den enskilt största kursen på gymnasial nivå är orienteringskurs, som lästes av 4 procent av alla kursdeltagare under 2016. Orienteringskurser är lokala kurser som bland annat ska bidra till väl underbyggda beslut om studie- och yrkesval samt vara en introduktion till kurser i olika ämnen.

Tabell 9.4 Kurser inom kommunal vuxenutbildning med flest kursdeltagare 2016.

Utbildningsnivå Kurser	Antal kommuner som ger kursen	Kursdeltagare					
		Totalt		Kvinnor		Män	
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Samtliga nivåer	249	754 305	100	470 850	62	283 455	38
Grundläggande vuxenutbildning	237	92 645	100	55 851	60	36 794	40
<i>därav</i>							
Svenska som andraspråk	237	46 476	50,2	27 579	59,3	18 897	40,7
Engelska	226	19 476	21,0	12 071	62,0	7 405	38,0
Matematik	222	11 147	12,0	6 818	61,2	4 329	38,8
Orienteringskurs	125	9 415	10,2	5 854	62,2	3 561	37,8
Samhällskunskap	165	4 064	4,4	2 384	58,7	1 680	41,3
Svenska	162	1 257	1,4	663	52,7	594	47,3
Historia	36	314	0,3	205	65,3	109	34,7
Religionskunskap	21	157	0,2	104	66,2	53	33,8
Biologi	14	136	0,1	75	55,1	61	44,9
Geografi	16	53	0,1	23	43,4	30	56,6
Övriga kurser grundläggande vux.	24	150	0,2	75	50,0	75	50,0
Gymnasial vuxenutbildning	248	661 660	100	414 999	63	246 661	37
<i>därav</i>							
Orienteringskurs	178	28 712	4,3	18 054	62,9	10 658	37,1
Engelska 6	237	20 400	3,1	12 551	61,5	7 849	38,5
Svenska som andraspråk 1	237	19 306	2,9	11 990	62,1	7 316	37,9
Hälsopedagogik	230	17 925	2,7	14 763	82,4	3 162	17,6
Specialpedagogik 1	233	16 310	2,5	13 667	83,8	2 643	16,2
Medicin 1	229	16 149	2,4	13 150	81,4	2 999	18,6
Matematik 2b	233	15 988	2,4	9 397	58,8	6 591	41,2
Etik och människans livsvillkor	226	15 862	2,4	12 871	81,1	2 991	18,9
Vård- och omsorgsarbete 1	225	15 843	2,4	12 751	80,5	3 092	19,5
Psykologi 1	237	15 406	2,3	11 543	74,9	3 863	25,1
Psykiatri 1	235	14 463	2,2	11 953	82,6	2 510	17,4
Engelska 5	238	14 205	2,1	8 440	59,4	5 765	40,6
Vård- och omsorgsarbete 2	223	13 596	2,1	11 261	82,8	2 335	17,2
Svenska som andraspråk 2	228	12 772	1,9	8 199	64,2	4 573	35,8
Samhällskunskap 1b	232	11 279	1,7	6 461	57,3	4 818	42,7
Gymnasiearbete	217	10 975	1,7	7 239	66,0	3 736	34,0
Svenska 2	238	10 142	1,5	5 382	53,1	4 760	46,9
Svenska som andraspråk 3	225	9 596	1,5	6 312	65,8	3 284	34,2
Matematik 2a	212	8 277	1,3	5 633	68,1	2 644	31,9
Matematik 3b	226	8 120	1,2	4 391	54,1	3 729	45,9
Naturkunskap 2	227	7 866	1,2	5 551	70,6	2 315	29,4
Religionskunskap 1	227	7 760	1,2	4 339	55,9	3 421	44,1
Matematik 1b	220	7 610	1,2	4 549	59,8	3 061	40,2
Historia 1b	227	7 473	1,1	3 756	50,3	3 717	49,7
Svenska 3	229	7 020	1,1	3 778	53,8	3 242	46,2
Övriga kurser gymnasial vux.	248	328 605	49,7	187 018	56,9	141 587	43,1

Resultat

Av de 754 300 kursdeltagare som fanns registrerade vid något tillfälle under 2016 slutförde 70 procent den kurs de påbörjat under året. Den här andelen har varit ungefär densamma de senaste tio åren. Totalt 19 procent av samtliga kursdeltagare avbröt kursen, medan 11 procent antas ha fortsatt sin kurs under efterföljande år. Avbrottsfrekvensen är högre på grundläggande nivå jämfört med gymnasial nivå. På grundläggande nivå avbröt 24 procent sin kurs medan motsvarande andel på gymnasial nivå var 18 procent. Män avbryter i något högre grad än kvinnor.

Tabell 9.5 Kursdeltagare som slutfört respektive avbrutit kurs i kommunal vuxenutbildning 2007–2016.

Kalenderår Utbildningsnivå Kön Bakgrund Huvudman	Antal kursdeltagare	därav		
		Slutfört kurs Andel (%)	Avbrutit kurs Andel (%)	Fortsätter nästa kalenderår Andel (%)
2007	765 908	73	19	8
2008	680 560	71	20	11
2009	758 628	71	19	10
2010	819 866	73	19	9
2011	839 157	72	17	11
2012	749 565	71	18	11
2013	739 414	70	18	12
2014	816 796	69	18	13
2015	757 500	70	19	11
2016	754 305	70	19	11
<i>därav</i>				
Grundläggande nivå	92 645	62	24	14
Gymnasial nivå	661 660	71	18	10
<i>därav</i>				
Kvinnor	470850	73	18	10
Män	283455	66	22	12
Födda i Sverige	407417	71	19	10
Födda utomlands	346888	69	20	11
Kommun	752228	70	19	11
Landsting	2077	67	15	17

Betygsfördelning på grundläggande nivå

Från och med år 2014 redovisas betyg på grundläggande nivå. Sedan 1 juli 2012 får de studerande i den kommunala vuxenutbildningen betyg i kurser med ämnesplaner enligt den nya betygsskalan med fem godkända steg (A–E) och F som är ett icke godkänt betyg. Av de dryga 43 000 kursdeltagare på grundläggande nivå som betygssatts enligt den här skala, fick 89 procent ett godkänt betyg (A–E) och 11 procent ett icke godkänt betyg (F). Kvinnor har generellt något högre betyg än män.

Tabell 9.6 Betygsfördelning för kursdeltagare som slutfört kurs på grundläggande nivå 2016, med kursplaner som gäller från och med 1 juli 2012.

Kurs Kön Bakgrund Huvudman	Antal kursdeltagare med målrelaterade betyg	därav med betyget					
		A Andel (%)	B Andel (%)	C Andel (%)	D Andel (%)	E Andel (%)	F Andel (%)
Grundläggande nivå 2014	38 816	3,8	9,5	19,9	21,2	35,0	10,6
Grundläggande nivå 2015	41 466	3,9	9,5	19,5	21,0	35,2	10,9
Grundläggande nivå 2016	43 602	3,9	9,4	19,3	20,6	35,7	11,2
<i>därav</i>							
Svenska som andraspråk	26959	3,8	10,1	20,4	22,4	34,2	9,0
Engelska	8793	3,3	8,0	17,4	19,7	35,4	16,3
Orienteringskurs
Matematik	4818	4,9	8,2	15,8	14,6	42,9	13,6
Samhällskunskap	1994	5,5	9,6	20,7	17,2	36,5	10,5
Svenska	519	3,3	8,1	15,2	18,1	39,3	16,0
Övr. kurser grundläggande nivå	519	4,6	7,3	20,0	15,2	41,4	11,4
<i>därav</i>							
Kvinnor	27709	4,1	9,8	19,7	20,8	35,3	10,4
Män	15893	3,6	8,7	18,6	20,3	36,3	12,5
Födda i Sverige	2325	4,0	8,9	16,9	15,5	37,5	17,2
Födda utomlands	41277	3,9	9,4	19,4	20,9	35,6	10,8

Betygsfördelning på gymnasial nivå

Av kursdeltagarna på gymnasial nivå som betygssatts enligt den nya betygsskalan fick 87 procent lägst betyget E. Det var 9 procent som fick det högsta betyget A. Av de vanligaste kurserna var det lägst andel som fick betyget A på kursen Matematik 2B, cirka 1 procent.

Av kursdeltagarna 2016 på gymnasial nivå var det bara cirka 2 000 som fick betyg i kurser med kursplaner som gällde fram till 30 juni 2012 med den gamla betygsskalan (IG–MVG). Av dessa fick 84 procent minst ett godkänt resultat. Det var 39 procent som fick det högsta betyget mycket väl godkänt (MVG).

Tabell 9.7 Betygsfördelning för kursdeltagare som slutfört kurs på gymnasial nivå 2016, med kursplaner som gäller från och med 1 juli 2012.

Utbildningsnivå Kurs Kön Bakgrund Huvudman	Antal kursdeltagare med målrelaterade betyg	därav med betyget											
		A Antal	Andel (%)	B (G) Antal	Andel (%)	C känt (VG) Antal	Andel (%)	D godkänt (MVG) Antal	Andel (%)	E Antal	Andel (%)	F Antal	Andel (%)
Gymnasial nivå 2014	446 796	40 943	9,2	62 774	14,0	100 665	22,5	80 751	18,1	104 683	23,4	56 980	12,8
Gymnasial nivå 2015	425 739	37 797	8,9	57 132	13,4	94 528	22,2	76 886	18,1	104 109	24,5	55287	13,0
Samtliga kalenderåret 2016	423 066	38 652	9,1	55 337	13,1	93 489	22,1	78 583	18,6	102 396	24,2	54609	12,9
<i>därav</i>													
Engelska 6	12 397	826	6,7	1 729	13,9	2 773	22,4	2 489	20,1	2370	19,1	2210	17,8
Svenska som andraspråk 1	12 314	385	3,1	1 224	9,9	2 456	19,9	2 686	21,8	3125	25,4	2438	19,8
Hälsopedagogik	13 808	827	6,0	1 405	10,2	3 156	22,9	3 060	22,2	4300	31,1	1060	7,7
Specialpedagogik 1	12 893	948	7,4	1 501	11,6	3 062	23,7	2 938	22,8	3610	28,0	834	6,5
Medicin 1	11 719	729	6,2	1 139	9,7	2 300	19,6	2 433	20,8	3723	31,8	1395	11,9
Matematik 2b	7 796	115	1,5	194	2,5	665	8,5	1 083	13,9	2967	38,1	2772	35,6
Etik och människans livsvillkor	12 528	869	6,9	1 357	10,8	2 938	23,5	2 832	22,6	3675	29,3	857	6,8
Vård- och omsorgsarbete 1	11 712	710	6,1	1 287	11,0	2 863	24,4	2 630	22,5	3217	27,5	1005	8,6
Psykologi 1	11 361	744	6,5	1 105	9,7	2 384	21,0	2 271	20,0	3572	31,4	1285	11,3
Psykiatri 1	11 618	960	8,3	1 371	11,8	2 750	23,7	2 600	22,4	3223	27,7	714	6,1
Engelska 5	8 383	546	6,5	904	10,8	1 476	17,6	1 569	18,7	1926	23,0	1962	23,4
Vård- och omsorgsarbete 2	10 876	734	6,7	1 284	11,8	2 769	25,5	2 436	22,4	2842	26,1	811	7,5
Svenska som andraspråk 2	8 613	514	6,0	1 285	14,9	2 243	26,0	1 878	21,8	1456	16,9	1237	14,4
Samhällskunskap 1b	6 778	485	7,2	758	11,2	1 402	20,7	1 314	19,4	1406	20,7	1413	20,8
Gymnasiearbete	7 774	0	0,0	0	0,0	1	0,0	2	0,0	7276	93,6	495	6,4
Svenska 2	5 809	345	5,9	820	14,1	1 308	22,5	1 117	19,2	941	16,2	1278	22,0
Svenska som andraspråk 3	6 719	531	7,9	1 098	16,3	1 632	24,3	1 264	18,8	1129	16,8	1065	15,9
Övr. kurser gymnasial vux.	249 968	28 384	11,4	36 876	14,8	57 311	22,9	43 981	17,6	51638	20,7	31778	12,7
<i>därav</i>													
Kvinnor	275 458	26 182	9,5	36 781	13,4	61 534	22,3	52 299	19,0	66889	24,3	31773	11,5
Män	147 608	12 470	8,4	18 556	12,6	31 955	21,6	26 284	17,8	35507	24,1	22836	15,5
Födda i Sverige	256 605	28 341	11,0	38 438	15,0	59 677	23,3	44 838	17,5	53644	20,9	31667	12,3
Födda utomlands	166 461	10 311	6,2	16 899	10,2	33 812	20,3	33 745	20,3	48752	29,3	22942	13,8
Kommun	421 683	38 376	9,1	54 940	13,0	93 110	22,1	78 426	18,6	102 285	24,3	54 546	12,9
Landsting	1 383	276	20,0	397	28,7	379	27,4	157	11,4	111	8,0	63	4,6

Slutbetyg och gymnasieexamen från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå 2016

Skolverket samlar in statistik om examen från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Elever som har fått gymnasiala kursbetyg före 1 juli 2012 kan i vissa fall istället få slutbetyg enligt övergångsbestämmelser som utgår från det regelverk som gällde då.¹⁰¹ År 2016 utfärdades fortfarande långt fler slutbetyg än gymnasieexamen. Totalt utfärdades ungefär 1 600 gymnasieexamina och drygt 4 300 slutbetyg under 2016 inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Sett till det totala antalet elever som studerar i kommunal vuxenutbildning är det få som tar ut en examen eller slutbetyg. Det innebär att närmare 2 procent av eleverna som studerade inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå 2016 fick examen eller slutbetyg under det året.

I majoriteten av examensbevisen och slutbetygen ingick kurser från både kommunal vuxenutbildning och från gymnasieskolan. Knappt var femte examen innehöll enbart kurser från den kommunala vuxenutbildningen. Samma sak gällde för slutbetygen.

Lärare

Hösten 2016 fanns det drygt 5 000 tjänstgörande lärare i kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå. Två av tre lärare var kvinnor. I utbildningar i kommunens egen regi tjänstgjorde knappt 3 700 lärare och i utbildningar som erbjöds av externa anordnare tjänstgjorde knappt 1 400 lärare.¹⁰²

På grund av brister i kvaliteten i insamlingen samlar Skolverket sedan 2012 bara in personnummer för lärare hos upphandlade utbildningsanordnare. De externa utbildningsanordnarnas personal ingår från och med 2012 därför inte längre i flera mått, som antal heltidstjänster, genomsnittlig tjänstgöringsgrad och lärartäthet. För dessa lärare finns inte heller uppgifter om undervisningsämnen.

Omräknat till heltidstjänster fanns det motsvarande drygt 2 700 lärare i kommunal vuxenutbildning i kommunens egen regi hösten 2016. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 73 procent. Lärartäthet, beräknat som antal heltidsstuderande per lärare¹⁰³, var 15,5. Lärartätheten har ökat kontinuerligt de senaste tre läsåren.

Knappt 79 procent av alla tjänstgörande lärare inom den kommunala vuxenutbildningen på grundläggande och gymnasial nivå hade en pedagogisk högskoleexamen, en andel som har ökat kontinuerligt sedan 2011. En högre andel kvinnor än män har en pedagogisk högskoleexamen, 83 jämfört med 70 procent. Skillnaden mellan lärare som är anställda av kommunen och de externa anordnarnas lärare är också stor, 83 jämfört med 67 procent.

101. Regeringen beslutade under 2016 att förlänga övergångsreglerna om slutbetyg (SFS 2016: 1052) till 1 juli 2020. Därmed kan elever fortfarande få slutbetyg om de har kurser som betygssatts innan juli 2012 och dessa inte kan omvandlas till kurser i gymnasieskolans nuvarande kursplaner. Kriterierna för att få ett slutbetyg från kommunal vuxenutbildning är även att eleven har slutfört samtliga kärnämneskurser och andra kurser, delkurser eller projektarbete som krävs, samt inte har ett slutbetyg sedan tidigare. Förutsättningen är att eleven har rätt att få ett slutbetyg.

102. Summan av utbildningsanordnarna ger en högre siffra än totalsiffran, eftersom samma person kan vara anställd av flera utbildningsanordnare.

103. Omräknat till heltidstjänster.

Tabell 9.8 Tjänstgörande lärare i kommunal vuxenutbildning 15 oktober 2007–2016.

Kön Anordnare	Tjänstgörande lärare			
	Totalt antal	därav andel (%)		Med pedagogisk högskoleexamen
		Kvinnor	Män	
Samtliga 2007	5 366	64	36	76,5
Samtliga 2008	4 786	64	36	75,9
Samtliga 2009	4 868	64	36	76,3
Samtliga 2010	5 106	63	37	74,3
Samtliga 2011	5 282	62	38	73,7
Samtliga 2012	5 178	64	36	75,4
Samtliga 2013	4 944	65	35	76,9
Samtliga 2014	4 924	65	35	76,6
Samtliga 2015	4 883	66	34	78,3
Samtliga 2016	5 046	66	34	78,5
<i>därav</i>				
Kvinnor	3 313	.	.	83,1
Män	1 733	.	.	69,6
<i>därav per anordnare</i>				
Kommun/Landsting	3 689	67	33	82,9
Annan	1 399	62	38	67,1

Eftersom det inte finns några uppgifter om undervisningsämnena för de externa anordnarnas lärare, omfattar Skolverkets statistik över lärare med lärarlegitimation och behörighet bara lärare som är anställda av kommunen eller landstinget. I utbildning i kommunens egen regi tjänstgör knappt 1 360 lärare inom den kommunala vuxenutbildningen på grundläggande nivå och knappt 2 930 lärare på gymnasial nivå. Antalet lärare som undervisar i de ämnen med legitimationskrav som kan redovisas i Skolverkets behörighetsstatistik är 1 290 lärare på grundläggande nivå och 1 500 lärare på gymnasial nivå.¹⁰⁴ Av dessa lärare är fyra av fem på både grundläggande nivå och gymnasial nivå behöriga i minst ett ämne som de undervisar i, vilket är i nivå med året innan.¹⁰⁵

Även när det gäller studie- och yrkesvägledare omfattar uppgifterna bara kommunala och landstingskommunala anordnare. År 2016 fanns det knappt 280 studie- och yrkesvägledare.¹⁰⁶ Det var i genomsnitt 150 elever per studie- och yrkesvägledare inom skolformen.¹⁰⁷

104. I beräkningen av andelen behöriga lärare har vi valt att inte ta med lärarkategorier som är undantagna från legitimationskravet. Det görs även vissa avgränsningar för undervisningsämnena.

105. I statistiken ingår alla lärare som har fått lärarlegitimation utfärdad till och med 13 februari 2017.

106. Omräknat till heltidstjänster.

107. Omräknat till heltidstjänster.

Kostnader

Den totala kostnaden för kommunal vuxenutbildning var 4 626 miljoner kronor år 2016. Nästan tre fjärdedelar av den totala kostnaden bestod av kostnader för utbildning anordnad av kommun eller landsting. En fjärdedel var kostnader för upphandlad utbildning, dvs. utbildning som köpts in från en annan anordnare. Sedan år 2012 har den totala kostnaden för kommunal vuxenutbildning ökat kontinuerligt från 3 839 till 4 626 miljoner kronor, vilket motsvarar en uppgång med cirka 20 procent.

För utbildning anordnad av kommun eller landsting finns uppgifter om hur kostnaden fördelas på olika kostnadsslag. Undervisning var den största utgiftsposten. Näst största posten var utgifter som kategoriserats under övrigt och den tredje största posten var kostnader för lokaler och inventarier. Undervisning stod för drygt hälften av kostnaden på både grundläggande nivå och gymnasial nivå. Kostnaden per heltidsstuderande (exklusive upphandlad utbildning) var 52 500 kronor på grundläggande nivå och 66 200 kronor på gymnasial nivå.

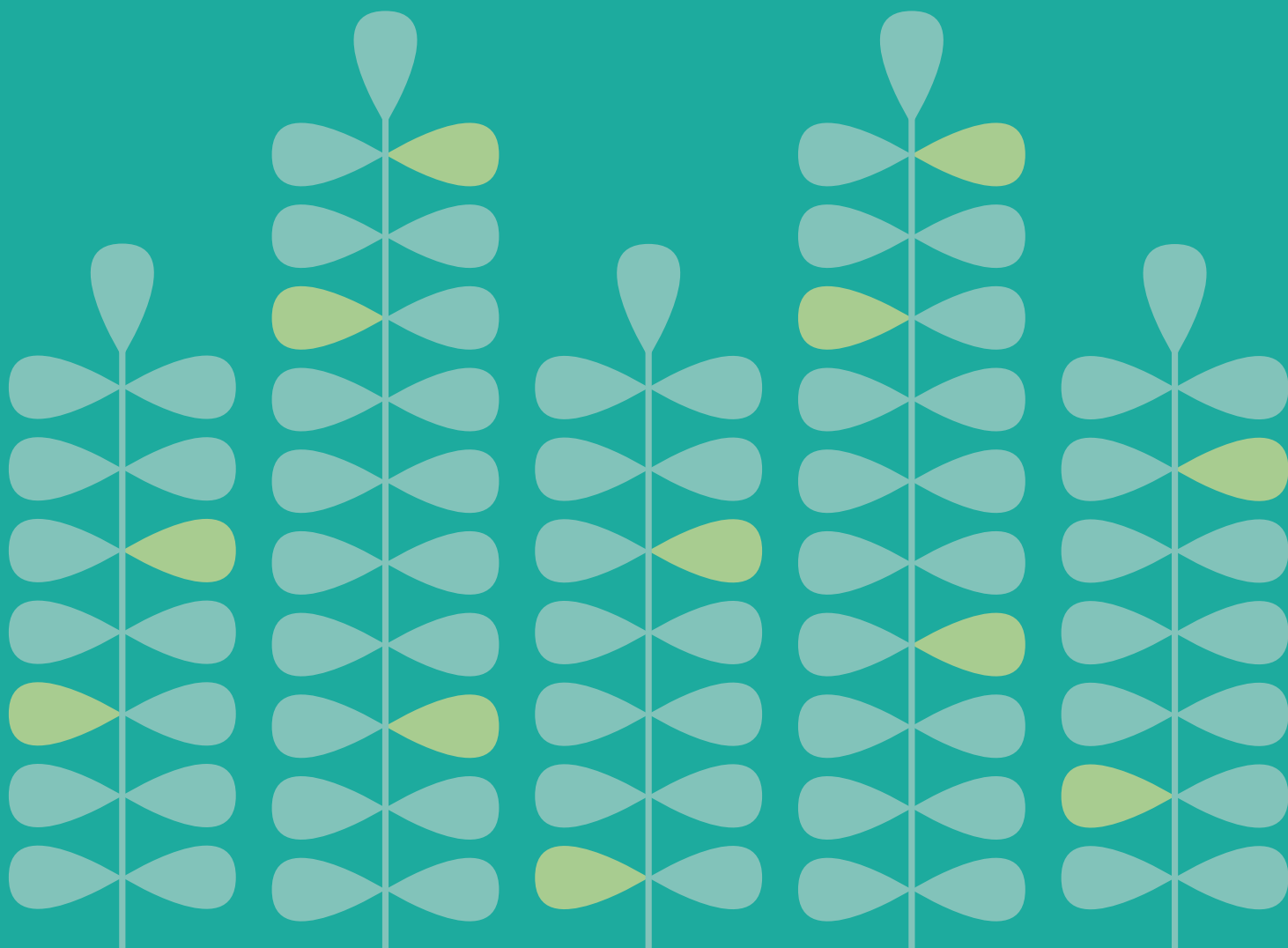
Tabell 9.9 Kostnader för kommunal vuxenutbildning 2011–2016.

	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per heltidsstud*, kr
Totalt 2011	3 936	100	44 100
Totalt 2012	3 839	100	46 500
Totalt 2013	3 953	100	45 000
Totalt 2014	4 353	100	45 200
Totalt 2015	4 387	100	46 600
Totalt 2016	4 626	100	47 600
<i>därav exklusive upphandlad utbildning</i>			
Samtliga nivåer	3 436	100	62 400
Grundläggande nivå	817	100	52 500
<i>därav</i>			
undervisning	451	55	29 000
lokaler och inventarier	116	14	7 500
läromedel/utrustning/bibliotek	29	4	1 700
elevhälsa	5	1	340
övrigt	215	26	13 800
Gymnasial nivå	2 620	100	66 200
<i>därav</i>			
undervisning	1 393	53	35 200
lokaler och inventarier	358	14	9 000
läromedel/utrustning/bibliotek	117	5	3 000
elevhälsa	9	0	230
övrigt	742	28	18 700

* När kommunen är huvudman räknas antal heltidsstuderande elever som totalt antal verksamhetspoäng dividerat med 800. När ett landsting är huvudman räknas antal heltidsstuderande utifrån antal eleveckor under 2016.

KAPITEL 10

Särskild utbildning för vuxna

Särskild utbildning för vuxna

Antalet elever i särskild utbildning för vuxna fortsätter att minska. Hösten 2016 gick närmare 3 900 elever inom skolformen, vilket är en minskning jämfört med läsåret innan.

Omräknat till heltidstjänster var det 259 lärare som undervisade. Nästan nio av tio lärare¹⁰⁸ hade en pedagogisk högskoleexamen. Andelen lärare¹⁰⁹ med lärarlegitimation¹¹⁰ var betydligt lägre, drygt var fjärde.

Särskild utbildning för vuxna syftar till att ge kunskaper och färdigheter som motsvarar de som ges i grundsärskolan och på nationella program i gymnasie-särskolan. Skolformen vänder sig till vuxna med en utvecklingsstörning eller hjärnskada som vill komplettera sin utbildning.

Utbildningen har egna kursplaner och timplaner och bedrivs i form av fristående kurser. Eleverna kan välja att studera en enda kurs eller olika kombinationer av kurser. Timplanerna anger bara riktvärden. En elev kan behöva mer eller mindre tid för att nå ett utbildningsmål och har alltid rätt att fullfölja kursen. Men förutsättningen är att eleven bedöms ha förmåga att nå ett bestämt utbildningsmål.

Elever och skolor

Hösten 2016 studerade närmare 3 900 elever inom särskild utbildning för vuxna. Sedan läsåret 2008/09 har antalet elever minskat kontinuerligt. Jämfört med läsåret innan har antalet elever minskat med 5 procent.

Utbildning anordnades hösten 2016 i totalt 179 kommuner. Eleverna var bosatta (folkbokförda) i 239 kommuner. Drygt 8 procent av eleverna var bosatta i en annan kommun än den där skolan var belägen.

108. Omräknat till heltidstjänster.

109. Omräknat till heltidstjänster.

110. Avser andelen lärare som fram till 4 februari 2016 hade fått lärarlegitimation med relevant behörighet.

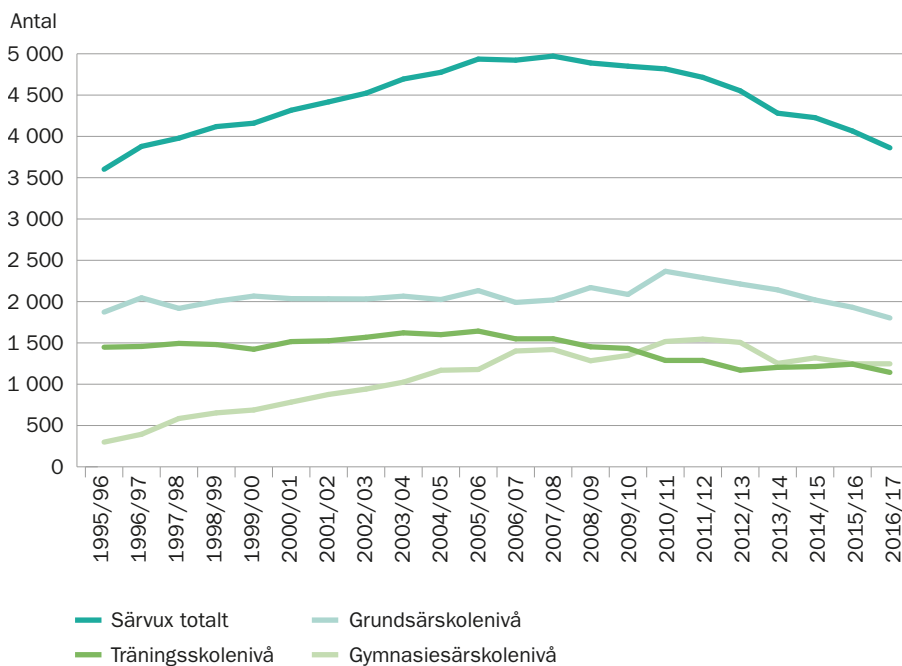
Tabell 10.1 Elever i särskild utbildning för vuxna fördelade efter studienivå 15 oktober 2007–2016.

Läsår Studienivå	Elever					Antal elever per grupp*	Antal elev- timmar per elev under mätveckan
	Totalt antal	Kvinnor Andel (%)	Män Andel (%)	Födda i Sverige Andel (%)	Födda utomlands Andel (%)		
2007/2008	4 990	49	51	90	10	3,1	2,9
2008/2009	4 907	48	52	90	10	3,1	2,8
2009/2010	4 868	49	51	89	11	3,0	3,0
2010/2011	4 835	49	51	89	11	3,1	3,1
2011/2012	4 733	49	51	89	11	3,1	3,2
2012/2013	4 570	49	51	88	12	3,1	3,1
2013/2014	4 299	49	51	88	12	3,1	3,1
2014/2015	4 245	50	50	88	12	3,0	3,5
2015/2016	4 083	49	51	88	12	3,0	3,6
2016/2017	3 880	49	51	87	13	2,9	3,6
därav							
Grundsärskolenivå**	1 802	51	49	85	15	.	2,9
Träningskolenivå**	1 143	46	55	90	10	.	2,3
Gymnasiesärskolenivå**	1 247	51	49	88	12	.	4,9

* Uppgift om utbildningsnivå samlas inte in per undervisningsgrupp. Antal elever per grupp redovisas därför inte på utbildningsnivå utan som medelvärdet av samtliga undervisningsgruppers storlek.

** Antalet elever per studienivå summerar till mer än det totala antalet elever då en elev kan läsa kurser på fler än en nivå.

Diagram 10.1 Elevutveckling i särsvux 1995–2016.

Det genomsnittliga antalet undervisningstimmar per elev och vecka var 3,6 läsåret 2016/17. Motsvarande uppgift för grundsärskolan var 2,9, för tränings-skolan 2,3 och för gymnasiesärskolan 4,9 elevtimmar.

Den genomsnittliga gruppstorleken inklusive individuell undervisning har under den senaste tioårsperioden varit i stort sett oförändrad. Antalet elever per grupp var cirka 3 hösten 2016.

Medianåldern i skolformen var 33 år och andelen utlandsfödda elever var 13 procent.

Lärare

Lsåret 2016/17 tjänstgjorde 404 lärare¹¹¹ i särskild utbildning för vuxna. Majoriteten av lärarna var kvinnor, tre av fyra. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 64 procent, vilket innebär att det omräknat till heltidstjänster fanns motsvarande 259 lärare.

Lärartätheten, mätt i antalet elever per lärare¹¹², har minskat kontinuerligt de senaste tre läsåren och var 16,2 läsåret 2016/17. Antalet elever per lärare i särskild utbildning för vuxna kan inte jämföras med andra skolformer. Eleverna undervisas i mindre grupper och får betydligt färre undervisningstimmar per vecka än elever i andra skolformer.

Av de 404 tjänstgörande lärarna i särskild utbildning för vuxna hade 29 procent en lärarlegitimation med behörighet för skolformen. Omräknat till heltidstjänster var motsvarande siffra knappt 36 procent. För lärare som undervisar i särskild utbildning för vuxna har övergångsperioden för krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i skolväsendet förlängts till 30 juni 2018.

Andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen i särskild utbildning för vuxna har varit relativt stabil under 2000-talet. Lsåret 2016/17 hade knappt 85 procent av lärarna en pedagogisk högskoleexamen. Omräknat till heltidstjänster var motsvarande siffra något högre, drygt 88 procent.

111. Exklusive korttidsanställda.

112. Omräknat till heltidstjänster.

Tabell 10.2 Lärare i särskild utbildning för vuxna 15 oktober 2007–2016.

Läsår Pedagogisk utbildning	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal elever per lärare (heltids- tjänst)
	därav				Totalt	därav med tillsvidare- anställning	
	Totalt	Kvinnor	Män				
2007/08	439	355	84	60	261	229	19,2
Andel (%) med ped. högskoleexamen	82,9	83,4	81,0		88,5	92,1	.
2008/09	442	358	84	61	270	243	19,2
Andel (%) med ped. högskoleexamen	84,2	84,6	82,1		88,2	86,8	.
2009/10	455	367	88	61	279	248	18,5
Andel (%) med ped. högskoleexamen	84,8	84,5	86,4		89,4	93,3	.
2010/11	459	372	87	61	280	246	18,5
Andel (%) med ped. högskoleexamen	84,3	83,9	86,2		89,1	92,9	.
2011/12	429	352	77	63	270	243	18,9
Andel (%) med ped. högskoleexamen	87,4	87,5	97,0		91,5	94,0	.
2012/13	433	352	77	60	260	229	18,8
Andel (%) med ped. högskoleexamen	88,0	88,6	85,2		90,8	93,7	.
2013/14	393	313	80	62	244	221	18,9
Andel (%) med ped. högskoleexamen	88,0	88,5	86,3		90,2	93,2	.
2014/15	407	323	84	65	263	230	17,3
Andel (%) med ped. högskoleexamen	87,7	88,9	83,3		90,0	92,8	.
2015/16	404	323	81	65	263	227	16,8
Andel (%) med ped. högskoleexamen	86,9	89,8	75,3		89,8	93,3	.
2016/17	404	309	95	64	259	229	16,2
<i>därav</i>							
Antal med ped. högskoleexamen	342	273	69	67	229	214	.
Andel (%) med ped. högskoleexamen	84,7	88,3	72,6		88,2	93,6	.

Kostnader

Den totala kostnaden för särskild utbildning för vuxna var 258 miljoner kronor år 2016. Räknat per elev var den totala kostnaden 61 900 kronor

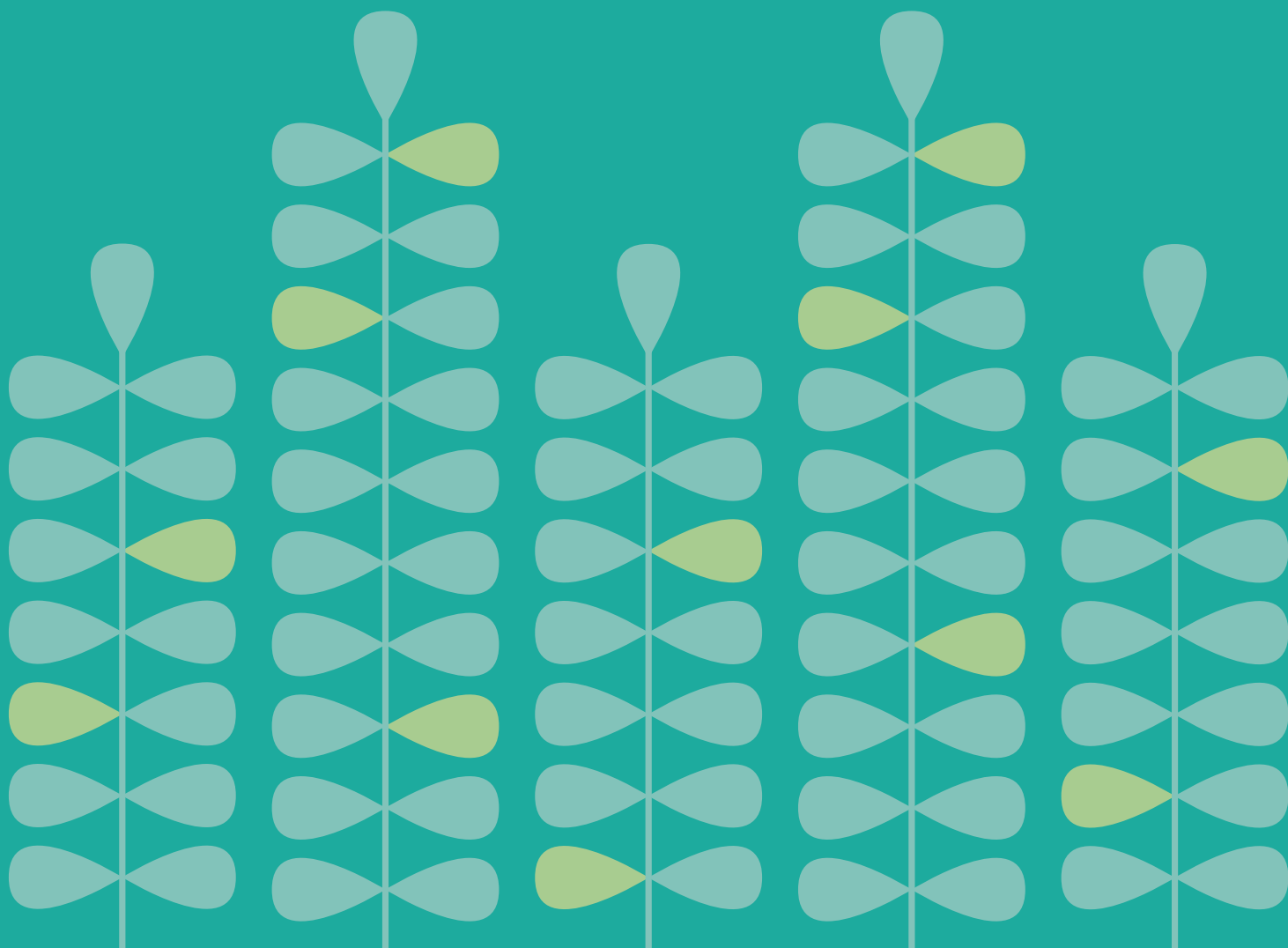
Tabell 10.3 Kostnader för särvox 2009–2016 (löpande priser).

	Kommunal huvudman		
	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev* kr
2009	205	100	39 400
2010	221	100	43 000
2011	221	100	45 800
2012	229	100	48 300
2013	227	100	52 400
2014	248	100	58 000
2015	257	100	61 700
2016	258	100	61 900

* Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

KAPITEL 11

Utbildning i svenska för invandrare

Utbildning i svenska för invandrare

Antalet elever i utbildning i svenska för invandrare har ökat kontinuerligt sedan slutet av 1990-talet. År 2016 gick 150 142 elever i skolformen, jämfört med 40 500 år 1997. Av det totala antalet elever var knappt fyra av tio nybörjare.¹¹³

Av eleverna som började på utbildning i svenska för invandrare (sfi) år 2014 hade 65 procent avslutat någon kurs med minst godkänt resultat två år senare. Totalt 23 procent av eleverna hade avbrutit studierna och 12 procent antogs fortsätta utbildningen.

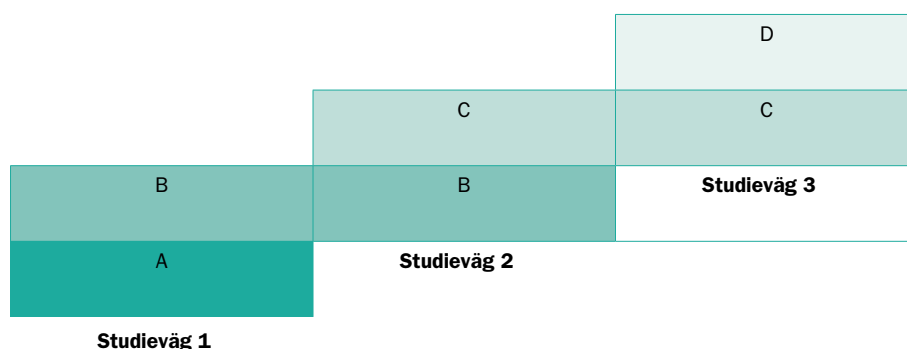
Bland eleverna var sammanlagt drygt 160 språk representerade. Arabiska var det absolut vanligaste modersmålet.

Utbildning i svenska för invandrare är en kvalificerad språkutbildning som syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i det svenska språket. En elev med ett annat modersmål än svenska ska inom utbildningen få lära sig att utveckla ett funktionellt andraspråk. Utbildningen ska ge språkliga redskap för kommunikation och aktivt deltagande i vardags-, samhälls- och arbetsliv. Dessutom syftar utbildningen till att ge vuxna invandrare, som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter, möjlighet att förvärva sådana färdigheter. En elev, som inte är läs- och skrivkunnig eller har ett annat skriftsystem än det latinska alfabetet, ska få möjlighet att lära sig läsa och skriva inom ramen för utbildningen.

Rätt till utbildning i skolformen har den som är bosatt i landet, från och med andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 16 år. Eleven ska också sakna de grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge.

Varje kommun är skyldig att se till att utbildning i svenska för invandrare erbjuds de personer som har rätt till utbildningen. Kommunen är huvudman för utbildningen, men kan anlita andra anordnare för genomförandet av utbildningen. Folkhögskolor kan vara huvudmän för utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare. Utbildningen består av tre olika studievägar som riktar sig till personer med olika bakgrund, förutsättningar och mål. Sammantaget finns fyra kurser, A–D, där två av kurserna ges i mer än en studieväg.

Figur 11.1 Studievägar och kurser inom utbildning i svenska för invandrare.

113. Elever som hade sin första kursstart i utbildning i svenska för invandrare under året.

För varje elev ska det finnas en individuell studieplan och utbildningens utgångspunkt är den enskildes behov och förutsättningar. Individanpassning förutsätter faktiska möjligheter för eleven att påverka utbildningens upplägg och organisation.

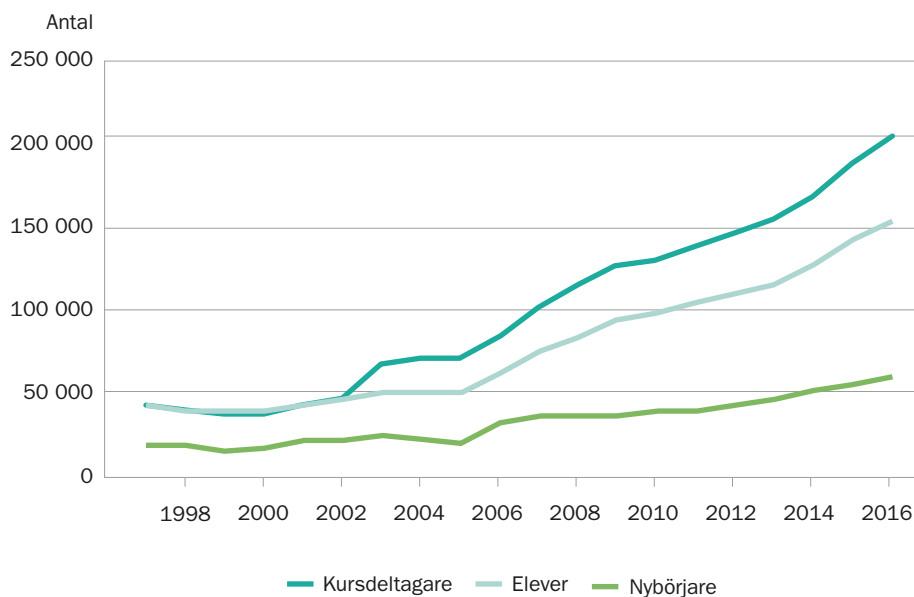
Huvudmannen ska i samarbete med Arbetsförmedlingen arbeta för att ge eleven möjligheter att öva det svenska språket i arbetslivet och att kombinera utbildningen med andra aktiviteter som arbetslivsorientering, validering, praktik, annan utbildning eller förvärvsarbete.

Elever och kursdeltagare

Antalet elever i utbildning i svenska för invandrare har ökat varje år sedan år 2000. Under 2016 deltog 150 142 elever i utbildningen, vilket var det högsta antalet elever som har uppmätts någonsin. Av eleverna som deltog i utbildningen 2016 var knappt fyra av tio nybörjare. Övriga elever hade börjat ett eller flera år tidigare.

Skolformen var organiserad som en enda kurs fram till och med år 2002. Sedan studievägssystemet infördes 2003 kan en elev läsa flera kurser under ett år. Eleven räknas som en kursdeltagare på varje kurs som den deltar i. Därför finns det från och med 2003 fler kursdeltagare än elever. Antalet kursdeltagare var 198 752 under 2016. Varje elev deltog i genomsnitt i 1,3 kurser under året, ett värde som har varit oförändrat över tid.

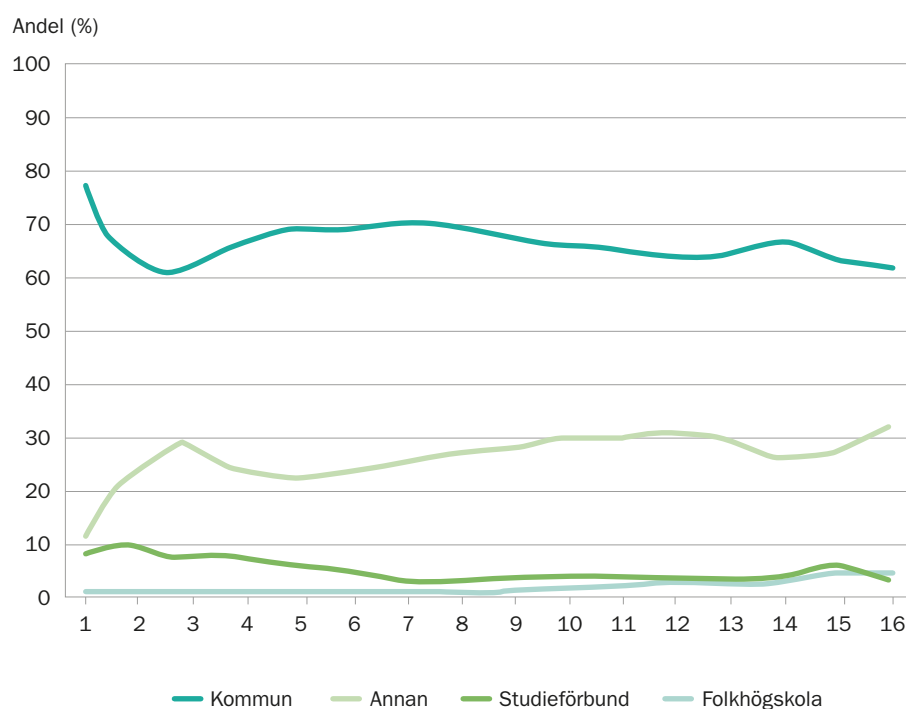
Diagram 11.1 Antal elever, nybörjare och kursdeltagare i utbildning i svenska för invandrare 1998–2016.

År 2016 hade 255 av landets 290 kommuner elever som studerade på utbildning i svenska för invandrare. Antalet elever varierade mellan olika kommuner, men i det stora flertalet kommuner är sfi-undervisningen av betydande omfattning, sett till elevantalet. I 90 procent av de kommuner som bedriver sfi, uppgår antalet elever till minst 1 000 personer.

Enligt rapporterade uppgifter läser knappt två tredjedelar av eleverna hos en kommunal anordnare. Den exakta andelen är lägre, eftersom vissa kommuner även rapporterar utbildning som bedrivs av privata anordnare. Ett arbete pågår med att förändra insamlingen så att det ska bli möjligt att säga mera exakt hos vilka anordnare eleverna läser.

Diagram 11.2 Elevers fördelning efter olika utbildningsanordnare år 2001–2016.

Elevernas och kursdeltagarnas bakgrund

Av det totala antalet elever år 2016 var 51 procent kvinnor och 49 procent män. Tidigare var kvinnor i majoritet inom sfi, men männens andel har successivt ökat sedan början av 2000-talet.

Även åldersfördelningen har varit i stort sett densamma under samma period. Majoriteten av deltagarna i sfi (56 procent) var 25–39 år, men även en betydande del (30 procent) var 40 år eller äldre. Bara 14 procent av deltagarna var yngre än 25 år.

De enda uppgifter som finns om elevernas utbildningsbakgrund är antalet utbildningsår i hemlandet, vilket är ett grovt mått på tidigare utbildning. År 2016 hade 63 procent av eleverna minst tio års utbildning, 16 procent hade en utbildning på mellan sju till nio år och 17 procent en utbildning som var sex år eller kortare. För drygt 3 procent saknades uppgift om utbildningsbakgrund.

Kvinnorna hade i genomsnitt kortare utbildning än männen. Elevernas utbildningsbakgrund har sett ganska lika ut de senaste åren.

Det vanligaste modersmålet bland eleverna var arabiska. Över var tredje elev hade arabiska som modersmål. Därefter kom tigriska (8 procent), somaliska (6 procent) och persiska (5 procent). Bland resten av eleverna var drygt 160 språk representerade. Många av dessa språk talades bara av enstaka elever.

Syrien har varit det största födelselandet bland eleverna under de senaste tre åren. Andra vanliga födelseländer var Eritrea, Irak, Somalia, Afghanistan och Polen.

Tabell 11.1 Elever inskrivna kalenderåret 2016 efter kön, ålder och utbildningsbakgrund.

Ålder Utbildningsbakgrund	Totalt	därav andel (%)	
		Kvinnor	Män
Samtliga elever	150 142	76 336	73 806
<i>därav i åldern</i>			
16–19 år	1	1	1
20–24 år	13	12	14
25–39 år	56	57	56
40–54 år	25	26	24
55 år-	5	5	5
<i>därav med utbildning</i>			
i 0–3 år	8	11	5
i 4–6 år	9	10	9
i 7–9 år	16	15	18
i 10–12 år	27	25	29
i 13 år eller mer	36	35	37
Uppgift om utbildning saknas	3	4	3

År 2016 var antalet kursdeltagare knappt 199 000. 12 procent av kursdeltagarna läste på studieväg 1, 42 procent läste på studieväg 2 och 46 procent läste på studieväg 3.¹¹⁴ Den här fördelningen har sett ungefär likadan ut de senaste fem åren.

Elevernas tidigare utbildning har stor betydelse för på vilken studieväg de läser. Kursdeltagare med högst treårig utbildning från hemlandet läste oftast på studieväg 1. Kursdeltagare med en tidigare utbildning på fyra till sex år läste oftast på någon av studievägarna 1 eller 2. Kursdeltagare med en tidigare utbildning på sju till nio år läste oftast på studieväg 2. För kursdeltagare med tio till tolv års utbildning var det vanligast att läsa på studieväg 2, men det var också en stor andel som läste på studieväg 3. De med minst tretton års utbildning läste oftast på studieväg 3.

114. Läs mer om studievägarna i inledningen av kapitlet.

Tabell 11.2 Kursdeltagare inskrivna 2012–2015 efter studieväg och kurs samt 2016 efter studieväg, kurs, kön och utbildningsbakgrund.

Samtliga Kön Utbildningsbakgrund	Totalt antal	därav andel (%) på studievägskurs					
		1A	1B	2B	2C	3C	3D
2012	141 869	6	7	22	19	23	24
2013	150 437	6	6	22	19	22	24
2014	163 906	6	6	23	19	22	24
2015	183 158	6	6	23	19	22	24
2016	198 752	6,0	5,9	23,0	19,5	22,0	23,7
därav							
Kvinnor	101 029	6,6	6,7	20,5	19,8	21,1	25,3
Män	97 723	5,3	5,1	25,6	19,1	22,9	22,1
därav med utbildning							
i 0–3 år	15 453	28,1	25,3	10,2	21,0	2,9	12,5
i 4–6 år	18 377	19,5	19,2	22,0	23,2	3,0	13,2
i 7–9 år	33 003	6,5	7,0	37,6	28,0	4,3	16,5
i 10–12 år	54 433	1,4	1,8	31,4	24,4	17,0	24,0
i 13 år eller mer	71 000	0,5	0,7	13,0	10,7	43,5	31,7
Uppgift om utbildning saknas	6 486	10,3	8,0	21,5	16,1	17,5	26,6

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare¹¹⁵ var knappt 4 000 läsåret 2016/17. Majoriteten av lärarna, fyra av fem, var kvinnor. I utbildning i kommunens egen regi fanns det drygt 2 900 lärare och i utbildning anordnad av externa anordnare fanns knappt 1 200 lärare.¹¹⁶ Antalet tjänstgörande lärare ökade med knappt 13 procent mellan läsåren 2015/16 och 2016/17, från 3 546 till 3 997 lärare.

Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 84 procent. Omräknat till heltidstjänster fanns det totalt motsvarande knappt 3 400 lärare i skolformen.

Av de knappt 3 900 tjänstgörande lärarna i utbildning i svenska för invandrare som undervisade i ämnen med legitimationskrav hade knappt 36 procent en lärarlegitimation med behörighet för skolformen. Omräknat till heltidstjänster var motsvarande siffra drygt 37 procent. Andelen tjänstgörande lärare med behörighet har minskat med 3 procentenheter jämfört med läsåret innan. Motsvarande minskning för heltidstjänster är också 3 procentenheter.

Andelen lärare med en pedagogisk högskoleexamen har minskat under samma tid med drygt 2 procentenheter. Knappt 71 procent av lärarna¹¹⁷ hade en pedagogisk högskoleexamen läsåret 2016/17. Liksom tidigare år var andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen lägre i utbildningar som upphandlats av kommunerna än i utbildningar i kommunernas egen regi, 65 jämfört med 73 procent. Skillnaderna mellan lärare som är anställda av kommunen och de externa anordnarnas lärare har däremot minskat över tid.

115. Exklusive korttidsanställda.

116. När utbildningsanordnarna summeras blir siffran högre än totalsiffran, eftersom samma person kan vara anställd av flera utbildningsanordnare.

117. Omräknat till heltidstjänster.

Tabell 11.3 Lärare i utbildning i svenska för invandrare 15 oktober 2007–2016.

År Pedagogisk högskoleexamen Utbildningsanordnare	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal elever per lärare (heltidstjänst)
	därav				därav		
	Totalt	Kvinnor	Män		Totalt	med tillsvidare- anställning	
2007/08 Samtliga lärare	2 367	1 964	403	79	1 876	1 244	22,2
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	70	71	64	.	70	80	.
2008/09 Samtliga lärare	2 521	2 106	415	80	2 008	1 382	23,3
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	70	72	62	.	70	78	.
2009/10 Samtliga lärare	2 617	2 178	439	79	2 062	1 455	24,4
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	72	73	65	.	72	78	.
2010/11 Samtliga lärare	2 771	2 293	478	79	2 198	1 545	24,4
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	71	73	61	.	72	79	.
2011/12 Samtliga lärare*	2 757	2 299	458	79	2 175	1 568	26,3
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	74	77	59	.	75	82	.
2012/13 Samtliga lärare*	2 775	2 310	465	79	2 196	1 641	25,4
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	75	78	60	.	76	83	.
2013/14 Samtliga lärare*	2 930	2 438	492	83	2 433	1 748	24,8
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	74	77	61	.	75	84	.
2014/15 Samtliga lärare*	3 008	2 526	482	85	2 550	1 747	24,8
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	75	77	63	.	76	87	.
2015/16 Samtliga lärare*	3 546	2 918	628	84	2 978	2 067	24,1
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	72	75	55	.	73	86	.
2016/17 Samtliga lärare*	3 997	3 239	758	84	3369	2330	22,2
Antal med pedagogisk högskoleexamen	2 783	2 375	408	85,5	2 379	1 956	.
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	69,6	73,3	53,8	.	70,6	83,9	.
<i>Per utbildningsanordnare</i>							
Kommun (samtliga lärare)	2 917	2 398	519	83	2 424	1 692	20,1
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	72,2	75,4	57,6	.	72,7	85,7	.
Annan (samtliga lärare)	1 165	910	255	81	944	638	27,8
Andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	63,0	68,0	45,1	.	65,3	79,1	.

* Summering på anordnare kan ge en högre siffra än totalsiffran, eftersom samma person kan vara anställd av flera anordnare.

Kostnader

Kostnaden för utbildning i svenska för invandrare var 3 070 miljoner kronor 2016.

Tabell 11.4 Total kostnad och kostnad per heltidsstuderande för utbildning i svenska för invandrare 2012–2016 (löpande priser).

År	Total kostnad (tkr)	Kostnad per heltidsstuderande (kr)
2012*	1 452 778	43 000
2013	2 083 843	38 400
2014	2 377 421	39 000
2015	2 639 394	37 500
2016	3 069 853	39 800

* För år 2012 redovisas endast kostnader för utbildningsanordnare i kommunal regi.

Resultat

Kursdeltagares resultat 2016

Av de knappt 199 000 kursdeltagare som studerade under 2016 slutförde 36 procent kursen, 22 procent avbröt kursen och 42 procent antas fortsätta kursen nästa år. Jämfört med kvinnor slutförde en lägre andel män kursen och en något högre andel män avbröt kursen.

Tabell 11.5 Kursdeltagare 2012–2016 som slutfört, avbrutit eller fortsätter utbildningen.

Kurs Kön	Antal kurs- deltagare	därav					
		Slutfört kurs		Avbrutit kurs		Fortsätter kurs	
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Samtliga 2012	141 869	53 562	38	33 310	23	54 997	39
Samtliga 2013	150 437	57 211	38	33 101	22	60 125	40
Samtliga 2014	163 906	60 259	37	36 230	22	67 417	41
Samtliga 2015	183 158	68 202	37	39 966	22	74 990	41
Samtliga 2016	198 752	72 131	36	44 046	22	82 575	42
<i>därav</i>							
Kvinnor	101 029	38 202	38	21 155	21	41 672	41
Män	97 723	33 929	35	22 891	23	40 903	42
Studieväg 1, kurs A	11 881	3 879	33	2 205	19	5 797	49
<i>därav</i>							
Kvinnor	6 657	2 188	33	1 217	18	3 252	49
Män	5 224	1 691	32	988	19	2 545	49
Studieväg 1, kurs B	11 729	2 846	24	2 604	22	6 279	54
<i>därav</i>							
Kvinnor	6 776	1 645	24	1 459	22	3 672	54
Män	4 953	1 201	24	1 145	23	2 607	53
Studieväg 2, kurs B	45 712	16 197	35	10 637	23	18 878	41
<i>därav</i>							
Kvinnor	20 713	7 839	38	4 419	21	8 455	41
Män	24 999	8 358	33	6 218	25	10 423	42
Studieväg 2, kurs C	38 667	12 602	33	8 462	22	17 603	46
<i>därav</i>							
Kvinnor	20 024	6 581	33	4 301	21	9 142	46
Män	18 643	6 021	32	4 161	22	8 461	45
Studieväg 3, kurs C	43 655	14 992	34	11 575	27	17 088	39
<i>därav</i>							
Kvinnor	21 316	7 948	37	5 250	25	8 118	38
Män	22 339	7 044	32	6 325	28	8 970	40
Studieväg 3, kurs D	47 108	21 615	46	8 563	18	16 930	36
<i>därav</i>							
Kvinnor	25 543	12 001	47	4 509	18	9 033	35
Män	21 565	9 614	45	4 054	19	7 897	37

Nybörjare 2014 och deras resultat till och med 2016

Eftersom eleverna börjar studierna på sin egen språkliga nivå och varje kurs kan vara den avslutande, kan studietiden i utbildning i svenska för invandrare vara väldigt individuell. För att bedöma resultaten i utbildningen följs därför en grupp elever under två år. Den senaste nybörjargruppen som kan följas i två år är nybörjarna 2014, som bestod av knappt 48 600 elever.

Bland nybörjarna 2014 hade 65 procent fått godkänt på någon kurs t.o.m. 2016. Det var 23 procent som hade gjort avbrott eller studieuppehåll, och 12 procent antogs fortsätta utbildningen efter 2016. Kvinnor fick i högre utsträckning än män godkänt på någon kurs. Män var mer benägna att avbryta utbildningen.

Tabell 11.6 Studieresultat t.o.m. 2016 för elever som påbörjat sin utbildning 2014, elever prioriterade^a efter högsta godkända studievägskurs.

Avslutat någon kurs Avbrott/studieuppehåll Fortsätter utbildningen	Nybörjare 2014, oavsett entré			därav entré på studieväg och kurs					
				Studieväg 1		Studieväg 2		Studieväg 3	
	Totalt**	Kvinnor	Män	Kurs A	Kurs B	Kurs B	Kurs C	Kurs C	Kurs D
Samtliga elever	48 575	23 550	25 025	5 462	1 551	19 690	1 735	18 431	1 706
Avslutat någon kurs med minst godkänt resultat (%) <i>därav</i>	65	68	61	66	60	67	67	62	67
Studieväg 1, kurs A	4	4	3	31					
Studieväg 1, kurs B	2	3	2	16	22				
Studieväg 2, kurs B	11	11	12	6	8	26			
Studieväg 2, kurs C	8	8	8	6	13	16	22		
Studieväg 3, kurs C	7	7	7	1	3	2	2	15	
Studieväg 3, kurs D	32	36	28	5	13	23	43	47	67
Avbrott/studieuppehåll (%)***	23	21	26	18	21	23	19	27	19
Fortsätter utbildningen (%)	12	11	12	16	19	11	14	11	14

* En elev i sfi kan ha fått godkänt resultat i flera kurser och i flera studievägar. Därför har eleverna prioriterats så att endast den högsta godkända studievägskursen redovisas. På detta sätt räknas eleverna endast en gång men prioriteringen får till följd att antalet elever som fått godkänt resultat i de lägre kurserna underskattas i tabellerna.

** Vissa av eleverna som påbörjade sina studier under 2012 hade tillfälliga personnummer och ingår därför inte i tabellen. Personer med tillfälliga personnummer kan inte på ett tillförlitligt sätt följas över tid.

*** I gruppen "Avbrott/studieuppehåll" ingår ett mindre antal elever som avslutat kurs men fått F i betyg.

Elevernas resultat och bakgrund

Ålder har viss betydelse för studieresultaten. Av eleverna som var 55 år eller äldre fick 48 procent godkänt på någon kurs, medan samma siffra för övriga åldersgrupper var mellan 63 och 69 procent.

Tidigare utbildning har ingen större betydelse för andelen som avslutar en kurs med godkänt resultat. Däremot är det stora skillnader i vilken kurs som är den högsta avslutade. Elever med hög utbildning har i mycket högre utsträckning C eller D som högsta betyg på avslutad kurs jämfört med elever med låg utbildning. Detta hänger samman med att elever med hög utbildning ofta inleder sina studier på studieväg 3, och därför har en kortare väg fram till godkänt på dessa kurser.

Tabell 11.7 Studieresultat t.o.m. 2016 för elever som påbörjat sin utbildning 2014 efter kön, ålder och utbildningsbakgrund.

Kön Ålder Utbildningsbakgrund Modersmål Födelseland Läs- och skrivinlärning Anordnare	Nybörjare 2014									
	Totalt*	Slutfört kurs	därav som högsta kurs						Avbrutit kurs	Fortsätter utbildning
			1A	1B	2B	2C	3C	3D		
Samtliga elever	48 575	65	4	2	11	8	7	32	23	12
<i>därav</i>										
Kvinnor	23 550	68	4	3	11	8	7	36	21	11
Män	25 025	61	3	2	12	8	7	28	26	12
<i>därav i åldern</i>										
-19 år	1 088	68	2	2	13	11	5	36	22	9
20-24 år	8 139	69	1	2	11	9	7	38	21	10
25-39 år	27 878	65	3	2	10	8	8	34	24	11
40-54 år	9 725	63	7	3	14	9	6	24	23	14
55 år-	1 745	48	10	3	14	5	3	12	34	18
<i>därav med utbildning</i>										
i 0-3 år	2 701	61	24	12	6	6	1	11	20	20
i 4-6 år	3 491	64	16	11	13	10	2	11	22	14
i 7-9 år	6 631	64	5	4	24	14	2	16	23	13
i 10-12 år	12 782	65	1	1	16	12	6	29	24	11
i 13 år eller mer	21 673	66	0	0	5	5	11	44	24	10
Uppgift om utbildning saknas	1 297	59	4	3	9	6	4	33	22	19

* Vissa av eleverna som påbörjade sina studier under 2014 hade tillfälliga personnummer och ingår därför inte i tabellen.

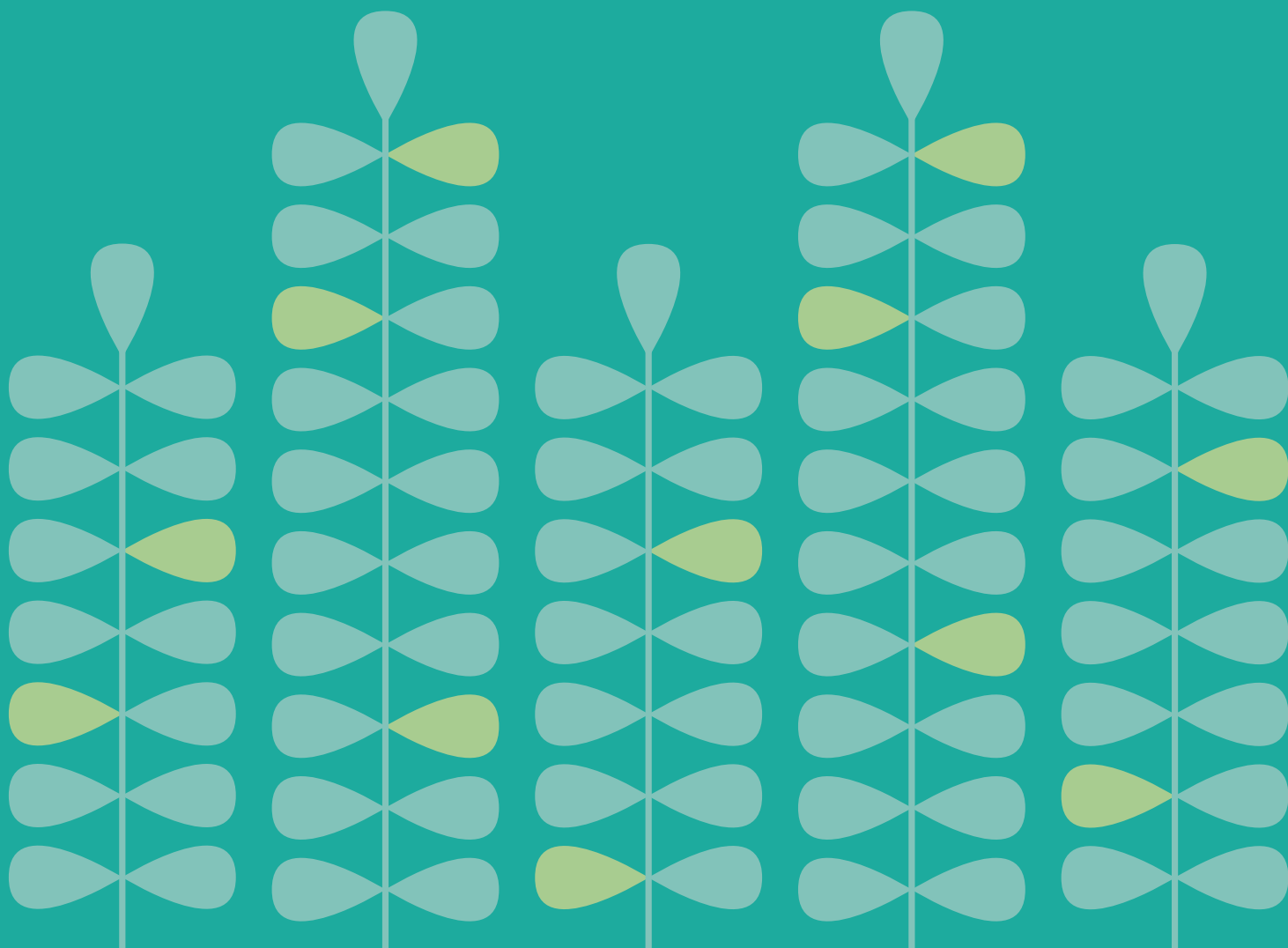
Tid i utbildningen

Riktvärdet för undervisningens omfattning i tid inom utbildning i svenska för invandrare är 525 timmar. Riktvärdet får överskridas eller underskridas beroende på hur mycket undervisning eleverna behöver för att uppnå de kunskapsmål som anges i kursplanen. De elever som påbörjade sin utbildning under 2014 och avslutade en kurs med godkänt resultat till och med 2016 deltog i genomsnitt i 486 undervisningstimmar. Männerna hade i genomsnitt något fler timmar än kvinnorna.

Den genomsnittliga tiden mellan elevens start- och slutdatum i utbildningen för elever som avslutade någon kurs med godkänt resultat var 58 veckor. Vid tolkning av tiden mellan start- och slutdatum för utbildningen är det viktigt att ha i minnet att tid för eventuella studieuppehåll ingår.

KAPITEL 12

Annand pedagogisk verksamhet

Annan pedagogisk verksamhet

Hösten 2016 fanns knappt 12 600 barn i pedagogisk omsorg. Det har skett en minskning under flera år och aldrig har det varit så få barn i pedagogisk omsorg som nu. Det finns stora regionala skillnader i tillgång till öppen förskola, omsorg på obekväma tider och öppen fritidsverksamhet. Öppen förskola och öppen fritidsverksamhet är vanligast i och kring storstäderna. Antalet kommuner med omsorg på obekvämtid och öppen förskola har ökat sedan hösten 2015. Majoriteten av kommunerna hade barn inskrivna i omsorg på obekväma tider.¹¹⁸

Annan pedagogisk verksamhet är en sammanfattande benämning för fyra verksamheter som vänder sig till barn längst till och med vårterminen det år de fyller 13 år: pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid när förskola eller fritidshem inte erbjuds.

Verksamheterna inom annan pedagogisk verksamhet styrs av kapitel 25 i skollagen. Enligt skollagen ska barngrupperna ha en lämplig sammansättning och storlek, och lokalerna ska vara ändamålsenliga. Det ska finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses och verksamheten ska utgå från varje barns behov.¹¹⁹

Pedagogisk omsorg

Istället för förskola eller fritidshem kan pedagogisk omsorg erbjudas barn som är lika gamla som de barn och elever som går i förskola och på fritidshem. Pedagogisk omsorg kan exempelvis vara verksamhet som bedrivs av en person i det egna hemmet eller verksamhet som bedrivs i en särskild lokal. Förskolans läroplan¹²⁰ är vägledande för pedagogisk omsorg.

Insamling av uppgifter på individnivå

Sedan hösten 2014 samlar Skolverket in uppgifter om barn och personal på individnivå istället för som tidigare på gruppnivå. Förändringarna bedöms ha flera positiva effekter för statistikens kvalitet och för uppgiftslämnarna. Statistiken som baseras på individuppgifter möjliggör även nya mått och nya typer av analyser.

Förändringarna orsakade även några problem i den första insamlingen. Bland annat blev det ett bortfall bland enskilda huvudmän. På grund av bortfallet saknas ett mindre antal barn och personal i fristående förskola i redovisningen.¹²¹ Detta och andra effekter som förändringarna har fört med sig är viktiga att tänka på när man gör jämförelser med tidigare år.

118. Uppgifter om barn och personal i pedagogisk omsorg och omsorg på obekvämtid samlas in på individnivå (läs mer under avsnittet Pedagogisk omsorg) från varje huvudman, medan uppgifter om öppen förskola och öppen fritidsverksamhet samlas in på gruppnivå från kommunerna.

119. 25 kap. 6–7 § skollagen (2010:800).

120. Läroplan för förskolan, Lpfö 98, reviderad 2016.

121. Av huvudmännen för pedagogisk omsorg har 95 procent lämnat in uppgifter för 2014, 98 procent för 2015 och nästan 99 procent för 2016.

Tabell 12.1 Barn inskrivna i pedagogisk omsorg 2016.

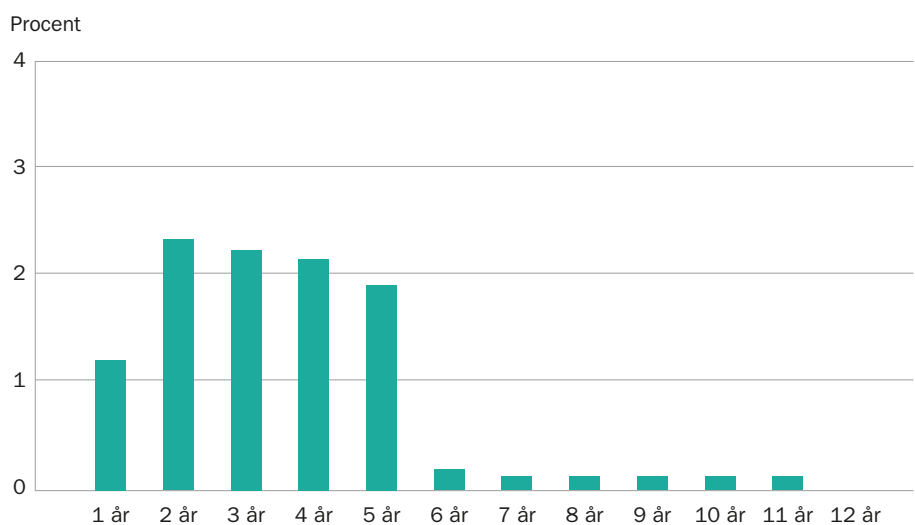
	Antal inskrivna barn			Andel (%) inskrivna barn		
	Totalt	därav		Totalt	därav	
		1-5 år	6-12 år		1-5 år	6-12 år
Verksamhet som huvudsakligen bedrivs i det egna hemmet	10 980	10 206	774	87,5	87,6	85,5
Verksamhet som bedrivs enbart i särskild lokal (dvs. ej i hemmet)	1 562	1 441	121	12,4	12,4	13,4
Andra varianter, t.ex. flerfamiljslösningar	10	0	10	0,1	0,0	1,1
Totalt	12 551	11 646	905	100	100	100

Barn och verksamhet

Antal barn i pedagogisk omsorg fortsätter att minska, och hösten 2016 fanns det ungefär 12 600 inskrivna barn. Minskningen kan förklaras av utbyggnaden av förskolan och fritidshemmen.¹²² De senaste tre årens minskning kan delvis också förklaras av bortfallet bland enskilda huvudmän.

Det finns flera olika former av pedagogisk omsorg. Den vanligaste varianten av pedagogisk omsorg hösten 2016 var verksamhet som huvudsakligen bedrivs i det egna hemmet. Där gick 87 procent av alla barn i pedagogisk omsorg. En annan variant är verksamheter som bedrivs enbart i särskild lokal (dvs. inte i hemmet). Där fanns 12 procent av barnen. I andra varianter, t.ex. olika flerfamiljslösningar, gick mindre än 0,1 procent av alla barn i pedagogisk omsorg.

Det är framförallt yngre barn som är inskrivna i pedagogisk omsorg. Av alla barn i pedagogisk omsorg var 93 procent mellan 1 och 5 år hösten 2016. Av landets alla 1-5-åringar var 2 procent inskrivna i pedagogisk omsorg. Det är ovanligt att äldre barn är inskrivna i pedagogisk omsorg. Bland 6-9-åringarna var andelen 0,1 procent och bland 9-12-åringarna var andelen ännu lägre. Totalt fanns det knappt 700 barn i åldern 6-9 år och drygt 200 barn som var 10 år eller äldre i pedagogisk omsorg.

Diagram 12.1 Andel (%) barn i befolkningen i olika åldrar inskrivna i pedagogisk omsorg 2016.

Andelen inskrivna barn i pedagogisk omsorg skiljer sig åt över landet. Hösten 2016 var verksamhet med pedagogisk omsorg vanligast i kommungruppen¹²³ turism- och besöksnäringkommuner, där i genomsnitt 3 procent av 1–5-åringarna var inskrivna i pedagogisk omsorg. Pedagogisk omsorg var minst vanlig i kommungruppen storstäder tätt följd av förortskommuner till större städer och större städer.

I hela riket fanns knappt 2 000 verksamheter med pedagogisk omsorg, och drygt en tredjedel drevs i enskild regi. Pedagogisk omsorg i enskild regi fanns i lika många kommuner hösten 2016 som året innan, 114 av landets 290 kommuner. I 179 av landets kommuner fanns pedagogisk omsorg i kommunal regi. Det är en minskning med 16 kommuner sedan hösten 2015.

Personalens utbildningsnivå

Hösten 2016 fanns knappt 2 600 anställda i pedagogisk omsorg. Av dem hade 5 procent pedagogisk högskoleexamen, 20 procent en gymnasial utbildning för arbete med barn och 5 procent viss pedagogisk utbildning, till exempel en pedagogisk högskoleutbildning utan examen eller en gymnasial utbildning utan slutbetyg. Det var alltså 70 procent av personalen som inte hade någon utbildning för arbete med barn.

Fram till 2014 fanns det en skillnad i personalens utbildning mellan kommunal och enskild pedagogisk omsorg, där personal i enskild verksamhet i större utsträckning hade en pedagogisk högskoleexamen. Hösten 2015 var skillnaden utjämnad, men hösten 2016 fanns det återigen en skillnad mellan kommunal och enskild verksamhet. Drygt 7 procent av personalen i enskild verksamhet hade en pedagogisk högskoleexamen, jämfört med knappt 4 procent i de kommunala verksamheterna.

Det fanns ungefär 80 män anställda inom pedagogisk omsorg 2016, vilket motsvarade 3 procent av alla anställda. Det är vanligare med manlig personal i enskilda verksamheter. I enskilda verksamheter var ungefär 6 procent av de anställda män, medan motsvarande andel i kommunala verksamheter var mindre än 1 procent.

Personaltäthet och gruppstorlek

Personal i pedagogisk omsorg har ofta ensamt ansvar för en barngrupp. För pedagogisk omsorg blir därför ofta antalet barn i gruppen ett mått både på gruppstorlek och på personaltäthet (mätt som antalet barn per personal). I genomsnitt gick det 4,9 barn per personal i pedagogisk omsorg hösten 2016. Personaltätheten var något högre i kommunala verksamheter (4,8 barn per personal) än i enskilda verksamheter (5 barn per personal).

Nästan hälften av verksamheterna hade barngrupper med 5–6 barn och knappt var tredje hade barngrupper med 1–4 barn. Det var 23 procent av alla verksamheter som hade barngrupper med fler än 7 barn.

123. Kommungruppsindelningen är gjord av Sveriges Kommuner och Landsting. För mer information se www.skl.se.

Kostnader

I takt med att allt färre barn är inskrivna i pedagogisk omsorg fortsätter den totala kostnaden att minska. År 2016 var den totala kostnaden 1,5 miljarder kronor. Kostnaden per inskrivet barn var 113 600 kronor. Jämfört med 2015 har totalkostnaden minskat med drygt 100 miljoner kronor.

Omsorg på obekvämtid

Enligt skollagen kan omsorg på obekvämtid erbjudas i form av förskola, fritidshem eller omsorg under tid när förskola eller fritidshem inte erbjuds.¹²⁴ Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under den tid när förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt. Med obekväma tider menas helger eller vardagar mellan kl. 19.00 och 6.00. Uppgifterna bygger från och med 2014 på individdata.¹²⁵ Hösten 2016 fanns totalt 5 600 barn inskrivna på obekväma tider.

Det är vanligast att barn som är inskrivna på obekväma tider är i förskoleåldern. Närmare 3 100 barn var 1–5 år och knappt 2 600 barn var 6–12 år. Hösten 2015 var skillnaden mellan de två åldersgrupperna större.

En enkätstudie som Skolverket genomförde 2012 visade att föräldrarnas behov av omsorg under obekvämtid var störst på vardagskvällar. Att behöva omsorg nattetid var inte lika vanligt. Studien visade även att behovet skiljde sig åt mellan olika föräldragrupper. Behovet var störst bland ensamstående föräldrar och bland föräldrar som båda är födda utomlands.¹²⁶

De flesta barn som var inskrivna på obekväma tider fanns i verksamheter som drivs i kommunal regi. Bara 18 procent av barnen gick i enskilt drivna verksamheter. Antalet kommuner med verksamhet på obekväma tider har ökat med drygt 60 procent under den senaste tioårsperioden. Hösten 2016 var det 208 kommuner som hade barn inskrivna i omsorg på obekväma tider.

Öppen förskola

Öppen förskola ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de vuxna som följer med barnet, samtidigt som de vuxna får möjlighet till social gemenskap.

Öppen förskola byggdes ut under 1980-talet och som mest fanns 1 644 verksamheter 1991. Fram till och med 2004 minskade antalet öppna förskolor i princip varje år. Minskningarna kan inte helt förklaras av att målgruppen för öppen förskola minskade när förskolan byggdes ut. En stor del av de öppna förskolorna har lagts ner på grund av besparingsskäl.¹²⁷ Mellan 1994 och 2004 försvann nästan 900 verksamheter. Sedan 2004 har antalet öppna förskolor legat relativt stabilt med 400–500 verksamheter.

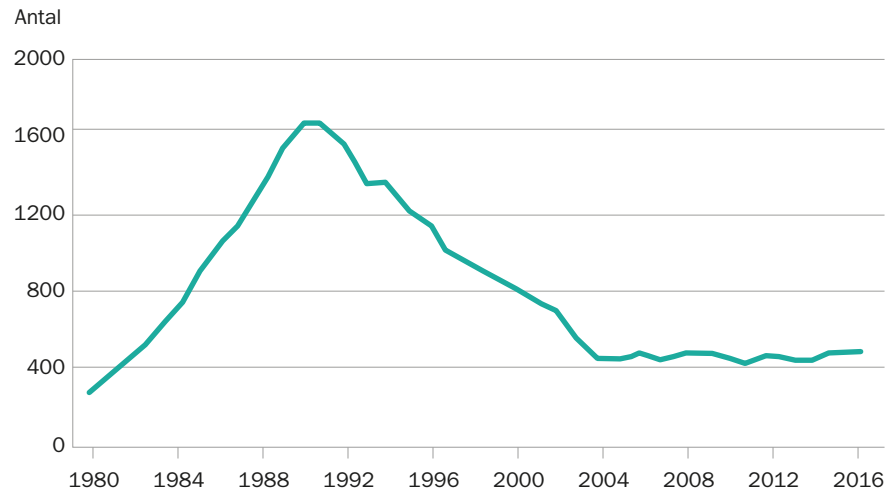
124. 8 kap. 3 §, 14 kap. 8 §, 25 kap. 5 § skollagen (2010:800).

125. Läs mer under avsnittet Pedagogisk omsorg.

126. Skolverket (2013). *Föräldrars val och inställning till förskola och fritidshem. Resultat från föräldraundersökningen 2012*. Rapport 392.

127. Skolverket (2006). *Öppen förskolas utveckling. En studie av perioden 1980–2005*.

Diagram 12.2 Antal öppna förskolor 31 december 1980–1997 och 15 oktober 1998–2016.

Barn och verksamhet

Hösten 2016 fanns det 494 verksamheter, vilket är det högsta antalet sedan 2003. 10 procent av verksamheterna drevs i enskild regi. Eftersom barnen inte är inskrivna, saknas det uppgifter om hur många barn som tas emot i de öppna förskolorna.

De regionala skillnaderna är stora. Drygt en fjärdedel (75 kommuner) saknade helt öppen förskola hösten 2016. Sedan året innan har öppna förskolor tillkommit i 12 kommuner. Det är vanligt att det finns öppna förskolor i storstadsområdena och större städer. 60 procent av alla öppna förskolor fanns i dessa områden hösten 2016.

Av alla öppna förskolor hade 36 procent öppet 21 timmar i veckan eller mer. 30 procent hade öppet 16–20 timmar i veckan och 34 procent hade öppet högst 15 timmar i veckan.

Öppettider per vecka skiljer sig åt mellan enskilda och kommunala verksamheter. Kommunala öppna förskolor hade i genomsnitt längre öppettider än enskilda. 29 procent av de enskilda verksamheterna hade öppet 21 timmar eller mer per vecka jämfört med 37 procent av de kommunala verksamheterna. Nästan hälften av de enskilda verksamheterna hade öppet 15 timmar i veckan eller mindre.

Hösten 2016 ingick drygt fyra av tio öppna förskolor, 216 stycken, i en familjecentral. År 2006 samlade Skolverket in uppgifter om familjecentraler för första gången. Då ingick 167 öppna förskolor i en familjecentral. Med familjecentral menas vanligen en verksamhet där öppen förskola, mödra- och barnhälsovård samt förebyggande individ- och familjeomsorg (socialtjänst) är samordnade och samlokaliserade. Även andra verksamheter kan ingå, som familjerådgivning, tandhälsa och kulturorganisationer. Familjecentraler syftar till att erbjuda ett lättillgängligt stöd till blivande föräldrar samt till småbarnsföräldrar och deras barn.

Personal

Totalt fanns det 766 anställda i den öppna förskolan 2016. Omräknat till heltidstjänster fanns det 617 årsarbetare. Bara 1 procent av årsarbetarna var män.

Nästan all personal i den öppna förskolan hade utbildning för arbete med barn, 98 procent av årsarbetarna. Andelen med förskolläraryrket var knappt 70 procent, 14 procent hade barnskötarutbildning, knappt 12 procent hade en annan utbildning för arbete med barn och knappt 3 procent hade fritidspedagogutbildning. Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning har legat kring 80 procent under den senaste tioårsperioden, men har till hösten 2016 sjunkit till ungefär 72 procent. Istället har andelarna med barnskötarutbildning och annan utbildning för arbete med barn ökat något.

I verksamheter i enskild regi har personalen inte lika hög utbildningsnivå som i kommunal regi. I kommunala verksamheter hade 74 procent av årsarbetarna en pedagogisk högskoleutbildning och i enskilda verksamheter var andelen 48 procent.

Kostnader

År 2016 uppgick kostnaderna för öppen förskola till 396 miljoner kronor.

Öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar

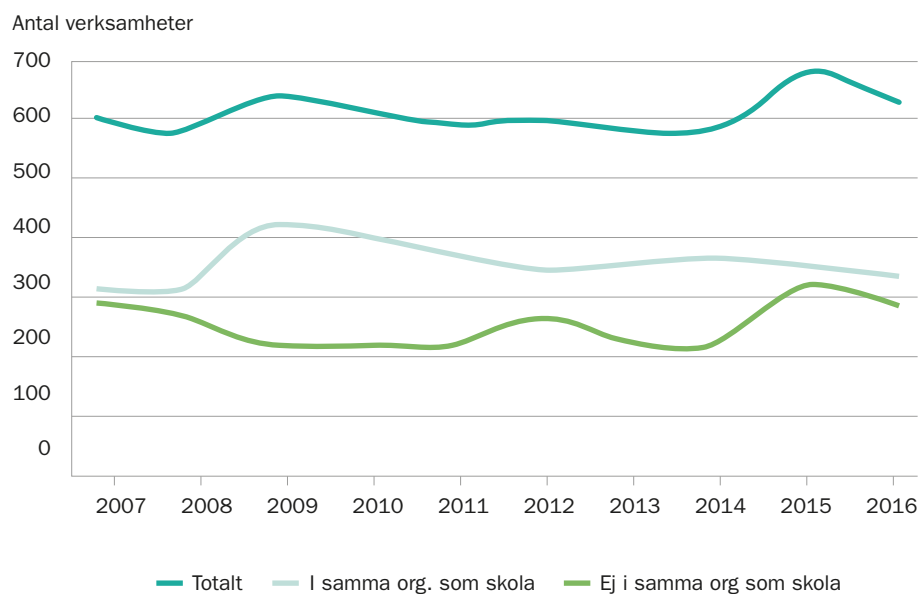
Öppen fritidsverksamhet vänder sig till barn som inte behöver den omsorg och tillsyn som ges i fritidshem eller pedagogisk omsorg. Verksamheten kan erbjudas barn från 10 års ålder till och med vårterminen det år de fyller 13 år. Barnen är inte inskrivna. Familjerna avgör själva när och hur ofta barnen ska delta.

Den öppna fritidsverksamheten är ofta samordnad med skola och fritidshem eller kommunens övriga fritidsverksamhet för barn och ungdom. Den kan även anordnas i samarbete med föreningslivet.

Barn och verksamhet

Hösten 2016 fanns det 628 verksamheter med öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar, varav 18 procent i enskild regi. Det är en minskning med 48 verksamheter sedan 2015. En stor del av den öppna fritidsverksamheten lades ner under 1990-talet. Under den senaste tioårsperioden har antalet öppna fritidsverksamheter legat relativt konstant runt 600. Antalet verksamheter var som lägst år 2005, när de var 562 stycken.

Diagram 12.3 Antal öppna fritidsverksamheter 2007–2016.

I kommunerna ligger ansvaret för öppen fritidsverksamhet vanligen under barn- och utbildningsnämnden eller kultur- och fritidsnämnden. I den kartläggning som Skolverket gjorde 2009 svarade två tredjedelar av de kommuner som erbjuder öppen fritidsverksamhet att ansvaret låg under barn- och utbildningsnämnden (eller motsvarande).¹²⁸ År 2016 fanns 54 procent av alla enheter med öppen fritidsverksamhet i samma organisation som en grundskola eller grundsärskola. Hösten 2016 hade, liksom året innan, bara 68 kommuner öppen fritidsverksamhet. I nästan åtta av tio kommuner saknades alltså öppen fritidsverksamhet helt. Däremot har alla kommuner 10–12-åringar inskrivna på fritidshem.

Det var vanligast med öppen fritidsverksamhet i och kring storstäderna. Nästan nio av tio verksamheter låg i kommungrupperna storstäder, förortskommuner till storstäder och större städer. Skolverkets föräldraenkät 2012 visade att efterfrågan på öppen fritidsverksamhet var betydligt större än tillgången.¹²⁹

Nästan fyra av fem verksamheter hade öppet minst 16 timmar per vecka. Öppethållande per vecka var något högre bland de enskilt drivna än bland de kommunala verksamheterna, 83 respektive 77 procent hade öppet 16 timmar eller mer per vecka.

Personal

Totalt fanns det nästan 1 200 anställda i öppen fritidsverksamhet hösten 2016. Omräknat till heltidstjänster var det 717 årsarbetare. Av dessa var ungefär hälften män. Av alla årsarbetare i öppen fritidsverksamhet hade knappt 13 procent pedagogisk högskoleexamen (förskolläraryrket, fritidspedagog- eller lärarexamen). Den vanligaste utbildningen var fritidsledarutbildning, som 13 procent hade.

128. Skolverket (2010). *Kartläggning av skolbarnsomsorg för 10–12-åringar 2009*. Rapport 342.

129. Skolverket (2013). *Föräldrars val och inställning till förskola och fritidshem. Resultat från föräldraundersökningen 2012*. Rapport 392.

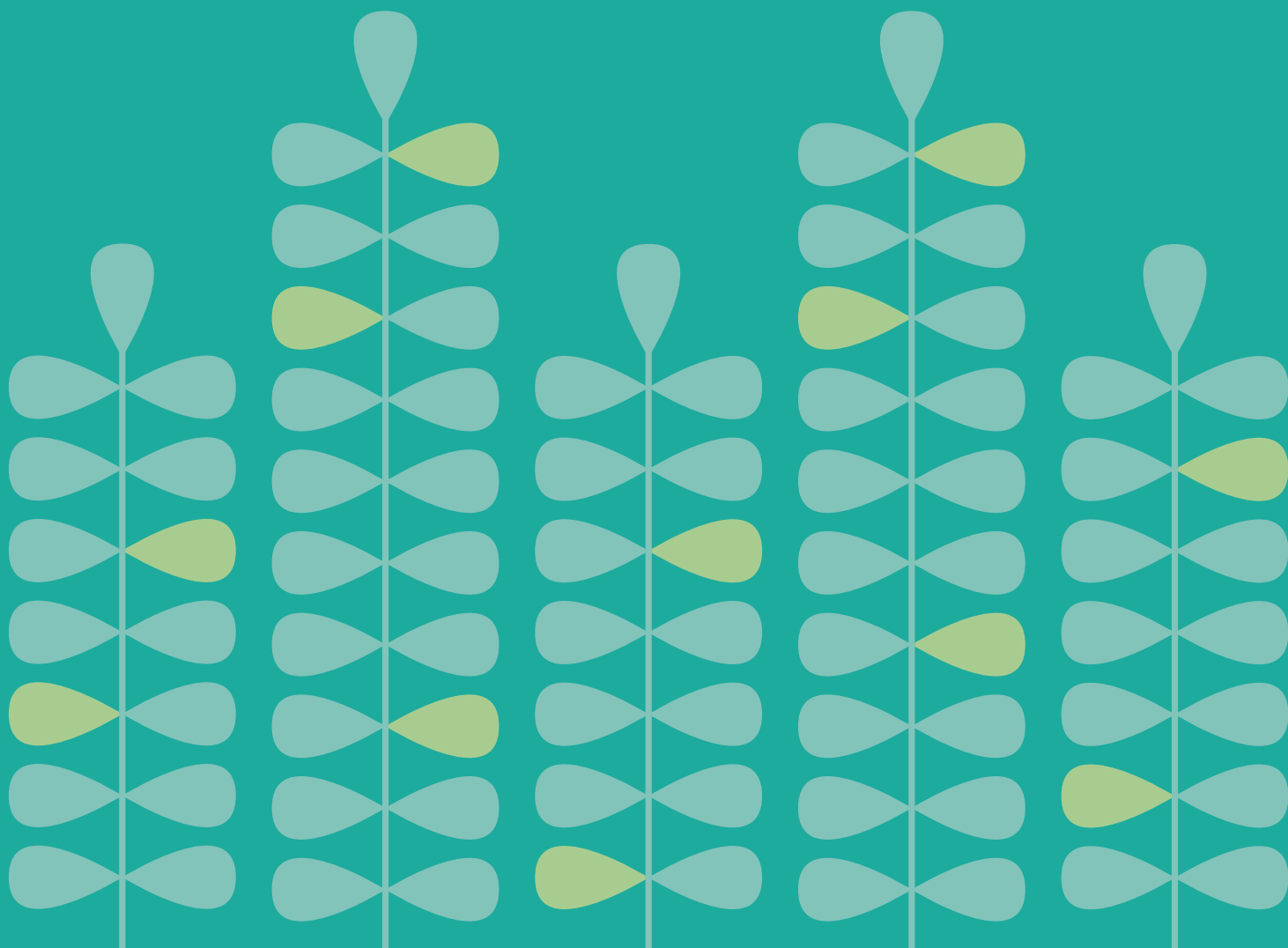
En stor andel, 60 procent, hade varken förskollärarexamen, fritidspedagogexamen, lärarexamen, fritidsledarutbildning, annan utbildning inom pedagogik eller annan utbildning inom social omsorg.

Kostnader

År 2016 var kostnaden för öppen fritidsverksamhet riktad till 10–12-åringar 293 miljoner kronor.

KAPITEL 13

Svensk utbildning i utlandet

Svensk utbildning i utlandet

Läsåret 2016/17 studerade drygt 1 500 elever vid en svensk utlandsskola. Reguljär undervisning bedrevs vid 18 skolor i elva länder, varav de flesta skolorna låg i Europa.

Andelen behöriga elever, dvs. elever som uppfyller villkoren för statsbidrag, är oförändrat. Läsåret 2016/17 var knappt hälften av grundskoleeleverna vid de svenska utlandsskolorna behöriga. Motsvarande uppgift för gymnasieeleverna var drygt 8 procent.

Det genomsnittliga meritvärdet för elever som fick slutbetyg från grundskolan och den genomsnittliga betygspoängen för elever som fick slutbetyg från gymnasieskolan vid de svenska utlandsskolorna var fortsatt högre än vid grund- och gymnasieskolor i Sverige.

Syftet med svensk utbildning i utlandet och det grundläggande skälet till varför staten har beslutat att stödja utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar är att underlätta för svenska medborgare med barn och ungdomar i skolåldern att arbeta utomlands med uppdrag som anses ligga i det svenska samhällets intressen. Att det finns tillgång till undervisning som motsvarar den svenska skolan är därför viktigt.

Svensk statsunderstödd utbildning finns för närvarande i följande former:

- svensk utlandsskola, utbildning som motsvarar förskoleklass, grundskola och gymnasieskola
- distansundervisning för årskurs 7–9 och gymnasieutbildning
- kompletterande svensk undervisning
- undervisning vid så kallad svensk sektion i utländsk skola eller internationell skola, en ökad form av kompletterande svensk undervisning
- Europaskolor.

Behöriga till utbildningen vid svensk utlandsskola och därmed statsbidragsberättigade är elever som uppfyller de krav som anges i förordningen om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar.¹³⁰ Exempel på krav är att minst en vårdnadshavare ska tjänstgöra vid en svensk eller en internationell organisation, vid ett svenskt företag eller vara sysselsatt med kulturell verksamhet med koppling till Sverige eller studier utomlands godkända av CSN. Barn som inte är behöriga tas emot i mån av plats, men skolan får inte statsbidrag för dessa.

Behöriga och statsbidragsberättigade är också norska grundskoleelever. Samarbetsavtal finns upprättade mellan dels Sverige och Norge, dels Sverige och Finland, där länderna har enats om att ta emot varandras elever i sina respektive utlandsskolor. Avtalet mellan Sverige och Norge omfattar förskoleklass och grundskola, medan avtalet mellan Sverige och Finland omfattar enbart grundskola.

Behörighetskraven för elever som vill delta i distansundervisning är samma som för den vid de svenska utlandsskolorna. Kravet för att vara behörig till

130. Svensk författningssamling 1994:519 senast ändrad 2015:177.

kompletterande svensk undervisning är att minst en vårdnadshavare är svensk medborgare samt att det svenska språket är ett levande språk i hemmet. Den undervisningen följer en egen fastställd kursplan.

Svenska utlandsskolor

De svenska utlandsskolorna kan delas in i tre grupper: skolor som kommit till på initiativ av ett eller flera företag och som huvudsakligen anordnar undervisning för barn till företagets tjänstemän, missionsskolor och den stora gruppen övriga skolor. Huvudman är oftast en svensk skolförening på orten.

Svenska utlandsskolor återfanns läsåret 2016/17 i elva länder. Majoriteten av skolorna, 15 av totalt 18, låg i Europa. Övriga skolor låg i Afrika (2) och Asien(1).¹³¹

Samtliga 18 utlandsskolor bedrev grundskoleundervisning. 6 skolor erbjöd även gymnasieundervisning och 16 skolor erbjöd undervisning i förskoleklass.

Figur 13.1 Svenska utlandsskolor läsåret 2016/17.

131. Svenska utlandsskolan i Peking upphörde 30 juni 2015.

Tabell 13.1 Utbildning vid svenska utlandsskolor, 15 oktober 2006–2016.

	Antal länder	Antal skol-enheter	Antal elever i						
			Förskoleklass	Grundskolan*		Gymnasieskolan		Handledning vid distans-undervisning	Kompletterande svensk undervisning***
			Totalt	Totalt	därav behöriga**	Totalt	därav behöriga		
2006/07	18	25	89	792	613	375	87	34	305
2007/08	17	24	117	842	534	426	59	45	297
2008/09	17	24	128	876	574	423	57	33	312
2009/10	16	23	161	834	509	418	56	24	326
2010/11	13	20	110	813	486	478	52	6	292
2011/12	12	19	117	826	498	493	66	3	264
2012/13	12	19	73	810	513	508	67	5	249
2013/14	12	19	95	735	410	448	56	5	228
2014/15	12	19	79	764	385	429	40	13	202
2015/16	11	18	108	853	397	488	40	14	251
2016/17	11	18	98	866	408	536	45	42	263

* Både behöriga och obehöriga elever som deltar i reguljär grundskoleutbildning i utlandet.

** Elever från Sverige som uppfyller kraven för behörighet samt elever från Norge som enligt samarbetsavtal ska erbjudas undervisning.

*** Uppgifterna avser enbart kompletterande svensk undervisning som bedrivs i svenska utlandsskolor.

Läsåret 2000/01 utökades verksamheten vid svenska utlandsskolor med förskoleklass. Läsåret 2016/17 gick 98 elever i förskoleklass vid en svenska utlandsskola.

Samma läsår var antalet grundskoleelever vid svenska utlandsskolor 866, vilket är en ökning med 13 elever jämfört med läsåret innan.

Vid 16 svenska utlandsskolor deltog elever från andra länder än Sverige i undervisning på grundskolenivå. Drygt 14 procent av eleverna, 124 elever, kom från ett annat land. De flesta elever kom från Finland eller Norge, 62 respektive 31 elever. Av de 536 elever som deltog i gymnasieutbildning uppfyllde 44 svenska elever kraven för behörighet, och var därmed statsbidragsberättigade. Det motsvarar knappt 8 procent av eleverna. Sedan läsåret 2006/07 har andelen statsbidragsberättigade elever på gymnasienivå minskat med drygt 15 procentenheter. Av de gymnasieelever som inte var statsbidragsberättigade var knappt 89 procent, 435 elever, svenska.

Tabell 13.2 Antal elever i reguljär utbildning vid svenska utlandsskolor läsår 2007/08–2016/17.

Läsår Nivå	Antal elever i				
	Europa	Asien	Afrika	Sydamerika	Samtliga
2007/08	1 184	90	88	23	1 385
2008/09	1 205	93	117	12	1 427
2009/10	1 215	59	125	14	1 413
2010/11	1 218	62	107	14	1 401
2011/12	1 245	61	130	0	1 436
2012/13	1 213	69	109	0	1 391
2013/14	1 138	76	64	0	1 278
2014/15	1 089	46	137	0	1 272
2015/16	1 277	20	152	0	1 449
2016/17	1 292	29	179	0	1 500
<i>därav med undervisning i</i>					
förskoleklass	83	6	9	0	98
flickor	45	4	5	0	54
pojkar	38	2	4	0	44
Grundskolan	771	23	72	0	866
flickor	364	7	47	0	418
pojkar	407	16	25	0	448
åk 1–6	629	23	50	0	702
åk 7–9	142	0	22	0	164
Gymnasieskolan	438	0	98	0	536
kvinnor	297	0	72	0	369
män	141	0	26	0	167
<i>med inriktning mot</i>					
Naturvetenskapsprogrammet	125	0	38	0	163
Samhällsvetenskapsprogrammet	164	0	35	0	199
Ekonomiprogrammet	109	0	25	0	134
Övrig inriktning*	40	0	0	0	40

* Elever som går på ekonomiprogrammet, humanistiska programmet, IB (International Baccalaureate) samt elever som läser enligt norsk alternativt finsk läroplan eller övrigt.

Gymnasieutbildningen vid svenska utlandsskolor bestod läsåret 2016/17 enbart av högskoleförberedande program. Samhällsvetenskapsprogrammet var det största programmet med 37 procent av eleverna, följt av naturvetenskapsprogrammet med 30 procent av eleverna samt ekonomiprogrammet med 25 procent av eleverna. Återstående 7 procent av eleverna läste övrig inriktning.

Distansundervisning

Utöver den reguljära grund- och gymnasieutbildningen erbjuds också utlands-svenska barn och ungdomar distansundervisning. Utbildningsformen är avsedd för ungdomar som skulle ha varit elever i någon av grundskolans årskurser 7–9 eller på gymnasieskolan, men bor på en ort som inte erbjuder någon sådan svensk undervisning. Eleven kan läsa hela årskurser eller enstaka ämnen.

En elev som är behörig till distansundervisning har rätt till studiematerial utan kostnad och handledning om det finns en svensk utlandsskola på orten. Totalt 42 elever deltog läsåret 2016/17 i distansundervisning med handledning (hel kurs), fördelade på 5 svenska utlandsskolor.

I den övriga distansundervisningen, dvs. elever som läser full kurs utan handledning, deltog totalt 95 elever fördelade på grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Kompletterande svensk undervisning

Kompletterande svensk undervisning är avsedd för barn och ungdomar som deltar i utländsk utbildning och som vill upprätthålla och utveckla sina kunskaper i svenska och om Sverige. Den omfattar normalt några timmar i veckan och följer den kursplan som Skolverket utarbetat. Kompletterande svensk undervisning finns vid flera svenska utlandsskolor men kan också erbjudas av en annan huvudman, vanligtvis en svensk skolförening.

Läsåret 2016/17 deltog totalt drygt 4 100 elever (inklusive elever i utländsk skola, se nedan) i kompletterande svensk undervisning. Av dem undervisades 263 elever vid 12 av de 18 svenska utlandsskolorna. Utlandsskolan i Berlin hade flest elever, 47 elever. Majoriteten av eleverna som deltog i kompletterande svensk undervisning undervisades alltså genom andra huvudmän än de svenska utlandsskolorna.

Utländsk skola

Fem utländska skolor har idag svenska sektioner: Lycée International St Germain-en-Laye utanför Paris, The American School of Warsaw i Warszawa, United Nations International School of Hanoi, Dubai International Academy i Förenade Arabemiraten samt QSI International School of Pépa i Ungern. Detta innebär att skolföreningarna på respektive ort har fått möjlighet att ge utökad svenskundervisning till elever på en internationell eller nationell skola. Lycée International i Saint Germain-en-Laye är en statlig fransk grund- och gymnasieskola som har en svensk sektion. Läsåret 2016/17 hade de 152 elever i förskoleklass, grundskola och gymnasiet elever. Skolan får statsbidrag för att bedriva undervisning i svenska och om Sverige. Svenskundervisningen vid American School of Warsaw hade samma läsår 18 elever och den svenska skolföreningen i Hanoi 11 elever. Antalet elever vid de svenska sektionerna på Dubai International Academy och QSI International School of Pépa i Ungern var 34 respektive 4 elever.

Europaskolor

Barn och ungdomar till vårdnadshavare med anställning vid de olika EU-institutionerna erbjuds skolundervisning inom systemet med Europaskolor. Systemet omfattar 14 skolor i sju länder.¹³² Dessa fanns i Bryssel och Mol i Belgien, Culham i England, Varese i Italien, Luxemburg, Bergen i Nederländerna, Alicante i Spanien samt i Frankfurt, Karlsruhe och München i Tyskland. Läsåret 2016/17 gick nästan 27 500 barn/elever från medlemsländerna i Europaskolor.

Europaskolan i Bryssel II och Luxemburg I har svenska sektioner (avdelningar). Läsåret 2016/17 gick 279 respektive 174 elever i de svenska sektionerna i dessa skolor. Undervisningen sker i huvudsak på svenska efter en egen läroplan. Svenska staten anställer lärarna och utför regelbundna inspektioner. Elever på alla Europaskolor har tillgång till modersmålsundervisning i svenska – även vid de skolor som saknar svensk sektion.¹³³

Skolgången börjar på förskolan då barnen är 4–5 år och fortsätter sedan på primärstadiet (årskurs 1–5) och därefter på sekundärstadiet (årskurs 1–7). Sekundärstadiet motsvarar årskurs 6–9 i grundskolan och 1–3 i gymnasieskolan i Sverige. Studierna på sekundärstadiet leder till Baccalauréat Européen, som är en europeisk studentexamen, som ger behörighet till EU-ländernas universitet och högskolor. Läsåret 2016/17 tog 37 elever från de svenska sektionerna denna examen. Europaskolornas verksamhet redovisas här bara på detta sätt. Elevdata m.m. ingår alltså inte i tabellerna 13.1–13.6.

Resultat i grundskolan

Läsåret 2015/16 fick 27 elever vid svenska utlandsskolor slutbetyg från grundskolan. Alla elever uppnådde målen i alla ämnen. Det genomsnittliga meritvärdet för samtliga elever var 280.¹³⁴ Pojkarnas meritvärde var 273 och flickornas var 289.

132. Europaskolan i Culham upphörde 31 augusti 2017.

133. www.eursc.eu/Documents/2016-10-D-2-en-2.pdf.

134. Genomsnittligt meritvärde med 17 ämnen.

Tabell 13.3 Slutbetyg i årskurs 9 för elever vid svenska utlandsskolor läsåren 2006/07–2015/16.

Grundskolan	Elever som avslutat åk 9		Genomsnittligt meritvärde*	Andel (%) elever som är behöriga till gymnasieskolan**	Elever som ej nått målen av de som fått eller skulle ha fått mål- och kunskapsrelaterade slutbetyg	
	Totalt antal	därav med slutbetyg			Totalt Antal	Andel (%)
2006/07	43	43	259	93	8	19
2007/08	45	45	267	98	3	7
2008/09	46	46	267	100	4	9
2009/10	34	34	265	94	6	18
2010/11	42	42	262	93	9	21
2011/12	37	37	260	95	8	22
2012/13	20	20	254	100	7	35
2013/14	46	46	250	87	7	15
2014/15	46	46	262	94	5	11
2015/16	27	27	280	100	0	0
<i>därav</i>						
flickor	12	12	289
pojkar	15	15	273

* F.r.o.m. läsåret 2014/15 baseras genomsnittligt meritvärde på 17 ämnen.

** Från och med läsåret 2010/11 är det behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram som avses.

Resultat i gymnasieskolan

Totalt 63 elever avslutade sina studier och fick avgångsbetyg från de utlandsskolor som bedrev gymnasieutbildning läsåret 2015/16. Av de 63 eleverna slutförde 27 elever samhällsvetenskapsprogrammet, 12 naturvetenskapsprogrammet och 24 ekonomiprogrammet.

Lsåret 2015/16 var den genomsnittliga betygspoängen för de elever som slutförde gymnasieskolan vid utlandsskolorna 15,6.

Tabell 13.4 Elever med slutbetyg från gymnasieskolans program läsåren 2006/07–2015/16.

Studieväg Kön Gymnasieskolan totalt	Antal elever som fått slutbetyg	Genomsnittlig betygspoäng	Antal elever med grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier	Antal elever med	
				reducerat program	utökat program
2006/07	72	15,6	70	9	29
2007/08	67	15,7	63	5	25
2008/09	36	15,7	34	3	11
2009/10	57	15,9	50	2	31
2010/11	56	16,8	54	1	24
2011/12	64	17,0	64	0	37
2012/13	80	16,2	77	0	46
2013/14	80	16,0	80	0	39
2014/15	72	15,3	..	0	35
2015/16	63	15,6	60	0	22
<i>därav</i>					
Kvinnor	48	15,9	..	0	15
Män	15	14,4	..	0	7
Högskoleförberedande program	63	15,6	..	0	22
<i>därav</i>					
Ekonomi (EK)	24	15,3	..	0	7
Humanistiska (HU)
Naturvetenskap (NA)	12	16,8	..	0	7
Samhäll (SA)	27	15,3	..	0	8

Lärare

Hösten 2016 tjänstgjorde 252 lärare vid de svenska utlandsskolorna. Majoriteten av lärarna, 73 procent, var kvinnor. Andelen lärare med pedagogisk utbildning var 91 procent, vilket är samma jämfört med läsåret innan.

Tabell 13.5 Lärare vid svenska utlandsskolor läsåren 2007/08–2016/17.

Läsår	Antal tjänstgörande lärare		
	Kvinnor	Män	Totalt
Pedagogisk utbildning*			
2007/08 Lärare totalt	215	77	292
Andel (%) med pedagogisk utbildning	82	86	83
2008/09 Lärare totalt	207	70	277
Andel (%) med pedagogisk utbildning	85	91	86
2009/2010 Lärare totalt	204	79	283
Andel (%) med pedagogisk utbildning	85	85	85
2010/2011 Lärare totalt	199	63	262
Andel (%) med pedagogisk utbildning	83	89	84
2011/2012 Lärare totalt	202	62	264
Andel (%) med pedagogisk utbildning	85	85	85
2012/2013 Lärare totalt	193	66	259
Andel (%) med pedagogisk utbildning	86	89	87
2013/2014 Lärare totalt	185	67	252
Andel (%) med pedagogisk utbildning	83	90	85
2014/2015 Lärare totalt	176	62	238
Andel (%) med pedagogisk utbildning	90	90	86
2015/2016 Lärare totalt	173	65	238
Andel (%) med pedagogisk utbildning	91	91	91
2016/2017 Lärare totalt	183	69	252
<i>därav</i>			
Antal med pedagogisk utbildning	168	61	229
Andel (%) med pedagogisk utbildning	92	88	91

* Svensk eller utländsk lärarutbildning.

Kostnader

Lsåret 2016/17 var den totala kostnaden för de svenska utlandsskolorna nästan 153 miljoner kronor. En betydande del av skolornas kostnader finansierades liksom tidigare med statsbidrag. År 2017 var dessa statsbidrag drygt 70,5 miljoner kronor och inkluderar statsbidrag för elever i utlandsskolor, elever med distansundervisning, elever med kompletterande svensk undervisning och lokalkostnadsbidrag.¹³⁵

135. Uppgiften hämtad från Skolverkets årsredovisning 2017.

Tabell 13.6 Kostnader för svenska utlandsskolor fördelade på verksamhet 2010/11–2015/16 (löpande priser).

Kostnader	Samtliga skolor Kostnad totalt Kronor	Kostnad per elev* (kr) i genomsnitt för				
		Grundskolan		Gymnasie- skolan	Handledning vid distansundervisning	Kompletterande svensk undervisning
		åk F–6**	åk 7–9			
2009/10	150 905 778	102 400	134 000	102 700	30 500	4 800
2010/11	156 700 065	116 500	126 500	97 900	10 000	3 800
2011/12	145 119 689	104 600	125 400	87 800	.	4 200
2012/13	136 915 029	106 900	131 500	81 700	51 300	3 700
2013/14	132 496 504	114 600	127 700	79 700	.	4 600
2014/15	156 451 854	133 300	102 500	75 000	11 900	6 400
2015/16	152 964 104	106 000	138 500	81 000	12 500	5 400

* Antal elever den 15 oktober.

** Förskoleklassens kostnader ingår i redovisningen av grundskolans kostnader.

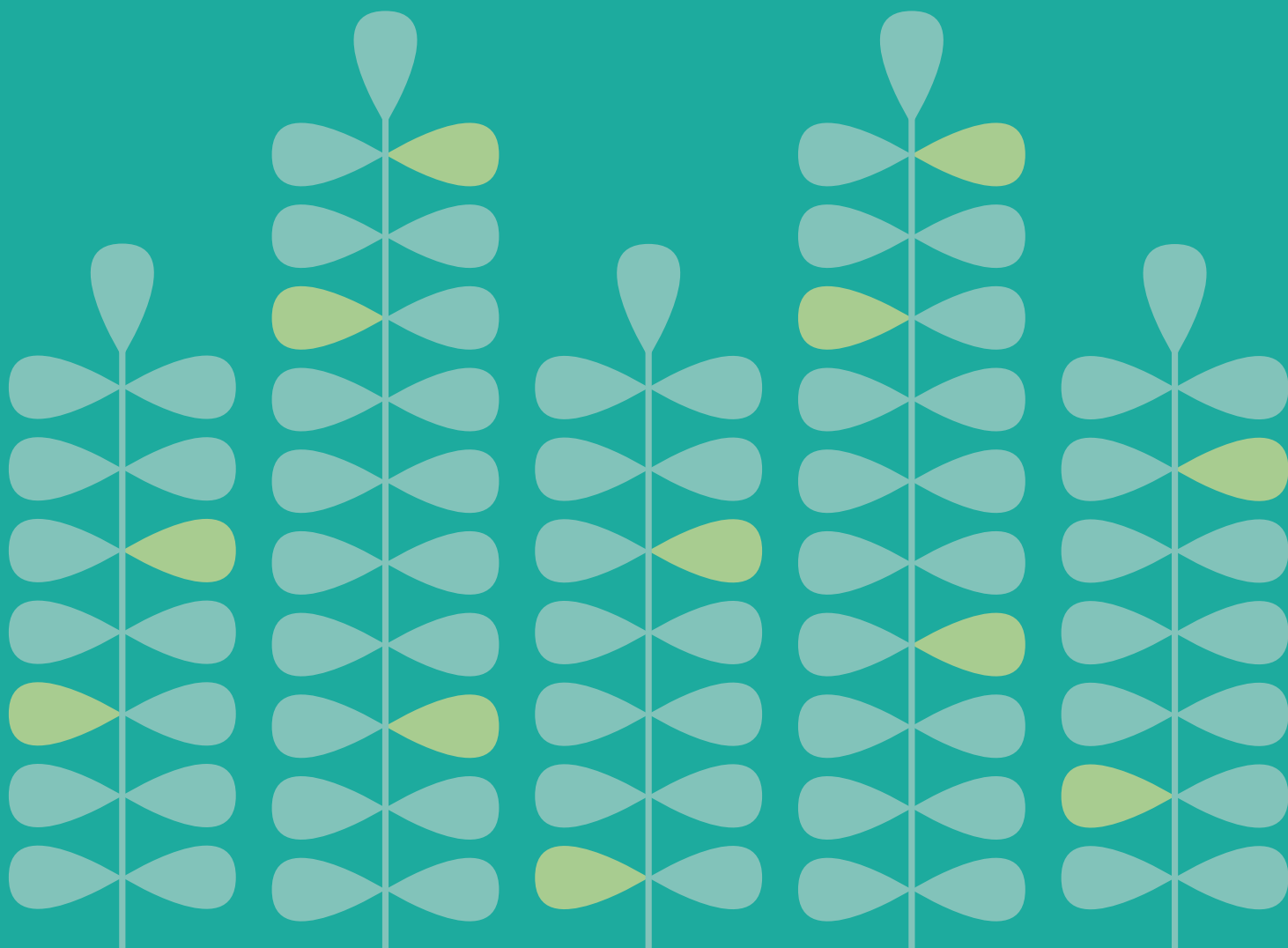
Kostnaden för verksamheten vid de svenska utlandsskolorna varierar mellan skolorna. Kostnaden för en elev var i genomsnitt 79 100 kronor i skolor med 31–50 elever.

Genomsnittskostnaden per elev i årskurs F–6 var 106 000 kronor, men kostnaden varierade mellan 55 300 och 478 500 kronor. För elever i årskurs 7–9 var genomsnittskostnaden 138 500 kronor per elev och för gymnasieelever 81 100 kronor per elev.

För kompletterande svensk undervisning som bedrivs vid de svenska utlandsskolorna var genomsnittskostnaden 5 400 kronor per elev.

KAPITEL 14

Total kostnad

Total kostnad

Under verksamhetsåret 2016 var den totala kostnaden för förskola, fritidshem, annan pedagogisk verksamhet, skola och vuxenutbildning 260,4 miljarder kronor. Av denna kostnad bestod drygt 93 procent av kostnader för förskola, skola och vuxenutbildning. Drygt 85 procent av den totala kostnaden för skola och vuxenutbildning utgjordes av kostnader för verksamhet med kommunal huvudman.

Förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, skola och vuxenutbildning utgjorde en väsentlig del av den kommunala sektorns verksamhet år 2016. Kostnaderna för dessa verksamheter motsvarade knappt 41 procent av kostnaden för den kommunala sektorn som var knappt 640 miljarder kronor år 2016.¹³⁶

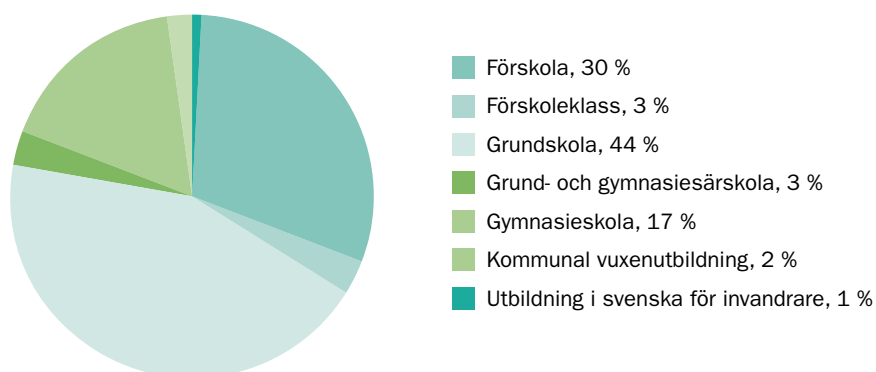
Av kommunernas totala kostnader svarade fritidshem och annan pedagogisk verksamhet för drygt 3 procent, medan andelen för förskola, skola och vuxenutbildning var 37,5 procent. I dessa kostnader ingår även ersättningar till andra anordnare och huvudmän.

Av de totala kostnaderna år 2016 var knappt 212,5 miljarder kronor kostnader för verksamhet med kommunal huvudman. Det innebär att drygt 84 procent av den totala kostnaden utgjordes av kommunernas kostnader. Den resterande kostnaden på 37,6 miljarder kronor var kostnader för verksamhet med enskild, statlig eller landstingskommunal huvudman. Men en stor del av de övriga huvudmännens kostnader finansierades av kommunerna.

Kostnaderna för fritidshem var 17 miljarder kronor och för pedagogisk omsorg drygt 1,5 miljarder kronor. De öppna verksamheterna, dvs. öppen förskola och öppen fritidsverksamhet, kostade drygt 0,7 miljarder kronor tillsammans.

Jämfört med verksamhetsåret 2015 är den totala kostnaden för fritidshem och annan pedagogisk verksamhet 4,9 procent högre i fasta priser. Kostnaden för fritidshem, öppen fritidsverksamhet och öppen förskola har ökat jämfört med året innan, medan kostnaden för pedagogisk omsorg har minskat.

Diagram 14.1 Fördelning av den totala kostnaden (241 miljarder kr) mellan olika verksamhetsformer 2016.

136. Kostnaden avser kommunernas egentliga, dvs. skattefinansierade, verksamhet.

Tabell 14.1 Kostnader (miljoner kronor) för förskola, skola och vuxenutbildning 2012–2016 (löpande priser).

	2012	2013	2014	2015	2016
Totalt samtliga huvudmän^a	214 792	221 082	230 514	241 799	260 447
<i>därav</i>					
Förskola	59 773	62 222	65 095	68 152	71 725
Pedagogisk omsorg	1 883	1 763	1 723	1 607	1 490
Fritidshem	13 647	14 250	15 097	16 006	17 139
Öppen förskola	342	351	361	372	396
Öppen fritidsverksamhet	233	219	234	248	293
Förskoleklass	5 351	5 611	6 019	6 315	6 839
Grundskola (inkl. sameskolan)	83 228	86 475	90 961	97 118	107 007
Grund- och gymnasiesärskola	6 940	6 917	6 952	7 049	7 331
Specialskola	484	455	475	467	484
Gymnasieskola	37 390	36 558	36 619	37 182	39 789
Kommunal vuxenutbildning	3 839	3 952	4 353	4 387	4 626
Särskild utbildning för vuxna	229	226	248	257	258
Utbildning i svenska för invandrare	1 453	2 083	2 377	2 639	3 070
Per huvudman och skolform (skola och vuxenutbildning)					
Kommunal huvudman	112 496	116 131	120 015	125 872	138 042
<i>därav</i>					
Förskoleklass	4 746	4 953	5 201	5 451	5 887
Grundskola	70 431	72 998	76 596	81 406	89 816
Grund- och gymnasiesärskola	5 788	5 768	5 748	5 826	6 062
Gymnasieskola	26 980	27 308	26 757	27 122	29 513
Kommunal vuxenutbildning ^b	2869	2 795	3 088	3 171	3 436
Särskild utbildning för vuxna	229	226	248	257	258
Utbildning i svenska för invandrare	1453	2 083	2 377	2 639	3 070
Landsting som huvudman	666	658	625	617	580
<i>därav</i>					
Grund- och gymnasiesärskola ^c	52	52	55	52	58
Gymnasieskola	602	589	544	533	481
Kommunal vuxenutbildning	12	17	26	32	41
Statlig huvudman	515	505	526	522	513
<i>därav</i>					
Sameskola	40	58	59	56	35
Specialskola	475	447	467	466	478
Enskild huvudman	19 286	18 761	20 588	22 159	23 931
<i>därav</i>					
Förskoleklass ^d	605	658	698	823	888
Grundskola	9 897	10 446	11 339	12 613	14 028
Grund- och gymnasiesärskola ^e	454	432	464	467	486
Gymnasieskola ^f	8 330	7 225	8 087	8 256	8 529

a. Kostnaden avser verksamhet i kommunal regi och kommunala ersättningar till enskilda anordnare.

b. I uppgiften ingår inte kostnader hos externa utbildningsanordnare.

c. Uppgiften avser statsbidrag och ersättning från kommuner.

d. Kostnaden avser verksamhet i fristående förskoleklass och internationella skolor.

e. Kostnaden avser kommunala ersättningar till fristående sarskolor.

f. Kostnaden avser skolor berättigade till kommun- eller statsbidrag. Kostnaden för kompletterande skolor med statsbidrag ingår inte. Kostnad för skolor som inte haft verksamhet under hela verksamhetsåren ingår.

Kostnader för skolor och vuxenutbildning

År 2016 kostade grundskolan drygt 107 miljarder kronor, vilket motsvarar drygt 44 procent av den totala kostnaden för skolan och vuxenutbildningen. Av verksamheternas totala kostnader står förskolan för den näst största delen, cirka 71,7 miljarder kronor, vilket motsvarar knappt 30 procent. Gymnasieskolan står för knappt 17 procent (drygt 40 miljarder kronor), kommunal vuxenutbildning för knappt 2 procent (cirka 4,6 miljarder kronor), grund- och gymnasiesärskolan för drygt 3 procent (drygt 7,3 miljarder kronor) och utbildning i svenska för invandrare för drygt 1 procent (drygt 3,1 miljarder kronor). Särskild utbildning för vuxna och specialskolan utgör tillsammans 0,3 procent (drygt 0,7 miljarder kronor). Förskoleklassen kostade drygt 6,8 miljarder kronor, vilket motsvarar knappt 3 procent av den totala kostnaden för skola och vuxenutbildning.

Beskrivande data är en årlig rapport som ger en aktuell och övergripande beskrivning av svensk förskola, skola och vuxenutbildning. Rapporten kan beskrivas som Skolverkets "statistiska årsbok". Den beskriver organisationen, kostnader och resultat i varje verksamhetsform. Skillnader mellan olika huvudmän och utbildningsanordnare samt viktiga förändringar jämfört med tidigare år redovisas också.

Skolverket

www.skolverket.se